

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ

SAC2017

ΟΔΗΓΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΣΥΝΤΟΜΕΥΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ GLA 2.0

1 CROP AND PASTURE NUTRITION (FERTILISATION MANAGEMENT)

1.1 ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ

F1	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών και αρχεία εφαρμογής θρεπτικών συστατικών
Θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση. Το σχέδιο θα εκπονηθεί ή/και θα σχεδιαστεί από αρμόδιο άτομο ή αρχή που μπορεί να αποτελεί μέλος της γεωπονικής ομάδας του προμηθευτή. Το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών θα συμπεριλαμβάνει την απαίτηση τήρησης αρχείου θρεπτικών συστατικών για τουλάχιστον 2 έτη.	

Θα πρέπει να θεσπιστεί ένα σύστημα διαχείρισης θρεπτικών συστατικών για τις καλλιέργειες, το οποίο θα στοχεύει στη βελτιστοποίηση της συνολικής παροχής θρεπτικών συστατικών στις καλλιέργειες, κτηνοτροφικές ή μη, και τους βοσκότοπους, ενώ θα πρέπει ταυτόχρονα να εξισορροπηθεί με την απώλεια των θρεπτικών συστατικών κατά τη συγκομιδή. Συνιστάται η ανάπτυξη του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών βάσει τους είδους καλλιεργειών και της συγκεκριμένης τοποθεσίας της. Ορθή πρακτική αποτελεί η χρήση αρχείων ιστορικού σχετικά με την εφαρμογή του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών σε συνδυασμό με εκτιμήσεις της απώλειας θρεπτικών συστατικών στο περιβάλλον και της απομάκρυνσής τους από τις καλλιέργειες όπου έχει διενεργηθεί συγκομιδή. Αυτό έχει ως στόχο την ενημέρωση του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών για μεμονωμένες γεωργικές εκτάσεις με βάση την παρελθοντική απόδοσή τους.

Δεν απαιτείται συγκεκριμένη μορφή για το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών. Στις ανεπτυγμένες χώρες, τα **σχέδια διαχείρισης θρεπτικών συστατικών για γεωργικές εκμεταλλεύσεις** συχνά απαιτούνται από τη νομοθεσία (ειδικότερα στις εκμεταλλεύσεις όπου εκτρέφονται ζώα), ενώ οι ανάδοχοι που χρησιμοποιούν λιπάσματα και κοπριάς πρέπει να διαθέτουν άδεια. Αυτά τα σχέδια που απαιτούνται δια νόμου συνήθως πληρούν τις απαιτήσεις για το συγκεκριμένο κριτήριο.

Τα Σχέδια διαχείρισης θρεπτικών συστατικών που αναπτύσσονται από γεωργικές ενώσεις, κυβερνήσεις, ρυθμιστικές αρχές και γεωπόνους διατίθενται και στο διαδίκτυο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν/προσαρμοστούν, όταν δεν υπάρχει διαθέσιμο τοπικό σύστημα.

Ακολουθούν χαρακτηριστικά παραδείγματα προσεγγίσεων για διαφορετικές περιοχές:

- Η.Β.: <http://www.nutrientmanagement.org/what-we-do/tools/farm-and-field-record-sheets/>
- ΗΠΑ: <http://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/main/national/landuse/crops/npm/>
Εξειδικευμένα παραδείγματα σχεδίων περιλαμβάνουν τα εξής:
- https://extension.umd.edu/sites/default/files/_docs/programs/anmp/Willow_Farm_Model_plan_2015.pdf (Μέριλαντ ΗΠΑ),

- http://www.nrcs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/nrcs142p2_007342.pdf (Αϊόβα, ΗΠΑ)
- http://www.fertiliser.org.nz/Site/code_of_practice/appendices/appendix_4_nutrient_management_plan_template.aspx (Νέα Ζηλανδία)

ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ

- Αεροφωτογραφία ή χάρτης ή εδαφολογικός χάρτης των γεωργικών εκτάσεων,
- Μια τρέχουσα ή προγραμματισμένη ακολουθία καλλιεργειών ή αμειψισπορά,
- Αποτελέσματα αναλύσεων εδάφους, φυτών, ύδατος, κοπριάς ή δειγμάτων οργανικών υποπροϊόντων,
- Ρεαλιστική δυνατότητα απόδοσης καλλιεργειών σε αμειψισπορά,
- Κατάλογος όλων των πηγών θρεπτικών συστατικών,
- Συνιστώμενες δόσεις θρεπτικών συστατικών, χρονοδιάγραμμα, μορφή και μέθοδος εφαρμογής συμπεριλαμβανομένου του χρονοδιαγράμματος ενσωμάτωσης για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- Συνυπολογισμός των θρεπτικών συστατικών που απομακρύνονται από τη γη κατά τη συγκομιδή

Σχέδια διαχείρισης κοπριάς

Για πρακτικές συμβουλές σχετικά με τα σχέδια διαχείρισης κοπριάς, όπως προσδιορισμός των περιπτώσεων χρήσης ή μη χρήσης κοπριάς, και σχετικά με την κατάλληλη γη για εφαρμογή της κοπριάς που λαμβάνεται από την εκμετάλλευσή σας, συνιστούμε τον Οδηγό της κυβέρνησης του ΗΒ με τίτλο 'Σχέδια διαχείρισης κοπριάς, αναλυτικός οδηγός για γεωργούς' (Manure Management Plans, a step-by-step guide for farmers): <http://adlib.everysite.co.uk/resources/000/015/584/manureplan.pdf>.

Διαφορετικά, συνιστούμε τις βασικές συμβουλές που παρέχει ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) σχετικά με τις τεχνικές εφαρμογής, μαζί με πληροφορίες για τις συνθήκες υπό τις οποίες θα πρέπει να χρησιμοποιούνται. Το ακόλουθο έγγραφο εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες και τα επίπεδα εκμνησίωσης: <http://www.fao.org/wairdocs/lead/x6113e/x6113e06.htm>

Προφανώς, η πρώτη οδηγία που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η τοπική νομοθεσία, καθώς η συμμόρφωση με όλους τους τοπικούς νόμους είναι καθοριστικής σημασίας, ανεξάρτητα από τις συμβουλές που παρέχονται στον παρόντα οδηγό εφαρμογής.

Το Σχέδιο θα πρέπει να εκπονηθεί από **αρμόδια άτομα ή αρχές**, όπως παραδείγματος χάριν γεωργό που διαθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο στον τομέα της γεωργίας, επαγγελματία γεωπόνο, αρμόδιο γεωργό με πρόσβαση σε ειδική βιβλιογραφία, ιστότοπους ή συμβουλευτική υποστήριξη, ή με βάση σχετική καθοδήγηση από την κυβέρνηση ή ερευνητικά ιδρύματα

F2	Αναμένεται. Το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των καλλιεργειών
Οι ανάγκες της καλλιέργειας ή του βοσκότοπου σε θρεπτικά συστατικά πρέπει να προσδιορίζονται σε όλα τα στάδια ανάπτυξης και να χρησιμοποιούνται για την εκπόνηση του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών. Δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές.	

Η ευαισθησία στις ανάγκες της καλλιέργειας/του βοσκότοπου πρέπει να επιτρέπει στους καλλιεργητές να βελτιστοποιούν τις δόσεις εφαρμογής και τις πρακτικές, προκειμένου να ελαχιστοποιούν τα απόβλητα, τη ρύπανση και τις εκπομπές, καθώς επίσης να βελτιώνουν την παραγωγή και την αποδοτικότητα.

Οι απαιτήσεις σε θρεπτικά συστατικά για τις καλλιέργειες και τους βοσκότοπους πρέπει να υποδεικνύονται στο Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών.

- Η τοπική υπηρεσία γεωργικών εφαρμογών ή τα ερευνητικά κέντρα συχνά εκδίδουν συστάσεις που αφορούν στις ποσότητες και το χρονοδιάγραμμα λίπανσης με βάση τη ζήτηση καθ' όλη τη διάρκεια του καλλιεργητικού κύκλου.
- Οι απαιτούμενες πληροφορίες για κάποια συγκεκριμένη καλλιέργεια συχνά διατίθενται στο διαδίκτυο, αν και ίσως χρειαστεί να τροποποιηθούν ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες.

Αναμένουμε από τις μεγάλες, επαγγελματικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οργανώσεις να έχουν κατανοήσει λεπτομερώς ποιες είναι οι ανάγκες των καλλιεργειών «Unilever» σε θρεπτικά συστατικά και να χρησιμοποιούν αυτήν τη γνώση έτσι, ώστε να προγραμματίζουν και να τεκμηριώνουν την επιλογή λιπασμάτων και τις διαδικασίες εφαρμογής τους.

Τα περισσότερα ετοιμοπαράδοτα Σχέδια διαχείρισης θρεπτικών συστατικών, τα οποία απαιτούνται δια νόμου ή αφορούν κάποια συγκεκριμένη καλλιέργεια, λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των καλλιεργειών. Εάν όμως το σχέδιο που χρησιμοποιείται σε κάποια δεδομένη γεωργική εκμετάλλευση δεν λαμβάνει υπόψη αυτές τις ανάγκες, τότε θα πρέπει να προστεθεί στη διαδικασία σχεδιασμού και να ενσωματωθεί στο Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών.

Παραδείγματα πληροφοριών για συγκεκριμένες καλλιέργειες μπορείτε να βρείτε στο διαδίκτυο στις εξής διευθύνσεις:

- <http://www.fertiliser.org/Library>
- [http://www1.agric.gov.ab.ca/\\$department/deptdocs.nsf/all/agdex10073](http://www1.agric.gov.ab.ca/$department/deptdocs.nsf/all/agdex10073)
- <http://www.fertiliser.org/ItemDetail?iProductCode=7351Hardcopy&Category=AGRI&WebsiteKey=411e9724-4bda422f-abfc-8152ed74f306>

Τα λιπάσματα πρέπει να εφαρμόζονται για τη διατήρηση των θρεπτικών συστατικών στα συνιστώμενα επίπεδα στο χώμα, στα φύλλα ή/και στα προϊόντα που συγκομίζονται. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται και η χρήση ασβεστίου, όπου το pH του χώματος βρίσκεται κάτω από το συνιστώμενο εύρος για την καλλιέργεια, καθώς επίσης και ο σχεδιασμός προκειμένου η θρεπτική αξία/περιεκτικότητα σε θρεπτικά συστατικά της καλλιέργειας ή του βοσκότοπου να βρίσκεται εντός συγκεκριμένου εύρους. Για παράδειγμα,

- Η περιεκτικότητα των λαχανικών σε νιτρικά άλατα πρέπει να κυμαίνεται εντός του νόμιμου ορίου,
- Για τους βοσκότοπους/λειμώνες που προορίζονται για συστήματα εκτροφής ζώων εξαρτωμένων από βοσκή, ενσίρωση ή σανό ενδέχεται να προβλέπεται συνιστώμενη περιεκτικότητα σε θρεπτικά συστατικά. Ειδικότερα, τα επίπεδα φωσφόρου και καλίου μπορούν να ποικίλουν ευρέως στους βοσκότοπους και θα πρέπει να παρακολουθούνται προσεκτικά σε περίπτωση που απαιτούνται συμπληρώματα.

Η φράση «όλα τα στάδια ανάπτυξης» περιλαμβάνει κάθε βλαστικό στάδιο της παραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης, τα νεαρά στάδια και τη μετάβαση της καλλιέργειας σε πλήρη παραγωγή.

Παρόλο που απαιτούμε την τήρηση αρχείων για χρονικό διάστημα 2 ετών, θεωρείται σκόπιμη η τήρησή τους (και η αναφορά σε αυτά) καθ' όλη τη διάρκεια ενός καλλιεργητικού κύκλου ή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Αυτό το κριτήριο δεν τέθηκε σε ισχύ για τους μικροκαλλιεργητές. Ωστόσο, συνιστούμε στους προμηθευτές της Unilever να παρέχουν εκπαίδευση σε αυτόν τον τομέα και να διασφαλίζουν ότι στο πλαίσιο της αγρονομικής υποστήριξης που προσφέρουν στους μικροκαλλιεργητές γίνεται αντιληπτό ότι διαφορετικές καλλιέργειες απαιτούν διαφορετικά λιπάσματα που εφαρμόζονται σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης.

F3	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών ενημερωμένο με βάση τα συμπτώματα ανεπάρκειας θρεπτικών συστατικών, καθώς και τις αναλύσεις εδάφους και ιστών.
Θα πρέπει να διεξάγονται τακτικές δοκιμές για την περιεκτικότητα του εδάφους ή/και των ιστών σε θρεπτικά συστατικά, ώστε να προσαρμόζονται ανάλογα οι δόσεις εφαρμογής στο πλαίσιο του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών. Εάν αυτό δεν είναι εφικτό, ως δείκτης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η παρατήρηση των συμπτωμάτων λόγω ανεπάρκειας/υπερμετρής εφαρμογής θρεπτικών συστατικών στην καλλιέργεια ή τον βοσκότοπο.	

Οι καλλιέργειες και οι βοσκότοποι που παρουσιάζουν ανεπάρκεια σε θρεπτικά συστατικά έχουν χαμηλή παραγωγικότητα, ενώ η υπερλίπανση οδηγεί σε σπατάλη εισροών, ρύπανση των υδατορευμάτων και υψηλά ποσοστά εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η παρακολούθηση των καλλιεργειών και των εδαφολογικών συνθηκών και η προσαρμογή της εφαρμογής μπορεί να ελαχιστοποιήσει αυτά τα προβλήματα.

Τα συστήματα δοκιμών εδάφους και ιστών πρέπει να ενδείκνυνται για την εκάστοτε χρήση της γης και το εκάστοτε γεωργικό σύστημα. Για τα περισσότερα συστήματα, οι δοκιμές εδάφους πρέπει να διεξάγονται κάθε 4-5 έτη για κάθε εκμετάλλευση/γεωργική έκταση. Ωστόσο, αναγνωρίζουμε ότι αυτή η συχνότητα ενδέχεται να μην είναι πρακτική για τους μικροκαλλιεργητές, καθώς και άσκοπη στην περίπτωση γεωργικών συστημάτων που απαρτίζονται από μικρές εκμεταλλεύσεις αλλά μεγάλες εκτάσεις με σχετικά ομοιόμορφο έδαφος. Για τους μικροκαλλιεργητές, οι γενικές συστάσεις για την εφαρμογή λιπασμάτων στο Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών μπορούν να βασιστούν στις δοκιμές εδάφους που έχουν διεξαχθεί σε μια σειρά τυπικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Οι δοκιμές ιστού ενδέχεται να αποβούν χρήσιμες, ειδικά για τις πολυετείς

καλλιέργειες, αλλά τα αποτελέσματα των δοκιμών έρχονται συχνά πολύ καθυστερημένα, ώστε να ληφθούν διορθωτικά μέτρα για τις επόμενες καλλιέργειες. Όλοι οι γεωργοί, συμπεριλαμβανομένων των μικροκαλλιεργητών, αναμένεται να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα συμπτώματα ανεπάρκειας (ή υπερβολικής πρόσληψης) θρεπτικών συστατικών και να κατανοούν τον τρόπο επίλυσης των προβλημάτων που αυτά συνεπάγονται.

Οι αναλύσεις εδάφους θα περιλαμβάνουν συνήθως αξιολογήσεις για pH, N, P, K και Mg, θρεπτικά συστατικά που ενέχουν κίνδυνο ανεπάρκειας ή υπερβολικής πρόσληψης και πιθανώς ιχνοστοιχεία (ανάλογα με τις τοπικές καλλιέργειες και την ευπάθεια του εδάφους).

Το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών πρέπει να παρουσιάζει πώς προσαρμόζονται οι δόσεις εφαρμογής των θρεπτικών συστατικών βάσει των αποτελεσμάτων της ανάλυσης του εδάφους (ή των φύλλων/του φυλλώματος).

Δεν αναμένεται να εμφανιστούν συμπτώματα ανεπάρκειας θρεπτικών συστατικών σε μεγάλες επαγγελματικές εκμεταλλεύσεις εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. σε περίπτωση νέας φυτικής ποικιλίας με μη αναμενόμενες απαιτήσεις σε μικροθρεπτικά συστατικά).

Ως απόλυτο ελάχιστο, οι γεωργοί (συμπεριλαμβανομένων των **μικροκαλλιεργητών**, ή των γεωπόνων που εργάζονται για λογαριασμό τους) θα πρέπει να γνωρίζουν τα συμπτώματα της ανεπάρκειας ή υπερβολικής πρόσληψης θρεπτικών συστατικών στη γεωργική εκμετάλλευσή τους. Για παράδειγμα, τα φυτά που παρουσιάζουν έλλειψη σε άζωτο είναι συχνά καχεκτικά, ωχρά και ισχνά, ενώ η υπερβολική εφαρμογή αζώτου προκαλεί πολύ σκουρόχρωμο, πλούσιο φύλλωμα και ενδέχεται να καθυστερήσει την ωρίμανση ή να αυξήσει το υδατικό περιεχόμενο κάποιων καρπών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, συνιστούμε στους **προμηθευτές της Unilever** να υποστηρίξουν τους γεωργούς τους ως εξής:

- Διοργάνωση εκπαίδευσης σχετικά με τα συμπτώματα ανεπάρκειας και τα συνιστώμενα λιπάσματα για τις καλλιέργειες Unilever στο έδαφος της περιοχής και
- Ενδεχόμενη διοργάνωση προγράμματος ανάλυσης εδάφους (ενδεχομένως σε συνεργασία με κάποια κυβερνητική υπηρεσία γεωργικών εφαρμογών ή παρόμοιο φορέα), που θα βοηθήσει τον γεωργικό πληθυσμό να βελτιώσει την επιλογή λιπασμάτων και τις πρακτικές εφαρμογής.

F4	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών ενημερωμένο με βάση τις εδαφοκλιματικές συνθήκες
Οι εδαφολογικές συνθήκες θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την προσαρμογή των δόσεων εφαρμογής στο πλαίσιο του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών. Εάν υπάρχουν διαφορετικοί τύποι εδάφους σε διαφορετικά τμήματα της εκμετάλλευσης, η διαχείριση θρεπτικών συστατικών αναμένεται να ποικίλλει ανάλογα. Η εφαρμογή θρεπτικών συστατικών πρέπει να προσαρμόζεται έτσι, ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων, χιονόπτωσης ή σε παγωμένο, ρηγματωμένο, συμπυκνωμένο έδαφος ή λιμνάζοντα ύδατα, καθώς υπό αυτές τις συνθήκες τα θρεπτικά συστατικά δεν θα συγκρατηθούν από το έδαφος.	

Η γνώση της χημικής, βιολογικής και φυσικής σύνθεσης του εδάφους πρέπει να αποτελεί βασικό ζήτημα για την επιλογή των θρεπτικών συστατικών, της μεθόδου εφαρμογής και των δόσεων/ συχνότητας εφαρμογής. Για παράδειγμα, ο τύπος και η υφή του εδάφους (αναλογία άμμου, ιλύος και αργίλου), η περιεκτικότητα εδάφους σε οργανική ύλη, το δυναμικό βάθος ριζοφυΐας (ή τα προβλήματα συμπύκνωσης), το πετρώδες, το μητρικό πέτρωμα και το pH του εδάφους ενδέχεται να επηρεάζουν την ικανότητα συγκράτησης θρεπτικών συστατικών και ύδατος του εδάφους.

Εάν διαφορετικά μέρη της εκμετάλλευσης παρουσιάζουν διαφορετικό βάθος ριζοφυΐας, εδαφικό τύπο και υφή, περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανική ύλη, διάβρωση ή προβλήματα συμπύκνωσης, πετρώδες, μητρικό πέτρωμα, διαθεσιμότητα σε μικροθρεπτικά συστατικά ή pH, η διαχείριση θρεπτικών συστατικών αναμένεται να διαφέρει κατά περίπτωση. Οι μεταβαλλόμενες δόσεις εφαρμογής ανά τον κόσμο θα προκαλούσαν τεράστια εξοικονόμηση ως προς την περιβαλλοντική ρύπανση και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση των οικονομικών κινδύνων και οφελών σε τοπικά γεωργικά συστήματα. Δείτε επίσης το κεφάλαιο **Διαχείριση εδάφους**.

Εάν τα εδάφη είναι πολύ υγρά ή ευπαθή σε συμπύκνωση, πρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσο πρέπει να καθυστερήσει η λίπανση. Η εφαρμογή αζωτούχων λιπασμάτων σε ελλειπώς αποστραγγιζόμενα ή υγρά εδάφη προκαλεί υψηλές εκπομπές N_2O . Παρόλο που αυτές οι απώλειες γίνονται συχνά οικονομικά αποδεκτές (τυπικά λιγότερο από 5 κιλά αζώτου ανά εκτάριο ανά έτος), το N_2O αποτελεί ένα εξαιρετικά ισχυρό αέριο θερμοκηπίου και οι **εκπομπές από τα λιπάσματα αποτελούν την κύρια πηγή αυτού του αερίου θερμοκηπίου σε παγκόσμιο επίπεδο**. Οι απώλειες σε νερό μπορεί επίσης να προκαλέσουν μη αποδεκτά υψηλά επίπεδα νιτρικών αλάτων στις φυσικές υδάτινες μάζες (όπου ενδέχεται να προκληθεί ευτροφισμός) και στις προμήθειες πόσιμου νερού.

Η εφαρμογή λιπάσματος, χούμου (κομπόστ) και κοπριάς σε παγωμένο, ρηγματωμένο ή συμπυκνωμένο έδαφος, καθώς και σε λιμνάζοντα ύδατα είναι παράνομη σε πολλά μέρη του κόσμου και θα πρέπει πάντα να αποφεύγεται. Η χρήση λιπασμάτων υπό αυτές τις συνθήκες θα θεωρείται εξαίρεση στην καθιερωμένη πρακτική και θα πρέπει να παρέχεται μια ικανοποιητική εξήγηση.

Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την έγκαιρη διασπορά κοπριάς σε περίπτωση ψυχρού κλίματος (δηλαδή πριν από την έλευση του χειμώνα), ώστε να διασφαλιστεί η αποφυγή λίπανσης παγωμένων εδαφών. Ωστόσο, μερικές φορές οι τοπικοί νόμοι ενδέχεται να απαιτούν κάτι τέτοιο. Για παράδειγμα, σε ορισμένες περιοχές των ΗΠΑ, υπάρχουν νόμοι που προβλέπουν την καθημερινή διασπορά κοπριάς, ως μέσο για την αντιμετώπιση της ανεπαρκούς αποθήκευσης κοπριάς. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με κάθε τοπική ή εθνική νομοθεσία.

Η τμηματική εφαρμογή ή υδρόλίπανση διευκολύνει την ελαχιστοποίηση των κινδύνων απώλειας λόγω απρόβλεπτων καιρικών συνθηκών. Οι γνωστές περίοδοι του έτους που παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο ως προς την εφαρμογή θρεπτικών συστατικών θα πρέπει να αποφεύγονται, εάν είναι εφικτό, π.χ. φθινοπωρινή εφαρμογή αζωτούχου λιπάσματος σε καλαμπόκι (αραβόσιτο).

F5	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών - Εισροές - Περικεκτικότητα σε θρεπτικά συστατικά και συναφείς κίνδυνοι
Η περικεκτικότητα σε θρεπτικά συστατικά και η διαθεσιμότητα των λιπασμάτων, της κοπριάς, του χούμου, των προστατευτικών καλλιεργειών και των υπολειμμάτων καλλιεργειών που χρησιμοποιούνται πρέπει να τεκμηριώνονται, να ελέγχονται ή/και να αξιολογούνται, ενώ τα αποτελέσματα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την ενημέρωση του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών. Δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές.	

Είναι σαφές ότι η περικεκτικότητα των εισροών σε θρεπτικά συστατικά (όπως του χούμου και της κοπριάς) είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ορθή διαχείριση των θρεπτικών συστατικών, τη βελτιστοποίηση της παραγωγικότητας και την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και της ρύπανσης.

Η περικεκτικότητα όλων των εφαρμοσμένων λιπασμάτων σε θρεπτικά συστατικά πρέπει να είναι γνωστή, προκειμένου να γίνουν οι αναγκαίοι υπολογισμοί για ένα Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών υψηλής ποιότητας.

Όπου εφαρμόζονται λιπάσματα, τα μακροθρεπτικά συστατικά, δηλαδή άζωτο (N), φώσφορος (P), κάλιο (K), θείο (S), και τα μικροθρεπτικά συστατικά θα πρέπει να εφαρμόζονται στις σωστές αναλογίες, ενώ τυχόν υπερβολή μάλλον αποτελεί σπατάλη και δεν θα συγκρατηθεί από το έδαφος. Οι διαχειριστές των εκμεταλλεύσεων θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την ελαχιστοποίηση αυτών των απωλειών και θα πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογούν την επιλογή λιπάσματος και τη μέθοδο εφαρμογής για την παροχή καλλιεργειών με την απαιτούμενη θρεπτική αξία, τη μείωση της μόλυνσης και τη βελτιστοποίηση του κόστους και του οφέλους.

Παρόλο που η περικεκτικότητα των εμπορικά διαθέσιμων λιπασμάτων σε N, P, K και S αναγράφεται στη συσκευασία ή στη σχετική τεκμηρίωση, δεν είναι τόσο εύκολος ο υπολογισμός των θρεπτικών συστατικών που εφαρμόζονται μέσω της κοπριάς, του χούμου, της χλωρής λίπανσης ή των προστατευτικών καλλιεργειών και μέσω της εισαγωγής οσπρίων στο καλλιεργητικό σύστημα.

Πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την αξιολόγηση του διαθέσιμου περιεχομένου θρεπτικών συστατικών της κοπριάς, της υδαρούς κοπριάς, του χούμου και των βελτιωτικών εδάφους που χρησιμοποιούνται στην εκμετάλλευση.

- Για την υδαρή κοπριά, χρήση εργαλείων αξιολόγησης στη γεωργική εκμετάλλευση, όπως υδρόμετρο υδαρούς κοπριάς ή κιτ αξιολόγησης περιεχομένου αζώτου (N) ή
- Ανάλυση δείγματος υδαρούς κοπριάς σε εργαστήριο ή
- Εάν ο όγκος είναι χαμηλός ή οι εργαστηριακές αξιολογήσεις ανέφικτες, αναζήτηση των μέσων τιμών από πίνακες και
- Χρήση για την ενημέρωση των αποφάσεων που πρέπει να ληφθούν σε σχέση με την εφαρμογή ανόργανων λιπασμάτων.

Ο ακόλουθος ιστότοπος παρέχει μια σειρά χρήσιμων εργαλείων υπολογισμού για τη διαχείριση των θρεπτικών συστατικών και της κοπριάς:

<http://eservices.ruralni.gov.uk/online-services/FarmNutrient/index.asp>.

Η ζωική κοπριά μπορεί να διαφέρει σημαντικά ως προς την περικεκτικότητά της σε θρεπτικά συστατικά, ανάλογα με το είδος ζώου ή πουλιού, την ηλικία και τη διατροφή, την περικεκτικότητά της κοπριάς σε άχυρο και ούρα και την απώλεια των πτητικών ουσιών κατά τη διάρκεια της κομποστοποίησης ή της επεξεργασίας. Ο Πίνακας 1 παραθέτει ορισμένα τυπικά περιεχόμενα.

Για παράδειγμα, η βελτίωση της διαχείρισης ζωοτροφών σε ορισμένα κτηνοτροφικά συστήματα και κατ' επέκταση η διασφάλιση σιτηρεσίου με βελτιωμένη περικεκτικότητα σε ενέργεια και πρωτεΐνη μπορεί να μειώσει την περικεκτικότητα της κοπριάς σε ανόργανο άζωτο προκαλώντας μείωση των εκπομπών αμμωνίας και πιο αποδοτική χρήση του αζώτου. Εάν τα εμπλεκόμενα ζώα αποτελούν μέρος της εφοδιαστικής αλυσίδας της Unilever, το πρόγραμμα ζωοτροφής θα πρέπει να καλύπτει αυτήν την πτυχή που απαιτείται στο κριτήριο F113.

Εάν οι κοπριές εφαρμόζονται τακτικά σε συγκεκριμένες περιοχές της έκτασης, τα επίπεδα θρεπτικών συστατικών ενδέχεται να αυξηθούν σημαντικά. Η δειγματοληψία του εδάφους (**δείτε το κριτήριο F3**) για τον προσδιορισμό της περικεκτικότητας σε θρεπτικά συστατικά είναι σημαντική για τη διασφάλιση ισορροπημένων εφαρμογών. Το καθεστώς δειγματοληψίας θα διαφέρει ανάλογα με την κοπριά που χρησιμοποιείται και τυχόν ιδιαίτερους κινδύνους που συνδέονται με αυτή, π.χ. τα τοξικά μέταλλα συνιστούν υψηλό κίνδυνο σε περίπτωση τακτικής εφαρμογής ανθρώπινων αποβλήτων και κοπριάς χοίρων και πουλερικών. Οι προμηθευτές που εργάζονται για λογαριασμό ομάδων μικροκαλλιεργητών ίσως είναι σε θέση να διοργανώσουν ή/και να διαπραγματευτούν τη διεξαγωγή κατατοπιστικής δειγματοληψίας κοπριάς, υδαρούς κοπριάς, χούμου ή/και εδάφους και να επικοινωνήσουν με γεωπόνους, προκειμένου να προταθούν οι κατάλληλες δόσεις εφαρμογής.

Δείτε επίσης τις πληροφορίες σχετικά με τη χρήση ιλύος και κοπριάς και τους συναφείς κινδύνους στα κεφάλαια **Διαχείριση εδάφους και Αλυσίδα αξίας**.

Προηγούμενες καλλιέργειες και κατάλοιπα καλλιεργειών

Επίσης πρέπει να εκτιμηθεί η συμβολή των προηγούμενων **καλλιεργειών οσπρίων** στη συγκέντρωση θρεπτικών συστατικών (κυρίως αζώτου) στο έδαφος. Προφανώς, αυτό θα διαφέρει ανάλογα με το εάν υπάρχουν κατάλοιπα καλλιεργειών στην εν λόγω έκταση. Εάν η περικεκτικότητα του εδάφους σε άζωτο είναι υψηλή μετά τη συγκομιδή των οσπρίων, η επόμενη καλλιέργεια της αμειψισποράς (ή οι ειδικές ενδιάμεσες καλλιέργειες) θα πρέπει να προσλάβουν το άζωτο, προτού καθεί από το έδαφος. Η αποτελεσματική χρήση οσπρίων στις αμειψισπορές, ή μεταξύ των πολυετών καλλιεργειών, ενδέχεται να μειώσει σημαντικά την εξάρτηση από τα ολόενα και πιο δαπανηρά αζωτούχα λιπάσματα.

Η συγκομιδή και η μεταποίηση των γεωργικών καταλοίπων δεν θα πρέπει να διεξάγεται εις βάρος της μακροπρόθεσμης σταθερότητας του εδάφους, ενώ θα πρέπει να παραμείνει μια κατάλληλη ποσότητα καταλοίπων στη γεωργική έκταση για την ελαχιστοποίηση της χρήσης συνθετικών λιπασμάτων.

Για τον φώσφορο και το κάλιο, είναι πιο σημαντική η εξισορρόπηση των εφαρμογών και των καλλιεργητικών απαιτήσεων κατά τη διάρκεια μιας αμειψισποράς και όχι κατά τη διάρκεια μιας μεμονωμένης καλλιέργειας.

F6	Αναμένεται. Υπολογισμοί αζώτου και φωσφόρου
Το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών πρέπει να περιλαμβάνει έναν υπολογισμό της ποσότητας αζώτου και φωσφόρου που πρέπει να εφαρμόζεται ετησίως, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πηγές των εφαρμοζόμενων θρεπτικών συστατικών και των θρεπτικών συστατικών του εδάφους. Ο υπολογισμός πρέπει να περιλαμβάνει επίσης μια εκτίμηση της ποσότητας των θρεπτικών συστατικών που αφαιρούνται από την καλλιέργεια ή τον βοσκότοπο λόγω συγκομιδής ή/και βόσκησης. Δεν ισχύει για μικροκαλλιέργητες.	

Είναι σαφές ότι η περιεκτικότητα των εισροών σε θρεπτικά συστατικά (όπως του χούμου και της κοπριάς) είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ορθή διαχείριση των θρεπτικών συστατικών, τη βελτιστοποίηση της παραγωγικότητας και την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και της ρύπανσης.

Πρέπει να υπολογιστεί ένα απλό ισοζύγιο θρεπτικών συστατικών (εισροών/εκροών) για την καλλιέργεια, χρησιμοποιώντας τις βέλτιστες διαθέσιμες πληροφορίες και λαμβάνοντας υπόψη τις εισροές θρεπτικών συστατικών και την απώλεια των θρεπτικών συστατικών λόγω συγκομιδής. Βέλτιστη πρακτική θα ήταν φυσικά η ενίσχυση αυτού του υπολογισμού με μια πιο εξελιγμένη εκτίμηση του ισοζυγίου και των απαιτήσεων σε θρεπτικά συστατικά, λαμβάνοντας υπόψη περισσότερους παράγοντες και καλύπτοντας ένα ευρύτερο φάσμα θρεπτικών συστατικών.

Συνιστάται η μέτρηση/υπολογισμός του καλίου και των μικροθρεπτικών συστατικών του εδάφους στο πλαίσιο του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών, αν και αυτό δεν θα συμπεριληφθεί στις απαιτήσεις αξιολόγησης/ελέγχου του Κώδικα.

Για τους μικροκαλλιέργητες, ο προμηθευτής της Unilever (ή άλλος αρμόδιος φορέας) μπορεί να παρέχει αυτόν τον υπολογισμό, αφού πρώτα διασφαλίσει ότι αντιπροσωπεύει ευρέως τις πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στην περίπτωση συστημάτων εκτροφής ζώων, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η κοπριά δεν εφαρμόζεται σε βοσκότοπους και καλλιέργειες, επειδή αποτελεί πρακτικό τρόπο απόρριψης της, εάν το χόμα ή/και έχει τόσο υψηλή περιεκτικότητα σε άζωτο ή φώσφορο που η έκλυση και η απορροή θα προκαλέσει σημαντική μόλυνση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ένα αρνητικό ισοζύγιο θρεπτικών συστατικών είναι απολύτως αποδεκτό, كما αποτελεί καλή πρακτική, όπου τα αποθέματα του εδάφους για το συγκεκριμένο θρεπτικό συστατικό είναι υψηλά ή όπου μπορεί να επιτευχθεί αποδεκτό ισοζύγιο θρεπτικών συστατικών κατά τη διάρκεια μιας αμειψισποράς.

F7	Αναμένεται. Ελαχιστοποίηση των κινδύνων μόλυνσης και ρύπανσης που σχετίζονται με εισροές θρεπτικών συστατικών
Πρέπει να αποφεύγονται οι πηγές θρεπτικών συστατικών που ενδέχεται να εγκυμονούν κινδύνους για τους ανθρώπους, το περιβάλλον ή την ποιότητα των προϊόντων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε ελέγχοντας τις εισροές για μολυσματικούς παράγοντες ώστε να διασφαλιστεί ότι τα επίπεδα δεν υπερβαίνουν τα ανεκτά όρια είτε με τη διεξαγωγή διασφάλισης ποιότητας/έρευνας που καταδεικνύει ότι η πηγή του υλικού είναι απαλλαγμένη από μόλυνση.	

Απαγορεύεται η εφαρμογή ανεπεξέργαστων ανθρώπινων λυμάτων και νερού μολυσμένου με ανθρώπινα λύματα (νερό από το αποχετευτικό δίκτυο και νερό που ενδέχεται να έχει μολυνθεί με απορροές από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων) απευθείας στις καλλιέργειες μας (δείτε το κεφάλαιο **Εφοδιαστική αλυσίδα**).

Στα υλικά «υψηλού κινδύνου», για τα οποία αναμένεται τεκμηριωμένη εγγύηση ασφάλειας συγκαταλέγονται τα εξής:

- Επεξεργασμένη ανθρώπινη κοπριά/λύματα (Ανατρέξτε στον σύνδεσμο <http://ec.europa.eu/environment/waste/sludge/> για πληροφορίες σχετικά με τη νομική κατάσταση στην ΕΕ),
- Κοπριά (οι κίνδυνοι εξαρτώνται από τον συγκεκριμένο τύπο της χρησιμοποιούμενης κοπριάς),
- Λιπασματοποίηση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων - τα απόβλητα χαρτοποιιών έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολα στη γεωργία λόγω της περιεκτικότητάς τους σε διοξίνη και μέταλλα,
- Τέφρα, ιδιαίτερα εάν ως καύσιμο έχει χρησιμοποιηθεί γαιάνθρακας ή οπτάνθρακας (υψηλός κίνδυνος βαρέων μετάλλων) και
- Φυσικά φωσφορικά (υψηλός κίνδυνος βαρέων μετάλλων).

(Η ελαχιστοποίηση των κινδύνων μόλυνσης και ρύπανσης που σχετίζονται με την εφαρμογή, την αποθήκευση και τον χειρισμό καλύπτονται σε άλλα κριτήρια)

Οι προμηθευτές ενθαρρύνονται να συνεργάζονται με τους μικροκαλλιέργητες για τον εντοπισμό των κινδύνων στην τοπική κοινότητα στο πλαίσιο συμμετοχικών εκπαιδευτικών ασκήσεων σχετικά με τη διαχείριση των θρεπτικών συστατικών (δείτε το **κριτήριο F147**).

1.2 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ, ΚΟΠΡΙΑΣ, ΧΟΥΜΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ

F8	Αναμένεται. Εξοπλισμός εφαρμογής - συντήρηση και καθαρισμός
Ο εξοπλισμός εφαρμογής πρέπει να διατηρείται σε καλή κατάσταση και να είναι ασφαλής για χρήση. Θα πρέπει να καθαρίζεται μετά τη χρήση.	

Δεν πρέπει να χρησιμοποιείται κακοσυντηρημένος εξοπλισμός για την εφαρμογή λιπασμάτων, όπου προορίζεται, καθώς κάτι τέτοιο ενδέχεται να προκαλέσει μείωση της παραγωγικότητας, αυξημένη συχνότητα ρύπανσης υδάτων και εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Μακροπρόθεσμα, θα διακυβευθεί κατά πάσα πιθανότητα η ανθεκτικότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης.

F9	Αναμένεται. Εξοπλισμός εφαρμογής - βαθμονόμηση
Ο εξοπλισμός εφαρμογής (συμπεριλαμβανομένης της υδρόλινανσης) θα πρέπει να ρυθμίζεται στον επιθυμητό ρυθμό παροχής και τρόπο κατανομής. Η χειροκίνητη εφαρμογή λιπασμάτων θα επιτύχει ομοιόμορφη κατανομή και σωστή χορήγηση του λιπάσματος.	

Η ακριβής, ομοιόμορφη εφαρμογή των λιπασμάτων είναι σημαντική για τη μεγιστοποίηση των ευεργετικών επιδράσεων στην απόδοση, την ποιότητα και την αποδοτικότητα. Η δόση εφαρμογής θα πρέπει να κυμαίνεται εντός του 5% της επιθυμητής δόσης, ενώ ο συντελεστής μεταβλητής δεν θα υπερβαίνει το 15%, χρησιμοποιώντας έναν σωστά βαθμονομημένο λιπασματοδιανομέα.

Για καθοδήγηση σχετικά με τη βαθμονόμηση, δείτε το εγχειρίδιο λιπασματοδιανομώνων «Fertiliser spreaders manual»: http://www.wagrico.org/publishor/system/component_view.asp?LogDocId=82&PhyDocId=117

Η εποπτεία της χειροκίνητης λίπανσης είναι σημαντική, καθώς οι εργαζόμενοι μπαίνουν συχνά στον πειρασμό να αποθέτουν μεγάλες ποσότητες λιπάσματος σε προσιτά τμήματα της γεωργικής έκτασης, προκειμένου να μειώσουν τον φόρτο εργασίας τους. Στην περίπτωση χειροκίνητης χύδην διασποράς λιπασμάτων σε μεγάλα γεωτεμάχια (αντί σε ζώνες ριζικών συστημάτων γύρω από μεμονωμένα δένδρα ή θάμνους), οι εργαζόμενοι πρέπει να εκπαιδευτούν σε ορθές τεχνικές χειροκίνητης εφαρμογής. Μια ορθή πρακτική χειροκίνητης εφαρμογής είναι η διαίρεση της συνολικής ποσότητας λιπάσματος και η εφαρμογή της μισής ποσότητας «κατά μήκος» και της υπόλοιπης μισής «κατά πλάτος» του γεωτεμαχίου.

Ανατρέξτε στην ενότητα **4.2 Άρδευση του κεφαλαίου Ύδατα** σχετικά με τη βαθμονόμηση του εξοπλισμού άρδευσης/υδρολίπανσης. Ο εξοπλισμός λίπανσης πρέπει να βαθμονομείται ετησίως. Η βαθμονόμηση θα περιλαμβάνει τον έλεγχο του τρόπου κατανομής και τη σύγκριση των αποτελεσμάτων με τις συστάσεις του κατασκευαστή. Κανονικά επαρκεί η ετήσια βαθμονόμηση, αλλά τα μηχανήματα πρέπει να βαθμονομούνται εκ νέου για λιπάσματα διαφορετικής πυκνότητας ή κοκκομετρίας.

F10	Αναμένεται. Πρέπει να θεσπιστεί μια μέθοδος εφαρμογής που θα ελαχιστοποιεί τα απόβλητα και τη ρύπανση
Οι τεχνικές εφαρμογής μεγάλης ακτίνας για τη διασπορά της υδαρούς κοπριάς και άλλων θρεπτικών συστατικών αποτελούν σπάταλη και επίσης αυξάνουν τον κίνδυνο για το νερό, τις κατοικημένες περιοχές, τους δημόσιους χώρους ή τις περιοχές υψηλής αξίας βιοποικιλότητας (που συνήθως απαιτούν χαμηλά ποσοστά θρεπτικών εισροών). Οι τεχνικές υψηλού κινδύνου πρέπει να εγκαταλειφθούν ή να τροποποιηθούν χρησιμοποιώντας πλάκες ανάκλασης, ενσωμάτωση/έγχυση υδαρούς κοπριάς ή λιπασμάτων βάσει ουρίας, σημειακή ή χειροκίνητη εφαρμογή. Δεν ισχύει για μικροκαλλιέργειες.	

Μερικές τεχνολογίες εφαρμογής ενέχουν πολύ υψηλότερους κινδύνους απωλειών στην ατμόσφαιρα από άλλες, προκαλώντας χαμηλότερη παραγωγικότητα και αυξημένη ρύπανση των υδάτων (με σχετικές απώλειες στις υπηρεσίες οικοσυστήματος) και εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Καθώς οι μικροκαλλιέργειες σπανίως μπορούν να επιλέξουν την τεχνολογία εφαρμογής, αυτό το κριτήριο δεν ισχύει άμεσα για αυτούς.

Τεχνολογία

Οι τεχνικές εφαρμογής πρέπει να τροποποιούνται ή να εγκαταλείπονται για τη μείωση της έκθεσης των ευαίσθητων περιοχών. Ενδέχεται να απαιτούνται τεχνικές όπως γεωργία ακριβείας, διαδικασία λίπανσης spoon-feed, υδρολίπανση, πλάκες ανάκλασης, σημειακή ή κατάλληλα επιτηρούμενη χειροκίνητη εφαρμογή, ενώ η ενσωμάτωση στο έδαφος ενδέχεται να είναι ο μόνος πρακτικός τρόπος για τη μείωση των απωλειών και της ρύπανσης για ορισμένους τύπους λιπασμάτων.

Ένα προσεγγισμένο χρονοδιάγραμμα εφαρμογής (**δείτε το κριτήριο F4**) θα πρέπει επίσης να μειώσει τις απώλειες και τη ρύπανση.

Ορισμένες τεχνολογίες εφαρμογής, όπως οι τεχνικές εφαρμογής μεγάλης ακτίνας που «εκτοξεύουν» την υδαρή κοπριά ή την κοπριά στον αέρα, είναι ακατάλληλες για περιοχές κοντά σε κατοικημένες περιοχές, υδατορεύματα ή περιοχές υψηλής αξίας βιοποικιλότητας, εάν δεν υπάρχει κατάλληλη ζώνη προστασίας ή φράγμα. Οι υδαρείς κοπριές και τα υγρά λιπάσματα θα πρέπει κατά προτίμηση να εγχέονται, ώστε να μεγιστοποιείται η ακρίβεια της διασποράς και να αποφεύγονται απώλειες θρεπτικών συστατικών στο περιβάλλον λόγω απορροών και εξάτμισης (οι οποίες είναι ρυπογόνες και αυξάνουν την παραγωγή αερίων θερμοκηπίου). Η ενσωμάτωση οργανικής κοπριάς στο χώμα ή στα υπολείμματα θερισμού είναι επίσης προτιμότερη κατά κανόνα, αν και είναι συχνά ανέφικτη για τους βοσκότοπους.

Η ενσωμάτωση και η έγχυση μειώνουν την απώλεια λόγω εξάτμισης (π.χ. απώλεια αμμωνίας από κοπριές και ουρία), τις απώλειες λόγω αιολικής διάβρωσης και τα παράπονα από τους γείτονες (π.χ. κατά τη χρήση οργανικής υδαρούς κοπριάς). Παρόλο που η ενσωμάτωση/έγχυση είναι πιο δαπανηρή σε σύγκριση με τις παραδοσιακές τεχνικές, μπορεί να αποβεί οικονομικά πιο αποδοτική καθώς μειώνονται οι απώλειες. Οι υδαρείς κοπριές πρέπει να ενσωματώνονται εντός 24 ωρών από τη διασπορά, εκτός κι αν υιοθετηθεί άλλη μέθοδος ελαχιστοποίησης της απώλειας αμμωνίας (π.χ. διασκορπιστής με πέδιλα/σωλήνες, ρηχή έγχυση κ.λπ.).

Ανεξαρτήτως της τεχνικής που θα χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή κοπριάς και υδαρούς κοπριάς, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα σημεία:

- Ποτέ μην επιτρέπετε τη συγκέντρωση, λίμναση και απορροή της υδαρούς κοπριάς σε επιφανειακά ύδατα, παρακείμενα ακίνητα ή τάφρους αποστράγγισης και
- Ποτέ μην εφαρμόζετε υδαρή κοπριά σε γη με μεγάλη κλίση.

Ο κίνδυνος διαφυγής (drift) αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρόβλημα για τα υγρά λιπάσματα. Γενικά δεν συνιστάται η εφαρμογή των **υγρών λιπασμάτων** με ψεκαστήρες ή συστήματα ακροφυσίων, όταν οι ταχύτητες ανέμου είναι μεγαλύτερες από 9 κλμ/ώρα (~ 5 κόμβοι). Η υψηλή ταχύτητα ανέμου όχι μόνο προκαλεί τη διασπορά λιπασμάτων εκτός της καλλιέργειας, αλλά μειώνει και την ομοιομορφία της διασποράς εντός της καλλιέργειας. Ο κίνδυνος διαφυγής ελέγχεται καλύτερα ως εξής:

- Εάν οι όγκοι εφαρμογής και τα μεγέθη σταγονιδίων είναι μεγαλύτερα. Συνεπώς τα ακροφύσια ψεκασμού που μειώνουν την παρουσία λεπτών σταγονιδίων είναι ιδανικά,
- Με χρήση πλακών ανάκλασης που προσαρτώνται στον βραχίονα ψεκασμού για την αύξηση της εναπόθεσης και τη μείωση των απωλειών των υγρών λιπασμάτων και
- Μπορούν να προστεθούν ουσίες περιορισμού του κινδύνου διαφυγής σε ορισμένους τύπους λιπασμάτων για τη μείωση εσφαλμένης εφαρμογής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ					
Εισροές θρεπτικών συστατικών ανά εκτάριο	N	P	Εκροές θρεπτικών συστατικών ανά εκτάριο	N	P
1. Διαθέσιμο στο έδαφος Όπως εκτιμάται από εδαφολογικές αναλύσεις	20	15	5. Σε συγκομιζόμενη καλλιέργεια 3337 kg σε 0,0403 kg/kg N και 0,0053 kg/kg P	134	17,6
2. Εισροές από κατάλοιπα καλλιεργειών	3	0	6. Αρνητικό ισοζύγιο σε κατάλοιπα καλλιεργειών στο χώμα τα οποία θα προσληφθούν από την επόμενη σοδειά της ενδιάμεσης καλλιέργειας Για αυτήν την περιπτώσιακή μελέτη, που υποτίθεται ότι αφορά λαχανικά στη Βόρεια Ευρώπη, θα υπολογιστεί μηδενική τιμή, η οποία είναι η τυπική προκαθορισμένη τιμή λόγω σφοδρών χειμερινών βροχοπτώσεων.	0	0
3. Οργανική κοπριά και χούμος Εκτίμηση από εμβόλιμη καλλιέργεια οσπρίων (βιβλιογραφική τιμή) 10 0	10	0			
4. Ορυκτά λιπάσματα N:P:K:S 891 kg ανά εκτάριο – όπως συνιστάται από την εθνική ένωση καλλιεργητών λαχανικών βάσει αποτελεσμάτων εδαφολογικής ανάλυσης.	165	45			
Δολομιτικό κονίαμα (καθόλου, βάσει της αξιολόγησης pH)	0	0			
Χλωριούχο κάλιο	0	0			
Συνολικές εισροές	195	60	Συνολικές εκροές	134	17,6
Διαφορά				49	42,4

Ζώνες προστασίας

Τα λιπάσματα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στην προοριζόμενη περιοχή καλλιέργειας, αποφεύγοντας συγκεκριμένα τις υδάτινες μάζες, τους βιότοπους άγριας ζωής και τους χώρους εργασίας, τις κατοικημένες περιοχές ή τις περιοχές που χρησιμοποιούνται από κοινό.

Ο τόπος, το πλάτος και η διαχείριση των ζωνών προστασίας κατά μήκος των πλωτών οδών συνήθως καθορίζεται από τους εθνικούς και τοπικούς κανονισμούς. Ελλείψει τυχόν κανονιστικών απαιτήσεων, ζητάμε από τους γεωργούς να λαμβάνουν μέτρα για την ελαχιστοποίηση της ποσότητας των λιπασμάτων που χάνεται στα επιφανειακά ύδατα από τις πλωτές οδούς, τους αποχετευτικούς αγωγούς και τις απορροές των συστημάτων άρδευσης. Αυτό συνήθως σημαίνει ότι απαιτούνται ζώνες προστασίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (όπου δεν εφαρμόζονται λιπάσματα ή κοπριές) κοντά σε σημεία αποστράγγισης ή περιοχές με απορροές σε υδατορεύματα. Το μέγεθος θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες, όπως τη φυτική κάλυψη και την κλίση, καθώς και τον τύπο λιπάσματος, τη μέθοδο εφαρμογής και την ταχύτητα και κατεύθυνση του ανέμου, αλλά ως γενική κατεύθυνση, το ελάχιστο πλάτος πρέπει να ανέρχεται σε 3 μέτρα.

Οι ζώνες προστασίας πρέπει επίσης να χρησιμοποιούνται για την αποτροπή της εφαρμογής λιπασμάτων σε βιότοπους άγριας ζωής. Στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται ο ψεκασμός λιπασμάτων και κοπριάς απευθείας σε δένδρλλα, τα οποία θεωρούνται σημαντικοί καλλιεργήσιμες εκτάσεις-βιότοποι.

Χρονοδιάγραμμα

Το χρονοδιάγραμμα λίπανσης, ειδικά όταν πρόκειται για αζωτούχα λιπάσματα μπορεί να αποβεί κρίσιμο για την αποφυγή αποβλήτων και ρύπανσης. Τα λιπάσματα πρέπει να εφαρμόζονται, εφόσον είναι εφικτό, όταν η καλλιέργεια αναπτύσσεται γρήγορα και θα μπορεί να απορροφήσει το λίπασμα, προτού καθεί στο νερό ή στην ατμόσφαιρα. Η εφαρμογή λιπασμάτων σε παγωμένα, συμπυκνωμένα, ρηγματωμένα εδάφη ή λιμνάζοντα ύδατα απαγορεύεται (δείτε το κριτήριο F4).

Η τμηματική λίπανση μειώνει τον κίνδυνο απώλειας λιπασμάτων λόγω απροσδόκητης βροχόπτωσης σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά τη λίπανση, ενώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συγχρονισμένη εφαρμογή όταν οι καλλιέργειες θα είναι πλέον σε θέση να προσλάβουν τα θρεπτικά συστατικά. Ωστόσο, η τμηματική λίπανση συνήθως συνεπάγεται διπλασιασμό του κόστους εφαρμογής και υψηλότερους κινδύνους συμπύκνωσης του εδάφους και βλάβης στην καλλιέργεια.

2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΙΒΛΑΒΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ, ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΖΙΖΑΝΙΩΝ

2.1 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΙΒΛΑΒΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ, ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΖΙΖΑΝΙΩΝ (IPM)

F11	Αναμένεται. Σχέδιο προστασίας καλλιεργειών
Πρέπει να θεσπιστεί ένα Σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (IPM)/προστασίας καλλιεργειών βάσει των αρχών IPM (πρόληψη, παρατήρηση, παρακολούθηση και παρέμβαση). Το Σχέδιο θα περιλαμβάνει τα συνιστώμενα όρια ή ενσώματα για ψεκασμό με φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΠΠΚ), όπου αυτά είναι διαθέσιμα. Το Σχέδιο πρέπει να επανεξετάζεται σε ετήσια βάση για τις καλλιεργείες της Unilever.	

Η προστασία των καλλιεργειών και των βοσκότοπων από ζημιές και καταστροφή λόγω επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων είναι ζωτικής σημασίας για την παραγωγικότητα και την ευρωστία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η Unilever είναι πεπεισμένη ότι η Ολοκληρωμένη διαχείριση αποτελεί το κλειδί για την επίτευξη αειφόρων γεωργικών επιχειρήσεων ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τη ρύπανση και την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Πρέπει να έχει θεσπιστεί μια Ολοκληρωμένη διαχείριση επιβλαβών οργανισμών (IPM) για την καλλιέργεια/τον βοσκότοπο. Για τις καλλιεργείες της Unilever, το σχέδιο πρέπει να καλύπτει τη διαχείριση σε περίπτωση έξαρσης:

- Σημαντικών ή «βασικών» επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων που προσβάλλουν την καλλιέργεια ή τον βοσκότοπο σε τακτική βάση (δηλαδή παρουσιάζονται σε ετήσια βάση, τα περισσότερα έτη ή 2-3 φορές σε περίοδο 5 ετών) και απαιτούν ενεργή διαχείριση ή παρέμβαση και
- Λιγότερο πιθανών προβλημάτων, όπως ασθενειών που είναι γνωστό ότι επηρεάζουν την ίδια καλλιέργεια σε άλλες τοποθεσίες, για τα οποία ένα ετοιμοπαράδοτο σχέδιο θα διασφαλίσει την έγκαιρη αντιμετώπισή τους σε περίπτωση έξαρσης.

Το σχέδιο IPM πρέπει να καλύπτει παρεμβάσεις που λαμβάνουν χώρα εκτός της καλλιεργημένης έκτασης (π.χ. αφαίρεση δευτερευόντων ξενιστών από τις περιμετρικές ζώνες της εκμετάλλευσης) ή κατά τη διάρκεια της αμειψισποράς (π.χ. αφαίρεση πλατύφυλλων ζιζανίων κατά τη διάρκεια μιας καλλιέργειας δημητριακών) που συνεπάγονται επιπτώσεις για την υγεία, την απόδοση ή την ποιότητα της καλλιέργειας της Unilever.

Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει την ανάθεση αρμοδιοτήτων για τον προγραμματισμό και τη διενέργεια ελέγχου για επιβλαβείς οργανισμούς, ασθένειες και ζιζάνια.

Υπό κανονικές συνθήκες, ένα ενιαίο σχέδιο θα συμπεριλάβει όλες τις συνιστώσες που παρατίθενται στο κριτήριο F11-F19 στο παρόν κεφάλαιο. Το σχέδιο μπορεί να υποβληθεί σε οποιαδήποτε έντυπη/ηλεκτρονική μορφή που θα επιλέξει ο γεωργός. Ένα γεωπόνος (π.χ.

που απασχολείται από τον προμηθευτή της Unilever) μπορεί να εκπονήσει το σχέδιο εν όλω ή εν μέρει για λογαριασμό των εκμεταλλεύσεων που προμηθεύουν ένα εργοστάσιο, εφόσον οι γεωργοί συμφωνούν να αναλάβουν δράση σε συμμόρφωση με το σχέδιο.

Στην περίπτωση **βοσκότοπων**, το Σχέδιο IPM μπορεί να είναι ένα πολύ απλό έγγραφο, ενώ δεν θα αναμένονται ετήσιες ενημερώσεις.

F12	Αναμένεται. Πρόληψη: Αμειψισπορά και ανάθεση σε κατάλληλα τμήματα της γεωργικής εκμετάλλευσης
Το Σχέδιο IPM πρέπει να περιλαμβάνει διαδικασίες και κριτήρια για την επιλογή των κατάλληλων καλλιεργούμενων εκτάσεων, αμειψισπορών και ποικιλιών, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι συσσώρευσης μολυσμάτων, προσβολής και μόλυνσης του συγκομιζόμενου προϊόντος.	

Το κριτήριο αυτό ενδέχεται να μην ισχύει για πολυετή καλλιεργητικά συστήματα (συμπεριλαμβανομένων βοσκότοπων), εκτός από όπου η φύτευση ή η μεταφύτευση έχει λάβει χώρα εντός των τελευταίων 12 μηνών.

Επιλογή κατάλληλων καλλιεργητικών περιοχών

Ο κίνδυνος έξαρσης επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών ή ζιζανίων που απαιτούν χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων (είτε επαναλαμβανόμενη είτε εκτεταμένη, εάν η χρήση είναι αναπόφευκτη) μπορεί να μειωθεί ως εξής:

- Αποφυγή φύτευσης στην εκμετάλλευση ή σε τμήματα αυτής όπου πληθυσμοί επιβλαβών οργανισμών ενδέχεται να καταστρέψουν την καλλιέργεια. Για παράδειγμα, η φύτευση σε τμήματα της εκμετάλλευσης που είναι γνωστό ότι είναι ευπαθή σε υπεράρδευση, παγετό, ισχυρούς ανέμους ή άλλες προβλέψιμες ασθένειες θα αποδυναμώσει κατά πάσα πιθανότητα τις καλλιεργείες και θα τις καταστήσει πιο ευάλωτες σε επιβλαβείς οργανισμούς, ασθένειες ή ζιζάνια,
- Επιλογή θέσεων φύτευσης για αποφυγή διασταυρούμενης μόλυνσης και
- Κατανομή των καλλιεργειών σε τμήματα της εκμετάλλευσης όπου οι επιλογές εδάφους, αποστράγγισης και άρδευσης ή/και η κυρίαρχη κατεύθυνση του ανέμου θα ελαχιστοποιήσει και θα καθυστερήσει τυχόν προβλήματα λόγω επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών ή ζιζανίων. Οι καλλιεργείες που φυτεύονται σε ακατάλληλες περιοχές παρουσιάζουν προβληματική ανάπτυξη και είναι πιο επιρρεπείς σε επιβλαβείς οργανισμούς και ασθένειες προκαλώντας περισσότερες απώλειες σε χώμα και λίπασμα.

Αμειψισπορά

Η αμειψισπορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μειώσει τη συσσώρευση μολυσμάτων και τη μόλυνση λόγω ζιζανίων, για παράδειγμα, ως εξής:

- Διαχείριση ζιζανίων στο καταλληλότερο τμήμα της αμειψισποράς,
- Χρήση προστατευτικών καλλιεργειών για τον περιορισμό της ανάπτυξης ζιζανίων και
- Αποφυγή καλλιεργειών που είναι επιρρεπείς σε προβλήματα εδάφους κατά τα επόμενα έτη

Ποικιλίες

Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται, εάν υπάρχουν, καλλιεργητικές ποικιλίες με γενετική αντίσταση ή ανοχή σε επιβλαβείς οργανισμούς ή ασθένειες¹.

F13	Αναμένεται. Πρόληψη: Βιολογικοί και φυσικοί έλεγχοι
Η διαχείριση του γεωργικού οικοσυστήματος γίνεται έτσι, ώστε τα προβλήματα να ελαχιστοποιούνται, π.χ. με την επιλογή ποικιλιών ή τη διαχείριση των ζωνών διαχωρισμού μεταξύ καλλιεργειών, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι βιολογικοί και οι φυσικοί καλλιεργητικοί έλεγχοι χρησιμοποιούνται πριν από (ή/και σε συνδυασμό με) την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.	

Στις γενικές πτυχές της διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που συμβάλλουν στη μείωση της συχνότητας ή της σοβαρότητας έξαρσης επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών ή ζιζανίων συγκαταλέγονται οι εξής:

- Καλλιέργειες παγίδες,
- Πρώιμες ποικιλίες για την αποφυγή της όψιμης εποχής ωρίμανσης, όταν παρατηρείται αύξηση των πληθυσμών επιβλαβών οργανισμών,
- Λίπανση για την επιτάχυνση της ανάπτυξης των καλλιεργειών,
- Διαχείριση ζωνών διαχωρισμού μεταξύ καλλιεργειών και ανεμοφρακτών ή φυτοφρακτών, ώστε να αναπτυχθούν και να συντηρηθούν ευκολότερα οι μεγάλοι πληθυσμοί θηρευτών επιβλαβών οργανισμών. Αυτή η αρχή μπορεί να επεκταθεί και στην ανάπτυξη άλλων μη καλλιεργήσιμων περιοχών ως ενδιαιτημάτων για ευεργετική χλωρίδα, πανίδα και ανταγωνιστές.
- Επιλογή συστήματος άρδευσης (π.χ. τα συστήματα στάγδην άρδευσης ενδέχεται να μειώνουν την πιθανότητα προσβολής από μύκητες) και
- Ποικιλίες καλλιεργειών και ζώων που προέρχονται από ευρεία γενετική βάση ή/και παρουσιάζουν χαρακτηριστικά όπως ανθεκτικότητα ή ανοχή σε επιβλαβείς οργανισμούς ή ασθένειες.

Οι φυσικοί εχθροί των επιβλαβών οργανισμών, των ασθενειών και των ζιζανίων μπορούν επίσης να συμπληρωθούν με μη γηγενή είδη (κλασικός βιολογικός έλεγχος) ή με μεγαλύτερους αριθμούς γηγενών ειδών (ενισχυμένος βιολογικός έλεγχος). Αυτή η προσέγγιση υιοθετείται συχνά για τις καλλιέργειες θερμοκηπίου, αλλά μπορεί επίσης να αποβεί χρήσιμη και στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Ακολουθούν παραδείγματα συχνά χρησιμοποιούμενου βιολογικού ελέγχου:

- '*Nemaslug*', ένας μικροσκοπικός νηματώδης (*Phasmarhabditis hermanni*) ο οποίος παρασκεύεται εις βάρος των γυμνοσάλιαγκων και τους εξολοθρεύει,
- *Encarsia formosa*, μια παρασιτική σφήγκα, η οποία χρησιμοποιεί την αλευρώδη των θερμοκηπίων ως ξενιστή,
- *Macrolophus caliginosus*, ένα αρπακτικό έντομο που χρησιμοποιείται για τον έλεγχο του αλευρώδη του καπνού *Bemisia tabaci*,
- *Bacillus thuringiensis*, ένα βακτήριο που προσβάλλει και εξολοθρεύει διάφορα επιβλαβή έντομα,
- Φερομόνες που είτε προσελκύουν και παγιδεύουν τα αρσενικά έντομα είτε παρεμποδίζουν το ζευγάρωμα στους πληθυσμούς επιβλαβών οργανισμών.

Οι φυσικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν τη χρήση φραγμών, παγίδων ή φυσικής αφαίρεσης για την αποτροπή ή τη μείωση των προβλημάτων λόγω επιβλαβών οργανισμών. Ακολουθούν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα:

- Χειρωνακτική αφαίρεση του προσβεβλημένου/μολυσμένου υλικού,
- Χειρωνακτικό ξεχορτάρισμα ή απομάκρυνση εντόμων,
- Ψεκασμός με νερό για την απομάκρυνση ορισμένων αφίδων και ακάρεων,
- Δικτυωτό πλέγμα σε προστατευόμενα φυτώρια για την αποτροπή μόλυνσης των μικρών φυτών,
- Χρωματιστές κολλώδεις παγίδες για την προσέλκυση και παγίδευση επιβλαβών οργανισμών (μπορούν να συνδυαστούν με τεχνολογία φερομονών) και
- Πλαστικό υλικό εδαφοκάλυψης για την εξολόθρευση ή αποτροπή της βλάστησης ζιζανίων.

Τόσο οι βιολογικοί όσο και οι φυσικοί έλεγχοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με χημικές ουσίες, παρόλο που πρέπει να διασφαλιστεί η χρήση δραστικών ουσιών που δεν βλάπτουν τους φυσικούς εχθρούς ή που μπορούν να εφαρμοστούν σε χρόνο που θα ελαχιστοποιεί τυχόν αρνητικές επιπτώσεις σε αυτούς (δείτε το **κριτήριο F22**).

Σύστημα εκτροφής ζώων – μύγες

Η εξυγίανση αποτελεί σημαντικό καλλιεργητικό έλεγχο για τη διαχείριση του πληθυσμού των μυγών. Η εύρεση και η εξουδετέρωση των τόπων αναπαραγωγής μυγών αποτελεί το πρώτο βήμα. Οι μεγαλύτερες περιοχές αναπαραγωγής μυγών στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις είναι οι εξής:

- Γύρω από τους χώρους αποθήκευσης κοπριάς,
- Γύρω από περιοχές σίτισης,
- Κάτω από φράκτες, σε υπαίθρια συστήματα και
- Σε ελλιπώς αποστραγγιζόμενες, υγρές περιοχές.

Οι πληθυσμοί μυγών συχνά αυξάνονται ταχέως μετά από περιόδους βροχόπτωσης, ειδικά σε υψηλές θερμοκρασίες.

¹ Επικοινωνήστε με τον τοπικό αγοραστή της Unilever, εάν η προδιαγραφή μας δεν συνάδει με αυτήν την απαίτηση, καθώς η προδιαγραφή ενδέχεται να απαιτεί ενημέρωση.

Οι περιοχές με στρωμένη μεγάλη πάχους που δεν καθαρίζονται συχνά, όπως κλωβοί βοοειδών, ενδέχεται να αποτελέσουν μια από τις κυριότερες τοποθεσίες αναπαραγωγής μυγών. Οι γεωργοί ενθαρρύνονται να ελέγχουν τη στρωμένη για τυχόν σκουλήκια (προνύμφες μύγας). Τα καλύτερα σημεία προς έλεγχο είναι γύρω από το νερό και περιμετρικά του χώρου ενσταθλισμού. Αυτές οι περιοχές είναι υγρές και δυσπρόσιτες στα ζώα. Εάν εντοπιστούν σκουλήκια, καθαρίστε την περιοχή από την κοπριά. Η ορθή διαχείριση της κοπριάς είναι κρίσιμης σημασίας. Απαιτείται συνεχής διαταραχή, ενώ η κοπριά στις περιοχές όπου δεν διέρχονται ζώα, π.χ. κατά μήκος των περιφράξεων ή γύρω από τις εγκαταστάσεις σίτισης, πρέπει να ανακινείται τακτικά ή να απομακρύνεται.

Στην περίπτωση εγκαταστάσεων γαλακτοκομικής παραγωγής, περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τη χρήση της προσέγγισης IPM για τον έλεγχο μυγών παρατίθενται στον οδηγό του Τμήματος εντομολογίας του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας «Management of Nuisance Flies: Dairy Design and Operational Considerations» University of California Department of Entomology (2008) ².

F14	Αναμένεται. Παρατήρηση, παρακολούθηση και όρια ανάληψης δράσης
Οι γεωργοί πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις ασθένειες, τους επιβλαβείς οργανισμούς και τα ζιζάνια και να έχουν επίγνωση των καθορισμένων ορίων για ανάληψη δράσης, π.χ. μέσω συστημάτων προειδοποίησης ή παρακολούθησης της εκμετάλλευσης. Οι γεωργοί πρέπει να έχουν θεσπίσει ένα πρόγραμμα παρακολούθησης και ανίχνευσης της καλλιέργειας. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.	

Για τα ζιζάνια, όπου τα όρια ανάληψης δράσης δεν έχουν καθιερωθεί στην πράξη, αναμένεται η θέσπιση ορθολογικής λήψης αποφάσεων που θα βασίζεται στην κατανόηση των δυνητικών επιπτώσεων των ζιζανίων καθ' όλη τη διάρκεια του καλλιεργητικού κύκλου.

Οι γεωργοί πρέπει να είναι σε θέση να **αναγνωρίζουν** τα συμπτώματα της ασθένειας, τα προβληματικά ζιζάνια και τα χωροκατακτητικά είδη (δείτε το κεφάλαιο **Βιοποικιλότητα και υπηρεσίες οικοσυστήματος**), καθώς και τα έντομα/ακάρεα/ζωικά παράσιτα και ζιζάνια.

Η ανίχνευση επιβλαβών οργανισμών αποτελεί βασική συνιστώσα ενός συστήματος IPM. Οι διαφορετικές καλλιέργειες και οι διαφορετικοί επιβλαβείς οργανισμοί απαιτούν διαφορετική συχνότητα και μεθόδους δειγματοληψίας, αλλά η αρχή είναι η ίδια: σύγκριση των πραγματικών επιπέδων μόλυνσης στην καλλιέργεια με τα όρια ανάληψης δράσης, προκειμένου να αποφασιστεί ποια δράση πρέπει να αναληφθεί, εφόσον απαιτείται.

Ένα παράδειγμα εφαρμογής παρατίθεται στον διαδικτυακό οδηγό IPM του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας UC Davis για τις τοματοκαλλιέργειες³. Ο ιστότοπος του UCD (μεταξύ άλλων, όπως ο ιστότοπος του αμερικανικού Ινστιτούτου IPM) επίσης παρέχει

συμβουλές IPM για πολλές άλλες καλλιέργειες⁴, γι' αυτό αναζητήστε τις πληροφορίες που σας αφορούν. Επίσης, μπορείτε να απευθυνθείτε στην τοπική υπηρεσία γεωργικών εφαρμογών ή σε σύμβουλο καλλιεργειών για εξειδικευμένη καθοδήγηση.

Όρια

Το οικονομικό όριο ανάληψης δράσης είναι το επίπεδο προσβολής από επιβλαβείς οργανισμούς που θα μπορούσε να προξενήσει οικονομική ζημιά. Έως ότου επιτευχθεί αυτό το όριο, το κόστος της απώλειας στην απόδοση και την ποιότητα θα είναι μικρότερο του κόστους ελέγχου. Αυτό μπορεί να υπολογιστεί, εάν γνωρίζετε την οικονομική επίπτωση ενός συγκεκριμένου επιπέδου επιβλαβών οργανισμών, δηλαδή την έκταση της απώλειας στην απόδοση ή την ποιότητα, καθώς και το κόστος του ελέγχου επιβλαβών οργανισμών για την αποτροπή της συγκεκριμένης ζημιάς. Σε πολλές περιπτώσεις όπου τα οικονομικά όρια ανάληψης δράσης έχουν θεσπιστεί επιστημονικά, ίσως μπορείτε να τα προμηθευτείτε από άλλους γεωργούς στην περιοχή σας, από το προσωπικό υπηρεσιών γεωργικών εφαρμογών ή από συμβούλους καλλιεργειών.

Προειδοποιήσεις και οδηγίες για την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Σε πολλές περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις ή οι εμπορικές υπηρεσίες παρέχουν **προειδοποίηση** συχνά είτε ηλεκτρονικά είτε εγγράφως. Σε αυτό το πλαίσιο, ενδέχεται να υπογραμμίζεται η ανάγκη για επιπλέον επαγρύπνηση κατά την ανίχνευση ή παρακολούθηση των περιβαλλοντικών συνθηκών (π.χ. κατά πόσο τα φύλλα παραμένουν υγρά καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας), προκειμένου να προσδιοριστεί εάν έχει επιτευχθεί το όριο ανάληψης δράσης. Εναλλακτικά, μπορούν να λαμβάνουν μορφή σύστασης, π.χ. «συνιστάται ψεκασμός το συντομότερο δυνατό».

F15	Υποχρεωτικό. Παρέμβαση: Συμμόρφωση με τις ρυθμιστικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις των πελατών
Η παρέμβαση μπορεί να περιλαμβάνει βιολογικά ή/και χημικά φυτοπροστατευτικά προϊόντα εγγεγραμμένα και εγκεκριμένα για χρήση από τις αρμόδιες αρχές και προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις του πελάτη ή/και του προμηθευτή. Τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα πρέπει να εφαρμόζονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ετικέτας. Θα πρέπει να εκδίδεται άδεια, εάν απαιτείται σύμφωνα με τους τοπικούς κανονισμούς για την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.	

Κανονιστικές απαιτήσεις

Οι γεωργοί πρέπει να γνωρίζουν και να αποδεικνύουν τη συμμόρφωσή τους με τις εθνικές νόμιμες υποχρεώσεις σε σχέση με την επιλογή των παραγόντων ελέγχου επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων. Μόνο οι νόμιμες βιολογικές ή χημικές μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις καλλιέργειες ή τους βοσκότοπους.

2 <http://www.entomology.ucr.edu/>

3 <http://www.ipm.ucdavis.edu/PMG/C783/tomato-aphidfruitwormmon.pdf>

4 http://www.ipminstitute.org/Fed_Agency_Resources/IPM_elements_guidelines.htm

Δεν πρέπει να γίνεται καμία εφαρμογή στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Εάν δεν διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τις οδηγίες της ετικέτας,
 - Εάν δεν υπάρχει ετικέτα, το προϊόν δεν πρέπει να χρησιμοποιείται.
- Η ετικέτα του προϊόντος συνήθως περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους, τις πρώτες βοήθειες, τις απαιτήσεις αποθήκευσης και διάθεσης, τις οδηγίες χρήσης, τις απαιτήσεις εξοπλισμού μέσω ατομικής προστασίας, καθώς και τον εξοπλισμό και τις τεχνικές εφαρμογής. Στις απαιτήσεις της ετικέτας επίσης περιλαμβάνονται διαδικασίες για την προστασία των εργαζόμενων που χειρίζονται φυτοπροστατευτικά προϊόντα και των παρευρισκόμενων, όπως χρονοδιάγραμμα επανεισόδου, καθώς και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών κινδύνων.
- Πέρα από την ημερομηνία λήξης των φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή
- Στην περίπτωση προϊόντων που απαγορεύονται από την τοπική νομοθεσία, καθώς και προϊόντων που καλύπτονται από παγκόσμιες απαγορεύσεις, π.χ. Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για ουσίες που καταστρέφουν το όζον (συμπ. του βρωμιούχου μεθυλίου) και Σύμβαση της Στοκχόλμης για τους έμμενους οργανικούς ρύπους (POP), εκτός εάν προβλέπεται απαλλαγή από τη νομοθεσία σε τοπικό επίπεδο, π.χ. μη προβλεπόμενες εφαρμογές σε μικρές καλλιέργειες.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο ψεκασμός ενδέχεται να είναι παράνομος, εάν δεν έχουν διεξαχθεί κατάλληλες διαδικασίες για τη διαβούλευση και την κοινοποίηση των ενδιαφερομένων φορέων.

Απαιτήσεις πελατών

Ο πελάτης θα μπορούσε να είναι ο προμηθευτής της Unilever ή μια επιχείρηση της Unilever. Η εκπόνηση καταλόγων με προτιμώμενα φυτοπροστατευτικά προϊόντα μπορεί να βοηθήσει τους γεωργούς να υλοποιήσουν ένα σύστημα IPM, καθοδηγώντας τους προς τη χρήση λιγότερο επιβλαβών δραστικών ουσιών.

Οι γενικές απαιτήσεις της Unilever βάσει των διεθνών συμβάσεων και του συστήματος ταξινόμησης WHO/FAO καλύπτονται στα κριτήρια F83 και F84 στην ενότητα περί υγείας και ασφάλειας (εφόσον δίνεται έμφαση στις πτυχές της ανθρώπινης υγείας κατά τη διάρκεια του χειρισμού ή της εφαρμογής). Η Unilever έχει πρόσθετες απαιτήσεις για ορισμένες πρώτες ύλες.

Στα επόμενα έτη αναμένεται η κοινοποίηση του Συστήματος οικουμενικής εναρμόνισης (GHS) για την επισήμανση των χημικών ουσιών και του Διεθνούς καταλόγου συμφωνηθέντος συστήματος χημικών ταξινομήσεων του FAO/WHO (JMPR) και η εφαρμογή τους ως βάση για τις κανονιστικές απαιτήσεις και τα συστήματα λήψης αποφάσεων. Επιφυλασσόμεθα του δικαιώματος τροποποίησης των απαιτήσεών μας στο πλαίσιο της βελτιωμένης συμμόρφωσης με τα συστήματα GHS/JMPR μελλοντικά.

F16

Αναμένεται. Παρέμβαση: Επιλογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Η επιλογή θα πρέπει να βασίζεται στην καταλληλότητα για την καλλιέργεια και τον οργανισμό-στόχο, τα προγράμματα διαχείρισης ανθεκτικότητας, καθώς και τις συμβουλές της ετικέτας για την προστασία ευπαθών οικοσυστημάτων και οργανισμών. Δείτε επίσης την ενότητα περί υγείας και ασφάλειας για επιπρόσθετα κριτήρια. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δεν ισχύει για μικροκαλλιέργειες.

Αναμένεται ότι οι λόγοι για την επιλογή της δραστικής ουσίας ή/και του σκευάσματος, κατά προτίμηση βάσει αξιολόγησης επικινδυνότητας, θα παρατίθενται στο Σχέδιο προστασίας καλλιεργειών και θα είναι κατανοητοί από τους γεωργούς.

Εάν πρέπει να χρησιμοποιηθούν φυτοπροστατευτικά προϊόντα, η επιλογή των αγροχημικών προϊόντων ενδέχεται να επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Οι κρίσιμοι προβληματισμοί θα πρέπει να είναι οι εξής:

- Ανάγκη,
- Αποτελεσματικότητα και
- Νομιμότητα και απαιτήσεις πελάτη,
- Κόστος,
- Διαθεσιμότητα,
- Τοξικότητα (δείτε επίσης το κριτήριο F82 - F89, στην ενότητα περί υγείας και ασφάλειας του κεφαλαίου **Κοινωνικά ζητήματα**), συμπεριλαμβανομένης της διαθεσιμότητας των κατάλληλων ΜΑΠ,
- Οικοτοξικότητα,
- Επιπτώσεις του χρησιμοποιούμενου εξοπλισμού εφαρμογής για τον περιορισμό της μετατόπισης ψεκαστικού νέφους κ.λπ.,
- Πρακτικότητα,
- Ευκολία ή συχνότητα εφαρμογής (συμπεριλαμβανομένης της διαθεσιμότητας των κατάλληλων μηχανημάτων),
- Περιορισμός της πιθανότητας εξέλιξης στελεχών εντόμων ή ζιζανίων που επιδεικνύουν ανθεκτικότητα στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (δείτε επίσης το κριτήριο F17) με εναλλαγή της χρησιμοποιούμενης δραστικής ουσίας και
- Αποφυγή της καταστροφής των φυσικών εχθρών των επιβλαβών οργανισμών (θηρευτές και παράσιτα) και των μελισσών (δείτε επίσης το κριτήριο F22, ιδιαίτερα τη διεξοδική εξέταση της χρήσης των νεονικοτινοειδών).

Για πολλές ελάσσονες καλλιέργειες, π.χ. λαχανικά, διατίθεται πολύ μικρή ή καμία επιλογή σε δραστικές ουσίες φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή σκευασμάτων, από τη στιγμή που θα ληφθούν υπόψη αυτοί οι προβληματισμοί.

Έλεγχος μυγών (ειδικότερα σε κτηνοτροφικά συστήματα)

Τα εντομοκτόνα είναι η τελευταία προτιμώμενη μέθοδος ελέγχου. Ωστόσο, εάν χρησιμοποιηθούν με ασφάλεια, και σε συνδυασμό με μη χημικές μεθόδους, η χρήση τους μπορεί να συμβάλει στον ορθό έλεγχο. Τα εντομοκτόνα άμεσης δράσης (όπως το Pyrethrin) εφαρμόζονται ιδανικά κατά τις πολύ πρωινές ώρες, όταν οι μύγες στους

χώρους ενσταβλισμού δεν παρουσιάζουν έντονη κινητικότητα και έχουν συγκεντρωθεί σε τοποθεσίες διανυκτέρευσης όπως αχυρώνες, δεντροστοιχίες και σκιερά μέρη.

Τα υπολειμματικά εντομοκτόνα, π.χ. permethrin, εφαρμόζονται ιδανικά σε τοποθεσίες όπου οι μύγες τείνουν να βρίσκουν καταφύγιο, π.χ. τοίχους κτηρίων, περιφράξεις, σκιερά μέρη και περιβάλλουσα βλάστηση. Η χρήση οποιωνδήποτε χημικών ουσιών κοντά σε χώρους αποθήκευσης κτηνοτροφικών προϊόντων ή περιοχές άμελης σε μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και σύμφωνα με τα σχέδια Ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP) που έχουν θεσπιστεί (δείτε τις απαιτήσεις στο κεφάλαιο **Αλυσίδα αξίας**)

Όπου οι γεωργοί έχουν προβεί σε διαφορετικές επιλογές με βάση συναφείς πληροφορίες, συνιστούμε στους **προμηθευτές της Unilever** που θα γνωρίζουν την κατάσταση λόγω της συγκέντρωσης όλων των απαντήσεων στον Κώδικα SAC2017, να συζητήσουν τυχόν αποκλίσεις με τους γεωργούς και να τους βοηθήσουν να στραφούν σε φιλικότερες προς το περιβάλλον επιλογές.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιες δραστικές ουσίες φυτοπροστατευτικών προϊόντων απαγορεύονται στον παρόντα Κώδικα και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα γίνονται ανεκτές αυτές οι απαγορευμένες δραστικές ουσίες (δείτε τα κριτήρια F79 και F80 στην ενότητα περί υγείας και ασφάλειας και στο κεφάλαιο **Κοινωνικά ζητήματα**).

F17	Αναμένεται. Παρέμβαση: Αποφυγή ανθεκτικότητας σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα
Όπου είναι δυνατό, οι κίνδυνοι ανάπτυξης ανθεκτικότητας στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα πρέπει να μειωθούν εναλλάσσοντας τις δραστικές ουσίες με διαφορετικούς τρόπους δράσης. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές.	

Η ανθεκτικότητα στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα αναπτύσσεται εξαιρετικά γρήγορα, όταν χρησιμοποιείται τακτικά μία συγκεκριμένη δραστική ουσία ή διαφορετικές δραστικές ουσίες με τον ίδιο τρόπο δράσης. Για την αποφυγή της ανάπτυξης ανθεκτικότητας και συνεπώς για τη δυνατότητα χρήσης ενός εύρους δραστικών ουσιών στο μέλλον, θα πρέπει να αποφεύγονται οι επαναλαμβανόμενες εφαρμογές των ίδιων χημικών ουσιών ως εξής:

- Εναλλαγή της κλάσης των χρησιμοποιούμενων χημικών,
- Προσθήκη συνεργιστικών ή μιγμάτων χημικών ουσιών με διαφορετικούς τρόπους δράσης (αν και σε ορισμένες χώρες προβλέπονται νομικοί περιορισμοί σχετικά με την πρακτική αυτή) ή
- Ταυτόχρονη συνδυαστική εφαρμογή διαφορετικών κλάσεων χημικών ουσιών.

Η εναλλαγή των δραστικών ουσιών μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη μακροπρόθεσμη διαχείριση των ζιζανίων και των επιβλαβών εντόμων των καλλιεργειών, των αρουραίων, των φορέων ανθρώπινων νόσων (π.χ. ελονοσία) και των μυγών.

Σύστημα εκτροφής ζώων – μύγες

Λόγω του σύντομου κύκλου ζωής τους, οι μύγες αναπτύσσουν γρήγορα ανθεκτικότητα στα εντομοκτόνα, γι' αυτό είναι σημαντική η χρήση διαφορετικών κλάσεων υπολειμματικών εντομοκτόνων σε κάθε εφαρμογή. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί πυρεθροειδές εντομοκτόνο στη μία εφαρμογή και κατόπιν οργανοφωσφορικό στην επόμενη εφαρμογή. Η εναλλαγή θα πρέπει να συνεχιστεί καθ' όλη τη διάρκεια της σεζόν, ώστε να επιτευχθεί ο μέγιστος έλεγχος και να ελαχιστοποιηθεί το ενδεχόμενο ανθεκτικότητας.

Ειδικές συμβουλές

Για εξειδικευμένες συμβουλές, απευθυνθείτε στην τοπική υπηρεσία γεωργικών εφαρμογών ή τον προμηθευτή χημικών ουσιών. Η εταιρεία Crop Life International, ο φορέας του κλάδου για την προστασία των καλλιεργειών, επίσης παρέχει πληροφορίες και διαθέτει ομάδες εργασίας στις τέσσερις κύριες ομάδες φυτοπροστατευτικών προϊόντων (μυκητοκτόνα, εντομοκτόνα, ζιζανιοκτόνα και τρωκτικοκτόνα).

Για γενικές κατευθύνσεις σχετικά με την επιλογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων, ανατρέξτε στο κριτήριο F16.

F18	Αναμένεται. Παρέμβαση: Απαγορεύεται η προφυλακτική χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων
Τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αποτροπή της έξαρσης επιβλαβών οργανισμών ή ασθενειών (αντιθέτως πρέπει να χρησιμοποιούνται ως μέτρο σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων ανάληψης δράσης ή σε περίπτωση πρόβλεψης εξάρσεων), εκτός από εξαιρετικές περιστάσεις και όπου υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία που καταδεικνύουν ότι τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα θέτουν τους ανθρώπους ή/και το περιβάλλον σε χαμηλότερο κίνδυνο από ότι οι θεραπευτικοί έλεγχοι. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές.	

Η προληπτική ή προφυλακτική χρήση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων ενδέχεται να προκαλέσει υψηλότερη συνολική, και περιττή, χρήση των προϊόντων και κατά συνέπεια υψηλότερη έκθεση των εργαζομένων, των μη στοχευμένων οργανισμών (συμπεριλαμβανομένων των φυσικών εχθρών) και του περιβάλλοντος. Επίσης, αυξάνει τον κίνδυνο της ανάπτυξης ανθεκτικότητας στην εκάστοτε δραστική ουσία (δείτε επίσης το κριτήριο 17, ενότητα περί υγείας και ασφάλειας του κεφαλαίου **Κοινωνικά ζητήματα**).

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η χρήση ανίχνευσης και ορίων πρέπει να καταργεί την ανάγκη για προληπτικές εφαρμογές.

Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις, για παράδειγμα, όπου ο πληθυσμός των επιβλαβών οργανισμών είθισται να αναπτύσσεται και να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς και είναι δύσκολο να ελεγχθεί. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ίσως ενδείκνυται η αποφυγή εμφάνισης των επιβλαβών οργανισμών εξ αρχής. Αυτές οι περιπτώσεις είναι σπάνιες.

Γι' αυτό, εάν τίθεται ζήτημα υιοθέτησης μιας τέτοιας προσέγγισης, πρέπει να διεξάγεται εκτίμηση επικινδυνότητας και οφελών, ενώ θα πρέπει να χρησιμοποιείται προληπτικό πρόγραμμα μόνο εάν το όφελος (όσον αφορά τον συνολικό κίνδυνο) μπορεί να αποδειχθεί.

Η επεξεργασία των σπόρων δεν ταξινομείται ως «προφυλακτική», εάν χρησιμοποιείται για προστασία από τους επιβλαβείς οργανισμούς και τις ασθένειες που είναι γνωστό ότι υπάρχουν ή είναι υψηλού κινδύνου.

F19	Αναμένεται. Παρέμβαση: Υποκαπνισμός και αεροψεκασμός
Εάν ο υποκαπνισμός ή ο αεροψεκασμός αποτελεί την μοναδική επιλογή οικονομικού ελέγχου, θα πρέπει να συνάδει με την τοπική νομοθεσία. Δεν πρέπει να συνεπάγεται πρόσθετους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δεν ισχύει για τους μικροκαλλιεργητές.	

Η συντριπτική πλειοψηφία των γεωργών θα διαπιστώσουν ότι το κριτήριο αυτό δεν τους αφορά.

Υπάρχουν σπάνιες περιπτώσεις όπου ο υποκαπνισμός ή ο αεροψεκασμός (π.χ. από αεροπλάνο ή ελικόπτερο) δικαιολογείται λόγω αποτελεσματικότητας και ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων.

Ο υποκαπνισμός του εδάφους χρησιμοποιώντας μεθυλοβρωμίδιο αποτελούσε κοινή πρακτική για την εξολόθρευση των παθογόνων στο χώμα. Η χρήση του μεθυλοβρωμιδίου έχει καταργηθεί σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ λόγω του δυναμικού του για καταστροφή του όζοντος, παρόλο που μερικές φορές διατίθενται ως εναλλακτική λύση άλλα χημικά καπνογόνα εδάφους π.χ. χλωροπικρίνη ή Metam Sodium.

Άλλα μέτρα ελέγχου για τη διαχείριση ασθενειών του εδάφους περιλαμβάνουν την αμειψισπορά, την εφαρμογή ατμού και καλλιεργητικά μέτρα (π.χ. απομάκρυνση καταλοίπων από το έδαφος και χρήση υπεδαφοκαλλιεργειών και υπερυψωμένων παρτεριών), ενώ τα οργανικά βελτιωτικά (π.χ. χούμος) είναι προτιμότερα του υποκαπνισμού στη συντριπτική πλειοψηφία των περιστάσεων.

Όπως και στην προληπτική εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων, πρέπει να διεξάγεται εκτίμηση επικινδυνότητας για τις εναλλακτικές λύσεις ελέγχου και ο υποκαπνισμός πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο εάν ο συνολικός κίνδυνος μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι χαμηλός ή χαμηλότερος από τους εναλλακτικούς ελέγχους.

Ο αεροψεκασμός σχετίζεται με πολλά προβλήματα ως προς την έκθεση του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, καθώς είναι αναπόφευκτα τα σχετικά υψηλά ποσοστά απωλειών και ρύπανσης, όταν ο ψεκασμός διεξάγεται σε μεγάλο ύψος πάνω από την καλλιέργεια. Εάν είναι εφικτό, πρέπει να χρησιμοποιούνται επιγείες εφαρμογές. Εάν χρησιμοποιείται αεροψεκασμός, θα πρέπει να αποδειχθεί ότι δεν δημιουργεί υψηλότερο κίνδυνο για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία σε σύγκριση με τις επιγείες εφαρμογές.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ελαχιστοποιηθεί το ψεκαστικό νέφος στις ευπαθείς μη-καλλιεργούμενες περιοχές.

Δείτε τις οδηγίες του FAO σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για την από αέρος εφαρμογή των εντομοκτόνων: <http://www.fao.org/docrep/006/y2766e/y2766e00.htm>

Μελλοντικά ενδέχεται να αυξηθεί η χρήση τηλεκατευθυνόμενων αεροσκαφών (drone) για ψεκασμό. Με ορθή διαχείριση, τα drone θα μειώσουν λογικά το μετακινούμενο ψεκαστικό νέφος και θα επιτρέψουν πιο εστιασμένες εφαρμογές. Σε κάθε περίπτωση, η χρήση των drone πρέπει να συμμορφώνεται με τους τοπικούς κανονισμούς ή/και τα βέλτιστα πρότυπα πρακτικής που αναπτύσσονται σε διεθνές επίπεδο.

F20	Αναμένεται. Τήρηση αρχείου εφαρμογών
Πρέπει να τηρούνται αρχεία όπου θα καταγράφονται τα εξής: ο προμηθευτής, η αιτία ψεκασμού, το έναυσμα για ψεκασμό (όριο ανάληψης δράσης ή άλλο), το όνομα του σκευάσματος, τα ονόματα των δραστικών ουσιών, η συγκέντρωση των δραστικών ουσιών στο σκεύασμα, η συνολική ποσότητα του χρησιμοποιούμενου σκευάσματος, η περιοχή που ψεκάστηκε και ο τύπος του ψεκαστήρα. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.	

Όλοι οι γεωργοί πρέπει να τηρούν αρχεία κατά τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Το κριτήριο αυτό παραθέτει τις ελάχιστες απαιτήσεις μας, πολλές εκ των οποίων απαιτούνται και για τις αναφορές μετρήσεων – δείτε το κεφάλαιο **Συνεχής Βελτίωση**). Εάν οι γεωργοί έχουν διορίσει κάποιον ανάδοχο για την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων, θα πρέπει να αντλήσουν αυτές τις πληροφορίες από τον ανάδοχο αυτό.

Είναι επίσης χρήσιμη η καταγραφή της περιοχής ψεκασμού, καθώς έτσι μπορεί να υπολογιστεί η δόση εφαρμογής ανά εκτάριο σε κάθε συμβάν ψεκασμού.

Αναγνωρίζουμε ότι η συμμόρφωση με αυτήν την απαίτηση ενδέχεται να είναι δύσκολη για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές, ειδικά εάν οι μικροκαλλιεργητές έχουν χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού. Σε αυτές τις σπάνιες περιπτώσεις όπου ένας προμηθευτής ή συνεργατική ομάδα (ή παρόμοιος φορέας) έχει αναλάβει την ευθύνη ανάπτυξης κατευθυντήριων γραμμών ψεκασμού τις οποίες οι γεωργοί καλούνται να τηρήσουν, και οι μικροκαλλιεργητές δεν είναι σε θέση να τηρήσουν αρχεία, η τήρηση αρχείου μπορεί να διεξαχθεί από τον συντονιστικό οργανισμό. Ωστόσο, όπου είναι εφικτό, οι ίδιοι οι γεωργοί θα πρέπει να δημιουργούν και να τηρούν τα αρχεία αυτά.

F21	Αναμένεται. Στοχευμένη εφαρμογή
Πρέπει να θεσπιστούν συστήματα που θα διασφαλίζουν ότι τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα εφαρμόζονται σε όλες τις στοχευμένες περιοχές και θα ελαχιστοποιούν τις απώλειες σε μη στοχευμένες περιοχές και στο περιβάλλον. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές.	

Τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που δεν επιτυγχάνουν τον στόχο τους προκαλούν απόβλητα και ρύπανση και μειώνουν την κερδοφορία.

Το μετακινούμενο ψεκαστικό νέφος αποτελεί σύνθετο αποτέλεσμα της εσφαλμένης χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων και πιθανή πηγή διένεξης μεταξύ των γεωργών και των γειτόνων τους. Για να ελαχιστοποιηθεί η μετατόπιση **ψεκαστικού νέφους και ο ψεκασμός μη στοχευμένων περιοχών**, θα πρέπει να τηρούνται οι ακόλουθες προφυλάξεις:

- Ελέγξτε την πρόγνωση του καιρού πριν από την έναρξη του ψεκασμού. Μην ψεκάζετε, εάν η υψηλή ταχύτητα του ανέμου θα προκαλέσει μετατόπιση του ψεκαστικού νέφους σε μη στοχευμένες περιοχές,
- Μην εφαρμόζετε φυτοπροστατευτικά προϊόντα όταν υπάρχει ενδεχόμενο βαριάς βροχόπτωσης,
- Απενεργοποιείτε τον ψεκαστήρα όταν απομακρύνεστε από τη γεωργική εκμετάλλευση,
- Απενεργοποιείτε τον ψεκαστήρα, όταν αλλάζετε σειρά,
- Ρυθμίζετε τον εξοπλισμό εφαρμογής στη σωστή δόση εφαρμογής και στη συνιστώμενη ταχύτητα και
- Συντηρείτε και βαθμονομείτε τον εξοπλισμό (δείτε επίσης τα κριτήρια F23 και F24).

Επιλογή τεχνολογίας

Οι περισσότεροι γεωργοί εξαρτώνται από τον εξοπλισμό που οι ίδιοι ή οι ανάδοχοι διαθέτουν στη γεωργική εκμετάλλευση. Ωστόσο, όταν γίνεται αγορά νέου εξοπλισμού, πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο αγοράς εξοπλισμού που θα ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο διαφυγής του ψεκαστικού νέφους.

- Η συντήρηση του εξοπλισμού, όπως η αντικατάσταση των φθαρμένων ακροφυσίων (δείτε το κριτήριο F8) είναι σημαντική,
- Χρήση διαφορετικού εξοπλισμού όπου οι κίνδυνοι που συνδέονται με το μετακινούμενο ψεκαστικό νέφος είναι εξαιρετικά υψηλοί, π.χ. αποφεύγοντας τη χρήση του βραχίονα ή τμήματος του βραχίονα κοντά στα σύνορα της γεωργικής εκμετάλλευσης ή χρησιμοποιώντας ψεκαστήρα πλάτης σε μικρές εκτάσεις,
- Αποφυγή ψεκασμού ζωνών προστασίας (η ετικέτα του προϊόντος ενδέχεται να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις περιπτώσεις όπου απαιτείται κάτι τέτοιο),
- Προσθήκη βοηθητικών χημικών ουσιών στο μείγμα του βυτίου ψεκασμού που θα μειώσουν τον κίνδυνο μετατόπισης του ψεκαστικού νέφους και
- Τα προϊόντα σε μορφή σπέρματος και η επεξεργασία σπόρων είναι γνωστό ότι δημιουργούν πρόβλημα στα πτηνά.

Διαχείριση μεγάλων διατάξεων ψεκασμού (ρυμουλκούμενων από ελκυστήρα)

- Διατηρείτε τον βραχίονα ψεκασμού όσο το δυνατό χαμηλότερα ακολουθώντας ομοιόμορφη ροή ψεκασμού στο σωστό ύψος στόχου,
- Ελέγχετε τις γωνίες ψεκασμού και ρυθμίζετε το ύψος ανάλογα,
- Ρυθμίζετε στο μεγαλύτερο εύρος ψεκασμού και
- Κατά τη χρήση ψεκαστικού βραχίονα, μειώνετε την πίεση λειτουργίας και την εμπρόσθια ταχύτητα, αλλά διατηρείτε τη δόση, τον όγκο και την ποιότητα ψεκασμού εντός των συνιστώμενων προδιαγραφών.

Διαχείριση χειροκίνητου ψεκασμού

Τα συστήματα ψεκασμού πλάτης και τα χειροκίνητα συστήματα ψεκασμού θα πρέπει πάντα να διαθέτουν μια ρύθμιση απενεργοποίησης που θα μπορεί να χρησιμοποιεί ο χειριστής. Το φυτοπροστατευτικό προϊόν δεν θα πρέπει ποτέ να εκρέει ελεύθερα από ένα κεντρικό σημείο διανομής. Πρέπει να δοθούν οδηγίες στους χειριστές για την αποφυγή ψεκασμού μη στοχευμένων περιοχών.

Πόσο μεγάλη πρέπει να είναι η ζώνη προστασίας;

Οι τοπικοί κανονισμοί ή οι ετικέτες φυτοπροστατευτικών προϊόντων είναι πιθανό να καθορίζουν το μέγεθος των ζωνών προστασίας. Ελλείψει αυτών, ανατρέξτε στις συστάσεις LERAPS ή SAN: <http://www.hse.gov.uk/pesticides/>.

Ανατρέξτε στον πίνακα προτύπων SAN για τα διαχωριστικά αναζητώντας το γεωργικό πρότυπο⁵.

F22	Αναμένεται. Αποφυγή καταστροφής ωφέλιμων οργανισμών
Οι γεωργοί πρέπει να ακολουθούν προσεκτικά τις οδηγίες της ετικέτας στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα για την αποφυγή ζημιών σε ωφέλιμους οργανισμούς (π.χ. επικονιαστές όπως οι μέλισσες και θηρευτές επιβλαβών οργανισμών, όπως παρασιτικές σφήκες ή εντομοφάγα πτηνά). Πρέπει να επιλέγονται δραστικές ουσίες και σκευάσματα που είναι λιγότερο επιβλαβή για τους ωφέλιμους οργανισμούς και να εφαρμόζονται σε ώρες της ημέρας χρησιμοποιώντας τεχνολογία εφαρμογής που ελαχιστοποιεί την άμεση έκθεση των ωφέλιμων οργανισμών και των βιοτόπων τους σε ψεκασμούς. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.	

Οι κίνδυνοι για τους ωφέλιμους οργανισμούς μπορούν να μειωθούν υιοθετώντας ορθές πρακτικές ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (IPM). Μέρος της ορθής διαχείρισης IPM είναι η επιλογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων και η εφαρμογή τους με τρόπους που ελαχιστοποιούν τους κινδύνους για τους επικονιαστές, τους θηρευτές και τα παράσιτα των εχθρών των καλλιεργειών, καθώς και άλλους ωφέλιμους οργανισμούς για τη γεωργική εκμετάλλευση.

Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει δύο στάδια:

- **Αποφυγή κινδύνου.** Μια επιλογή θα ήταν η αποδοχή ορισμένου βαθμού ζημιών στην καλλιέργεια και η πλήρης αποφυγή εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Ο ψεκασμός πρέπει πάντα να θεωρείται ως επιλογή για την αποφυγή μη αποδεκτής ζημιάς και όχι ως πρακτική ρουτίνας. Εάν απαιτείται η εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί εάν ο κίνδυνος μπορεί να αποφευχθεί επιλέγοντας ένα προϊόν που ενέχει χαμηλότερο κίνδυνο για τους ωφέλιμους οργανισμούς. Οι γεωργοί θα πρέπει να εξετάσουν την αποτελεσματικότητα, το φάσμα της δραστηριότητας, τον τρόπο δράσης και την περίοδο υπολειμματικής δράσης κατά την επιλογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων.
- Αναγνωρίζουμε ότι όντως υπάρχουν περιπτώσεις όπου υπάρχουν ελάχιστες επιλογές, π.χ. υπάρχουν ελάχιστα νηματωδοκτόνα η

⁵ <http://san.ag/web/our-standard/our-sustainability-principles/>

χρήση των οποίων έχει καταγραφεί από πολλές ρυθμιστικές αρχές

- **Μετριάσμός κινδύνου.** Πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα μετριάσμού κινδύνου που υπερβαίνουν τις ορθές πρακτικές που αναφέρονται σε άλλα κριτήρια αυτού του Κώδικα όπου έχουν εντοπιστεί ειδικοί κίνδυνοι σε μη στοχευμένους (ιδιαίτερα ωφέλιμους) οργανισμούς.
 - Στην ετικέτα του φυτοφαρμάκου ενδέχεται να προβλέπονται υποχρεωτικές διαδικασίες μετριάσμού κινδύνου ή συγκεκριμένοι κίνδυνοι (π.χ. «τοξικό στις μέλισσες»). Αν ναι, πρέπει να υιοθετηθούν τα μέτρα μετριάσμού του κινδύνου που καθορίζονται στην ετικέτα. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα προϊόντα που είναι «τοξικά για τις μέλισσες» θα είναι επίσης τοξικά για τα είδη της άγριας μέλισσας (π.χ. βομβίνους) που ενδέχεται να είναι πιο σημαντικοί επικονιαστές από ό,τι οι μέλισσες.
 - Το σύστημα οικουμενικής εναρμόνισης (GHS) για την επισήμανση χημικών ουσιών που βρίσκεται σε εξέλιξη θα πρέπει τελικά να βοηθήσει στη διεθνή εφαρμογή αυτών των κατευθύνσεων⁶;
 - Διατίθενται πίνακες τοξικότητας από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένου του ιστότοπου IPM του Πανεπιστημίου UC Davis της Καλιφόρνιας. Για παραδείγματα, ανατρέξτε στις ακόλουθες διευθύνσεις: <http://www.ipm.ucdavis.edu/PMG/r783900111.html>.
 - Παροχή ζωνών διαχωρισμού μεταξύ καλλιεργειών ή προστατευτικών καλλιεργειών που περιέχουν φυτά τα οποία οι φυσικοί εχθροί απαιτούν/προτιμούν ως καταφύγιο, τροφή, νέκταρ, κ.λπ.
 - Καλλιεργητικές πρακτικές, όπως η κοπή λωρίδων, που επιτρέπει μια σταδιακή μετακίνηση των ωφέλιμων οργανισμών σε κοντινές περιοχές.
 - Προσεκτική επιλογή δραστικών ουσιών, χρονοδιαγράμματος και μεθόδου ψεκασμού.

Γενικές πληροφορίες σχετικά με την προστασία των μελισσών και άλλων εντόμων επικονιαστών παρατίθενται στον ιστότοπο της Περιβαλλοντικής διαχείρισης φυτοφαρμάκων (Pesticide Environmental Stewardship)⁷ και αλλού. Οι συμβουλές αυτές περιλαμβάνουν συνήθως τα εξής:

- Εφαρμογή φυτοφαρμάκων **όταν η παρουσία επικονιαστών ή ωφέλιμων οργανισμών είναι λιγότερο πιθανή**, όπως πριν από ή μετά την ανθοφορία, ή αργά τα απογεύματα και τα βράδια. Επιπλέον, πριν από τη χρήση φυτοφαρμάκων, πρέπει να ανιχνεύονται τυχόν επικονιαστές. Θα πρέπει να θυμάστε ότι κάποιοι επικονιαστές, όπως οι μέλισσες *Normia*, διανυκτερεύουν σε καλλιεργείες και ενδέχεται να υποστούν ζημιά από τη βραδινή εφαρμογή φυτοφαρμάκων⁸.
- **Διαφορετικά** συστήματα εφαρμογής μπορούν να προκαλέσουν πολύ διαφορετικά προφίλ κινδύνου, π.χ. στάγδην συστήματα έναντι προϊόντων διαφυλλικού ψεκασμού. Γενικά, τα υγρά ή κοκκώδη προϊόντα ψεκασμού είναι λιγότερο πιθανό να επηρεάσουν τους μη στοχευμένους οργανισμούς από ό,τι τα προϊόντα ψεκασμού σε σκόνη. Οι τοπικές θεραπείες ή οι χειροκίνητες εφαρμογές συχνά θεωρούνται κατάλληλες για τον έλεγχο των εντοπισμένων

εξάρσεων επιβλαβών οργανισμών, προτού ο επιβλαβής οργανισμός μεταδοθεί στην υπόλοιπη καλλιέργεια. Μερικά μικρο-ενκαψυλιωμένα φυτοφάρμακα έχουν παρόμοιο μέγεθος με τη γύρη, και ως εκ τούτου, συλλέγονται από τις μέλισσες, προκαλώντας δηλητηρίαση. Προσδιορίστε εάν ένα διαφορετικό σύστημα εφαρμογής ενδέχεται να μειώσει τον κίνδυνο. [Δείτε επίσης το κριτήριο F21]

- **Η μετακίνηση ψεκαστικού νέφους** εκτός της καλλιέργειας πρέπει να ελαχιστοποιείται, ειδικά σε περιοχές που προσελκύουν επικονιαστές, όπως ζώνες διαχωρισμού μεταξύ καλλιεργειών, κυψέλες ή περιοχές ωστοκίας [Δείτε το κριτήριο F21].
- **Η επικάλυψη των σπόρων** πρέπει να πραγματοποιείται μόνο σε επαγγελματικές εγκαταστάσεις επεξεργασίας σπόρων όπου χρησιμοποιούνται οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές που διασφαλίζουν την ελαχιστοποίηση της απελευθέρωσης σκόνης κατά την εφαρμογή στον σπόρο, την αποθήκευση και τη μεταφορά. Στην εκμετάλλευση, χρησιμοποιείται κατάλληλος εξοπλισμός γραμμικής σποράς, έτσι ώστε να διασφαλίζεται υψηλός βαθμός ενσωμάτωσης στο έδαφος, ελαχιστοποίηση της διαφυγής και της δημιουργίας εκπομπών κονιορτού.

F23

Αναμένεται. Συντήρηση του εξοπλισμού εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Ο εξοπλισμός εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων πρέπει να διατηρείται σε καλή κατάσταση και να είναι ασφαλής για χρήση. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.

Οι συστάσεις των κατασκευαστών εξοπλισμού πρέπει να τηρούνται. Τα μηχανήματα που παρουσιάζουν διαρροή και δεν είναι ασφαλή από μηχανική ή ηλεκτρική άποψη δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται.

Ετήσια συντήρηση

Πρέπει να διεξάγεται ένας προσεκτικός έλεγχος του ψεκαστικού εξοπλισμού τουλάχιστον σε ετήσια βάση, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι αντικαθίστανται τα ελαττωματικά εξαρτήματα (βαλβίδες, εύκαμπτοι σωλήνες, ακροφύσια, κινητήρες), προτού χρησιμοποιηθεί ο εξοπλισμός.

Πριν από κάθε χρήση

Ο εξοπλισμός εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων πρέπει να ελέγχεται ώστε να διασφαλίζονται τα εξής:

- Ο διασκορπιστής ή ο ψεκαστήρας δεν παρουσιάζουν διαρροή,
- Τα ακροφύσια δεν έχουν φραγεί ή φθαρεί,
- Έχουν τοποθετηθεί κατάλληλα ακροφύσια για τον εξοπλισμό και το προϊόν προς εφαρμογή,
- Ο εξοπλισμός καθαρίζεται σωστά μετά από κάθε προηγούμενη χρήση (διαφορετικά πρέπει να καθαρίζεται εκ νέου),
- Το προστατευτικό περίβλημα δεν έχει αφαιρεθεί ή φθαρεί και ο εξοπλισμός είναι μηχανικά ασφαλής,
- Οι ηλεκτρικές συνδέσεις και οι καλωδιώσεις δεν έχουν υποστεί βλάβη ή δεν είναι εκτεθειμένες και ο εξοπλισμός είναι κατά τα άλλα ηλεκτρικά ασφαλής,

⁶ http://www.unep.org/trans/danger/publi/ghs/ghs_welcome_e.html

⁷ <http://pesticidestewardship.org/pollinatorprotection/Pages/default.aspx>

⁸ http://www.fws.gov/contaminants/Documents/Reducing_Risks_to_Pollinators_from_Pest_Control_factsheet.pdf

- Δεν υπάρχουν καλαρές συνδέσεις ή φθαρμένοι εύκαμπτοι σωλήνες και
- Πρέπει πάντα να τηρείται η σωστή πίεση και ταχύτητα, καθώς και η πίεση και ταχύτητα που ενδείκνυται για τον εκάστοτε εξοπλισμό.

Εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης

Ένα μέτρο ασφάλειας που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη είναι το εξής: Εάν ο εξοπλισμός παρουσιάσει εμπλοκή ή δυσλειτουργεί κατά τον ψεκασμό, οι γεωργοί και οι εργαζόμενοι πρέπει πάντα να λαμβάνουν προφυλάξεις ασφάλειας κατά την επιδιόρθωσή του. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται γάντια και προστατευτικά ματιών, καθώς και βούρτσα ή μαλακό σύρμα χαλκού για τον καθαρισμό των φραγμένων ακροφυσίων. Μην φυσάτε με το στόμα εντός των ακροφυσίων για να τα καθαρίσετε.

Μετά τη χρήση

Ο εξοπλισμός πρέπει να καθαρίζεται και τυχόν υγρά έκπλυσης θα πρέπει να απορρίπτονται νόμιμα και δεόντως με σεβασμό προς την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον (δείτε το κριτήριο F66 του κεφαλαίου **Απόβλητα**).

Θα πρέπει να τηρούνται αρχεία συντήρησης για τον εξοπλισμό εφαρμογής για τουλάχιστον 2 έτη.

F24

Αναμένεται. Βαθμονόμηση του εξοπλισμού εφαρμογής

Πρέπει να διενεργούνται ετήσιοι έλεγχοι των ψεκαστήρων και άλλου εξοπλισμού φυτοπροστατευτικών προϊόντων για τη ρύθμιση των τρόπων διανομής και της δόσης εφαρμογής με στόχο τη συμμόρφωση με τις συστάσεις του κατασκευαστή. Δεν ισχύει εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα.

Σε ορισμένες χώρες (π.χ. Γερμανία), οι γεωργοί δεν μπορούν να ψεκάζουν κάθε έτος εάν η κυβέρνηση δεν ελέγξει πρώτα τη βαθμονόμηση του εξοπλισμού.

Οι διατάξεις εφαρμογής του εξοπλισμού πρέπει να ελέγχονται τουλάχιστον μία φορά ετησίως, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι λειτουργούν με τον σωστό ρυθμό παροχής και τρόπο διανομής. Επαναβαθμονόμηση απαιτείται συνήθως όταν χρησιμοποιούνται διαφορετικά είδη προϊόντων.

Οι χειριστές των ψεκαστήρων πλάτης πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν τον τρόπο χρήσης του εξοπλισμού για την εφαρμογή της επιθυμητής δόσης εφαρμογής.

Οι χειριστές πρέπει να εκπαιδεύονται για να αναγνωρίζουν πότε απαιτείται νέα βαθμονόμηση.

3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΔΑΦΟΥΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

F25	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης εδάφους
Πρέπει να έχει υλοποιηθεί ένα σχέδιο διαχείρισης και προστασίας του εδάφους σε κάθε εκμετάλλευση. Το σχέδιο πρέπει να εκπονείται ή/και να ενημερώνεται από κάποιο αρμόδιο άτομο ή αρχή (π.χ. γεωργό που διαθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο στον τομέα της γεωργίας, επαγγελματία γεωπόνο ή με βάση σχετική καθοδήγηση από την κυβέρνηση ή ερευνητικά ιδρύματα). Το αρχείο του σχεδίου διαχείρισης εδάφους θα πρέπει να τηρείται για τουλάχιστον 2 έτη. Δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Η φροντίδα του εδάφους μιας εκμετάλλευσης είναι θεμελιώδους σημασίας για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία της γεωργικής δραστηριότητας. Όπου το έδαφος παρουσιάζει απώλειες ή έχει υποβαθμιστεί, η ικανότητα συγκράτησης θρεπτικών συστατικών και νερού μειώνεται και οι εισροές χάνονται ευκολότερα στο νερό και την ατμόσφαιρα, προτού χρησιμοποιηθούν από την καλλιέργεια.

Πρέπει να έχει θεσπιστεί ένα σχέδιο διαχείρισης εδάφους που θα καλύπτει τουλάχιστον τις περιοχές της εκμετάλλευσης όπου υπάρχουν καλλιέργειες ή βοσκότοποι της Unilever. Είναι λογικό να συμπεριληφθούν κι άλλες περιοχές που αποτελούν τμήμα της ίδιας αμειψισποράς. Η Unilever δεν απαιτεί ένα σχέδιο διαχείρισης εδάφους σε συγκεκριμένη μορφή, ενώ θα μπορεί τμηματικά (ή στο σύνολό του) να συνδυαστεί με άλλα σχέδια ή συστήματα γεωργικής διαχείρισης. Το σχέδιο μπορεί να υποβληθεί σε οποιαδήποτε έντυπη/ηλεκτρονική μορφή που θα επιλέξει ο γεωργός.

Συνήθως είναι σκόπιμο το σχέδιο διαχείρισης εδάφους να στηριχθεί σε έναν χάρτη μεγάλης κλίμακας της εκμετάλλευσης (πρέπει να σημειωθεί ότι χάρτης της εκμετάλλευσης συνιστάται και για το Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα). Ο χάρτης/σχέδιο θα πρέπει να εντοπίζει περιοχές όπου το έδαφος έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά (π.χ. διαφορετικός τύπος, κλίση ή προσανατολισμός εδάφους κ.λπ.) και απαιτεί διαφορετική διαχείριση.

Υπό κανονικές συνθήκες, ένα ενιαίο σχέδιο θα περιλαμβάνει όλες τις συστάσεις που παρατίθενται ως κριτήρια F27 - F35 σε αυτό το κεφάλαιο.

Ένα αρμόδιο άτομο (π.χ. γεωπόνος που απασχολείται από τον προμηθευτή της Unilever) μπορεί να εκπονήσει το σχέδιο εξ ολοκλήρου ή εν μέρει για λογαριασμό όλων των εκμεταλλεύσεων που προμηθεύουν ένα εργοστάσιο, εφόσον οι γεωργοί συμφωνούν να αναλάβουν δράση στις δικές τους εκμεταλλεύσεις σε συμμόρφωση με το σχέδιο.

Η Unilever δεν αναμένει από τους μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές να θεσπίσουν και να τεκμηριώσουν τα κατάλληλα συστήματα διαχείρισης, να δημιουργήσουν χάρτες που καλύπτουν το τοπίο ή να είναι σε θέση να αναλάβουν οικονομικά τα προγράμματα εδαφολογικής ανάλυσης ή να κατανοήσουν τα οφέλη τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, αποτελεί ευθύνη του προμηθευτή της Unilever να

παρέχει κατευθυντήριες γραμμές με βάση τις συστάσεις των τοπικών ερευνητικών ιδρυμάτων/κυβέρνησης ή άλλων πηγών επαγγελματικής καθοδήγησης.

Τα συστήματα διαχείρισης εδάφους στις εκμεταλλεύσεις αποτελούν **νομική απαίτηση** σε ορισμένες χώρες. Όπου ισχύει, δημιουργούνται γεωπονικές επιχειρήσεις για την παροχή υπηρεσιών στον τομέα των συστημάτων ή σχεδίων διαχείρισης, ενώ η σχετική τεκμηρίωση και χάρτες ενδέχεται να επαρκούν για συμμόρφωση με αυτό το κριτήριο.

Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα:

- Διατίθεται δωρεάν τεχνική βοήθεια για την αξιολόγηση και τον σχεδιασμό συστημάτων ελέγχου διάβρωσης από την Υπηρεσία διατήρησης φυσικών πόρων (Natural Resources Conservation Service - NRCS) και
- Απαιτούνται πλωτές οδοί με χλόη και άλλες πρακτικές που απαιτούν χωματουργικά - ορισμένα προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας των Η.Π.Α. ενδέχεται να συμβάλουν στην αντιστάθμιση ενός τμήματος του κόστους υλοποίησης.

Οι παρακάτω σύνδεσμοι παραθέτουν παραδείγματα των σχεδίων διαχείρισης εδάφους για τις εκμεταλλεύσεις γαλακτοκομικών προϊόντων, τις βοοτροφικές εκμεταλλεύσεις και τις υπαίθριες χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις:

- http://www.dpi.nsw.gov.au/__data/assets/pdf_file/0006/167028/soil-dairy-beef.pdf
- <http://www.bpex.org/environment-hub/soil-water/SoilManagementPlan.aspx>

F26	Αναμένεται. Συμπερίληψη εκτίμησης επικινδυνότητας
Το σχέδιο διαχείρισης εδάφους πρέπει να περιλαμβάνει προσδιορισμό των σημαντικότερων κινδύνων για το έδαφος και την καταλληλότητα της γης για την προοριζόμενη χρήση με βάση το χώμα και την τοπογραφία, τα επίπεδα οργανικού άνθρακα, τον κίνδυνο διάβρωσης, συμπύκνωσης, αλάτωσης/απερήμωσης και τους ειδικούς εδαφικούς πόρους.	

Δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές. Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει επαρκείς πληροφορίες για τον εντοπισμό περιοχών όπου η προστασία ή/και γονιμότητα του εδάφους διατρέχουν σχετική υψηλή κίνδυνο. Το κριτήριο αυτό απαιτεί εκτίμηση ή αξιολόγηση της επικινδυνότητας για απώλεια ή υποβάθμιση του εδάφους στην εκμετάλλευση. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορούν να παρουσιαστούν σε μορφή εγγράφου ή χάρτη.

Οι αξιολογήσεις για πολλές εκμεταλλεύσεις μπορούν να συνδυαστούν στο ίδιο έγγραφο ή χάρτη και οι προμηθευτές της Unilever ίσως επιθυμούν να συντονίσουν τη διαδικασία για τις εκμεταλλεύσεις που τους προμηθεύουν. Στις πηγές πληροφόρησης συγκαταλέγονται οι εξής:

- Οι ίδιοι οι γεωργοί, οι οποίοι συχνά δραστηριοποιούνται ενεργά στη λήψη μέτρων μείωσης του κινδύνου ή γνωρίζουν που εντοπίζονται ήδη προβλήματα στις εκμεταλλεύσεις τους ή στη γύρω περιοχή. Η συμπερίληψη των προτάσεων των γεωργών σε χάρτες και σχέδια για τη διαχείριση του εδάφους αποφέρει συχνά τα βέλτιστα αποτελέσματα, εάν συνδυαστεί με άλλες συμμετοχικές διαδικασίες χαρτογράφησης π.χ. για τη συμβολή στην εκπόνηση ενός Σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα (δείτε το κεφάλαιο **Βιοποικιλότητα και υπηρεσίες οικοσυστήματος**);
- Πληροφορίες και χάρτες της κυβέρνησης και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης,
- Εθνικές ή διεθνείς βάσεις δεδομένων και εδαφολογικοί χάρτες και
- Υλικό καθοδήγησης που αφορά μια συγκεκριμένη περιοχή και συνδυάζει πληροφορίες για το έδαφος, τις πλαγιές και τα πρότυπα καλλιέργειας.

Οι κίνδυνοι που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι οι εξής:

- Διάβρωση εδάφους,
- Συμπύκνωση εδάφους,
- Χημική υποβάθμιση εδάφους,
- Απώλεια οργανικής ύλης και
- Κινδύνους καλλιεργητικών εδαφών που ανακύπτουν λόγω συμβάντων που λαμβάνουν χώρα εκτός των συνόρων της εκμετάλλευσής.

A) Κίνδυνος **εδαφικής διάβρωσης**

Το έδαφος μπορεί να διαβρωθεί λόγω βροχόπτωσης, απορροής και ανέμου ή (σε μικρό βαθμό) λόγω αφαίρεσης εδάφους κατά τη συγκομιδή. Όταν το έδαφος διαβρώνεται, συνήθως καταστρέφεται η πιο γόνιμη επιφανειακή στιβάδα του. Έτσι όχι μόνο μειώνεται η καλλιεργητική αξία της γης, αλλά το διαβρωμένο χώμα ρυπαίνει και τις πλωτές οδούς (κυρίως μέσω της υδατικής διάβρωσης) και μπορεί να αποτίθεται σε γη όπου ενδέχεται, για παράδειγμα, να κατακλύσει περιβάλλοντες.

Η εδαφική διάβρωση μπορεί να έχει άμεσο βραχυπρόθεσμο κόστος στις γεωργικές δραστηριότητες, καθώς το έδαφος ενδέχεται να συμπαρασύρει σπόρους, νεαρά φυτά και λιπάσματα ή τα νεαρά φυτά ενδέχεται να καταστραφούν ή να κατακλυστούν από ανεμόφερτο έδαφος. Η επιφανειακή στιβάδα του εδάφους διαβρώνεται προτιμωσιακά και συνεπώς το έδαφος με καλή ικανότητα συγκράτησης θρεπτικών συστατικών και νερού υποβαθμίζεται προτιμωσιακά.

B) Κίνδυνος **συμπύκνωσης**, όπως κατάκλυση εδάφους, δημιουργία εδαφικής κρούστας, ανάπτυξη σκληρού αδιαπέραστου οριζοντία (hardpan)

Τα συμπυκνωμένα εδάφη εμποδίζουν τη διείσδυση των ριζών περιορίζοντας έτσι τις καλλιέργειες και τη δημιουργία και ανάπτυξη βοσκότοπων, ενώ παράλληλα δημιουργούν καλλιέργειες με επιφανειακό ριζικό σύστημα και βοσκότοπους πιο επιρρεπείς σε ξηρασία. Τα συμπυκνωμένα εδάφη επίσης συγκρατούν λιγότερο αέρα

και νερό. Η εδαφική κρούστα περιορίζει τη διείσδυση του νερού και ενδέχεται να παρεμποδίσει το φύτρωμα και τη βλάστηση των σπόρων.

C) Κίνδυνος **χημικής υποβάθμισης**

Ο κίνδυνος χημικής υποβάθμισης του εδάφους εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, μόνο ορισμένους από τους οποίους μπορεί να ελέγξει ο γεωργός. Το σχέδιο διαχείρισης εδάφους πρέπει να διασφαλίσει την εφαρμογή των σημείων που παρατίθενται στον πίνακα, προκειμένου να αποτραπεί η υποβάθμιση του εδάφους (θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ενιαίο συνιστώμενο εύρος για αυτούς τους παράγοντες – το τοπικό εργαστήριο αξιολόγησης εδάφους θα πρέπει να παρέχει το συνιστώμενο εύρος για το έδαφος στην περιοχή σας), βλ. πίνακας 5.

D) Κίνδυνος μείωσης **οργανικής ύλης** Η εδαφική οργανική ύλη/οργανικός άνθρακας είναι σημαντικά για τη διαχείριση του νερού και των θρεπτικών συστατικών του εδάφους. Τυχόν μείωση της οργανικής ύλης καθιστά γενικά τις καλλιέργειες και τους βοσκότοπους πιο ευπαθείς στην ξηρασία και μειώνει την αποδοτικότητα της χρήσης λιπασμάτων/θρεπτικών συστατικών. Η μείωση της εδαφικής οργανικής ύλης σε παγκόσμιο επίπεδο συνιστά μια από τις σημαντικότερες αιτίες των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (δείτε το κεφάλαιο **Ενέργεια και ΑΘΚ** για περισσότερες πληροφορίες). Συνεπώς, η διατήρηση της εδαφικής οργανικής ύλης είναι ζωτικής σημασίας για την οικολογική έξυπνη γεωργία.

E) Κίνδυνοι **καλλιεργητικών εδαφών που ανακύπτουν λόγω συμβάντων που λαμβάνουν χώρα σε άλλη τοποθεσία**

Τα καλλιεργούμενα εδάφη δεν κινδυνεύουν μόνο λόγω ρύπανσης και κατολισθήσεων (δείτε παραπάνω), αλλά και λόγω απερίθωτης και πλημμυρών. Οι κίνδυνοι αυτοί θα πρέπει επίσης να εντοπιστούν.

Το πρότυπο RSB¹ έχει αναπτύξει μια σειρά κατευθυντήριων γραμμών για την αξιολόγηση των εδαφών και την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για τη συμμόρφωση με την αξιολόγηση επικινδυνότητας και άλλα κριτήρια στο παρόν κεφάλαιο.

F27

Αναμένεται. Κατανομή δραστηριοτήτων σε κατάλληλο έδαφος και τοπογραφία

Οι καλλιέργειες, η βοσκή και ο σταβλισμός ζώων πρέπει να διεξάγονται σε γη με κατάλληλο έδαφος και τοπογραφία. Τα τμήματα της εκμετάλλευσής με ακατάλληλο έδαφος ή τοπογραφία (π.χ. περιοχές με βραχώδες ή ρηχό έδαφος, απότομες πλαγιές, περιοχές που υπόκεινται σε πλημμύρες, κοντά σε δέντρα) δεν πρέπει να καλλιεργούνται, ακόμα κι αν στην πραγματικότητα είναι ευκολότερο να καταφυτευτεί ολόκληρη η περιοχή. Απαιτείται προγραμματισμός της φύτευσης όταν επιλέγονται ποιες καλλιέργειες θα φυτευτούν σε ποια εδάφη και σε ποιες περιοχές της εκμετάλλευσής, προκειμένου να αποφευχθούν άμεσοι κίνδυνοι, επιβλαβείς οργανισμοί, ασθένειες και ζηζάνια (καθώς και η εξάπλωση αυτών). Δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.

¹ <http://rsb.org/pdfs/guidelines/RSB-GUI-01-008-01-v2.1%20RSB%20Soil%20Impact%20Assessment%20Guidelines.pdf>

Το κριτήριο αυτό δεν εφαρμόζεται, εάν η διαφοροποίηση στα χαρακτηριστικά του εδάφους ή στην τοπογραφία της εκμετάλλευσης είναι τόσο αμελητέα που δεν επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων.

Η γη πρέπει να καλλιεργείται μόνο όπου το χώμα έχει αποδειχθεί κατάλληλο για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια και πρέπει να εφαρμόζεται η κατάλληλη αμειψισπορά ή ενδιάμεση καλλιέργεια. Σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνεται η διαχείριση του κινδύνου της εδαφικής εξάντλησης και των επιβλαβών οργανισμών του χώματος (συμπεριλαμβανομένων των εντόμων, των ασθενειών και των ζιζανίων). Τα όρια πυκνότητας του βόσκοντα ζωικού πληθυσμού ίσως χρειάζεται να διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο του εδάφους.

Στα περισσότερα μέρη του κόσμου, τα εδάφη είναι σχετικά ομοιόμορφα σε ολόκληρη την εκμετάλλευση, αλλά σε άλλα μέρη ενδέχεται να υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση. Ακόμη κι όταν το έδαφος φαίνεται ομοιόμορφο, π.χ. σε βοσκότοπους με ήπιες κλίσεις, οι πολυετείς καλλιέργειες και η εδαφική διάβρωση καθιστούν το τοπίο επίπεδο αφήνοντας το έδαφος των παλαιότερων υψωμάτων αβαθές και πιο εξαντλημένο. Όπου υπάρχει διαφοροποίηση, αυτή θα πρέπει να χαρτογραφείται και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διαφορετική διαχείριση σε διαφορετικές περιοχές.

Γιατί είναι σημαντικός ο τύπος του εδάφους;

Οι κύριοι τύποι του διαθέσιμου εδάφους θα καθορίσουν τον τύπο της γεωργίας που πρέπει να διεξαχθεί, καθώς και την κατάλληλη διαχείριση. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εξής πτυχές:

- Τα αμμώδη, ελαφριά εδάφη τείνουν να είναι πιο επιρρεπή σε ταχεία διάβρωση και αποστράγγιση,
- Τα βαρύτερα αργιλώδη εδάφη τείνουν να είναι λιγότερο επιρρεπή σε διάβρωση, παρόλο που επιδεικνύουν πιο περιορισμένη διαπερατότητα, αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο της εδαφικής έκπλυσης. Ως εκ τούτου, το ενδεχόμενο για τοπικές πλημμύρες και απορροές είναι μεγαλύτερο,
- Τα εδάφη με χαμηλή οργανική ύλη ή οργανικό άνθρακα τείνουν να έχουν χαμηλή ικανότητα συγκράτησης νερού και θρεπτικών συστατικών, καθώς και χαμηλή μικροβιακή δραστηριότητα και, συχνά, σχετικά χαμηλή απόδοση των καλλιεργειών,
- Ενδέχεται να υπάρχουν ασυνήθιστα εδάφη, όπως π.χ. τα όξινα θειικά εδάφη στην Ινδονησία ή οι σχηματισμοί αλατούχων εδαφών στην περιοχή της Μεσογείου ή την Αυστραλία, τα οποία απαιτούν εξειδικευμένη διαχείριση και επιλογή καλλιεργητικών ειδών και
- Η αμειψισπορά ενδέχεται να χρειαστεί να οργανωθεί έτσι, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος των επιβλαβών οργανισμών του χώματος (π.χ. νηματώδεις) ή των ασθενειών.

Αφού ο γενικός εδαφολογικός τύπος αποδειχθεί ότι ενδείκνυται για τις προτεινόμενες/τρέχουσες γεωργικές δραστηριότητες, είναι εύλογο να διασφαλιστεί ότι το έδαφος είναι κατάλληλο εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης. Ασφαλώς, υπάρχουν διάφοροι τύποι, βάθη ή κλίσεις εδαφών σε διάφορα μέρη μιας εκμετάλλευσης

ή γεωργικής έκτασης. Σε πολλές περιπτώσεις, μια ελαφρώς διαφορετική διαχείριση για διαφορετικές περιοχές θα βελτίωνε τόσο την αποδοτικότητα όσο και την περιβαλλοντική διαχείριση χωρίς να περιπλέκει αδικαιολόγητα τα συστήματα διαχείρισης.

Συνήθως διατίθεται ένα **σχέδιο/χάρτης** της εκμετάλλευσης, που αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για πολλές άλλες πτυχές της αειφόρου διαχείρισης μιας εκμετάλλευσης (π.χ. το Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα). Ένας τέτοιος χάρτης είναι χρήσιμος για τον εντοπισμό τυχόν περιοχών στην εκμετάλλευση που κρίνονται ακατάλληλες για:

- Συγκεκριμένες καλλιέργειες (π.χ. οι καλλιέργειες σε συστοιχία, όπως πατάτες και ζαχαρότευτλα) ενδέχεται να είναι ακατάλληλες σε μέτριες και απότομες κλίσεις. Το έδαφος ενδέχεται να είναι υπερβολικά βαρύ ή πετρώδες για ορισμένα λαχανικά,
- Κτηνοτροφικά συστήματα (π.χ. απερίφρακτα άκρα ποταμών) και
- Ειδικές τεχνικές διαχείρισης (π.χ. στις ετήσιες καλλιέργειες η αμειψισπορά πρέπει να έχει σχεδιαστεί για τη διατήρηση της κερδοφορίας των εκμεταλλεύσεων, η οποία μακροπρόθεσμα σημαίνει προστασία του εδάφους και βραχυπρόθεσμα ελαχιστοποίηση των δαπανηρών διαδικασιών, όπως όργωμα ή αγροχημικές εφαρμογές, καθώς και μεγιστοποίηση της κερδοφορίας σε κάθε καλλιέργεια ή δραστηριότητα εκτροφής ζώων).

Σε ακραίες περιπτώσεις, η ανάλυση των πληροφοριών συστήματος διαχείρισης θα οδηγήσει στον εντοπισμό περιοχών της εκμετάλλευσης ή της γεωργικής έκτασης όπου η εφαρμογή ορισμένων τύπων γεωργικής δραστηριότητας κρίνεται αντιοικονομική. Εάν η γεωργία είναι αντιοικονομική, η γη θα πρέπει να τεθεί εκτός παραγωγής και να διαχειριστεί ως προς την αξία της βιοποικιλότητας (δείτε επίσης το κεφάλαιο **Βιοποικιλότητα και υπηρεσίες οικοσυστήματος**).

Κατά την απόκτηση ή αλλαγή χρήσης κάποιας γεωργικής γης (>20 εκταρίων), πρέπει να αξιολογείται το έδαφος και η τοπογραφία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ενδείκνυνται για την προβλεπόμενη χρήση.

Σε πολλές χώρες, το Υπουργείο Γεωργίας (ή άλλος ισοδύναμος φορέας) διαθέτει χάρτες που απεικονίζουν την οριοθέτηση ή την καταλληλότητα διαφόρων περιοχών για διάφορες καλλιέργειες.

Καλοί χάρτες διατίθενται επίσης για την Ευρώπη και σε παγκόσμιο επίπεδο (με ορισμένες εξαιρέσεις) από την Εναρμονισμένη Παγκόσμια βάση δεδομένων εδαφών (Harmonised World Soils Database) – δείτε τον Εδαφικό Άτλαντα της Ευρώπης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ευρωπαϊκές Κοινότητες 2005² και τους χάρτες του FAO από την Εναρμονισμένη παγκόσμια βάση δεδομένων εδαφών³. Σημείωση: Απαιτείται λήψη και εγκατάσταση δωρεάν λογισμικού.

2 http://eusoils.jrc.ec.europa.eu/projects/soil_atlas/index.html

3 <http://www.fao.org/nr/water/news/soil-db.html>

F28	Αναμένεται. Διαχείριση των κινδύνων διάβρωσης
Εάν ο κίνδυνος εδαφικής διάβρωσης κριθεί σημαντικός (δείτε κατευθύνσεις για κριτήριο 26), τότε θα πρέπει να διαχειριστεί. Αυτό περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των περιοχών μιας εκμετάλλευσης που είναι ιδιαίτερα ευπαθείς σε διάβρωση, την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης και τη θέσπιση συστημάτων βόσκησης και καλλιέργειας που θα μειώσουν τον κίνδυνο. Στη συνέχεια, πρέπει να ενσωματώνεται στο σχέδιο διαχείρισης η παρακολούθηση της εδαφοκάλυψης και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης γαιών (αποχετεύσεις, αναχώματα, αναβαθμίσεις, φύτευση κατά ισοϋψείς καμπύλες, ανεμοφράκτες, προστατευτικές καλλιέργειες κ.λπ.), προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η διάβρωση.	

Όπου έχει εντοπιστεί κίνδυνος διάβρωσης, η εκμετάλλευση πρέπει να διαχειρίζεται ενεργά τη γη για τη μείωση του κινδύνου. Οι συνηθέστερα χρησιμοποιούμενες επιλογές για τη μείωση του κινδύνου εδαφικής διάβρωσης και του όγκου του διαβρωμένου εδάφους περιλαμβάνουν τα εξής:

1. Βελτίωση του σχεδιασμού της εκμετάλλευσης, π.χ. βελτίωση οδικού σχεδιασμού, σχεδιασμού αποστράγγισης, αντιανεμικής περιφράξης και άλλων συνόρων της εκμετάλλευσης, εξαίρεση της ευπαθούς γης από την παραγωγή και φύτευση εδαφοστερεωτικής βλάστησης σε αυτή, μετατόπιση της πρόσβασης στην εκμετάλλευση από τις όχθες ποταμών και τους πρόποδες πλαγιών και μείωση των κινδύνων λόγω της βόσκησης ζώων, των χώρων ποτίσματος και των οδών διέλευσης
2. Βελτίωση του σχεδιασμού και της διαχείρισης της εκμετάλλευσης, π.χ. με αναβαθμίσεις, καλλιέργειες κατά ισοϋψείς καμπύλες και καλλιέργειες σε λωρίδες εδάφους, μικρές λεκάνες απορροής και φρεάτια συλλογή ιλύος, λεκάνες προστασίας από ύδατα και ιζήματα, σχεδιασμό και διαχείριση άρδευσης και σχεδιασμό και διαχείριση σπορειών.
3. Διαχείριση καλλιεργειών και κτηνοτροφίας, π.χ. με επιλογή καλλιεργειών, αμειψισπορά, γονιμοποίηση, μη άροση και μειωμένη άροση, χρονική οργάνωση των γεωργικών εργασιών, προστατευτικές καλλιέργειες, ενδιάμεσες καλλιέργειες και καλλιέργειες κάλυψης, διαχείριση υπολειμμάτων θερισμού και καλλιεργειών, εδαφική επικάλυψη και κοπριά, ζώα και δενδροφύτευση
4. Έλεγχος απώλειας εδάφους λόγω συγκομιδής, π.χ. διασφαλίζοντας τη χαμηλή περιεκτικότητα του εδάφους σε νερό κατά τη συγκομιδή και ανάκτηση της απώλειας εδάφους από μονάδες μεταποίησης.

Διάβρωση εκτός των συνόρων της εκμετάλλευσης

Εάν οι κίνδυνοι ανακύπτουν από δράσεις που λαμβάνουν χώρα εκτός των ορίων της εκμετάλλευσης (π.χ. αποψίλωση που αυξάνει τον κίνδυνο κατολισθήσεων), η διαχείριση του κινδύνου είναι πιθανό να απαιτεί τη συμμετοχή των γεωργών ή/και των ομάδων γεωργών, ενδεχομένως με την υποστήριξη ενός προμηθευτή της Unilever, οι οποίοι θα ασκήσουν πίεση για τη μείωση του κινδύνου.

F29	Αναμένεται. Διαχείριση κινδύνων συμπύκνωσης
Πρέπει να διαχειριστεί ο κίνδυνος της εδαφικής συμπύκνωσης, εκτός κι αν έχει εκτιμηθεί ως αμελητέος. Οι κίνδυνοι συμπύκνωσης πρέπει να μειωθούν τόσο με μεθόδους που αντιμετωπίζουν τα συμπτώματα των προβλημάτων συμπύκνωσης ελάσσονος σημασίας, π.χ. θραύση εδαφικής κρούστας και υπεδαφοκαλλιέργεια, όσο και με μεθόδους που αντιμετωπίζουν τις αιτίες της συμπύκνωσης, π.χ. ελεγχόμενη κυκλοφορία, άροση συντήρησης. Δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Εάν δεν χρησιμοποιούνται βαριά μηχανήματα, το έδαφος δεν υπόκειται σε συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ζώων και το χώμα δεν είναι επιρρεπές σε σχηματισμό κρούστας ή σκληρών, αδιαπέραστων στρωμάτων (hardpan), τότε μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτό το κριτήριο δεν ισχύει. Καθώς οι μικροκαλλιεργητές σπάνια χρησιμοποιούν μηχανήματα, το κριτήριο αυτό θεωρείται ότι δεν ισχύει για αυτούς. Οι κύριες δράσεις που μπορούν να ληφθούν για τη διαχείριση των κινδύνων συμπύκνωσης είναι οι εξής:

1. Εξοπλισμός: Χρήση ελαστικών με αυξημένο πλάτος ή χαμηλή πίεση ή μειωμένο βάρος μηχανήματος/βάρος άξονα.
2. Πρακτικές διαχείρισης της γεωργικής έκτασης: Περιορισμένη άροση, άροση συντήρησης, σπορά χωρίς άροση, κατεργασία εδάφους όταν είναι στεγνό, μείωση των διελεύσεων μηχανημάτων, χρήση διαδρόμων επικοινωνίας και ελεγχόμενη κυκλοφορία στην εκμετάλλευση, διαμόρφωση διόδων, αφαίρεση ή περιορισμό των εποχιακών ζώων, μείωση της διαχείρισης θάμνων, φυσικών περιφράξεων και άλλης φυσικής βλάστησης κατά μήκος των συνόρων των εκμεταλλεύσεων, εξαίρεση των άκρων της γεωργικής έκτασης από τη διαχείριση, διαχείριση διαδρόμων επικοινωνίας

Κτηνοτροφία

Η εδαφική συμπύκνωση λόγω κτηνοτροφίας ενδέχεται να μειώσει την απόδοση των βοσκότοπων, να αυξήσει την ανάπτυξη ζιζανίων και να μειώσει τη δέσμευση του αζώτου και γι' αυτό πρέπει να αποφεύγεται όπου είναι εφικτό. Είναι πιο πιθανό να αποτελεί πρόβλημα σε εύκρατες περιοχές, όταν το έδαφος είναι υγρό, γι' αυτό ίσως χρειαστεί η λήψη μέτρων μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές και σε ορισμένες περιόδους του έτους. Για παράδειγμα, ειδικά σε εύκρατους χειμώνες, τα ζώα ενδέχεται να χρειαστεί να περιοριστούν σε ένα τμήμα της εκμετάλλευσης για κάποια χρονική περίοδο, ενώ το τμήμα αυτό της εκμετάλλευσης θα πρέπει να εναλλάσσεται στην πάροδο του χρόνου. Σε περιοχές που διατρέχουν κίνδυνο εδαφικής συμπύκνωσης, τα ζώα πρέπει επίσης να περιορίζονται σε καθορισμένα μονοπάτια προς και από περιοχές υψηλής χρήσης (π.χ. χώρους άμελης ή σίτισης), ενώ η πυκνότητα του ζωικού πληθυσμού πρέπει να ελέγχεται, ώστε να μην είναι υπερβολικά υψηλή.

Άλλες στρατηγικές (εκτός από αυτές που συζητήθηκαν παραπάνω, οι οποίες εστιάζουν σε μεγάλα ζώα) περιλαμβάνουν τα εξής:

- Διατήρηση πυκνής κάλυψης βοσκότοπων – η συμπύκνωση είναι χειρότερη όπου η κάλυψη των βοσκότοπων είναι αραιή,

- Τοποθέτηση πολλών σημείων ποτίσματος και σκίασης για τα ζώα (ώστε το κοπάδι να διαχωρίζεται σε μικρότερες ομάδες).
- Η πρόσβαση μπορεί να εναλλάσσεται, ώστε να μειωθεί περαιτέρω ο κίνδυνος συμπίκνωσης και
- Χρήση χώρων άσκησης ή σίτισης – αυτοί οι χώροι μπορούν να κατασκευάζονται είτε από πορώδες υλικό είτε από τσιμέντο (αν και πρέπει να λαμβάνονται μέτρα ώστε να μην τραυματίζονται οι οπλές των ζώων).

Εάν έχει ήδη διακριβωθεί η συμπίκνωση του εδάφους, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ορισμένες τεχνικές διαχείρισης βοσκότοπων που θα συμβάλλουν στον μετριασμό του προβλήματος, για παράδειγμα καλλιέργεια ειδών χλόης βαθιάς ρίζωσης, π.χ. φάλαρη, φεστούκα η καλαμοειδής, τριφύλλι το κυστώδες (*trifolium vesiculosum*), παρόλο που η καταλληλότητα των ειδών διαφέρει ανάλογα την περιοχή και τον τύπο εδάφους. Γι' αυτό, απευθυνθείτε σε έναν τοπικό ειδικό πριν από την ανάληψη δράσης. Τέτοιες τεχνικές μπορούν να βοηθήσουν στη διάσπαση συμπυκνωμένων εδαφικών στρωμάτων ή/και στην αύξηση της οργανικής ύλης του εδάφους με στόχο τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση του εδάφους.

F30	Αναμένεται. Οργανικός άνθρακας/οργανική ύλη εδάφους
Πρέπει να θεσπιστούν πρακτικές διαχείρισης που διατηρούν ή βελτιώνουν την οργανική ύλη/οργανικό άνθρακα του εδάφους.	

Η διατήρηση ή ενίσχυση της οργανικής ύλης/οργανικού άνθρακα του εδάφους γενικά βοηθά στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στη βελτίωση της αποδοτικής χρήσης υδάτων και λιπασμάτων. Η ελαχιστοποίηση της διάβρωσης (καθώς αυτή που διαβρώνεται είναι η επιφανειακή στιβάδα του εδάφους που διαθέτει σχετικά υψηλή οργανική ύλη) με χρήση υλικού εδαφοκάλυψης ή προστατευτικών καλλιέργειών είναι συνήθως αποτελεσματική για τη διατήρηση της εδαφικής οργανικής ύλης. Είναι πολύ πιο δύσκολο να δημιουργηθούν ικανοποιητικά επίπεδα οργανικής ύλης, εάν αυτή έχει ήδη εξαντληθεί.

Είναι δυνατό να επιδιωχθεί υπερβολικά υψηλό επίπεδο εδαφικής οργανικής ύλης, στην οποία περίπτωση ενδέχεται να αυξηθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά την καλλιέργεια του εδάφους, ο άνθρακας και το άζωτο ενδέχεται να ανοργανοποιηθούν, ενώ η περίσσεια αυτών ενδέχεται να αποδεδευστεί ως διοξείδιο του άνθρακα και υποξείδιο του αζώτου. Τα εδάφη που περιέχουν υπερβολική ποσότητα οργανικής ύλης ενδέχεται επίσης να προκαλέσουν προβλήματα στις ρίζες των φυτών που δεν εφάπτονται επαρκώς με το χώμα.

Ο στόχος των σχεδίων διαχείρισης πρέπει να είναι η αύξηση της εδαφικής οργανικής ύλης, εκτός εάν το έδαφος ήδη προσεγγίζει υψηλά επίπεδα οργανικής ύλης που προξενούν προβλήματα.

Το φυλλάδιο της εταιρείας GY Associates «Profiting from soil organic matter» (Αποκόμιση κέρδους από την εδαφική οργανική ύλη)⁴, περιλαμβάνει συμβουλές διαχείρισης για τη διατήρηση της

εδαφικής οργανικής ύλης και περιέχει έναν πίνακα με αναλογίες άνθρακα/αζώτου για συχνά χρησιμοποιούμενες οργανικές πηγές.

F31	Υποχρεωτικό. Απαγορεύονται οι καταστροφές σε σημαντικά τοπικά οικοσυστήματα
Δεν πρέπει να λαμβάνεται χώμα από τοπικούς φυσικούς βιότοπους, όχθες ποταμών ή γη που προορίζεται για διατήρηση, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στην εκμετάλλευση (π.χ. για χρήση σε φυτώρια).	

Αυτό το κριτήριο δεν ισχύει για τις περισσότερες καλλιέργειες και βοσκότοπους. Ωστόσο, όπου κατά την τοπική παράδοση συνεχίζεται η ανάκτηση χώματος φυτωρίων από όχθες ποταμών ή τοπικές δασικές εκτάσεις (για λαχανικά ή πολυετείς δενδροκαλλιέργειες), η πρακτική αυτή θα πρέπει να διακοπεί άμεσα.

Αντί αυτού, το χώμα θα πρέπει να λαμβάνεται από τμήματα της εκμετάλλευσης όπου η εξόρυξη του δεν θα προκαλέσει περαιτέρω εδαφική απώλεια ή υποβάθμιση

F32	Υποχρεωτικό. Τυρφώδη εδάφη (μετατροπή γαιών)
Απαγορεύεται η ΝΕΑ φύτευση (μετατροπή σε καλλιεργήσιμη έκταση) ή αποστράγγιση σε τροπικά τυρφώδη εδάφη (οποιοδήποτε βάθους)	

Η μετατροπή των τυρφωδών εδαφών για γεωργική χρήση συνοδεύεται σχεδόν αναπόφευκτα από αποστράγγιση του εδάφους και, στη συνέχεια, αυξημένα ποσοστά διάβρωσης. Η οξείδωση – μερικές φορές καύση – των τυρφωδών εδαφών μετά την αποστράγγιση ή διάβρωση αποτελεί σημαντική πηγή εκπομπών αερίων θερμοκηπίου παγκοσμίως.

Η Unilever έχει δεσμευτεί για «μηδενική αποψίλωση» με στόχο την εξάλειψη της παραγωγής από περιοχές όπου τα τροπικά τυρφώδη εδάφη έχουν καταστραφεί (π.χ. λόγω αποστράγγισης) από εταιρικές εφοδιαστικές αλυσίδες. Παρόλο που η δέσμευση επικεντρώνεται στη μετατροπή γαιών για την παραγωγή φοινικέλαιου, χαρτιού και χαρτονιού, σόγιας και βόειου κρέατος, όπως έγινε στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων του Φόρουμ για τα Καταναλωτικά Αγαθά, είναι σαφές ότι η καταστροφή των τροπικών τυρφωδών εδαφών για οποιαδήποτε άλλη πρώτη ύλη είναι εξίσου επιζήμια.

Αναμένεται ότι οποιαδήποτε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) που διεξάγεται πριν από τη μετατροπή γαιών θα πρέπει να περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των περιοχών τροπικού τυρφώδους εδάφους και ότι θα εκπονηθούν σχέδια για τη διατήρηση των περιοχών με τα εν λόγω εδάφη κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων μετατροπής γαιών. Αυτό περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων για τη διατήρηση υψηλού υδροφόρου ορίζοντα, εάν η μείωση του υδροφόρου ορίζοντα θα άφηνε το τυρφώδες έδαφος εκτεθειμένο σε αποξήρανση και ταχεία οξείδωση.

Αναγνωρίζουμε ότι μικρές τυρφώδεις περιοχές ενδέχεται να μην έχουν εντοπιστεί κατά τη διάρκεια της ΜΠΕ, εάν είχαν καλυφθεί με βλάστηση

⁴ <http://www.gya.co.uk/docs/GYA%20Brochure%20SP.pdf>

κατά τη διάρκεια της τοπογραφικής μελέτης, αλλά αναμένουμε ότι οι ανάδοχοι που εμπλέκονται στη μετατροπή γαιών θα αποφύγουν κατά κανόνα την αφαίρεση ή την αποστράγγιση περιοχών τυρφώδους εδάφους, εάν το εντοπίσουν κατά τη διάρκεια των εργασιών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα κεφάλαια **Πολιτική υπεύθυνων προμηθειών για γεωργούς και Βιοποικιλότητα και υπηρεσίες οικοσυστήματος** του κώδικα SAC2017 καλύπτουν άλλα θέματα μετατροπής γαιών.

F33	Υποχρεωτικό. Τυρφώδη εδάφη σε εκμεταλλεύσεις
Τα τυρφώδη εδάφη δεν πρέπει να υπόκεινται σε υψηλή πυκνότητα βόσκησης ή άλλες πρακτικές διαχείρισης που οδηγούν σε υψηλές εκπομπές ΑΘΚ λόγω τύρφης. Το κριτήριο αυτό δεν ισχύει, εάν δεν υπάρχουν τυρφώδη εδάφη στην εκμετάλλευση.	

Όλες οι εκμεταλλεύσεις που περιέχουν τυρφώδη εδάφη αναμένεται να έχουν θεσπίσει **ειδικά** συστήματα διαχείρισης, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η εδαφική απώλεια. Αυτό σημαίνει συνήθως συμμόρφωση με τις τοπικές κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες έχουν καταρτιστεί σε σχέση με τις τοπικές συνθήκες. Ελλείψει τοπικών κατευθυντήριων γραμμών, το σύστημα διαχείρισης εδάφους θα πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένες ενότητες σχετικά με τα εξής:

- Διαχείριση υδροφόρου ορίζοντα, καθώς ο υδροφόρος ορίζοντας πρέπει να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα, προκειμένου να επιβραδυνθεί η οξείδωση της τύρφης, αλλά όχι σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα, διαφορετικά οι καλλιέργειες και οι βοσκότοποι θα καλυφθούν με λιμνάζοντα ύδατα
- Χρήση προστατευτικών καλλιεργειών και φυτικής κάλυψης, προκειμένου να επιβραδυνθεί η οξείδωση.

F34	Υποχρεωτικό. Απαγορεύεται η χρήση γεωργικών εδαφών ως χωματερών
Ούτε εσείς ούτε οι εργαζόμενοί σας πρέπει να απορρίπτουν ακατάλληλα υλικά (όπως ανεπεξέργαστα λύματα, ιατρικά ή κτηνιατρικά απόβλητα, λάδι, φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΠΠΚ), συσκευασίες ή περιέκτες φυτοπροστατευτικών προϊόντων) στη γη σας, εκτός εάν επιτρέπεται ρητά από το νόμο και εάν η εν λόγω γη μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ασφάλεια για την παραγωγή τροφίμων.	

Απαγορεύεται η απόρριψη αποβλήτων και χημικών ουσιών (συμπεριλαμβανομένων των κτηνιατρικών φαρμάκων, υλικών απολύμανσης των ζώων κατόπιν εμφάνισης κ.λπ.) στη γη, εκτός κι αν επιτρέπονται ρητά και είναι ασφαλή για εφαρμογή σε γεωργική γη για την παραγωγή τροφίμων.

Σε αυτό το σημείο προβλέπονται εύλογες εξαιρέσεις συμπεριλαμβανομένων των εξής:

- Ψεκασμός αραιωμένων υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων, το οποίο αποτελεί συνιστώμενη πρακτική για πολλές χώρες, ώστε να αποφευχθεί η σημειακή διάθεση κοντά σε υδάτινα ρεύματα,
- Χούμος (κομπόστ) που προέρχεται από απόβλητα οργανική ύλη και
- Περιπτώσεις όπου η μόνη επιλογή για τη διάθεση των αποβλήτων είναι η ταφή σε γεωργική εκμετάλλευση.

Ο κίνδυνος όλων των **κτηνιατρικών φαρμάκων** που εισέρχονται στο έδαφος πρέπει να γίνει αντιληπτός. Αυτές οι πληροφορίες συχνά

συμπεριλαμβάνονται στο δελτίο δεδομένων φαρμάκων, αλλά εάν δεν συμπεριλαμβάνονται, οι κατασκευαστές πρέπει να είναι σε θέση να σας παρέχουν σχετικές πληροφορίες. Κάποια κτηνιατρικά φάρμακα θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του εδάφους, π.χ. χαλκός ή θειικός ψευδάργυρος, τα οποία ορισμένες φορές χρησιμοποιούνται σε ποδόλουτρα για τον έλεγχο ασθενειών στις σπλές των βοοειδών και περιλαμβάνονται στις χοιροτροφές για την αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης.

Όταν εφαρμόζεται θειικός χαλκός στο έδαφος, προσκολλάται στην οργανική ύλη και ως εκ τούτου συσσωρεύεται στα ανώτερα εδαφικά στρώματα. Καθώς τα φυτά απαιτούν μόνο μικρές ποσότητες χαλκού για να αναπτυχθούν (το ετήσιο ποσοστό αφαίρεσης είναι λιγότερο από 0,55 κιλό ανά εκτάριο για μια τυπική καλλιέργεια σιτηρών ή κτηνοτροφικών φυτών), τα υψηλά επίπεδα χαλκού ενδέχεται να συσσωρευτούν στο έδαφος και να αποβούν τοξικά για τα φυτά και τα εδαφικά μικρόβια. Πρέπει να έχει θεσπιστεί ένα κατάλληλο σύστημα απόρριψης, ενώ πρέπει να έχουν υιοθετηθεί πρακτικές για τη μείωση της χρησιμοποιούμενης ποσότητας ή οι ποσότητες προς απόρριψη πρέπει να αραιωθούν και να καταμετρηθούν σε μεγαλύτερες περιοχές (φαινόμενο αραιώσης). Εάν εφαρμοστεί χαλκός/ψευδάργυρος στη γη, τότε οι συγκεντρώσεις στο έδαφος πρέπει να παρακολουθούνται, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα επίπεδα δεν γίνονται τοξικά. Για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τον θειικό χαλκό επισκεφτείτε τις εξής διευθύνσεις: <http://tristatedairy.osu.edu/Proceedings%202007/Epperson.pdf>

Πλαστικά

Δημιουργούνται μεγάλοι όγκοι πλαστικών αποβλήτων σε εκμεταλλεύσεις που χρησιμοποιούν πλαστικό υλικό εδαφοκάλυψης, πλαστικά θερμοκήπια κ.λπ. Όταν είναι εφικτό, μπορεί να χρησιμοποιηθούν βιοδιασπώμενα πλαστικά (πλαστικό φιλμ), προκειμένου να μειωθεί ο όγκος των πλαστικών αποβλήτων.

Κανονιστικές απαιτήσεις

Οι αγρότες πρέπει να γνωρίζουν και να αποδεικνύουν τη συμμόρφωσή τους με τις εθνικές νομικές υποχρεώσεις όσον αφορά στη διάθεση των αποβλήτων σε εκμεταλλεύσεις. Η ασφαλής διάθεση των χημικών ουσιών και των αποβλήτων εξετάζεται στο κεφάλαιο

Διαχείριση αποβλήτων.

F35	Αναμένεται. Παρακολούθηση ποιότητας εδάφους
Τα εδάφη πρέπει να παρακολουθούνται για να διασφαλιστεί ότι δεν λαμβάνει χώρα εδαφική υποβάθμιση και ότι τα σχέδια διαχείρισης αποφέρουν βελτιώσεις. Η παρακολούθηση πρέπει να περιλαμβάνει τις συγκεντρώσεις των διαθέσιμων μακροθρεπτικών συστατικών (δείτε το κεφάλαιο για τα θρεπτικά συστατικά), του pH, του εδαφικού οργανικού άνθρακα/οργανικής ύλης, της αλατότητας, των μικροθρεπτικών συστατικών, των βαρέων μετάλλων, της υπερβολικής διάβρωσης και συμπύκνωσης, όπου υπάρχει κίνδυνος υποβάθμισης σε αυτές τις παραμέτρους.	

Οι συγκεντρώσεις των διαθέσιμων εδαφικών μακροθρεπτικών συστατικών (άζωτο, φώσφορος και κάλιο) θα παρακολουθούνται κανονικά ως τμήμα του Σχεδίου διαχείρισης θρεπτικών συστατικών (δείτε κριτήριο F1), προκειμένου να βελτιωθεί η παραγωγή και η κερδοφορία βραχυπρόθεσμα.

Η παρακολούθηση άλλων παραγόντων, ιδιαίτερα εκείνων που έχουν ταξινομηθεί ως «υψηλού κινδύνου», είναι σημαντική για τη μακροπρόθεσμη διαχείριση του εδάφους και για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των προστατευτικών και διορθωτικών μέτρων. Στις περισσότερες εκμεταλλεύσεις, αρκεί μία φορά κάθε τρία έως τέσσερα έτη, ενώ για τις ετήσιες καλλιέργειες συχνά αρκεί μία φορά στην αμειψισπορά στην ίδια φάση κάθε φορά.

Ωστόσο, ενδέχεται να σημειωθούν ραγδαίες αλλαγές στις τιμές δοκιμής των θρεπτικών συστατικών του εδάφους, όπου το χώμα έχει χαμηλή ικανότητα συγκράτησης των θρεπτικών συστατικών, ή σε περίπτωση καλλιέργειών που απορροφούν μεγάλες ποσότητες από ένα συγκεκριμένο θρεπτικό συστατικό. Θα απαιτηθεί συχνότερη δειγματοληψία σε αδρομερή εδάφη ή όπου αναπτύσσονται καλλιέργειες που αντλούν μεγάλες ποσότητες συγκεκριμένων θρεπτικών συστατικών (π.χ. απορρόφηση μεγάλου ποσοστού καλίου κατά την καλλιέργεια τοματών). Για καθοδήγηση σχετικά με τη εκάστοτε περίπτωση, θα πρέπει να απευθυνθείτε σε υπαλλήλους της τοπικής υπηρεσίας γεωργικών εφαρμογών ή σε γεωπόνο.

Εδαφική οργανική ύλη – Η παρακολούθηση θα πρέπει να αφορά στην εδαφική οργανική ύλη ή οργανικό άνθρακα ή τον χούμο, ανάλογα με το ποιο σύστημα είναι καλύτερα κατανοητό σε τοπικό επίπεδο. Το σύστημα δειγματοληψίας πρέπει να εστιάζεται σε περιοχές όπου η διορθωτική δράση απαιτείται μάλλον περισσότερο, π.χ. στις κορυφές υψωμάτων. Η ετήσια παρακολούθηση κάθε εκμετάλλευσης δεν είναι σαφώς απαραίτητη, αλλά πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά τα αποτελέσματα και ιδιαίτερα οι τάσεις μαζί με την πρακτική διαχείρισης, ώστε να προσδιοριστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τα επίπεδα οργανικής ύλης.

Αλατότητα – Τα αποτελέσματα επηρεάζονται από τις τροποποιήσεις του εδάφους π.χ. γύψος. Γι' αυτό, πρέπει να είστε προσεκτικοί και να μην πραγματοποιείτε δειγματοληψία εντός 3 μηνών από την εν λόγω εφαρμογή. Τα αποτελέσματα των δοκιμών θα πρέπει να εξετάζονται παράλληλα με τις πρακτικές άρδευσης και την ποιότητα του νερού άρδευσης, ώστε να προσδιορίζεται ποιοι παράγοντες ενδέχεται να ευθύνονται είτε για την πρόκληση είτε για την επιδείνωση του προβλήματος.

Περιεχόμενο βαρέων μετάλλων – Τα σχετικά μέταλλα μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την τοποθεσία. Γι' αυτό η δοκιμή θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα μέταλλα που προσδιορίζονται στην αξιολόγηση επικινδυνότητας. Εάν εφαρμοστεί χαλκός/ψευδάργυρος στη γη, τότε οι συγκεντρώσεις στο έδαφος πρέπει να παρακολουθούνται, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα επίπεδα δεν γίνονται τοξικά (δείτε κριτήριο F34).

Η διάβρωση μπορεί να παρακολουθείται αναζητώντας οπτικές ενδείξεις, όπως χαραδρώσεις ή διαβρωμένο έδαφος σε τοπικές υδάτινες μάζες ή χρησιμοποιώντας σημάσεις στάθμης εδάφους. Η παρακολούθηση της λήψης μέτρων για τη μείωση της διάβρωσης (π.χ. αναβαθμίδες, βελτιωμένη καλλιέργεια ή εδαφοκάλυψη σε κρίσιμες περιόδους του έτους κ.λπ.) μπορεί επίσης να αποτελεί αποτελεσματικό τρόπο για μια ομάδα εκμεταλλεύσεων, καθώς θα συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του τρόπου που η ομάδα βελτιώνεται σε βάθος χρόνου.

Η συμπίκνωση μπορεί να παρακολουθείται χρησιμοποιώντας τη δοκιμή του φτυαριού ή μετρήσεις με πορόμετρο.

Για όλα τα παραπάνω, πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένα καλό **καθεστώς δειγματοληψίας**, το οποίο θα επιτρέπει τη λήψη αντιπροσωπευτικού δείγματος. Ο αριθμός των δειγμάτων μπορεί να ποικίλει, αλλά είθισται να συλλέγονται περίπου 3-4 δείγματα ανά εκτάριο.

4 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ (ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ)

4.1 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ (ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ)

F36	Αναμένεται. Αποστράγγιση και σχεδιασμός και διαχείριση αγωγών αποστράγγισης
Οι αγωγοί αποστράγγισης πρέπει να κατασκευάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται η διάβρωση του εδάφους κατά την αποστράγγιση (π.χ. να διατρέχουν κατά μήκος τις πλαγιές, να ευθυγραμμίζονται με βλάστηση ή σκληρές επιφάνειες). Οι αγωγοί αποστράγγισης πρέπει να απορρέουν σε παρόχθιες περιοχές και όχι απευθείας σε επιφανειακά ύδατα ή πρέπει να κανονίζεται εκροή με διάχυση/ προστατευμένη εκροή.	

Η διαχείριση των υδάτων αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για τα αγροκτήματα, καθώς οι βροχοπτώσεις γίνονται πιο απρόβλεπτες και έντονες συνεπεία της κλιματικής αλλαγής και καθώς αυξάνεται ο ανταγωνισμός για γη και νερό. Η καλή αποστράγγιση είναι σημαντική για να ελαχιστοποιηθούν τα προβλήματα της άμεσης απώλειας παραγωγής εξαιτίας πλημμυρών, διάβρωσης του εδάφους και απωλειών θρεπτικών ουσιών (με τη σχετική μόλυνση και τις εκπομπές).

Οι πλημμύρες, ο κορεσμός του εδάφους σε νερό και η αλάτωση του εδάφους μειώνουν την απόδοση ή η σημασία του καλού σχεδιασμού και της καλής διαχείρισης της αποστράγγισης είναι ξεκάθαρη. Ανεπαρκής σχεδιασμός αποστράγγισης και κακά συστήματα διαχείρισης υδροφόρων οριζόντων μπορούν να έχουν επίσης περιττές αρνητικές περιβαλλοντικές συνέπειες. Αν και το παρόν κριτήριο απαιτεί συγκεκριμένα ο σχεδιασμός και η διαχείριση των συστημάτων αποστράγγισης να γίνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιείται η διάβρωση του εδάφους και η καθίζηση σε επιφανειακά ύδατα (την οποία θεωρούμε ως τον ύψιστο κίνδυνο), σκοπός του είναι επίσης η προσπάθεια διασφάλισης ότι τέτοια συστήματα δεν έχουν άλλες αρνητικές περιβαλλοντικές συνέπειες, όπως η αποφυγή ζημιών στις καλλιέργειες λόγω πλημμυρών.

Αποστράγγιση

Η αποστράγγιση είναι ιδιαίτερα σημαντική σε περιοχές όπου:

- Υπάρχουν περίοδοι εκτεταμένων βροχοπτώσεων
- Υπάρχουν ρηχοί υδροφόροι ορίζοντες
- Επικρατούν ξηρές και ημίξηρες συνθήκες (όπου οι βροχοπτώσεις δεν ξεπερνούν την εξατμισοδιαπνοή)
- Υπάρχει εισχώρηση υφάλμυρου ή αλατούχου νερού και όπου
- Είναι γνωστό ότι το νερό άρδευσης περιέχει άλατα και ρύπους.

Ο καλός σχεδιασμός και η καλή συντήρηση των αγωγών αποστράγγισης είναι ιδιαίτερα σημαντικός κατά μήκος αγροτικών οδών, αυτοκινητόδρομων και εντός των χωραφιών (όπου ο κανόνας είναι ότι αγωγοί αποστράγγισης που διασχίζουν κατά μήκος την πλαγιά, με μια ελαφριά κλίση, προκαλούν μικρότερη διάβρωση σε

σχέση με τους αγωγούς που διατρέχουν κάθετα την πλαγιά). Οι αγωγοί αποστράγγισης είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στη δημιουργία διάβρωσης αν έχουν απότομες, μεγάλες κλίσεις και δεν είναι επενδυμένοι με κάποια σκληρή επιφάνεια (π.χ. σκυρόδεμα) ή με γρασιδί. Φυσικά, για να είναι αποτελεσματικοί, οι αγωγοί αποστράγγισης πρέπει να ελέγχονται και να καθαρίζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Εάν είναι δυνατόν, για να μειωθεί η εισχώρηση χώματος, φωσφορικών αλάτων και ρύπων στα επιφανειακά ύδατα, οι αγωγοί αποστράγγισης πρέπει να εκρέουν σε παράκτιες περιοχές (και όχι απευθείας σε ποτάμια ή ρέματα) ή σε παγίδες ιζημάτων (για τριτεύον αποστραγγιστικό δίκτυο ή σωληνωτούς αγωγούς). Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εκροή σε κατασκευασμένους υγροτόπους είναι κατάλληλη.

Η αποστράγγιση του εδάφους δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα αλλαγές στο ύψος της επιφάνειας των υδροφόρων οριζόντων όπου τυρφώδη εδάφη στο αγρόκτημα ή δίπλα στο αγρόκτημα ξηραίνονται και υπόκεινται σε απώλεια και οξείδωση (αυτό καλύπτεται από το κριτήριο F33 και δεν θα ελέγχεται ως μέρος αυτού του κριτηρίου).

Διαχείριση υδροφόρων οριζόντων και συλλογή νερού

Η διαχείριση των υδροφόρων οριζόντων είναι πολύ σημαντική σε πολλά μέρη του κόσμου:

- Για τη μείωση της συγκέντρωσης νιτρικών και άλλων ρύπων στο νερό της αποστράγγισης
- Για την αύξηση της κατακράτησης νερού και τη μείωση της ξηρασίας σε καλλιέργειες και βοσκότοπους που καλλιεργούνται σε οργανικά και αμμώδη εδάφη
- Για την ελαχιστοποίηση οξείδωσης σε τυρφώδη εδάφη (Βλέπε επίσης κριτήριο F33).

Η διαχείριση των υδροφόρων οριζόντων επιτυγχάνεται πιο συχνά με τον περιορισμό της αποστράγγισης, π.χ. φράζοντας τα στόμια των αγωγών αποστράγγισης. Τότε ο υδροφόρος ορίζοντας μειώνεται σχετικά αργά με την πάροδο του χρόνου εξαιτίας της εξατμισμού, της εξατμισοδιαπνοής και της διήθησης, εκτός αν αυξάνεται και πάλι από τη βροχόπτωση. Πρόκειται για μια συνήθη πρακτική που χρησιμοποιείται για να παραταθεί η περίοδος βλάστησης σε μέρη του κόσμου όπου μια εποχή βροχοπτώσεων ακολουθείται από μια εποχή ξηρασίας.

Με την υπόγεια άρδευση, νερό διοχετεύεται αργά και σχεδόν συνεχώς σε ανοικτές τάφρους ή σε ένα υπόγειο σύστημα αποστράγγισης για να διατηρείται ένας σχεδόν σταθερός υδροφόρος ορίζοντας. Όταν υπάρχουν μεγάλες βροχοπτώσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την άνοδο της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα του χωραφιού πάνω από το επιθυμητό επίπεδο, η αντλία άρδευσης σταματά. Τότε το νερό που περισσεύει διοχετεύεται από μια δομή

ελέγχου στην τάφρο ή στις εκροές των αγωγών αποστράγγισης (ορισμός της FAO- Οργανισμός τροφίμων και γεωργίας). Εάν χρησιμοποιείται αυτός ο τύπος διαχείρισης υδροφόρου ορίζοντα, πρέπει να χρησιμοποιηθεί το τμήμα «άρδευσης» του Κώδικα αειφόρου γεωργίας (SAC2017). (Βλέπε επίσης κριτήρια F39 και F42). Οι εκροές των συστημάτων διαχείρισης υδροφόρου ορίζοντα πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως οι εκροές αποστράγγισης, για να ελαχιστοποιηθεί η περιβαλλοντική ζημιά.

Οι τάφροι αποστράγγισης μπορούν να αποτελούν μέρος ενός συστήματος που βελτιώνει την κατακράτηση και τη συλλογή νερού με σκοπό την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, π.χ. εγκαθιστώντας αναχώματα ή καλύπτοντας το έδαφος.

Δείτε επίσης: FAO Irrigation and Drainage Paper no. 62 "Guidelines and computer programs for the planning and design of land drainage systems", FAO (Οργανισμός τροφίμων και γεωργίας), Ρώμη 2007.

F37	Αναμένεται. Υποδομές ύδρευσης
Διασφαλίστε ότι οι υποδομές ύδρευσης είναι σε καλή κατάσταση λειτουργίας, ελέγχοντας τις βρύσες, τους σωλήνες παροχής νερού, τις ποτίστρες, τις αποστραγγιστικές τάφρους και δημιουργώντας κανάλια νερού τακτικά και διασφαλίστε γρήγορες επισκευές όταν εντοπίζονται διαρροές. Όπου κρίνεται απαραίτητο, προφυλάξτε τους σωλήνες από τις ζημιές που προκαλεί ο παγετός. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιέργιες.	

Οι διαρροές νερού, με την πάροδο του χρόνου, οδηγούν σε αντιπαραγωγικές και μη βιώσιμες απώλειες τεράστιων ποσοτήτων νερού, μαζί με όλα τα περιττά έξοδα, τις περιβαλλοντικές συνέπειες και τις σχετικές εκπομπές.

Επιθεώρηση και συντήρηση

Επιθεώρηση, καθαρισμός και επισκευή των αγωγών αποστράγγισης και η δημιουργία καναλιών νερού πρέπει να γίνονται τουλάχιστον ετησίως, πριν από την εποχή του χρόνου που είναι περισσότερο πιθανές οι ισχυρές βροχοπτώσεις.

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται μέτρηση της παροχής νερού σε αρδευτικά συστήματα, εγκαταστάσεις στέγασης ζώων, εργοστασιακές μονάδες ή άλλες λειτουργίες που απαιτούν πολύ νερό, το ρολόι μέτρησης πρέπει να ελέγχεται τακτικά (π.χ. κάθε εβδομάδα) για να βεβαιώνεται ότι η κατανάλωση νερού δεν είναι απροσδόκητα υψηλή¹ - πιο σπάνιος έλεγχος ενδείκνυται για άλλες λειτουργίες.

Όπου η παροχή νερού εξαρτάται από τη βαρύτητα ή αντλείται τοπικά από κάποιο ρυάκι ή ποτάμι, το σύστημα πρέπει να ελέγχεται τακτικά για διαρροές και για να διασφαλιστεί ότι η ροή νερού στα πηγαία ύδατα διατηρείται¹ αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό -και ενδέχεται να είναι και νομική προϋπόθεση- κατά τη διάρκεια ξηρασίας, όπου η ροή ή το επίπεδο των πηγαίων υδάτων πρέπει να διατηρείται για λόγους βιοποικιλότητας ή αρχών της κοινότητας. Σε αυτό περιλαμβάνεται νερό που εκτρέπεται σε δεξαμενές/φράγματα που βρίσκονται μέσα στο αγρόκτημα.

F38

Σημαντικό. Μείωση της χρήσης νερού, συμπεριλαμβανομένης της επαναχρησιμοποίησης νερού (με εξαίρεση την άρδευση)

Η χρήση νερού για το πλύσιμο της χώρας όπου στεγάζονται τα ζώα και των αυλών μπορεί να μειωθεί με το ξύσιμο ή το σκούπισμα των πατωμάτων πριν το πλύσιμο, χρησιμοποιώντας μάνικες υψηλής πίεσης ή επαναχρησιμοποιώντας το νερό που χρησιμοποιήθηκε για πλύσιμο σε περιοχές προετοιμασίας φαγητού. Δεν είναι εφαρμόσιμο εάν το αγρόκτημα χρησιμοποιεί μόνο «οικιακές» ποσότητες νερού.

Ενώ σε μερικές περιοχές υπάρχει άφθονο διαθέσιμο νερό, σε άλλες η λειψυδρία αποτελεί ένα σοβαρό ζήτημα και είναι σημαντικό να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε για την αποδοτική χρήση των υδάτων. Σύμφωνα με τις προβλέψεις αλλαγής του κλίματος, πολλά περισσότερα μέρη του κόσμου θα αρχίσουν να παρατηρούν βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη λειψυδρία στο μέλλον. Επιπλέον, διαμάχες για το νερό με τοπικές κοινότητες και άλλους χρήστες υδάτων (κατά την οικιστικές περιοχές ή βιομηχανίες) μπορεί να ασκήσουν επιπλέον πιέσεις στα αποθέματα νερού για τη γεωργία¹ σε περιοχές υψηλού κινδύνου, είναι σημαντική η ανάπτυξη μιας υπεύθυνης προσέγγισης για τη διαχείριση πόρων σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες και άλλους χρήστες υδάτων (βλέπε επίσης κριτήριο F40).

Οι κύριες χρήσεις υδάτων στα αγροκτήματα είναι η άρδευση (βλέπε ξεχωριστά για την άρδευση το κριτήριο F46), η κατανάλωση από ζώα, η ψύξη γάλακτος (για γαλακτοκομικά αγροκτήματα) και οι διαδικασίες πλυσίματος και καθαρισμού σε εργοστάσια, αυλές και περιοχές προετοιμασίας φαγητού. Σε αγροκτήματα με οποιεσδήποτε από αυτές τις εγκαταστάσεις, είναι εύλογο να αναπτυχθεί ένα σχέδιο μείωσης της χρήσης υδάτων και αύξησης της αποδοτικής χρήσης τους.

Το πρώτο βήμα είναι η παρακολούθηση της τρέχουσας χρήσης υδάτων. Μόλις καθοριστεί μια γραμμή βάσης χρήσης υδάτων, μπορούν να ληφθούν προληπτικά μέτρα για να αυξηθεί η αποδοτικότητα και να βελτιστοποιηθεί η χρήση υδάτων.

Επιπλέον, αν και το νερό φαίνεται να είναι ένας άφθονος πόρος, είναι σημαντικό να καθοριστεί εάν αυτό όντως ισχύει ερευνώντας την κατάσταση της συγκεκριμένης λεκάνης απορροής/συλλεκτήρα ενός αγροκτήματος. Είναι, συνεπώς, απαραίτητη η αξιολόγηση της εξάντλησης των υδάτινων πόρων και των κινδύνων

των στρατηγικών διαχείρισης για τη μείωση της χρήσης υδάτων

Το πλύσιμο των χώρων όπου στεγάζονται ζώα και των αυλών για κτηνοτροφικές δραστηριότητες, το πλύσιμο λαχανικών ή το πλύσιμο συσκευαστηρίων και μονάδων πρώτης κατεργασίας αποτελούν δραστηριότητες που ενδέχεται να απαιτούν μεγάλους όγκους υδάτων. Η αποδοτική χρήση υδάτων μπορεί να ευνοηθεί μέσα από την υιοθέτηση των ακόλουθων μέτρων:

- Διαχωρίζοντας «καθαρές» και «βρώμικες» περιοχές πιο αποτελεσματικά, έτσι ώστε ορισμένες περιοχές να μην χρειάζεται να πλένονται τόσο συχνά¹

¹ <http://www.fao.org/docrep/010/a0975e/a0975e00.htm>.

- Σκουπίζοντας και τρίβοντας τα πατώματα πριν το πλύσιμο για να αφαιρούνται στερεά λύματα και να μειώνεται η ποσότητα νερού που απαιτείται για το πλύσιμο.
- Ζωικά συστήματα που χρησιμοποιούν υγρά απόβλητα για να ξεπλύνουν περιοχές όπου τρέφονται ζώα και ανοικτούς στάβλους, κατευθύνοντας τη ροή του νερού προς την περιοχή αποθήκευσης κοπριάς/υδαρούς κοπριάς (αυτό επίσης εμποδίζει τη μόλυνση με νερό πλούσιο σε θρεπτικά συστατικά και βοηθά τη χρήση των θρεπτικών συστατικών στη γη).
- Χρησιμοποιώντας μια μάνικα υψηλής πίεσης για πιο γρήγορο καθάρισμα με λιγότερο νερό (σε ζωικά συστήματα, φροντίστε να μην χρησιμοποιείτε τη μάνικα στα ίδια τα ζώα).
- Διασφαλίζοντας ότι οι σωληνώσεις και οι υποδομές νερού είναι σε καλή κατάσταση χωρίς διαρροές (βλέπε κριτήριο F37) και
- Συλλέγοντας νερό της βροχής από στέγες συσκευαστηρίων, εργοστασίων και αποθηκών, κάτι που παρέχει μια εναλλακτική πηγή νερού και δυνητικά μειώνει τον όγκο νερού που εισέρχεται στα συστήματα αποθήκευσης υδαρούς κοπριάς/ υγρών λυμάτων. Εάν το νερό της βροχής συλλέγεται με σκοπό την πόση θα πρέπει να εφαρμόζεται η κατάλληλη επεξεργασία, ώστε το νερό να καθίσταται πόσιμο.

Το κριτήριο αυτό ενθαρρύνει την καινοτομία σκέψη σχετικά με το πώς μπορεί να μειωθεί το κόστος και ο όγκος των υδάτων που χρησιμοποιούνται. Οι ερωτήσεις μπορεί να βοηθήσουν στην εξεύρεση εναλλακτικών στη συμβατική χρήση υδάτων, ώστε να καταστεί η κατανάλωση πιο αποδοτική.

- Θα ήταν αποτελεσματική η εγκατάσταση λάστιχων υψηλής πίεσης;
- Θα μπορούσε το προκαταρκτικό ξύσιμο ή σκούπισμα των πατωμάτων να μειώσει τον απαιτούμενο όγκο νερού;
- Είναι απαραίτητη η παροχή νερού πόσιμης ποιότητας για το προκαταρκτικό πλύσιμο βρώμικων περιοχών ή θα μπορούσε να επαναχρησιμοποιηθεί νερό από περιοχές προετοιμασίας φαγητού (π.χ. σε διαφορετικά στάδια προετοιμασίας γαλακτομικών προϊόντων);

Σημείωση: Θα πρέπει να τονιστεί ότι το πόσιμο νερό των ζώων δεν θα πρέπει ποτέ να περιορίζεται (βλέπε **κεφάλαιο Εκτροφή ζώων** για το κριτήριο F114 Απαλλαγή από τη δίψα). Η απαίτηση αυτή δεν θα πρέπει ποτέ να επηρεάζεται από μέτρα αποδοτικής χρήσης υδάτων.

F39	Σημαντικό. Κατακράτηση υδάτων στο έδαφος
Σε περιοχές όπου παρατηρούνται μεγάλες ταχύτητες ανέμων, χρησιμοποιήστε ανεμοφράκτες ή καλλιέργειες κάλυψης για να μειώσετε την απώλεια υδάτων (και εδάφους). Ανεμοφράκτες θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιούνται για την προστασία των ζώων από τα έντονα καιρικά φαινόμενα.	

Εκτάσεις γης με αμώδεις έδαφος που εκτίθενται σε δυνατούς ανέμους είναι ιδιαίτερος επιρρεπείς στην ξηρασία και την απώλεια εδάφους. Η ενθάρρυνση της συγκέντρωσης οργανικής ύλης στο έδαφος, για παράδειγμα με τη φύτευση καλλιεργειών πολυετών δέντρων ή κοπριάς ή καλλιεργειών κάλυψης, είναι ένα σημαντικό στοιχείο και καλύπτεται στο **Κεφάλαιο Διαχείριση εδάφους**.

Το παρόν κριτήριο συμπεριλαμβάνεται ιδιαίτερα για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη πρακτικών που συμβάλλουν στην κατακράτηση νερού

στα αγρόκτηματα, ιδιαίτερα εκεί όπου παραδοσιακά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ποτέ, καθώς οι ταχύτητες των ανέμων και η λειψυδρία είναι πιθανόν να αυξηθούν σε πολλά μέρη του κόσμου συνεπεία της κλιματικής αλλαγής.

Ανεμοφράκτες

Οι ανεμοφράκτες είναι σημαντικοί για την ελαχιστοποίηση της διάβρωσης λόγω του ανέμου σε πολλά μέρη του κόσμου και χρησιμοποιούνται, επίσης, για την προστασία καλλιέργειών και ζώων από τον άνεμο και τη σχετική απώλεια υδάτων. Συνήθως αποτελούνται από σειρές δέντρων, αν και πλαστικά δίχτυα και άλλα μηχανικά εμπόδια χρησιμοποιούνται ευρέως στην καλλιέργεια κηπευτικών.

Συνήθως είναι διαθέσιμες καλές τοπικές πληροφορίες σχετικά με το είδος του ανεμοφράκτη και την τοποθεσία των ανεμοφρακτών που ταιριάζει με το τοπικό κλίμα και την τοπογραφία.

Οι γενικές συμβουλές είναι οι εξής:

- Είναι σημαντικό ο ανεμοφράκτης να είναι πορώδης και να επιτρέπει στο 30-50% του ανέμου να τον διαπερνά με άλλα λόγια, ο άνεμος θα πρέπει να μειώνεται και όχι να εκτρέπεται πάνω από τον φράκτη (επειδή στην περίπτωση αυτή οι δίνες μπορούν να δημιουργήσουν εξίσου μεγάλη ζημιά σαν να μην υπήρχε ο ανεμοφράκτης καθόλου). Το πορώδες του ανεμοφράκτη θα πρέπει να είναι σχεδόν ισομερώς κατανεμημένο σε όλο το ύψος του (δηλαδή και στις περιοχές του κορμού/μίσχου και στη φυλλωσιά).
- Η τοποθέτηση των ανεμοφρακτών θα πρέπει να γίνεται στρατηγικά. Η διάβρωση μειώνεται για μια απόσταση ίση με 10-30 φορές το ύψος ενός καλού ανεμοφράκτη, επομένως οι ανεμοφράκτες θα πρέπει να είναι αρκετά συχνοί για να προστατεύουν το έδαφος. Τα σχέδια θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τους το ρυθμό ανάπτυξης των δέντρων που χρησιμοποιούνται για τους ανεμοφράκτες.
- Οι ανεμοφράκτες μπορεί να αποτελούνται από μια μονή σειρά δέντρων (ένος «ζωντανός φράκτης») ή από πολλές σειρές. Τα σχέδια με πολλές σειρές προφανώς προσφέρουν περισσότερες επιλογές για αναφύτευση και συντήρηση όταν τα δέντρα φτάσουν στο τέλος της ωφέλιμης ζωής τους, αλλά μπορεί να καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο. Συχνά, ένα παρόμοιο επίπεδο προστασίας από τον άνεμο μπορεί να επιτευχθεί με μια σειρά ενός είδους ή περισσότερες σειρές λιγότερο ανθεκτικών ειδών ή ένα συνδυασμό ειδών.
- Εάν χρησιμοποιούνται φυλλοβόλα είδη, είναι σημαντικό να είστε βέβαιοι ότι ο ανεμοφράκτης παρέχει το επιθυμητό επίπεδο προστασίας κατά τις κρίσιμες περιόδους του χρόνου. Σε πολλές περιπτώσεις, είναι καλύτερο να χρησιμοποιούνται αειθαλή είδη.
- Δεδομένου ότι οι ανεμοφράκτες καταλαμβάνουν όντως χώρο, ανταγωνίζονται τις καλλιέργειες για νερό και δημιουργούν σκιά (η οποία μπορεί να μειώσει την απόδοση της καλλιέργειας) και η πτώση των φύλλων τους ενδέχεται να μολύνει τις καλλιέργειες (π.χ. λαχανικά) ή κρύβουν βλαβερούς οργανισμούς και ασθένειες, είναι σημαντικό να διαλέγετε είδη που δεν δημιουργούν άλλα προβλήματα στο αγρόκτημα και εξισορροπούν τους κινδύνους και τα οφέλη που δημιουργούνται. Οι ανεμοφράκτες δεν είναι κατάλληλοι για όλες τις περιπτώσεις.

Σημειώστε ότι όπου δεν δημιουργούνται εμπόδια στη χρήση μηχανημάτων, το να υπάρχουν δέντρα διάσπαρτα σε όλο τον υπαίθριο χώρο αντί αυτά να είναι φυτεμένα σε μακριές σειρές, μπορεί να είναι το ίδιο αποτελεσματικό με τους συμβατικούς ανεμοφράκτες στη μείωση της ζημιάς που προκαλεί ο άνεμος στις καλλιέργειες· αυτή η προσέγγιση χρησιμοποιείται για παράδειγμα στη νότια Ινδία για την προστασία του τσαγιού από τους μουςώνες. Πολλά γεωργοοικονομικά συστήματα μικροκαλλιεργητών εκμεταλλεύονται τις συνθήκες προστασίας που δημιουργούν τα δέντρα για να καλλιεργήσουν ετήσιες καλλιέργειες.

Οι ανεμοφράκτες μπορούν επίσης να γίνουν χρήσιμοι οικολογικοί διάδρομοι (Βλέπε επίσης **κεφάλαιο Βιοποικιλότητα και Υπηρεσίες οικοσυστήματος**). Πληροφορίες για γενικές συμβουλές σχετικά με τη διάβρωση από τον άνεμο μπορείτε να βρείτε στο κριτήριο F28 του **κεφαλαίου Διαχείριση εδάφους**.

Καλλιέργειες κάλυψης και κατακράτηση υπολειμμάτων καλλιέργειας

Το συντηρητικό όργωμα και η κατακράτηση υπολειμμάτων καλλιέργειας/κάλυψη της επιφάνειας του εδάφους βοηθούν στη διατήρηση εδάφους και υδάτων. Οι καλλιέργειες κάλυψης μπορεί να είναι ωφέλιμες κάτω από ορισμένες συνθήκες, αλλά κάτω από άλλες, ανταγωνίζονται τις καλλιέργειες για νερό.

F40	Υποχρεωτικό / Αναμένεται. Βιώσιμη άντληση (απόσυρση) υδάτων.
Σημειώστε όποιο ισχύει - F40a, F40B ή F40γ	
F40a - Καμιά άντληση νερού. Σημείωση - εάν αρδεύετε ή ασχολείστε με την εκτροφή ζώων, η επιλογή αυτή δεν είναι διαθέσιμη για εσάς.	
F40B - Νομική συμμόρφωση. Εάν είναι απαραίτητη η άδεια για την άντληση του όγκου υδάτων που χρησιμοποιείτε, θα πρέπει να έχετε αποκτήσει την εν λόγω άδεια και δεν πρέπει να έχετε υπερβεί τον όγκο νερού που ορίζεται σε αυτή.	
F40γ - Εάν δεν απαιτείται άδεια, θα πρέπει να υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι ο τρέχων ρυθμός άντλησης είναι αποδεκτός από τις τοπικές αρχές (π.χ. με τη μορφή μετρημένης παράδοσης και πληρωμών μέσω ενός εθνικού συστήματος διανομής ή εάν οι αρχές ύδρευσης ή κάποιος σχετικός σύμβουλος έχει δηλώσει ότι ο τρέχων ρυθμός άντλησης είναι αποδεκτός).	
Εάν το αγρόκτημα χρησιμοποιεί μόνο «οικιακές» ποσότητες νερού, ισχύει η επιλογή F40a. Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, άντληση και απόσυρση υδάτων είναι το ίδιο πράγμα. Δεν είναι εφαρμόσιμο σε μικροκαλλιεργητές, εάν δεν τίθεται ζήτημα νομικής συμμόρφωσης.	

Πριν τη δημιουργία οποιουδήποτε σχεδίου συλλογής νερού, θα πρέπει να έρχεστε σε επαφή με τις τοπικές αρχές για να ελέγξετε για οποιαδήποτε νομοθεσία ή κανονισμό που σας αφορά π.χ. προϋποθέσεις άδειας. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Νότια Αφρική, άδεια είναι επίσης απαραίτητη για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της ροής του νερού (π.χ. πότισμα δέντρων).

Στα κανονικά έτη, δεν θα πρέπει να γίνεται υπέρβαση του εγκεκριμένου όγκου άντλησης, αν και δεχόμαστε ότι, σε οποιοδήποτε

μεμονωμένο έτος, ο επιτρεπόμενος όγκος μπορεί να έχει ξεπεραστεί εάν οι αρχές ενημερωθούν για αυτή τη διαφορά και εφόσον δεν πρόκειται για μακροχρόνιο πρόβλημα (δηλαδή δεν συμβαίνει για περισσότερα από περίπου 3 από τα 10 έτη). Περαιτέρω, όπου τα μακροχρόνια σχέδια απαιτούν περισσότερο νερό, πρέπει να γίνεται αίτηση για μια άδεια κατανομής μεγαλύτερου όγκου νερού.

Ένας προμηθευτής ή μια διοίκηση συνεργασίας της Unilever μπορεί να διαπραγματευτεί τις άδειες ή να συλλέξει στοιχεία από τα στοιχεία των αρχών συλλογής νερού ή υδροδότησης, εκ μέρους της εμπλεκόμενης ομάδας γεωργών (Βλέπε επίσης το **κεφάλαιο Υπεύθυνη πολιτική προμηθειών της Unilever για τους γεωργούς**).

Όπου δεν χρειάζεται άδεια και οι ποσότητες νερού είναι υψηλές (π.χ. αρδεύουμενη γεωργία, δραστηριότητες εκτροφής ζώων κατά τις οποίες τα ζώα μένουν στεγασμένα σε εσωτερικό χώρο για ένα διάστημα του χρόνου, γαλακτοκομικές εργασίες, συσκευαστήρια, δραστηριότητες στα αγροκτήματα που έχουν να κάνουν με πλύσιμο λαχανικών κλπ.), η Unilever αναζητεί στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι τοπικές αρχές ύδρευσης αναγνωρίζουν ότι η χρήση νερού από το αγρόκτημα είναι σύννομη. Όπου εμπλέκονται πολλά μικρά αγροκτήματα (π.χ. γαλακτοκομικές εργασίες μικροκαλλιεργητών) αναμένεται ότι ο προμηθευτής/ συνεργάτης της Unilever ή κάποιος άλλος οργανισμός-ομπρέλα θα είναι σε θέση να δείξει ότι η χρήση του νερού αναγνωρίζεται ως κατάλληλη από την τοπική κυβέρνηση/ τοπικές αρχές διαχείρισης συλλογής.

Νέες υποδομές

Νέα φράγματα πρέπει να κατασκευάζονται σύμφωνα με τους τοπικούς κανόνες, κανονισμούς και τις κατευθυντήριες οδηγίες καλής πρακτικής.

F41	Σημαντικό. Δίκαιη κατανομή νερού εντός της λεκάνης απορροής
Η συλλογή και η άντληση νερού παρακολουθούνται και υπάρχουν συστήματα για να ικανοποιηθούν, στο μέτρο του δυνατού, οι ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων, άλλων χρηστών υδάτων καθώς και της άγριας ζωής και των οικοσυστημάτων στη λεκάνη απορροής. Εάν υπάρχουν Σχέδια διαχείρισης της γης ή της λεκάνης απορροής, αυτά θα πρέπει να τηρούνται. Όπου το νερό είναι άφθονο και δεν υπάρχουν διαμάχες σχετικά με την κατανομή των πόρων, το παρόν κριτήριο «δεν είναι εφαρμόσιμο». Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Το παρόν κριτήριο είναι σχεδιασμένο για να προωθή την υιοθέτηση δίκαιων συστημάτων διανομής και κατανομής υδάτων εντός των λεκανών απορροής, με βάση τον εφοδιασμό νερού από τη συλλογή βρόχινου νερού ή την άντληση υπόγειων υδάτων.

Είναι, φυσικά, δυνατόν η άντληση και η συλλογή υδάτων να είναι νόμιμες (Βλέπε κριτήριο F40), αλλά μη βιώσιμες. Οι άδειες δεν συνδέονται άμεσα με τα επίπεδα των υδροφόρων οριζώντων ή τη βιώσιμη χρήση. Για να είναι βιώσιμη μια παροχή νερού:

- Οι ποσότητες άντλησης/αφαίρεσης και τα επίπεδα του υδροφόρου ορίζοντα πρέπει να είναι διατηρήσιμα μακροπρόθεσμα· και
- Δεν πρέπει να επηρεάζονται αρνητικά οι ανάγκες άλλων χρηστών υδάτων. Σ' αυτό περιλαμβάνεται ο σεβασμός των εθιμικών

δικαιωμάτων στο νερό των τοπικών πληθυσμών. Η συζήτηση και ο διάλογος με τοπικές κοινότητες είναι σημαντικά στοιχεία για νέα έργα, καθώς οι τοπικές αρχές δεν τις λαμβάνουν πάντα υπόψη τους. Οι κοινότητες θα πρέπει να είναι ενήμερες για τις επιπτώσεις της πρότασης και η διαδικασία λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη γνώμη των κοινοτήτων.

Συλλογή βρόχινου νερού

Η συλλογή νερού μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην προσφορά μιας βιώσιμης πηγής νερού και συχνά χρησιμοποιείται σε ξηρές, ημίξηρες ή ημίυγρες περιοχές για να συμπληρώνει τη μη αρδευόμενη γεωργία και την εκτροφή ζώων. Η συλλογή νερού γίνεται με 4 κύριους τρόπους:

- **Συλλογή από στέγες** – Το βρόχινο νερό συλλέγεται και αποθηκεύεται κατευθείαν από στέγες.
- **Μικρές λεκάνες απορροής και αναχώματα** – Η γη διαμορφώνεται, ώστε να συλλέγει την απορροή δίπλα στην περιοχή καλλιέργειας και να την αποθηκεύει στο έδαφος. Αυτές οι τεχνικές έχουν ως στόχο τους να εκμεταλλευτούν στο έπακρο το βρόχινο νερό που πέφτει στο χωράφι και μπορούν να παρέχουν μεγάλη βραχυπρόθεσμη αποθήκευση νερού.
- **Λεκάνες απορροής μεγάλης κλίμακας** – Συλλέγεται η απορροή από μεγάλη λεκάνη απορροής έξω από την περιοχή καλλιέργειας και αποθηκεύεται κυρίως στο έδαφος.
- **Συλλογή πλημμυρικών υδάτων** – Συλλέγεται νερό από το κύριο εποχιακό κανάλι ποταμού, συνήθως με ένα σύνθετο σύστημα φραγμάτων και δικτύων διανομής και αποθηκεύεται στο έδαφος, σε λίμνες ή δεξαμενές.

Οι αρχές της βιωσιμότητας θίγονται όταν οι εργασίες συλλογής πλημμυρικών υδάτων για καλλιέργεια περιορίζουν την πρόσβαση στο νερό για άλλους νόμιμους χρήστες υδάτων στην περιοχή της λεκάνης απορροής (κυρίως φτωχές και περιθωριοποιημένες ομάδες ανθρώπων).

Υπόγεια ύδατα

Το νερό μπορεί να αντληθεί από υπόγειες πηγές. Υπάρχουν πολλές τεκμηριωμένες περιπτώσεις υδάτων που αντλούνται για γεωργικούς σκοπούς, χαμηλώνοντας τους υδροφόρους ορίζοντες (ίσως σε επίπεδα κάτω από αυτά στα οποία μπορούν να φτάσουν τα τοπικά πηγάδια) ή μειώνοντας τα υπόγεια αποθέματα ύδατος σε βαθμό που η πηγή του νερού γίνεται αλατούχος, όπως σε πολλές περιοχές γύρω από τη Μεσόγειο ή τοξική (π.χ. στο Μπαγκλαντές).

Μέτρα που πρέπει να ληφθούν

Ελέγξτε εάν το νερό θεωρείται ελάχιστο στη λεκάνη απορροής – θα μπορείτε να ρωτήσετε την τοπική αρχή ή το συμβούλιο για τα ύδατα. Ένας άλλος τρόπος για να το ελέγξετε είναι να κοιτάξετε την αναλογία άντλησης/διαθεσιμότητας. Αυτή δίνει μια μέτρηση της εξάντλησης των υδάτινων πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής.

Ο Οργανισμός τροφίμων και γεωργίας (FAO) παρέχει χρήσιμες κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τις τεχνικές συλλογής νερού τις οποίες μπορείτε να βρείτε εδώ.

Η λειψυδρία είναι πιθανό να γίνει πιο συνηθισμένη καθώς οι πληθυσμοί και οι προσδοκίες των ανθρώπων αυξάνονται και καθώς η κλιματική αλλαγή οδηγεί σε θερμότερες συνθήκες καλλιέργειας (με υψηλότερες απαιτήσεις σε νερό) σε πολλά μέρη του κόσμου.

Ακόμα και εάν τα προβλήματα δεν είναι επί του παρόντος σοβαρά, θεωρείται συχνά εύλογη η δημιουργία μιας ομάδας χρηστών υδάτων/διοίκησης λεκάνης απορροής τώρα, έτσι ώστε η ομάδα αυτή να είναι έτοιμη όταν όντως προκύψουν προβλήματα.

Νέες υποδομές

Νέα φράγματα και υδατοφράχτες πρέπει να κατασκευάζονται σύμφωνα με τους τοπικούς κανόνες, κανονισμούς και τις κατευθυντήριες οδηγίες καλής πρακτικής. Εάν το νερό ρέει σε τοπικές υδάτινες οδούς ή το ύψος του υδροφόρου ορίζοντα ενδέχεται να επηρεαστεί από την κατασκευή του φράγματος, πρέπει να υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις ότι η βιοποικιλότητα (βλέπε **κεφάλαιο Βιοποικιλότητα και Υπηρεσίες οικοσυστήματος**) και οι τοπικές κοινότητες δεν θα επηρεαστούν ή ότι υπάρχουν συστήματα για την απόδοση αποζημιώσεων.

F42

Υποχρεωτικό. Απαγορεύεται η χρήση υδάτινων μαζών για την απόρριψη αποβλήτων

Ούτε εσείς ούτε οι εργάτες σας δεν επιτρέπεται να πετάτε ποτέ ακατάλληλα υλικά (όπως πετρέλαιο, φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΠΠΚ), συσκευασίες ή δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων, φάρμακα, ζωική κοπριά) σε ποτάμια, ρέματα ή άλλα επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα.

Αυτό θα πρέπει να είναι ξεκάθαρο. Τίποτα, που να μπορεί να προκαλέσει κίνδυνο μόλυνσης, δεν πρέπει να απορρίπτεται σε ρέματα ή ποτάμια. Συμβουλευτείτε την εθνική σας νομοθεσία για οποιεσδήποτε άδειες απόρριψης ή απαιτήσεις ποιότητας υδάτων.

Αυτό περιλαμβάνει την απόρριψη ενός ευρέος φάσματος υλικών καθώς και εκείνων που αναφέρονται ειδικά στο κριτήριο, συμπεριλαμβανομένων νεκρών ζώων, απορριμμάτων σφαγίων, λύματα σιλό, περιεχόμενων λιμνών λυμάτων, γαλακτοκομικών αποβλήτων κλπ. (τα λύματα και το νερό για ζώα καλύπτονται στο κριτήριο F43, αλλά άλλα είδη ζωικών αποβλήτων καλύπτονται από το παρόν κριτήριο).

F43

Αναμένεται. Προστασία των υδάτινων μαζών από μόλυνση από λύματα, κοπριά και νερό για πλύση

Τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα πρέπει να προστατεύονται από την άμεση και την έμμεση μόλυνση. Το νερό από τουαλέτες, το νερό που χρησιμοποιείται για τον καθαρισμό των αιθουσών αρμέγματος και το νερό που χρησιμοποιείται για το πλύσιμο των αυλών που υπάρχουν ζώα δεν πρέπει να απορρίπτονται απευθείας στις υδάτινες οδούς, αλλά σε επαρκή απόσταση για να αποφευχθεί οποιαδήποτε διείσδυσή τους μέσω του εδάφους σε υδάτινες οδούς και υδροφόρους ορίζοντες. Εάν είναι απαραίτητο για τα ζώα να διασχίσουν υδάτινες οδούς, τα σημεία διέλευσης πρέπει να είναι κατασκευασμένα από σκληρά υλικά για την ελαχιστοποίηση της διάβρωσης της όχθης του ποταμού μέσα στο νερό. Τα μηχανήματα δεν πρέπει να πλένονται απευθείας μέσα σε ρέματα ή ποτάμια.

Λύματα και νερό πλύσης από εργασίες εκτροφής ζώων δεν πρέπει να απορρίπτονται απευθείας μέσα στις υδάτινες οδούς. Πρέπει να απορρίπτονται σε επαρκή απόσταση, για να αποφευχθεί οποιαδήποτε δειξοδυσή τους μέσω του εδάφους σε υδάτινες οδούς και υπόγεια ύδατα.

Το νερό αποχέτευσης πρέπει να υφίσταται επεξεργασία, χρησιμοποιώντας την τοπικά διαθέσιμη διαδικασία, για να φτάσει το απαιτούμενο πρότυπο ποιότητας νερού πριν από την απόρριψη.

Προστασία από ανθρώπινα λύματα

Η απόρριψη λυμάτων από τουαλέτες σε επιφανειακά ύδατα είναι σαφώς απαράδεκτη.

Οι βόθροι και οι δεξαμενές αποθήκευσης δεν πρέπει να έχουν διαρροές. Ένας ανάδοχος που διαθέτει άδεια και έχει την ικανότητα να διαχειρίζεται τα λύματα με ασφάλεια πρέπει να τα αδειάζει.

Σηπτικές δεξαμενές Η τοποθεσία των σηπτικών δεξαμενών σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του τοπικού εδάφους και τα συστήματα αποστράγγισης είναι κρίσιμης σημασίας για την αποφυγή της μόλυνσης των υδάτων. Για ευρείας κλίμακας γεωργικές εγκαταστάσεις ή εγκαταστάσεις επεξεργασίας, θα πρέπει να αναζητούνται επαγγελματικές συμβουλές σχετικά με τη θέση και τη διαχείριση των σηπτικών δεξαμενών.

Εγκαταστάσεις κομποστοποίησης αποτελούν συχνά μια εξαιρετική επιλογή για την αποφυγή της μόλυνσης των υδάτων, ειδικά εκεί όπου το νερό είναι λίγο. Φυσικά, οι εγκαταστάσεις κομποστοποίησης (συμπεριλαμβανομένων των «τούρκικων» τουαλετών που χρησιμοποιούνται σε πολλά μέρη της Αφρικής) απαιτούν συντήρηση, μετεγκατάσταση ή εκκένωση όταν είναι «πλήρεις» και πρέπει να τοποθετούνται και να σχεδιάζονται έτσι ώστε να μην μυρίζουν ή να προσελκύουν μύγες ή να μην πλημμυρίζουν κατά τη διάρκεια έντονων βροχοπτώσεων.

Οι υγιεινονομικοί υπόνομοι πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να είναι χωριστοί από χώρους αποστράγγισης επιφανειακών υδάτων.

Ο εφοδιασμός με **φορητές τουαλέτες** στα χωράφια ή κοντά σε αυτά αποτελεί απαίτηση για πολλές αλυσίδες εφοδιασμού φρέσκων φρούτων και λαχανικών που εφαρμόζουν συστήματα Ορθής γεωργικής πρακτικής. Αυτές θα πρέπει να καθαρίζονται και να αδειάζονται τακτικά – αυτό μπορεί να ρυθμιστεί χρησιμοποιώντας αξιόπιστους αναδόχους. Εάν δεν χρησιμοποιούνται υπηρεσίες αναδόχων, τα λύματα της τουαλέτας πρέπει να απορρίπτονται σε τοποθεσία μακριά από εγκαταστάσεις στέγασης και αναψυχής και χώρους όπου η απόρριψη θα μολύνει περιοχές καλλιέργειας φρούτων ή λαχανικών, επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα.

Προστασία από λύματα

Τα λύματα μπορεί να προκύπτουν από άρδευση και βροχόπτωση, από πλύσιμο αυλών και εργαστηρίων και από βασικές εργασίες επεξεργασίας που μπορεί να πραγματοποιούνται στο αγρόκτημα. Οι κίνδυνοι μόλυνσης που οφείλονται στην απόρριψη λυμάτων πρέπει

να αξιολογούνται και να αντιμετωπίζονται ανάλογα την περίπτωση. Για παράδειγμα, τα απόβλητα από αίθουσες αρμέγματος είναι γενικά πολύ επικίνδυνα να προκαλέσουν μόλυνση και γενικά απαιτούν πλήρη επεξεργασία σε τοπικές μονάδες επεξεργασίας λυμάτων, ενώ το νερό που χρησιμοποιείται για το πλύσιμο λαχανικών μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί (βλέπε κριτήριο F38) ή/και να επιστραφεί στο έδαφος.

Τα μηχανήματα δεν πρέπει να πλένονται απευθείας μέσα σε ρέματα ή ποτάμια – το βρώμικο νερό πρέπει να εισέρχεται σε φρεάτια ή κατάλληλα συστήματα αποστράγγισης.

Προστασία από λύματα ζώων

Όταν τα ζώα έχουν απεριόριστη πρόσβαση σε υδάτινες οδούς, το νερό μπορεί να μολυνθεί από το έδαφος (λόγω της διάβρωσης των όχθων), από θρεπτικά συστατικά (από κοπριά και ούρα), από βακτήρια και άλλους μικροοργανισμούς (από κοπριά). Ο πιο αυστηρός τρόπος προστασίας των υδάτινων οδών είναι η περιφράξη όλων των υδάτινων οδών στο αγρόκτημα και η προμήθεια νερού για τα ζώα από μια «μη ρέουσα» πηγή. Ωστόσο, ο πλήρης αποκλεισμός των ζώων μπορεί να μην είναι απαραίτητος ή και πρακτικός σε ορισμένες περιπτώσεις και μπορούν να ληφθούν άλλα μέτρα, για να ενθαρρυνθούν τα ζώα να μην ξοδεύουν πολύ χρόνο κοντά στο νερό. Αυτά περιλαμβάνουν την τοποθέτηση αλατιού, ανόργανων συστατικών ή πρόσθετης ζωοτροφής μακριά από την παράκτια περιοχή, για να προσελκύσουν τα ζώα μακριά από εκεί και τη δημιουργία χώρου σκίασης μακριά από τις υδάτινες οδούς για να τα σταματήσουν από το να συγκεντρώνονται σε αυτήν την περιοχή.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι γεωργοί μπορεί να επιτρέπουν την πρόσβαση των ζώων στο νερό μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές όπου ο κίνδυνος μόλυνσης είναι χαμηλότερος.

Διαχείριση αυλών όπου υπάρχουν ζώα

Για να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα να καταλήξουν μολυσματικές ουσίες στα υπόγεια ύδατα ή να φτάσουν σε επιφανειακά ύδατα, οι αυλές πρέπει να βρίσκονται πάνω σε μπετόν ή σε έδαφος με λεπτή έως μεσαία υφή, σε απόσταση μεγαλύτερη των 100 ποδιών/ 30 μέτρων από πηγές νερού ή σε άλλες περιοχές που θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα η απορροή να φτάσει σε πηγές νερού.

Ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι να εμποδίζεται η πλημμύρα σε αυλές που υπάρχουν ζώα εκτρέποντας τη βροχή και/ή τα νερά των πλημμυρών από την περιοχή. Η τοποθέτηση μιας στέγης πάνω από την αυλή ή η εκτροπή του νερού από την αυλή με άλλον τρόπο είναι η καλύτερη λύση για να αποφύγετε την απορροή. Άλλες πρακτικές, όπως η καθαριότητα της αυλής, η εκτροπή της απορροής σε χώρους αποθήκευσης κοπριάς ή η συλλογή και η επαναχρησιμοποίηση της απορροής (π.χ. ως θρεπτικά συστατικά στα χωράφια), μπορούν να αποτρέψουν την απορροή και συνεπώς να ελαχιστοποιήσουν την πιθανή μόλυνση των πηγών ύδατος.

Το Έργαλειο αξιολόγησης κινδύνου της ποιότητας του νερού των υπηρεσιών γεωργικών εφαρμογών του Πανεπιστημίου της Πολιτείας της Ουάσιγκτον είναι πολύ χρήσιμο για τα συστήματα εκτροφής ζώων και μπορείτε να το βρείτε [εδώ](#).

Περισσότερες χρήσιμες κατευθυντήριες οδηγίες είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο του Οργανισμού τροφίμων και γεωργίας (FAO), από όπου μπορείτε να κάνετε λήψη του φυλλαδίου «Έλεγχος της μόλυνσης των υδάτων από τη γεωργία» πατώντας εδώ.

F44	Αναμένεται. Προστασία των υδάτινων μαζών από μόλυνση από γεωργικές δραστηριότητες
Πρέπει να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες θρεπτικών ουσιών, φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΠΠΚ) και γεωργικού εδάφους στο νερό, καθώς και η υπερβολική εφαρμογή θρεπτικών ουσιών σε εκτάσεις γειτονικές σε υδάτινες οδούς ή εκτάσεις των οποίων η απορροή γίνεται σε υδάτινες οδούς.	

Προστασία από μολυσμένα ύδατα απορροής

Η άρδευση και οι βροχοπτώσεις μπορούν και οι δυο να προκαλέσουν διάβρωση του εδάφους και να μεταφέρουν αγροχημικά και βαρέα μέταλλα σε κοντινές υδάτινες οδούς. Ο κίνδυνος είναι υψηλότερος όταν υπάρχουν έντονες βροχοπτώσεις ή όταν γίνεται κακή διαχείριση της άρδευσης ή χρησιμοποιούνται ακατάλληλες τεχνικές. Πρακτικές διαχειρίσεις περιλαμβάνουν τη διασφάλιση καλής δομής του εδάφους για να διευκολυνθεί η διείσδυση (βλέπε **κεφάλαιο Διαχείριση του εδάφους**); τη χρήση ζωνών ανάσχεσης, την καλλιέργεια κατά ισοϋψείς καμπύλες, τη διαίρεση των μεγάλων πλαγιών, την προσάμμιση τάφρων/λεκανών απορροής για την αποφυγή ή τη συγκράτηση απορροής, την κάλυψη φυλλωσιών καλλιέργειας και διαχείριση της άρδευσης. Η γραμμική ή συγκεντρωμένη απορροή νερού σε πεδία, π.χ. σε σιδηροδρομικές γραμμές ή κοιλάδες, πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πρώτη προτεραιότητα, δεδομένου ότι η μόλυνση από αυτές τις πηγές είναι πιθανό να ξεπεράσει τα εμπόδια.

Ο άμεσος ψεκασμός σε τάφρους που απορρίπτει ενεργά σε υδάτινες οδούς πρέπει να αποφεύγεται όπου είναι δυνατόν.

Το μέγεθος των ζωνών **όπου δεν επιτρέπεται ψεκασμός** στην άκρη των υδάτινων οδών εξαρτάται προφανώς από τους τύπους των υλικών που εφαρμόζονται, το ύψος και τη μέθοδο εφαρμογής, το πόσο καλά η βλάστηση προστατεύει την υδάτινη οδό από τη μετατόπιση και την αποστράγγιση και από τις καιρικές συνθήκες εκείνη τη στιγμή (βλέπε το **κεφάλαιο Διαχείριση βλαβερών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων** για περισσότερες πληροφορίες).

Παρόχθιες λωρίδες

Οι λωρίδες φυσικής βλάστησης κατά μήκος ρεμάτων και όχθων ποταμών (συμπεριλαμβανομένων των υγροτόπων, είτε «φυσικών» είτε «τεχνητών») όχι μόνο βοηθούν στην προστασία των υδάτινων οδών από τα διαβρωμένα εδάφη και τη ρύπανση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και των φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΠΠΚ), αλλά βοηθούν και στη στήριξη των όχθων των ποταμών και τις καθιστούν πιο ανθεκτικές στη διάβρωση (βλέπε επίσης κριτήριο F46).

Πρόσβαση ζώων σε ρέματα και ποταμούς

Βλάβες στις όχθες των ποταμών και μόλυνση των ποταμών προκαλούνται συχνά από ζώα που βοσκούν. Σε κάποια μέρη του κόσμου, τα ζώα θα πρέπει να αποκλείονται από ευάλωτες περιοχές. Σε άλλες, σταθεροποιημένες περιοχές μπορούν να κατασκευαστούν σε σταυροδρόμια ρεμάτων χρησιμοποιώντας μπετόν ή

(θρυμματισμένους) βράχους. Και οι δύο πλευρές της διασταύρωσης πρέπει να είναι περιφραγμένες, έτσι ώστε τα βοοειδή να μπορούν να εισέλθουν στο ρέμα μόνο σε μια κεντρική τοποθεσία.

Παρακολούθηση

Εάν η αποστράγγιση της καλλιεργήσιμης έκτασης καταλήγει σε μια υδάτινη οδό ή σε μια υδάτινη μάζα (άμεσα ή μέσω μιας παρόχθιας λωρίδας κλπ.), ο αγρότης οφείλει να ελέγξει την κατάσταση της υδάτινης μάζας. Ορισμένοι τύποι ανάπτυξης φυκών και φυτών (π.χ. λέμνα) υποδεικνύουν προβλήματα απώλειας θρεπτικών ουσιών στο νερό.

F45	Υποχρεωτικό / Αναμένεται. Ζώνες προστασίας
Οι ζώνες προστασίας που γειτνιάζουν με ρέματα, ποτάμια, υγροτόπους, λίμνες και άλλες υδάτινες μάζες σπέρνονται, διατηρούνται ή αποκαθίστανται, κατά προτίμηση με ιθαγενή είδη.	
Σημειώστε όποιος ισχύει, 45a ή 45b.	
F45a Εάν πρόκειται για νομική απαίτηση, η συμμόρφωση είναι υποχρεωτική.	
F45b Εάν δεν πρόκειται για νομική απαίτηση, το μέγεθος τέτοιων ζωνών και η διαχείρισή τους πρέπει γενικά να συμμορφώνεται με αυτά που ορίζονται στις Εθνικές κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής και σε αυτές του Κώδικα σειφόρου γεωργίας (ISAC) της Unilever.	

Κάποιες οδηγίες σχετικά με το σχέδιο των παρόχθιων λωρίδων έχουν ως εξής:

- Οι παρόχθιες λωρίδες κανονικά θα πρέπει να έχουν πλάτος τουλάχιστον 10 μέτρα, και κατά προτίμηση περισσότερα μέτρα. Δεκαπέντε μέτρα ανενόχλητης βλάστησης θεωρούνται γενικά επαρκή για την προστασία των υδάτων από τη διείσδυση N και P. Προφανώς, οι αγωγοί αποστράγγισης δεν πρέπει να διασχίζουν τη λωρίδα και
- Οι παρόχθιες λωρίδες πρέπει να έχουν τουλάχιστον το ίδιο πλάτος με το �έμα ή το ποτάμι που γειτνιάζουν.

Οι ζώνες προστασίας των παρόχθιων λωρίδων συχνά υπόκεινται σε καλύτερη διαχείριση, όταν επιτρέπεται η αναπαραγωγή της αυτοφυούς βλάστησης δίπλα στις υδάτινες οδούς. Ένας μικτός πληθυσμός ποωδών, θάμνων και δέντρων μπορεί να είναι ο καλύτερος τρόπος για τη μείωση του κινδύνου μόλυνσης των υδάτων και μπορεί να έχει αξία από άποψη βιοποικιλότητας - ειδικά εάν οι παρόχθιες περιοχές σε παρακείμενες ιδιοκτησίες συνδέονται μεταξύ τους, δημιουργώντας έτσι έναν οικολογικό διάδρομο στον υπαίθριο χώρο. Είναι πολύ σημαντικό να μην φυτεύονται στις ζώνες αυτές μη ιθαγενή είδη (π.χ. ευκάλυπτος) τα οποία θα αποσπάσουν πολύ νερό (βλέπε το **κεφάλαιο Βιοποικιλότητα και Υπηρεσίες οικοσυστήματος**).

Ενδέχεται να χρειαστεί ιδιαίτερη ευαισθησία για τη διαχείριση της περίπτωσης κατά την οποία μικροκαλλιεργητές έχουν καταπατήσει τις παρόχθιες περιοχές (ίσως παράνομα) για να φυτέψουν καλλιέργειες, να βοσκήσουν ζώα ή να αντλήσουν νερό άρδευσης. Σε περιπτώσεις όπου οι μικροκαλλιεργητές καλλιεργούν παράνομα εντός μιας νομίμως ορισθείσας ζώνης προστασίας, είναι σαφές ότι το αγρόκτημα δεν μπορεί άμεσα να συμμορφωθεί με το παρόν κριτήριο σε πρώτη φάση.

4.2 ΑΡΔΕΥΣΗ

F46	Αίτημα για πληροφορίες. Είδος άρδευσης που χρησιμοποιείτε
Παρακαλώ πείτε μας ποιο είδος συστήματος άρδευσης χρησιμοποιείτε (σημειώστε οποιοδήποτε σύστημα εκφράζει καλύτερα την κατάστασή σας). • Κανένα • Στάγδην • Τεχνητή βροχή ή «μικρή» τεχνητή βροχή υπό την κόμη • Κυκλική • Τεχνητή βροχή πάνω από την κόμη • Με αυλάκια • Με πλημμύρα • Άρδευση χρησιμοποιείται μόνο σε περιοχή με φυτά σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης • Άλλα	

Δεν παρέχεται καθοδήγηση για το παρόν κριτήριο.

F47	Αναμένεται. Κριτήρια για νέα συστήματα άρδευσης
Η απόφαση για το ποιο σύστημα να εγκατασταθεί πρέπει να εξετάζει παράγοντες βιωσιμότητας. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιέργιες. Εφαρμόσιμο μόνο όταν τα συστήματα άρδευσης εγκαθίστανται ή αναβαθμίζονται. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιέργιες, καθώς λαμβάνεται ως δεδομένο ότι οι μεμονωμένοι μικροκαλλιέργιες δεν θα είχαν μεγάλο περιθώριο επιλογής σχετικά με ποιο σύστημα άρδευσης να χρησιμοποιήσουν.	

Τα περισσότερα αγροκτήματα που αρδεύουν θα έχουν ήδη εγκατεστημένο ένα σύστημα και, ως εκ τούτου, η πρόκληση έγκειται στη διαχείριση αυτού του συστήματος όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά και βιώσιμα μέχρι να αναβαθμιστεί ή να αντικατασταθεί.

Δεν υπάρχει κανένα σύστημα άρδευσης που να είναι το καλύτερο για όλες τις καταστάσεις. Για παράδειγμα, η στάγδην άρδευση παρέχει την ευκαιρία σημαντικής εξοικονόμησης νερού και αύξησης της απόδοσης για ορισμένες καλλιέργειες σε περιοχές όπου χρησιμοποιείται άρδευση καθ' όλη τη διάρκεια της σεζόν, αλλά μπορεί να μην είναι κατάλληλη για καλλιέργειες που χρειάζονται μόνο συμπληρωματική άρδευση ή σε περιπτώσεις αμειψισποράς. Σε σύγκριση με άλλα καλά οργανωμένα συστήματα, η εξοικονόμηση νερού από τη μετάβαση στην στάγδην άρδευση μπορεί να είναι οριακή.

Ένα νέο σύστημα - ή μια αναβάθμιση - αποτελεί μια ευκαιρία να ληφθεί υπόψη ένα ευρύ φάσμα παραγόντων. Η «βέλτιστη» επιλογή εξαρτάται προφανώς από το είδος του συστήματος καλλιέργειας (πολυετής, ετήσια, εκτεταμένη καλλιέργεια, καλλιέργεια δέντρων, βοσκότοποι, ανάγκη για αμειψισπορά κλπ.), αλλά πολλοί άλλοι παράγοντες μπορούν επίσης να ληφθούν υπόψη κατά την απόφαση για το ποιο σύστημα να επιλεγεί, συμπεριλαμβανομένων:

- **Της αποδοτικής χρήσης υδάτων.** Η Unilever την θεωρεί ένα ζήτημα προτεραιότητας που πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη. Ακόμη και εκεί που δεν υπάρχει επί του παρόντος ανταγωνισμός μεταξύ των απαιτήσεων άρδευσης, των τοπικών κοινοτήτων και της υγείας των οικοσυστημάτων για τους υδάτινους πόρους, είναι πιθανό να υπάρξει ανταγωνισμός στο μέλλον.

- **Απόδοσης της επένδυσης** (συμπεριλαμβανομένου του παράγοντα της πιθανής αύξησης του κόστους του καυσίμου για την άντληση και της επιβάρυνσης για το νερό).
- Της μακροχρόνιας **διαθεσιμότητας νερού**.
- Της ευκολίας **συντήρησης και βαθμονόμησης**.
- Της αποδοτικότητας **της χρήσης αντλίας καυσίμου**.
- Της αξιοπιστίας και των **υποδομών νερού** και ενέργειας.
- **Της προσαρμοστικότητας** σε διαφορετικά συστήματα καλλιέργειας και βοσκοτόπων (συμπεριλαμβανομένης της γεωγραφίας του αγροκτήματος, της διαχείρισης βλαβερών οργανισμών και ασθενειών, της αμειψισποράς και της τοποθεσίας των πολυετών καλλιεργειών).
- **Των χαρακτηριστικών** του εδάφους και
- Του κινδύνου **αλάτωσης**.
 - Σε συνθήκες ρηχών αλατούχων υπόγειων υδάτων, η βελτίωση της διαχείρισης άρδευσης π.χ. αλλάζοντας την άρδευση με αυλάκια ή με τεχνητή βροχή σε στάγδην άρδευση μπορεί να επιτρέψει στις εποχιακές εφαρμογές νερού να ταυριάζουν με την εποχική χρήση νερού της καλλιέργειας. Αυτό μειώνει την αποστράγγιση κάτω από την περιοχή της ρίζας, εμποδίζοντας έτσι την περαιτέρω αύξηση του υδροφόρου ορίζοντα και αυξάνοντας την αλατότητα του εδάφους και
 - Εάν οικιακά λύματα (grey water) χρησιμοποιούνται για την άρδευση ή τα εδάφη έχουν σχετικά υψηλή περιεκτικότητα σε διαλυτά ανόργανα συστατικά και δεν υπάρχουν ρηχά αλατούχα υπόγεια ύδατα, ίσως να είναι απαραίτητη η υπεράρδευση για να μειωθεί ο κίνδυνος της αλάτωσης του εδάφους ή της συγκέντρωσης ανόργανων συστατικών ή η δημιουργία ενός σκληρού λάκκου εντός του εδάφους.

Νέα συστήματα άρδευσης με πλημμύρα (και η αναποτελεσματική από άποψη νερού κυκλική άρδευση) θα είναι δύσκολο να δικαιολογηθούν με βάση την αποδοτική χρήση των υδάτων. Οι επιλογές που βοηθούν στην εξοικονόμηση του νερού, όπως η άρδευση με τεχνητή βροχή και η στάγδην άρδευση, είναι πιθανό να είναι πιο βιώσιμες μακροπρόθεσμα, καθώς η διατήρηση των υδάτινων πόρων έχει μεγαλύτερη προτεραιότητα στα περισσότερα μέρη του κόσμου.

F48	Αναμένεται. Βιώσιμη παροχή νερού άρδευσης
Πρέπει να υπάρχουν καλά αποδεικτικά στοιχεία ότι η παροχή νερού στο σύστημα άρδευσης είναι βιώσιμη για το άμεσο μέλλον. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιέργιες.	

Είναι, φυσικά, δυνατόν η άντληση και η συλλογή υδάτων να είναι νόμιμες (βλέπε κριτήριο F40), αλλά μη βιώσιμες. Το παρόν κριτήριο είναι εφαρμόσιμο τόσο για τα επιφανειακά όσο και για τα υπόγεια ύδατα.

Οι ίδιοι οι γεωργοί πρέπει να είναι βέβαιοι, στο μέτρο του δυνατού, ότι το νερό άρδευσης θα παραμείνει διαθέσιμο για το άμεσο μέλλον. Ενώ το κριτήριο F44 αποσκοπούσε στην προώθηση της δίκαιης κατανομής των υδάτων σε μια λεκάνη απορροής (δηλαδή το αγρόκτημα/τα αγροκτήματα δεν ιδιοποιείται/ιδιοποιούνται τα διαθέσιμα ύδατα εις βάρος των τοπικών κοινοτήτων και άλλων με νόμιμες αξιώσεις για παροχή νερού), το παρόν κριτήριο είναι

σχεδιασμένο για να καταστήσει βιώσιμη τη γεωργική δραστηριότητα πιο μακροπρόθεσμα.

Η Συνάντηση στρογγυλής τραπέζης για τα βιώσιμα βιο-υλικά (RSB) έχει αναπτύξει μια χρήσιμη ομάδα οδηγών για την αξιολόγηση της εξάντλησης των υδάτινων πόρων² συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ευρετηρίου παραμέτρων και χαρτών ξηρασίας.

Σε περίπτωση προβλημάτων, οι γεωργοί και οι προμηθευτές (Κριτήριο S1 παρακάτω) πρέπει να συνεργαστούν για να κατανοήσουν την κατάσταση και να αναπτύξουν μια βιώσιμη παροχή νερού.

S1	Σημαντικό. Βιώσιμη παροχή νερού άρδευσης
Εάν οι γεωργοί αρδεύουν, οι προμηθευτές θα πρέπει να τους μιλήσουν και να κατανοήσουν τυχόν προβληματισμούς τους σχετικά με τη συλλογή και τη διανομή του νερού. Οι προμηθευτές θα πρέπει να αναλάβουν έναν υποστηρικτικό ρόλο, μεταφέροντας αυτές τις ανησυχίες στους διαχειριστές συστημάτων άρδευσης, αλλά και να επηρεάσουν τους υπεύθυνους των συστημάτων για τη βελτίωση της εξοικονόμησης νερού και της αποδοτικής χρήσης των υδάτων, της προστασίας της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων και της προστασίας των υδάτων άρδευσης από τη μόλυνση. Οι προμηθευτές θα πρέπει επίσης να συνεργάζονται με τη διοίκηση των αρδευτικών συστημάτων, ώστε να εξασφαλίσουν ότι τα σχέδια άντλησης και διανομής δεν θέτουν σε κίνδυνο το πόσιμο νερό και τις υγειονομικές ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων ή ότι δεν απομακρύνουν νερό από τα φυσικά οικοσυστήματα, τα οποία το χρειάζονται για την υγιή λειτουργία τους.	

Οι μεμονωμένοι αγρότες, εκτός εάν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα διαχείρισης μιας λεκάνης απορροής στο οποίο συμμετέχουν, συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να έρθουν σε επαφή με κρατικά ή οργανωμένα από ιδιώτες συστήματα διαχείρισης των αρδευτικών συστημάτων.

Συνεπώς, ζητάμε από τους προμηθευτές της Unilever (ίσως μέσω μιας επιτροπής αγροτών, μιας συνεργαζόμενης ομάδας διοίκησης ή μιας παρόμοιας οργάνωσης) να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην υποστήριξη των αγροτών και στην άσκηση πιέσεων και τη διαπραγμάτευση για μια βιώσιμη παροχή νερού τόσο για τους αγρότες όσο και για την τοπική κοινότητα.

F49	Αναμένεται. Άρδευση ανάλογα με τις απαιτήσεις της καλλιέργειας ή του βοσκότοπου
Ο χρόνος και η ποσότητα νερού που εφαρμόζεται πρέπει να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις της καλλιέργειας. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία συστημάτων για την αποφυγή υπεράρδευσης όπου αυτό δεν ωφελεί την απόδοση ή την ποιότητα (συμπεριλαμβανομένης της συνεκτίμησης των προβλέψεων του καιρού) και την πρόληψη της μόλυνσης των υδάτινων μαζών με θρεπτικά συστατικά του εδάφους, λιπάσματα και φυτοφάρμακα ή έδαφος. Δεν θα πρέπει να απορρίπτεται νερό εκροής, εκτός εάν αυτό έχει κανονιστεί ειδικά για το όφελος του τοπικού πληθυσμού ή του περιβάλλοντος.	

Υπάρχει η προσδοκία ότι το αγρόκτημα θα διαχειριστεί τις αρδευτικές του ανάγκες, λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά παραγόντων. Για μεγάλα αγροκτήματα, αυτό θα αποτελεί ένα τεκμηριωμένο σύστημα διαχείρισης.

Ο χρόνος και η ποσότητα της άρδευσης πρέπει να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις της καλλιέργειας, για να επιτευχθούν τα προγραμματισμένα επίπεδα απόδοσης και ποιότητας βάσει των τοπικών συνθηκών. Ο σωστός προγραμματισμός της άρδευσης περιλαμβάνει την εφαρμογή νερού στις καλλιέργειες μόνο όταν αυτό είναι απαραίτητο και μόνο στις απαιτούμενες ποσότητες² δηλαδή, πρέπει να καθορίζεται πότε να αρδεύσεις και πόσο νερό να εφαρμόσεις. Με σωστό προγραμματισμό άρδευσης, η εξάντληση των υδάτινων πόρων από την ξηρασία και η σπατάλη του νερού δεν θα περιορίσουν τις αποδόσεις της καλλιέργειας και η ενέργεια που χρησιμοποιήθηκε στην άντληση θα έχει ελαχιστοποιηθεί. Άλλα οφέλη περιλαμβάνουν τη μειωμένη απώλεια θρεπτικών συστατικών από την έκπλυση λόγω υπερβολικής εφαρμογής νερού και τη μειωμένη μόλυνση των υπόγειων ή επιφανειακών υδάτων από την έκπλυση των θρεπτικών συστατικών.

Στον προγραμματισμό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα «προγραμματισμένα επίπεδα απόδοσης και ποιότητας», και τα δυο εκ των οποίων επηρεάζονται από τη διαθεσιμότητα νερού. Πριν τη δημιουργία ενός συστήματος προγραμματισμού, θα πρέπει να καθορίζεται ο σκοπός του συστήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να ληφθεί η απόφαση να χρησιμοποιηθεί ελαφρώς μικρότερη ποσότητα νερού και να επιτευχθεί ελαφρώς χαμηλότερη απόδοση ή ποιότητα, ενώ σε άλλες η μεγιστοποίηση της απόδοσης ή της ποιότητας θα είναι ο σημαντικότερος παράγοντας. Η μη βιώσιμη άντληση υπογείων υδάτων (βλέπε Κριτήρια F40 και F41) θα πρέπει επίσης να αποτελέσει έναν από τους καθοριστικούς παράγοντες για το πόσο νερό μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς να καταστραφεί η ποιότητα των υδάτων του υδροφόρου ορίζοντα, η παροχή ύδατος στις τοπικές κοινότητες ή στα οικοσυστήματα. Με τα υπόγεια ύδατα, η έννοια της «μέσης βιώσιμης απόδοσης» (με βάση τη μέση ετήσια ανανέωση) είναι ένας χρήσιμος τρόπος για να σκεφτεί κανείς τον βιώσιμο εφοδιασμό και ως εκ τούτου μια σημαντική παράμετρος στη λήψη αποφάσεων.

Οι μέθοδοι προγραμματισμού άρδευσης κυμαίνονται από τη διαίσθηση και τις βασικές ημερολογιακές μεθόδους, οι οποίες βασίζονται στην προηγούμενη εμπειρία του αγρότη, μέχρι πιο τεχνικές λύσεις που χρησιμοποιούν αντικειμενικά μέτρα εξατμισοδιαπονοής (η πραγματική ποσότητα νερού που χρησιμοποιείται από την καλλιέργεια) ή την περικτικότητα του εδάφους σε νερό. Αρκετές από αυτές τις μεθόδους μπορούν να αυτοματοποιηθούν, με τη χρήση υπολογιστών και τεχνολογίας τηλεπικοινωνιών, ώστε να ειδοποιείται ο αγρότης σχετικά με το πότε χρειάζεται άρδευση ή καλλιέργεια. Υπάρχουν πολλές τοπικές και διεθνείς εταιρείες που παρέχουν τέτοια συστήματα π.χ. η Netafim και η Dacom10.

Οι μηχανισμοί πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσουν ότι το νερό άρδευσης δεν εφαρμόζεται υπερβολικά (δηλαδή πάνω από το επίπεδο χωρητικότητας του χωραφιού) εκτός εάν γίνεται σκόπιμα για να αποφευχθεί η αλάτωση. Εάν επί του παρόντος υπάρχει νερό εκροής που χρησιμοποιείται από κοινότητες ή από το φυσικό περιβάλλον, τότε οι ανάγκες της κοινότητας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη σε κάθε σχέδιο.

2 <http://rsb.org/pdfs/guidelines/RSB-GUI-01-009-01%20-v2.1%20RSB%20Water%20Assessment%20Guidelines.pdf>

Εάν χρησιμοποιείται τεχνητή βροχή και ψεκασμός από ψηλά και δεν απαιτείται η 24ωρη εφαρμογή ημερησίως, ο χρόνος εφαρμογής θα πρέπει να ποικίλει για να ελαχιστοποιηθούν οι μη παραγωγικές απώλειες σε περιόδους υψηλής εξατμισοδιαπνοής π.χ. όταν επικρατούν υψηλές ταχύτητες ανέμου.

F50	Σημαντικό. Επιπτώσεις της άρδευσης στις τοπικές κοινότητες
Το αγρόκτημα θα πρέπει να ελέγχει τις επιπτώσεις των συστημάτων άρδευσης στις τοπικές κοινότητες ή στα φυσικά οικοσυστήματα (για παράδειγμα, μειώνοντας τους υδροφόρους ορίζοντες σε βαθμό που τα πηγάδια στερεύουν ή αυξάνοντας τους υδροφόρους ορίζοντες προκαλώντας ζητήματα αλάτωσης). Εάν έχουν εντοπιστεί τέτοιες επιπτώσεις, το αγρόκτημα πρέπει να αντιμετωπίσει ενεργά το ζήτημα.	

Η χρήση των υδάτων πρέπει να είναι κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη. Οι τοπικοί πληθυσμοί πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αρκετό νερό για να καλύψουν (τουλάχιστον) τις βασικές τους ανάγκες για πόση και υγιεινή και τα αρδευτικά συστήματα δεν πρέπει να υπονομεύουν τα δικαιώματα στο νερό (συμπεριλαμβανομένων των παραδοσιακών δικαιωμάτων στο νερό) των τοπικών πληθυσμών χωρίς την ελεύθερη τους συγκατάθεση κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης (Βλέπε το κριτήριο F177 στο **κεφάλαιο Υπεύθυνη πολιτική προμηθειών της Unilever για τους γεωργούς**), και πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί δίκαιης αποζημίωσης και παραπόνων.

Η εφαρμογή προτύπων όπως το Πρότυπο Διαχείρισης Υδάτων (Water Stewardship Standard)³ παρέχει μια χρήσιμη δομή για τον προσδιορισμό και την αντιμετώπιση αυτού του τύπου προβλήματος.

F51	Αναμένεται. Συντήρηση του εξοπλισμού άρδευσης
Ο εξοπλισμός πρέπει να διατηρείται σε καλή κατάσταση λειτουργίας.	

Η σωστή εγκατάσταση και συντήρηση του εξοπλισμού της άρδευσης και του εξοπλισμού προγραμματισμού της άρδευσης είναι υψίστης σημασίας για τη λειτουργία του. Οι μπλοκαρισμένοι ψεκαστήρες ή μπλοκαρισμένη τεχνητή βροχή ή οι διακυμάνσεις στο ύψος των σημείων διανομής μπορούν να μειώσουν δραστικά τη συνολική αποδοτικότητα της χρήσης ενέργειας και υδάτινων πόρων, με συνέπειες για την απόδοση και την ποιότητα των προϊόντων. Τα συστήματα στάγδην άρδευσης είναι ιδιαιτέρως ευαίσθητα στην κακή συντήρηση. Οι προμηθευτές συστημάτων άρδευσης και προγραμματισμού θα πρέπει να σας παρέχουν εγχειρίδια, τα οποία να δίνουν πληροφορίες σχετικά με τα κατάλληλα χρονοδιαγράμματα και τις κατάλληλες διαδικασίες συντήρησης. Αν δεν μπορείτε να βρείτε το εγχειρίδιο, ζητήστε από τον τοπικό εμπορικό αντιπρόσωπο ή τον κατασκευαστή του εξοπλισμού να σας το αντικαταστήσει.

Τα διαφορετικά συστήματα άρδευσης και προγραμματισμού άρδευσης χρειάζονται βαθμονόμηση σε διαφορετικά χρονικά

διαστήματα. Ρωτήστε τον προμηθευτή σας για κατάλληλες διαδικασίες βαθμονόμησης και δοκιμής.

Ορισμένες από αυτές τις κατευθυντήριες οδηγίες ελήφθησαν από τον οδηγό του Οργανισμού τροφίμων και γεωργίας (FAO) του 1994 με τίτλο «Ποιότητα των υδάτων για τη γεωργία» (Προσαρμοσμένη από την επιτροπή συμβούλων του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας το 1974).

F52	Αναμένεται. Βαθμονομημένος εξοπλισμός
Ο εξοπλισμός πρέπει να βαθμονομείται και να δοκιμάζεται τακτικά. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιεργητές.	

Πολλά συστήματα άρδευσης σε όλο τον κόσμο δεν εφαρμόζουν τον όγκο νερού που ο γεωργός πιστεύει ότι εφαρμόζουν – και σπάνια η κατανομή νερού είναι τόσο ομοιόμορφη όσο ελπίζει ο γεωργός.

Μερικοί από τους λόγους για αυτό συνδέονται με την έλλειψη κατανόησης του πώς η πίεση του νερού ποικίλει σε διάφορα μέρη του συστήματος (λόγω της τοπογραφίας ή των συστημάτων σωληνώσεων/των πολλαπλών συστημάτων που υπάρχουν) ή σε διαφορετική χρονική στιγμή του έτους όταν τα επίπεδα του ποταμού ή οι υδροφόροι ορίζοντες έχουν πέσει. Οι υψηλές ταχύτητες των ανέμων επηρεάζουν επίσης την κατανομή του νερού από τα συστήματα τεχνητής βροχής.

Οι γεωργοί πρέπει να κατανοήσουν τις διακυμάνσεις στην παροχή και τη διανομή νερού στα συστήματά τους, το πώς ο πραγματικός όγκος του παρεχόμενου νερού σχετίζεται με τους οποιουσδήποτε μετρητές του συστήματος (ή με τον χρόνο για τον οποίο υπάρχει διαθέσιμο νερό σε πολλά περισσότερα παραδοσιακά συστήματα διανομής νερού) και το πώς η κατανομή του νερού ποικίλλει σε διάφορα μέρη του χωραφιού.

Οι μέθοδοι για να γίνει αυτό μπορούν να είναι πολύ απλές, π.χ. χρησιμοποιώντας μεταλλικά δοχεία για να συλλέξουν νερό από τους εκπομπούς ή που βρίσκεται μεταξύ φυτών της καλλιέργειας ή σε βοσκότοπους για συστήματα τεχνητής βροχής.

F53	Αναμένεται. Αρχεία άρδευσης
Θα πρέπει να τηρούνται αρχεία για την καλλιέργεια Unilever, τα οποία θα περιέχουν τουλάχιστον τα εξής: a) Όρα b) Ημερομηνία c) Περιοχή άρδευσης d) Ποσότητα νερού που χρησιμοποιήθηκε Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιεργητές.	

Ιδανικά, η άρδευση θα πρέπει να προγραμματίζεται με βάση υπολογισμούς/ παρακολούθηση της εξατμισοδιαπνοής, σε συνδυασμό με κριτήρια για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια ή τον συγκεκριμένο βοσκότοπο και σε συνδυασμό με τις καιρικές προβλέψεις και τα αρχεία που τηρούνται και για αυτά τα δεδομένα.

³ <http://www.allianceforwaterstewardship.org/>

Σημειώστε ότι, όπου απαιτείται βαθμονόμηση των μετρητών πίεσης ή των χρόνων ροής (Βλέπε κριτήριο F52) για τον προσδιορισμό της ποσότητας νερού που χρησιμοποιείται, τότε οι πληροφορίες βαθμονόμησης πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν στα αρχεία. Η αξιολόγηση των αρχείων αποτελεί σημαντικό μέρος της αξιολόγησης της δυνατότητας βελτιώσεων.

F54	Αναμένεται. Ποιότητα νερού άρδευσης
Η ποιότητα του νερού άρδευσης πρέπει να παρακολουθείται και να γίνεται διαχείρισή της, όπου είναι απαραίτητο, για να αποφευχθεί η καταστροφή της καλλιέργειας ή του εδάφους. Οι πηγές ύδατος θα αναλύονται τακτικά για τη μικροβιολογική περιεκτικότητά τους, την περιεκτικότητά τους σε χημικά και ανόργανα στοιχεία και θα υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης. Μια τέτοια ανάλυση μπορεί να γίνει για μια ομάδα αγροκτημάτων που χρησιμοποιούν την ίδια πηγή νερού/τις ίδιες πηγές νερού. Μην εφαρμόσιμα για μικροκαλλιέργειες.	

Η ποιότητα του νερού άρδευσης πρέπει να παρακολουθείται και να γίνεται διαχείρισή της, όπου είναι απαραίτητο, για να αποφευχθεί η καταστροφή της καλλιέργειας, η μόλυνση της καλλιέργειας ή του εδάφους ή η καταστροφή του εδάφους λόγω μόλυνσης ή διάβρωσης.

Η γνώση της ποιότητας του νερού άρδευσης είναι κρίσιμη για την κατανόηση της διαχείρισης με σκοπό την μακροπρόθεσμη παραγωγικότητα. Σε ορισμένες περιοχές, η ποιότητα του νερού μπορεί να επηρεάσει την παραγωγικότητα περισσότερο από τη γονιμότητα του εδάφους, την ποικιλία των καλλιεργειών, τον έλεγχο των ζιζανίων και άλλους παράγοντες.

Τα βασικά προβλήματα που σχετίζονται με την ποιότητα του νερού είναι:

- Αλάτωση (προκαλώντας μείωση της διαθεσιμότητας νερού και μείωση της απόδοσης)·
- Περιεκτικότητα σε νάτριο (και επακόλουθη μείωση του βαθμού υδατοαπορροφητικότητας)·
- Ειδική τοξικότητα ιόντων (π.χ. νάτριο, ασβέστιο, βόριο)· και
- Άλλο (π.χ. υπερβολικά θρεπτικά συστατικά, ανθρωπογενείς ρύποι).

Αλάτωση

Η αλάτωση είναι η παρουσία διαλυτών αλάτων μέσα ή πάνω στα εδάφη ή σε νερό που εφαρμόζεται στα εδάφη. Μειώσεις στην απόδοση υπάρχουν όταν τα άλατα συσσωρεύονται στη ζώνη της ρίζας σε τέτοιο βαθμό ώστε η καλλιέργεια να μην είναι πλέον σε θέση να αντλήσει επαρκές νερό από το αλατούχο διάλυμα του εδάφους, με αποτέλεσμα την έλλειψη νερού για μια σημαντική περίοδο. Στην αρδευόμενη γεωργία, τα προβλήματα αλάτωσης επιδεινώνονται από τους ρηχούς υδροφόρους ορίζοντες.

Περιεκτικότητα σε νάτριο (sodicity)

Η υψηλή περιεκτικότητα του εδάφους ή του νερού σε νάτριο σε σχέση με άλλα κατιόντα υποβαθμίζει τις ιδιότητες του εδάφους, το οποίο μπορεί να διασκορπιστεί και να διαβρωθεί πιο εύκολα, περιορίζοντας την είσοδο του νερού και μειώνοντας την ικανότητα του εδάφους να διοχετεύει νερό. Αυτό μειώνει τη διαθεσιμότητα του νερού και

συνεπώς την απόδοση, αλλά αυτοί οι παράγοντες περιορίζουν την έκπλυση, με αποτέλεσμα το αλάτι να συσσωρεύεται για μεγάλες χρονικές περιόδους, δημιουργώντας αλατούχο υπέδαφος. Επιπλέον, ένα έδαφος με αυξημένη ικανότητα διασποράς γίνεται πιο ευάλωτο στη διάβρωση από το νερό και τον άνεμο.

Το μέτρο παρακολούθησης όσον αφορά την περιεκτικότητα σε νάτριο (sodicity) είναι ο συντελεστής προσρόφησης νατρίου (SAR).

Τοξικά ιόντα

Προβλήματα τοξικότητας μπορεί να προκύψουν εάν ορισμένα συστατικά (ιόντα) στο έδαφος ή το νερό απορροφηθούν από το φυτό και συσσωρευθούν σε συγκεντρώσεις αρκετά υψηλές ώστε να προκαλέσουν βλάβες στις καλλιέργειες ή μειωμένες αποδόσεις. Ο βαθμός της βλάβης εξαρτάται από την πρόσληψη και την ευαισθησία της καλλιέργειας και συχνά παρατηρείται βλάβη σε σχετικά χαμηλές συγκεντρώσεις ιόντων στην περίπτωση ευαίσθητων καλλιεργειών. Συνήθως εκδηλώνεται αρχικά με το οριακό κάψιμο των φύλλων και τη χλωρίωση, αλλά εάν η συσσώρευση είναι αρκετά μεγάλη, προκύπτουν μειωμένες αποδόσεις. Τα ιόντα που έχουν σημασία είναι συνήθως το χλωριούχο, το νάτριο και το βόριο. Το βόριο προκύπτει μερικές φορές από το υπερβολικό, έναν παράγοντα λεύκανσης, που χρησιμοποιείται σε ορισμένα οικιακά προϊόντα. Οι μονάδες είναι συνήθως χιλιοστοίσοδύναμα / λίτρο (me / l).

Άλλες μολυσματικές ουσίες

Άλλα προβλήματα ποιότητας του νερού της άρδευσης μπορεί να προκύψουν από ανθρωπογενείς ρύπους που προέρχονται από τη γεωργία, τη βιομηχανική ή την οικιακή χρήση χημικών παραγόντων, βαρέων μετάλλων, βιοκτόνων ή φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΠΠΚ) ή από παθογόνα ανθρώπων και ζωικών παθογόνων (συμπεριλαμβανομένων των εντερικών βακτηριδίων). Υπάρχουν εθνικές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές για αρκετές τέτοιες μολυσματικές ουσίες. Περισσότερες πληροφορίες πρέπει να διατίθενται από τις τοπικές εγκαταστάσεις δοκιμών νερού.

Θα πρέπει να ακολουθηθούν τα ακόλουθα βήματα για τη δημιουργία ενός σχεδίου παρακολούθησης:

- 1 Προσδιορίστε τα πιθανά προβλήματα στην περιοχή σας ή την πηγή νερού άρδευσης·
- 2 Προσδιορίστε τα όρια αντοχής για την/τις πιθανή/-ές μολυσματική/-ές ουσία/-ες (βλέπε τον παραπάνω κατάλογο, αλλά και τοπικούς κανονισμούς)·
- 3 Καθορίστε μια κατάλληλη μεθοδολογία δοκιμής ή έναν τοπικό πάροχο υπηρεσιών δοκιμής ύδατος (οποιοσδήποτε πάροχος θα πρέπει να έχει κάποιο είδος πιστοποίησης ποιότητας)·
- 4 Προσδιορίστε την απαιτούμενη συχνότητα παρακολούθησης και το σχετικό χρονικό σημείο (εποχικότητα) για τη δειγματοληψία - αυτό θα διαφέρει μεταξύ των μολυσματικών ουσιών·
- 5 Προσδιορίστε τις ενέργειες διαχείρισης που απαιτούνται στην περίπτωση αποτελεσμάτων «εκτός προδιαγραφών»· και

- 6 Βεβαιωθείτε ότι πραγματοποιείται η απαραίτητη παρακολούθηση και ότι, ιδανικά, τα αρχεία αυτά διατηρούνται. Κατ' ελάχιστο, αυτό θα ήταν μια βασική αξιολόγηση ποιότητας (ανάλυση νερού).
- 7 Πρέπει να τηρούνται τα εθνικά πρότυπα ποιότητας των υδάτων ή εάν αυτά δεν υπάρχουν, θα πρέπει να εφαρμόζονται τα πρότυπα του Οργανισμού τροφίμων και γεωργίας (FAO) ή του Υπουργείου Γεωργίας των Ηνωμένων Πολιτειών (USDA). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην πρόληψη της αλάτωσης και της περιεκτικότητας σε νάτριο (sodicity) μέσω της χρήσης νερού χαμηλής ποιότητας.

Η προσδοκία είναι ότι, για μικροκαλλιεργητές ή ακόμη μεγαλύτερα αγροκτήματα που εντάσσονται σε ένα σύστημα άρδευσης, η διαχείριση του κινδύνου για την ποιότητα του νερού θα πραγματοποιηθεί στο επίπεδο της παροχής του νερού στην ομάδα των αγροτών· αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι προμηθευτές της Unilever πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη για αυτό το κριτήριο, εάν οι μεμονωμένοι αγρότες δεν είναι σε θέση να το πράξουν.

5 ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

F55	Υποχρεωτικό. Δεν επιτρέπεται η μετατροπή περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης
Απαγορεύεται η μετατροπή των περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης/υψηλών αποθεμάτων άνθρακα (δάση, χορτολιβαδικές εκτάσεις ή υγρότοποι) που βρίσκονται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ή η μετατροπή τους σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις.	

Η Unilever έχει δεσμευτεί να διασφαλίσει ότι δεν καταστρέφονται δάση υψηλής αξίας διατήρησης ή υψηλών αποθεμάτων άνθρακα στις εφοδιαστικές αλυσίδες μας, καθώς και δάση σε τροπικά τυφώδη εδάφη. Η καταληκτική ημερομηνία για τη μετατροπή των περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης είναι η ημερομηνία εφαρμογής αυτού του κωδικού, δηλαδή επιτρέπονται οι ζημιές που μπορούν να αποδειχθούν ότι έλαβαν χώρα πριν από την υλοποίηση του κωδικού SAC.

Τι σημαίνει περιοχή υψηλής αξίας διατήρησης;

Οι περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης δεν έχουν ακόμα χαρτογραφηθεί σε όλο τον κόσμο και, ως εκ τούτου, συνιστούμε την αντιμετώπιση των ακόλουθων τύπων οικοσυστημάτων και χαρακτηρισμένων περιοχών ως περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης.

- Όλα τα δάση, οι υγρότοποι ή οι χορτολιβαδικές εκτάσεις που έχουν χαρακτηριστεί ως φυσικοί βιότοποι σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, οι περιοχές ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος, τα καταφύγια αυτοχθόνων πληθυσμών, τα πάρκα φυσικής ομορφιάς, οι εθνικοί δρυμοί και οι προστατευόμενες περιοχές,
- Περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί από τις κυβερνήσεις ως περιοχές που διαθέτουν συγκεκριμένη αξία για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος (π.χ. πλημμυρικές περιοχές),
- Δάση σε τροπικό τυφώδη εδαφος και
- Περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί από ΜΚΟ και ΔΚΟ ως ιδιαίτερης αξίας, συμπεριλαμβανομένων των εξής:
 - Δάση υψηλών αποθεμάτων άνθρακα όπως ορίζεται από τους ιστότοπους REDD+ και Ramsar

Τι σημαίνει αυτό για τη συμμόρφωση με τον κωδικό SAC2017; Απαιτήσεις για μεγάλα έργα μετατροπής γαιών

Όλες οι δραστηριότητες μετατροπής γαιών πρέπει να είναι νόμιμες. Όλες οι απαιτούμενες εγκρίσεις πρέπει να έχουν χορηγηθεί από τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές. Εάν υπάρχουν δάση, χορτολιβαδικές εκτάσεις ή υγρότοποι στο τοπίο **ενός μεγάλου δυνητικού έργου μετατροπής γαιών** και προβλέπονται σχέδια για τη μετατροπή τους σε γεωργική γη, συμπεριλαμβανομένων ημιφυσικών φυτειών, μονάδων παραγωγής και συναφών υποδομών και εξοπλισμού που σχετίζονται με τη δραστηριότητα, αναμένουμε από τους γεωργούς/προμηθευτές/αναπτυξιακούς φορείς εδαφικής έκτασης να διορίσουν άρτια εκπαιδευμένους συμβούλους. Επικοινωνήστε με το ProForest για τον εντοπισμό συμβούλων που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για να αναλάβουν τη χαρτογράφηση περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης *πριν από την έναρξη μετατροπής γαιών*.

Η τεκμηριωμένη πραγματογνωμοσύνη θα διατεθεί στη Unilever κατόπιν αίτησης. Η πραγματογνωμοσύνη θα πρέπει να αναφέρει ότι τα σχέδια για τη μετατροπή γαιών είναι μάλλον απίθανο να συνεπάγονται καταστροφή περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης ή υψηλών αποθεμάτων άνθρακα. Εάν η πραγματογνωμοσύνη καταδεικνύει τυχόν ανάγκη για διαχείριση κινδύνου, εργασίες βελτίωσης ή εξυγίανσης, τότε αυτό θα πρέπει να ενσωματωθεί στα σχέδια και, στη συνέχεια, να υλοποιηθεί.

Η απαίτηση αυτή θα είναι συναφής, εάν η αλλαγή χρήσης της γης καλύπτει πολλές μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις στο ίδιο τοπίο. Αυτό είναι πιθανό να συμβεί:

- Είτε λόγω αλλαγής μεγάλης κλίμακας στη διαχείριση της γης που θα επηρεάσει πολλές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, π.χ. σύστημα άρδευσης που ενδέχεται να μεταβάλλει τον υδροφόρο ορίζοντα και να προκαλέσει αποστράγγιση ή κατάκλυση παρακείμενων ελών ή δασών
- Είτε λόγω πολλών μικρών έργων σε μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ενδέχεται να συνεπάγονται εκτεταμένη αποψίλωση στο τοπίο.

Αναμένεται ότι η γεωργική εκμετάλλευση (ή ο προμηθευτής της Unilever για λογαριασμό μικρότερων γεωργικών εκμεταλλεύσεων) θα αξιολογήσει το ενδεχόμενο αφαίρεσης δέντρων, αποστράγγισης υγρότοπων ή μετεγκατάστασης σημαντικών πολιτιστικών τοποθεσιών στο πλαίσιο κάποιου έργου και θα προβεί σε διαβουλεύσεις, εάν υπάρχει κίνδυνος μη συμμόρφωσης.

Απαιτήσεις για έργα μικρής κλίμακας

Για έργα μικρότερης κλίμακας (τα οποία π.χ. αφορούν σε μια μικρή γεωργική εκμετάλλευση), οι γεωργοί θα υποβάλλουν **τεκμηριωμένη αιτιολόγηση** για οποιαδήποτε εργασία μετατροπής γαιών, η οποία θα καταδεικνύει ότι έχει διερευνηθεί εάν η γη που προβλέπεται να μετατραπεί είναι υψηλής αξίας διατήρησης. Εάν εμπλέκονται μικροκαλλιεργητές, τότε ο προμηθευτής της Unilever θα πρέπει ενδεχομένως να συντονίσει τη μελέτη για όλες τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εμπλέκονται. Αν και, ιδανικά, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί κάποιος σύμβουλος κατάλληλα εκπαιδευμένο σε περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης για την εκπόνηση ενός τέτοιου εγγράφου, κατανοούμε ότι αυτό δεν είναι πάντα εφικτό σε πολλά μέρη του κόσμου ή για μικρά έργα. Ωστόσο, η αναφορά πρέπει να εκπονηθεί από κάποιον επαγγελματία που κατανοεί τα ζητήματα και είναι σε θέση να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με το εάν ένα τμήμα ή όλη η προτεινόμενη περιοχή μετατροπής γαιών είναι υψηλής αξίας διατήρησης. Θα μπορούσε να είναι ο φύλακας ενός τοπικού φυσικού βιότοπου, ο διαχειριστής ενός τοπικού δασικού έργου, μιας τοπικής γεωργικής εκμετάλλευσης ή ενός έργου δασοκομίας που έχει πιστοποιηθεί κατά RSPO, RTRS, RA ή FSC.

Απαιτήσεις για έργα μεσαίας κλίμακας

Θέλουμε να καταστήσουμε τις απαιτήσεις ανάλογες προς τον κίνδυνο και την κλίμακα κάθε προτεινόμενης αλλαγής χρήσης γαιών.

Συνεπώς, είναι προφανές ότι οι απαιτήσεις για τα έργα μεσαίας κλίμακας θα βρίσκονται κάπου μεταξύ των απαιτήσεων για τα έργα μεγάλης κλίμακας και των απαιτήσεων για τα έργα μικρής κλίμακας. Εάν το τοπίο της περιοχής σχετίζεται μεταξύ άλλων με περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης, περιοχές υψηλών αποθεμάτων άνθρακα, φυσικούς βιότοπους, συμφωνίες διαχείρισης απορροής, κυβερνητικές εκτιμήσεις ή εκτιμήσεις ΜΚΟ μεταξύ άλλων που υποδεικνύουν **υψηλό κίνδυνο** για περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης/υψηλών αποθεμάτων άνθρακα, τότε η απαίτηση θα στραφεί, προφανώς, προς την κατεύθυνση μιας επίσημης μελέτης.

Οι συνεχείς προσπάθειες για τη διατήρηση των περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης/υψηλών αποθεμάτων άνθρακα και την ενίσχυση της αξίας διατήρησής τους θα είναι σίγουρα αποδεκτές ως σημαντική συνιστώσα του Σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (δείτε παρακάτω σε αυτό το κεφάλαιο).

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

F56	Αναμενόμενο. Δεν επιτρέπεται η αποψίλωση
Η Unilever έχει δεσμευτεί για «μηδενική καθαρή αποψίλωση» στις εφοδιαστικές αλυσίδες της. Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε καταστροφή δασών – συμπεριλαμβανομένων των δευτερογενών δασών, των δασών παραγωγής ξυλείας ή των φυτειών για καυσόξυλα – πρέπει να αντισταθμίζεται με αναδάσωση.	

Η καταληκτική ημερομηνία αποψίλωσης είναι η ημερομηνία υλοποίησης αυτού του κωδικού, δηλαδή επιτρέπονται οι αποψιλώσεις που μπορούν να αποδειχθούν ότι έλαβαν χώρα πριν από την υλοποίηση του κωδικού SAC.

Το κριτήριο αυτό ισχύει για όλες τις μετατροπές γαιών που σχετίζονται με αποψίλωση ανεξαρτήτως κλίμακας. Για μετατροπές μεγάλης κλίμακας, θα ισχύει επίσης ρητά η πολιτική RSP της Unilever για τα γεωργικά κριτήρια στην ελεύθερη, προηγούμενη και εν επιγνώσει συγκατάθεση FPIC (F177).

Το κριτήριο αυτό έχει ταξινομηθεί ως «αναμενόμενο» υπό το πρίσμα της αβεβαιότητας σχετικά με τον τελικό ορισμό των όρων «μηδενική αποψίλωση» και «μηδενική καθαρή αποψίλωση». Όταν προκύψει καλή διεθνής συναίνεση σε αυτά τα θέματα, αναμένεται ότι θα καταστεί δυνατή μια πιο λεπτομερής καθοδήγηση.

Τα ακόλουθα δεν χαρακτηρίζονται ως «αποψίλωση»:

- **Αντικατάσταση μιας καλλιέργειας δέντρων με άλλη** π.χ. εμπορικές μονοκαλλιέργειες πεύκων/καουτσουκόδεντρων/ελαιοφαινοειδών/εσπεριδοειδών/ελαιόδεντρων/καλλιέργειες για ξυλεία ή καλλιέργειες για την κατασκευή κιβωτίων τσαγιού (π.χ. μαύρη μιμόζα)/καλλιέργειες κακάο και καφέ ή καλλιέργειες κακάο ή καφέ που έχουν φυτευτεί κάτω από καρύδες ή άλλη καλλιέργεια δέντρων (δηλαδή όχι κάτω από δασικά υπολείμματα),

- **Η αφαίρεση δέντρων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την ανάπτυξη υποδομής που απαιτείται από την κυβέρνηση**, όπως για παράδειγμα κατασκευή οδού ή αεροδρομίου. Υπό αυτές τις συνθήκες, θα προβλέπετο κανονικά μια κρατικά χρηματοδοτούμενη υποχρεωτική αγορά ή υποχρεωτική εντολή προσάρτησης,
- Γεωργικές εκμεταλλεύσεις όπου ένα μόνιμο πρόγραμμα διαχείρισης τοπίου περιλαμβάνει ένα μωσαϊκό βοσκότοπων (ή/και καλλιέργειών) και δασών που αναγεννιούνται με φυσικό τρόπο ή επαναφυτεύονται.
- **Το τοπίο πρέπει να διαχειρίζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να διατηρείται η μακροπρόθεσμη δασική κάλυψη και η αποθήκευση του άνθρακα**. Παραδείγματος χάριν, το τοπίο στη Φινλανδία, όπου τα βοοειδή βόσκουν σε γη που περιέχει δασικές εκτάσεις και οι γεωργοί ασχολούνται τόσο με επιχειρήσεις βοοειδών όσο και με δασοκομικές επιχειρήσεις,
- **Κανονική συγκομιδή των φυτειών παραγωγής ξυλείας και καυσόξυλων**, όπου η δασική κάλυψη/αποθήκευση άνθρακα διατηρείται από την αναγέννηση και την επαναφύτευση. Η αναδάσωση πρέπει να πραγματοποιείται εντός σχετικά σύντομου χρονικού διαστήματος, το οποίο είναι εξαιρετικά απίθανο να υπερβαίνει τα 5 έτη από την υλοτόμηση.
- Αφαίρεση δέντρων ή καλλιέργειών δέντρων από **γεωργοδασοκομικά συστήματα ή συστήματα παραγωγής οικιακών καλλιέργειών**;
- Αφαίρεση **μεμονωμένων δέντρων από μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις**; και
- **Εναλλασόμενη καλλιέργεια** από αυτόχθονες κατοίκους δασών με παραδοσιακές γεωργικές μεθόδους.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **μετατροπή** ημιφυσικού μικτού δάσους σε δασική φυτεία χαρακτηρίζεται ως αποψίλωση.

Ορισμένες περιπτώσεις θα πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση. Σε αυτές περιλαμβάνεται η αφαίρεση δέντρων από γεωργοδασοκομικά συστήματα ή καλλιεργητικά συστήματα «υπό σκιά» όπου τα δέντρα σχηματίζουν ένα κυρίαρχο τμήμα της κάλυψης και αποτελούν τα κατάλοιπα ενός ενδημικού δάσους. Σε γενικές γραμμές, μια καλή λογική για τον χαρακτηρισμό ή όχι κάποιας έκτασης ως δασικής είναι η εξής: «*εάν μοιάζει με δάσος, ΕΙΝΑΙ δάσος*».

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις όπου υπάρχουν προτάσεις για τη μετατροπή γαιών από δάσος σε καλλιεργήσιμη έκταση ή σε καλλιεργητική υποδομή, όπως μονάδες μεταποίησης γεωργικών καλλιέργειών ή ανάπτυξη αρδευτικών προγραμμάτων (χωρίς περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης/υψηλών αποθεμάτων άνθρακα), θα ισχύει η αρχή «ιεραρχίας μετριάσμού» του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP). Η ιδέα εδώ είναι η εφαρμογή του πρώτου επιπέδου ιεραρχίας (αποφυγή αποψίλωσης), εφόσον είναι εφικτό, και η καταφυγή στην ενέργεια που προβλέπει το επόμενο επίπεδο της ιεραρχίας μόνο όταν η προηγούμενη επιλογή έχει αποδειχθεί ανέφικτη.

- Αποφυγή
- Μείωση/μετριάσμός/ελαχιστοποίηση

1 https://www.unilever.com/Images/eliminating-deforestation-position-statement_tcm244-423148_1_en.pdf

- Διάσωση/μετεγκατάσταση/μεταφορά
- Επισκευή/επανόρθωση/αποκατάσταση
- Αντιστάθμιση/αποζημίωση

Ο στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι δεν διεξάγεται καθαρή αποψίλωση και ότι το σύνολο των αλλαγών υπερβαίνει την οικολογική αξία του αρχικού δάσους.

Τι σημαίνει αυτό για τη συμμόρφωση με τον κωδικό SAC;

Όλες οι δραστηριότητες μετατροπής γαιών πρέπει να είναι νόμιμες και επιτρεπόμενες:

- Εάν μια ανάπτυξη γης περιλαμβάνει την αφαίρεση δασικών εκτάσεων και ο γεωργός/αναπτυξιακός φορέας εδαφικής έκτασης είναι πεπεισμένος ότι δεν εμπλέκονται περιοχές υψηλής διατήρησης αξίας (ή υψηλών αποθεμάτων άνθρακα, αφού αυτό έχει σαφώς καθοριστεί), αναμένουμε ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων θα στηριχθεί στην «ιεραρχία μετριάσμου».
- Εάν οι δασικές εκτάσεις πρέπει να αφαιρεθούν, τότε πρέπει να διεξαχθούν σοβαρές συζητήσεις σχετικά με τη μέθοδο μετριάσμου, κατά προτίμηση εντός του τοπίου της περιοχής, ενώ πρέπει να εκπονηθεί και να τηρηθεί ένα σχέδιο δράσης. Το σχέδιο δράσης (το οποίο θα συνδυάζεται συνήθως με το Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα – βλ. παρακάτω) μπορεί να περιλαμβάνει προστασία δασών, διατήρηση ή αποκατάσταση.

F57	Υποχρεωτικό. Δεν επιτρέπεται το κυνήγι, το ψάρεμα ή η συλλογή σπάνιων, απειλούμενων ή υπό εξαφάνιση ειδών
Απαγορεύεται το κυνήγι, το ψάρεμα ή η συλλογή σπάνιων, απειλούμενων ή υπό εξαφάνιση ειδών στη γεωργική εκμετάλλευση. Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να ενημερώνονται ότι δεν επιτρέπεται η καταστροφή σημαντικών βιότοπων στη γεωργική εκμετάλλευση (ή εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης) λόγω γεωργικών δραστηριοτήτων.	

Το κυνήγι στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι σύνθετο σε πολλά μέρη του κόσμου. Συχνά αποτελεί δραστηριότητα άρρηκτα συνδεδεμένη με την τοπική αγροτική κουλτούρα. Το κυνήγι στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις μπορεί να αποτελεί μέσο απαλλαγής από παράσιτα (πραγματικά ή υποτιθέμενα) ή θηρευτές που επιτίθενται στα εκτρεφόμενα ζώα, μπορεί να εξασφαλίσει επιπλέον εισόδημα στους ιδιοκτήτες γης (εάν οι κυνηγοί καταβάλλουν το σχετικό αντίτιμο), μπορεί να αποτελεί τμήμα σημαντικών πολιτιστικών ορόσημων (π.χ. τελετές μετάβασης) και βασικό στοιχείο της καθημερινότητας πολιτιστικών και εθνοτικών ομάδων.

Ο κωδικός της Unilever δεν απαγορεύει αυτό καθαυτό το κυνήγι. Ωστόσο, απαγορεύεται το κυνήγι απειλούμενων ή υπό εξαφάνιση ειδών. Εάν πραγματοποιείται κυνήγι στη γεωργική εκμετάλλευση, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ενημερώνεται πλήρως το προσωπικό, οι εργαζόμενοι, οι ντόπιοι κάτοικοι και όλοι οι κυνηγοί που έχουν δικαίωμα χρήσης της γης σχετικά με το τι επιτρέπεται και τι όχι.

Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται τα εξής:

- Η ανάρτηση σήμανσης σε ευαίσθητες περιοχές και
- Η επανεκπαίδευση των κυνηγών της τοπικής κοινότητας για το ποια είδη ΔΕΝ πρέπει να θηρεύονται, καθώς και για οποιεσδήποτε ευαίσθητες περιόδους του έτους (π.χ. περίοδος εμφώλευσης) κατά τις οποίες έχει απαγορευθεί η πρόσβαση σε συγκεκριμένες περιοχές.

Οι κυνηγοί συχνά θεωρούν για τους εαυτούς τους ότι απολαμβάνουν την άγρια χλωρίδα και πανίδα και επιθυμούν να διατηρήσουν τους βιότοπους και τα είδη έτσι, ώστε και οι μελλοντικές γενιές να μπορούν να ασχοληθούν με το κυνήγι. Συχνά διαθέτουν πολλές γνώσεις σχετικά με το ενδιαίτημα συγκεκριμένων ειδών και γνωρίζουν καλά τις διαφορετικές εμφανίσεις και συνήθειες των διαφόρων ειδών. Ένας πρακτικός τρόπος για να εξασφαλιστεί ότι δεν θα θηρεύονται σπάνια και απειλούμενα είδη είναι συχνά η συνεργασία με κυνηγετικές ομάδες και οργανώσεις που θα συμφωνήσουν αμοιβαία τα όρια και τα είδη που μπορούν και δεν μπορούν να θηρεύονται. Η ίδια προσέγγιση μπορεί να υιοθετηθεί και για άλλες ομάδες, όπως τους λάτρεις αιωρόπτερων, τους λάτρεις της τετρακίνησης, τους τουρίστες ή τους ορειβάτες που κάνουν χρήση καλλιεργήσιμων εκτάσεων και ενδέχεται να βλάψουν ακούσια σημαντική γεωργική υποδομή ή τη βιοποικιλότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ SAN ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ

Το γεωργικό πρότυπο του Δικτύου αειφόρου γεωργίας (Sustainable Agriculture Network's Farm Standard - SAN)² παρέχει χρήσιμη καθοδήγηση σχετικά με το κυνήγι που διεξάγεται από πολιτιστικές και εθνοτικές ομάδες σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Συνιστούμε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές για χρήση σε όλες τις δραστηριότητες κυνηγιού, ψαρέματος και άγριας συγκομιδής σε καλλιεργήσιμα εδάφη.

«Επιτρέπεται στις πολιτιστικές ή εθνοτικές ομάδες το κυνήγι ή η συλλογή πανίδας με ελεγχόμενο τρόπο και σε περιοχές που προορίζονται για αυτούς τους σκοπούς υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- A Οι δραστηριότητες δεν αφορούν σε είδη που κινδυνεύουν ή απειλούνται με εξαφάνιση,
- B Έχουν θεσπιστεί νόμοι που αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των ομάδων αυτών για κυνήγι ή συλλογή άγριας ζωής,
- Γ Το κυνήγι και οι δραστηριότητες συλλογής δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις οικολογικές διεργασίες ή λειτουργίες που είναι σημαντικές για την αειφορία της γεωργίας ή του τοπικού οικοσυστήματος,
- Δ Δεν επηρεάζεται η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των πληθυσμών κάποιου είδους,
- Ε Αυτές οι δραστηριότητες δεν προορίζονται για εμπορικούς σκοπούς».

2 <http://www.san.ag/biblioteca/biblioteca.php?cat=10>

Η καταστροφή των βιότοπων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίοι υποστηρίζουν σπάνια ή υπό εξαφάνιση είδη ή η συλλογή σπάνιων/υπό εξαφάνιση φυτικών ειδών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις επίσης δεν επιτρέπονται. Εάν υπάρχει εθνικό ή περιφερειακό Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα³, αυτό θα περιλαμβάνει συνήθως καταλόγους ειδών και βιότοπων που είναι σπάνιοι ή υπό εξαφάνιση. Άλλες πηγές πληροφόρησης περιλαμβάνουν τον Ερυθρό κατάλογο της διεθνούς ένωσης για τη διατήρηση της φύσης (IUCN)⁴ και τοπικές οργανώσεις και φιλανθρωπικά ιδρύματα προστασίας του περιβάλλοντος.

S2	Αναμενόμενο. Επιχορηγήσεις και κυβερνητική υποστήριξη
Όπου διατίθεται κυβερνητική στήριξη για εργασίες βιοποικιλότητας, οι προμηθευτές πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι γεωργοί είναι ενήμεροι για τη διαθέσιμη υποστήριξη και θα πρέπει να διευκολύνουν την πρόσβασή τους σε αυτήν την υποστήριξη.	

Σε ορισμένα μέρη του κόσμου διατίθεται κυβερνητική στήριξη ή στήριξη ΜΚΟ για εργασίες βιοποικιλότητας σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Η στήριξη αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή χρηματοοικονομικών κινήτρων (π.χ. σε μέρη της Ευρώπης) ή συμβουλευτικής καθοδήγησης. Εάν η χρηματοδότηση επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες περιοχές διατήρησης ή παροχής υπηρεσιών οικοσυστήματος, είναι προφανώς εύλογο ότι οι χρηματοδοτούμενες δραστηριότητες θα αποτελέσουν τη βάση του Σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα.

Για παράδειγμα, εάν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις διαρρέονται από ποτάμια ή ρυάκια, η ελαχιστοποίηση της ρύπανσης του υδατορεύματος θα αποτελέσει κατά πάσα πιθανότητα σημαντικό σκέλος για οποιοδήποτε ΣΔΒ. Πολλές δραστηριότητες ελαχιστοποίησης της ρύπανσης έχουν ήδη ενσωματωθεί στον Κωδικό της Unilever και μπορούν επίσης να αποτελέσουν τα πρώτα βήματα για οποιοδήποτε ΣΔΒ. Παραδείγματα κατάλληλων δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στο ΣΔΒ περιλαμβάνουν την αποτροπή ρύπανσης και διάβρωσης των πλωτών οδών και των όχθων φυτεύοντας ενδημικά δέντρα στις όχθες (ή επιτρέποντάς τους να αναγεννηθούν με φυσικό τρόπο) και απαγορεύοντας τον ψεκασμό σε αυτές τις περιοχές, καθώς επίσης σχεδιάζοντας αποχετεύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες θα διοχετεύονται τα απόβλητα και όχι απευθείας στα ποτάμια. Εάν αυτές οι «παρόχθιες λωρίδες» μπορούν να υλοποιηθούν σε όλο το μήκος των συνόρων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εάν δημιουργηθούν άλλοι οικολογικοί διάδρομοι εντός του αγροτικού τοπίου, τότε θα επιτευχθεί πολύ υψηλή αξία βιοποικιλότητας.

Περαιτέρω παραδείγματα παρατίθενται στη δημοσίευση της Unilever «A closer look at Biodiversity» [Μια διεξοδικότερη εξέταση της βιοποικιλότητας].⁵

S3	Υποχρεωτικό. Συντονισμός Σχεδίων δράσης βιοποικιλότητας για τους γεωργούς
Οι προμηθευτές έχουν ευθύνη να διασφαλίσουν ότι υπάρχει τεκμηρίωση που αποδεικνύει είτε ότι κάθε γεωργική εκμετάλλευση διαθέτει Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα (ΣΔΒ) ΕΙΤΕ ότι οι ίδιοι θα συντονίσουν τις δραστηριότητες των γεωργών εντός ενός ΣΔΒ που περιλαμβάνει μια σειρά δραστηριοτήτων σε ολόκληρο το αγροτικό τοπίο από όπου έγινε η αγορά των πρώτων υλών.	

Ποιος εκπονεί το ΣΔΒ;

Στον κωδικό SAC2017 έχουμε αποδώσει έναν συντονιστικό ρόλο ΣΔΒ στους προμηθευτές της Unilever, επειδή η εμπειρία που έχουν αποκομίσει από την εργασία μας με τον Κωδικό αειφόρου γεωργίας της Unilever (2010) μας έχει δείξει ότι οι προμηθευτές της Unilever αναλαμβάνουν συνήθως τον ρόλο της ανάπτυξης και του συντονισμού του ΣΔΒ για τους γεωργούς που τους προμηθεύουν. Ωστόσο, εάν οι γεωργοί προτιμούν, ή εάν άλλος οργανισμός επιθυμεί, να αναλάβει αυτόν το ρόλο (π.χ. συνεταιρισμός ή ΜΚΟ), τότε οι γεωργοί μπορούν, φυσικά, να εκπονήσουν το δικό τους ΣΔΒ, στην οποία περίπτωση ο προμηθευτής απλώς πρέπει να συγκεντρώσει τα αποδεικτικά στοιχεία.

Ένα πλεονέκτημα που προκύπτει όταν οι Προμηθευτές συντονίζουν την ανάπτυξη, τη συγκέντρωση πληροφοριών και την αναφορά για το ΣΔΒ είναι ότι αυτό διευκολύνει τις εργασίες σε κλίμακα τοπίου. Οι αγρότες που διεξάγουν εργασίες συντονισμού έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να:

- Διασφαλίζουν την υλοποίηση των παρόχθιων λωρίδων, των στοιχείων οριοθέτησης και άλλων οικολογικών διαδρόμων σε όλα τα σύνορα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και
- Συναντιούνται και να διεξάγουν συζητήσεις με τοπικούς υπευθύνους για την προστασία της άγριας ζωής, δασικές υπηρεσίες, ΜΚΟ κ.λπ.

S4	Αναμενόμενο. Προτεραιότητες ΣΔΒ
Το ΣΔΒ πρέπει να συμπεριλαμβάνει εκτίμηση των κυρίων ζητημάτων βιοποικιλότητας και υπηρεσιών οικοσυστήματος που σχετίζονται με το αγροτικό τοπίο από το οποίο προέρχονται οι πρώτες ύλες της Unilever. Στο ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνεται ένας χάρτης ή άλλες πληροφορίες σχετικά με την παρουσία ή απουσία (i) σπάνιων ή υπό εξαφάνιση ειδών και βιότοπων, (ii) τμημάτων τοπίου υψηλής συντήρησης (iii) τμημάτων τοπίου με αξία βιοποικιλότητας και (iv) τμημάτων τοπίου που παρέχουν αξιολογικές υπηρεσίες οικοσυστήματος (v) οποιωνδήποτε γνωστών οικολογικών διαδρόμων εντός του τοπίου.	

Συμβουλές για τον τρόπο σχεδιασμού του ΣΔΒ και προσδιορισμού προτεραιοτήτων

Βήμα 1: Προσδιορισμός ζητημάτων και απειλών για την τοπική βιοποικιλότητα.

Αξιολόγηση των «Θεμάτων» που απαριθμούνται κατωτέρω (όπως περιγράφονται στο κριτήριο F58) να την κατανόηση του εύρους δραστηριοτήτων που μπορούν να ενταχθούν σε ένα ΣΔΒ.

³ Μεταβείτε στον ιστότοπο <https://www.cbd.int/> για περισσότερες αναφορές.

⁴ <http://www.iucnredlist.org/>

⁵ https://www.unilever.com/Images/unilever-suppliers_a-closer-look-at-biodiversity_2015_tcm244-423993_en.pdf

Παραδείγματα δράσεων που έχουν αναληφθεί από άλλους προμηθευτές της Unilever παρατίθενται στο φυλλάδιο «Unilever suppliers: A closer look at Biodiversity» (Προμηθευτές της Unilever: Μια διεξοδικότερη εξέταση της βιοποικιλότητας) ⁶.

Εξέταση του εθνικού Σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα.

Το άρθρο 6 της Σύμβασης για τη βιοποικιλότητα⁷ (CBD) καλεί τα εμπλεκόμενα μέρη να εκπονήσουν Εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα (NBSAP) ως το βασικό μέσο για την εφαρμογή της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα σε εθνικό επίπεδο. Πολλές χώρες έχουν εκπονήσει στρατηγικές και σχέδια δράσης. Μερικές φορές τα Εθνικά ΣΔΒ αποτελούν εξαιρετική πηγή που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη ενός τοπικού ΣΔΒ.

Διεξαγωγή συζητήσεων με ντόπιους επαγγελματίες σε θέματα βιοποικιλότητας

- Μάθετε πού βρίσκεται ο πλησιέστερος φυσικός βιότοπος και επικοινωνήστε με τον υπεύθυνο του βιότοπου. Παραβιάζεται ο βιότοπος από ανθρώπους που συλλέγουν καυσόξυλα, φαρμακευτικά φυτά ή θηρεύουν; Οι βιότοποι ορισμένων ειδών θα μπορούσαν να επεκταθούν στις τοπικές καλλιεργήσιμες εκτάσεις (π.χ. φυτεύοντας περιστασιακά δέντρα για χρήση από τα πουλιά); Υπάρχουν ενέργειες στις οποίες θα μπορούσαν να προβούν οι γεωργοί για να διευκολύνουν την κατάσταση;
- Είναι αναγκαία η διατήρηση της φυσικής βλάστησης στις περιοχές απορροής για παροχή νερού στη γεωργική εκμετάλλευση; Εάν ναι, θα μπορούσε να οριστεί κάποιος υπεύθυνος απορροής με γνώσεις στα τοπικά ζητήματα βιοποικιλότητας. Είναι η παροχή νερού ή η ρύπανση νερού ένα συγκεκριμένο πρόβλημα για την ποιότητα ή παροχή του νερού σε τοπικό επίπεδο; Υπάρχουν ενέργειες στις οποίες θα μπορούσαν να προβούν οι γεωργοί για να διευκολύνουν την κατάσταση;

Επικοινωνία με τοπικές ή εθνικές ΜΚΟ για προστασία της άγριας χλωρίδας ή πανίδας

Ορισμένες φορές οι ΜΚΟ διαθέτουν ήδη μια «λίστα αναγκών» ή ένας τοπικός αντιπρόσωπος μπορεί να δηλώσει με σαφήνεια ποιες είναι κατά τη γνώμη του οι πλέον επείγουσες τοπικές προτεραιότητες. Το WWF, για παράδειγμα, διαθέτει υποκαταστήματα σε πολλές χώρες στον κόσμο⁶.

Επικοινωνία με εθνικά ή τοπικά κυβερνητικά γραφεία αρμόδια για τα δάση, την άγρια ζωή, τις πλωτές οδούς ή άλλες πτυχές βιοποικιλότητας

Οι κυβερνητικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ συχνά αναζητούν ενεργά συνεργάτες στην τοπική κοινότητα με τους οποίους θα μπορούν να συνεργάζονται στον τομέα της βιοποικιλότητας.

Οι γεωργοί πρέπει να συμμετέχουν στην ανάπτυξη του σχεδίου, είτε μεμονωμένα είτε (όπως συνήθίζεται) ως τμήμα μιας ομάδας προμηθευτή. Έτσι θα διασφαλίζεται ότι το ΣΔΒ έχει σκοπιμότητα

για τους γεωργούς και είναι πρακτικό στην εφαρμογή του. Επιπλέον, οι γεωργοί είναι οι ειδικοί για ό,τι συμβαίνει στη δική τους γεωργική εκμετάλλευση και θα έχουν τις περισσότερες φορές ήδη λάβει κάποια μέτρα για την υποστήριξη της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών οικοσυστήματος, τα οποία θα μπορούσαν να υιοθετηθούν ευρύτερα σε άλλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Ακόμη και αν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το ΣΔΒ θα πρέπει να στηρίζεται σε ορθή διαβούλευση, σχεδιασμό και εργασίες πιλοτικού μεγέθους (όπου ενδείκνυται) με συμμετοχή των γεωργών.

Είναι αποδεκτό οποιοδήποτε τεκμηριωμένο σχέδιο σε οποιαδήποτε μορφή. Συμπεριλαμβάνονται σχέδια που έχουν εκπονηθεί από άλλους οργανισμούς (π.χ. κυβερνήσεις ή ΜΚΟ) στους οποίους συνεισφέρουν μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Το ΣΔΒ μπορεί να έχει αναπτυχθεί σε επίπεδο προμηθευτή ή για κάθε γεωργική εκμετάλλευση ξεχωριστά. Το ΣΔΒ θα πρέπει να αποτελέσει «ζωντανό έγγραφο» και ως εκ τούτου οι βασικές πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί ενδέχεται να απαιτούν ενημέρωση ανά διετία.

Δημιουργία χρήσιμου χάρτη

Ο χάρτης μπορεί να βασίζεται σε δημόσιους χάρτες, δορυφορικές εικόνες (π.χ. Google Earth) ή ακόμη και σκαριφηματικούς χάρτες και σε αυτόν θα πρέπει να περιέχονται (όπου υπάρχουν) τα εξής:

- Σημαντικοί βιότοποι άγριας ζωής στην περιοχή, εντός και εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης όπως τα εξής:
 - Τοποθεσία υδάτινων μαζών, βαλτών, υδροβιότοπων, ποταμιών, ρυακίων και πηγών.
 - Τοποθεσία άλλων περιοχών φυσικής βλάστησης εντός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
 - Παρακείμενη δασική γη, δασικές εκτάσεις, υγρότοπους, κ.λπ. που βρίσκονται εκτός των συνόρων της γεωργικής εκμετάλλευσης.
- Τοποθεσίες όπου παρατηρούνται συχνά ενδιαφέροντα φυτά και ζώα
- Τοποθεσία περιοχών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που δεν χρησιμοποιούνται για την παραγωγή (ή είναι δυνητικά αντικοινομικές, βλ. κριτήριο F60) και μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμες για την άγρια χλωρίδα και πανίδα, συμπεριλαμβανομένων των κτηρίων, όπου μπορούν να στεγαστούν φωλιές,
- Συνοριακές περιοχές, π.χ. μεταξύ γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή στις παρυφές γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή σε παρόδια σημεία που είναι ήδη ή μπορούν να γίνουν οικολογικοί διάδρομοι,
- Η απόσταση και η κατεύθυνση όλων των φυσικών βιότοπων, των προστατευμένων υγρότοπων ή δασών (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών υψηλής διατήρησης αξίας) και
- Οι περιοχές που χρησιμοποιήθηκαν προηγουμένως για προγράμματα αγρανάπαυσης, όπως το πρόγραμμα αποθεματικού διατήρησης (CRP) στις ΗΠΑ και το πρόγραμμα Νόμιμων αποθεματικών στη Βραζιλία, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με το εάν οι συγκεκριμένες περιοχές είναι ακόμη υπό διατήρηση.

⁶ https://www.unilever.com/Images/biodiversity-booklet-a5-final_tcm244-409216_en.pdf

S5	Αναμενόμενο. Διασφάλιση δράσης και προόδου
Το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει μια λίστα ενεργειών που μπορούν να αναλάβουν οι γεωργοί για την υποστήριξη της βιοποικιλότητας. Αυτές θα πρέπει να σχετίζονται με τις τοπικές προτεραιότητες βιοποικιλότητας, καθώς και με ζητήματα στα οποία η γεωργία έχει άμεση ή έμμεση επιρροή. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται συζητήσεις με ΜΚΟ και κυβερνήσεις σχετικά με τις προτεραιότητες, καθώς και ευαισθητοποίηση και κατάρτιση κατά το πρώτο έτος, αλλά εν συνεχεία πρέπει να γίνει μετάβαση σε ενέργειες πιλοτικού μεγέθους και δράσεις σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση. Πρέπει να καταδεικνύεται η πρόοδος στην πάροδο του χρόνου, κατά προτίμηση με καθορισμό μετρήσιμων στόχων και παρακολούθηση της επίτευξής τους.	

Βήμα 2: Κατά την ανάπτυξη ενός ΣΔΒ, προσδιορισμός ενεργειών που οι γεωργοί μπορούν να αναλάβουν στις εκμεταλλεύσεις τους

Αυτό προϋποθέτει την αξιολόγηση της αλληλεξάρτησης μεταξύ της γεωργίας και των ζητημάτων τοπικής βιοποικιλότητας ή υπηρεσιών οικοσυστήματος. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τα εξής:

- Υπάρχει διένεξη σχετικά με τους υδάτινους πόρους για άρδευση ή τη διατήρηση υγρότοπων;
- Θεωρείται ότι η καλλιεργήσιμη έκταση περιέχει σπάνια είδη ή σημαντικούς βιότοπους άγριας ζωής; Υπάρχει πρόβλημα στην προσπάθεια διατήρησης αυτών των βιότοπων;
- Συμμετέχουν οι γεωργοί, οι εργαζόμενοι στις εκμεταλλεύσεις ή οι οικογένειές τους σε τοπικούς συλλόγους ή πνευματικές ομάδες (π.χ. εκκλησίες, τζαμιά, κοινότητες αυτοβοήθειας) που έχουν συμφέρον να διαχειρίζονται περιοχές γης ή εκπαιδευτικά προγράμματα με στοιχεία βιοποικιλότητας;
- Ασχολούνται οι γεωργοί ή οι εργαζόμενοι στην εκμετάλλευση και οι οικογένειές τους με το κυνήγι στην περιοχή;
- Συλλέγουν οι γεωργοί ή οι εργαζόμενοι στην εκμετάλλευση μανιτάρια, βότανα, τρόφιμα ή φαρμακευτικά φυτά;
- Συλλέγονται καυσόξυλα από το τοπικό δάσος;

Αφού δημιουργηθεί μια λίστα με πιθανές δράσεις, μπορούν στη συνέχεια να παρουσιαστούν στο ΣΔΒ με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα:

- Στο πλαίσιο της «χαρτογράφησης ζητημάτων», με τους γεωργούς να αναλαμβάνουν δράση που σχετίζεται με τις προτεραιότητες στο τμήμα του τοπίου που τους αφορά [η δημιουργία χάρτη σε συνεργασία με τους γεωργούς μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμος τρόπος για την προώθηση της αφοσίωσης],
- Ως χαρτοφυλάκιο επιλογών, από το οποίο οι γεωργοί επιλέγουν τις πλέον κατάλληλες επιλογές για τις εκμεταλλεύσεις τους,
- Ως μακροπρόθεσμο πρόγραμμα, στο οποίο θα συμμετέχουν επιλεγμένοι γεωργοί σε πιλοτικά έργα, τα οποία θα χρησιμοποιούν πειραματικές γεωργικές εκτάσεις ή θα συμβάλλουν στη βελτίωση πρακτικών που μπορούν στη συνέχεια να υιοθετηθούν σε άλλες περιπτώσεις και

Το ΣΔΒ (συνήθως η έκδοση που εκπονήθηκε και συντονίστηκε από τον προμηθευτή της Unilever) πρέπει να **καταδεικνύει με σαφήνεια ότι η δράση λαμβάνει χώρα σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση που προμηθεύει πρώτες ύλες στη Unilever**.

Η καλύτερη επιλογή για το πρώτο μέρος του προγράμματος ΣΔΒ θα είναι συνήθως κάτι που είναι δημοφιλές μεν ρεαλιστικό δε, επειδή έτσι οι άνθρωποι θα δεσμευτούν και θα συμμετέχουν ενεργά, ενώ οι βελτιώσεις που θα πραγματοποιηθούν θα είναι εμφανείς, θα μπορούν να ελεγχθούν εύκολα και θα λάβουν θετικά σχόλια ενθαρρύνοντας έτσι τους αγρότες να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους. Οι γεωργοί είναι πολύ πιο πιθανό να υλοποιήσουν τα σχέδια και να τα υποστηρίξουν με ζήλο, εάν οι ίδιοι έχουν συμμετάσχει στη διαδικασία ορισμού προτεραιοτήτων και είναι σε θέση να δουν τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.

Η διοργάνωση μιας κοινωνικής εκδήλωσης, συνάντησης ή εκδρομής στον τοπικό φυσικό βιότοπο για τους γεωργούς θα αποτελέσει καλή ευκαιρία για την παρουσίαση των απόψεων των εμπειρογνομόνων στους γεωργούς, ενώ ταυτόχρονα οι ίδιοι οι γεωργοί θα μπορέσουν να αποφασίσουν για τις προτεραιότητες και τον ρυθμό του δικού τους ΣΔΒ.

Αξίζει να θυμόμαστε ότι, εάν υπάρχουν σημαντικοί βιότοποι στην εκμετάλλευση, η συνεχιζόμενη προστασία τους θα αποτελέσει συνήθως τον πλέον σημαντικό τρόπο με τον οποίο οι γεωργοί μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. **Αυτό μπορεί να μην απαιτεί περισσότερους πόρους πέρα από την τεκμηρίωση και τη διασφάλιση ότι δεν συντελούνται επιβλαβείς αλλαγές στη διαχείριση**, παρόλο που η σαφής βελτίωση του βιότοπου (με καθοδήγηση από εμπειρογνώμονες) είναι προτιμότερη και κανονικά θα αποτελούσε μέρος της διαδικασίας αδιάλειπτης βελτίωσης.

Εάν οι κίνδυνοι για τους βιότοπους εντός της εκμετάλλευσης είναι σημαντικοί και εάν απαιτούνται πόροι, οι επαφές που έχουν γίνει με ΜΚΟ και κυβερνήσεις ενδέχεται κάλλιστα να αποδειχθούν χρήσιμες στο πλαίσιο εντοπισμού πηγών χρηματοδότησης.

Το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει ένα πρακτικό σχέδιο που θα βοηθήσει να συντελεστεί πρόοδος σε βάθος χρόνου. Κατά το πρώτο έτος, το σχέδιο αυτό μπορεί να επικεντρωθεί σε συζήτηση με τις ΜΚΟ και τις κυβερνήσεις ή στον ορισμό προτεραιοτήτων ή/και την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση. Εν συνεχεία, πρέπει να γίνει μετάβαση σε έργα πιλοτικής κλίμακας και ενέργειες σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση. Πρέπει να καταδεικνύεται η πρόοδος στην πάροδο του χρόνου, κατά προτίμηση με καθορισμό μετρήσιμων στόχων και παρακολούθηση της επίτευξής τους.

Το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει ένα **πρακτικό σχέδιο** για την επίτευξη προόδου σε μία τουλάχιστον περιοχή βιοποικιλότητας/διατήρησης/δικαιωτικής χρήσης ή εκπαίδευσης σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση.

Προφανώς, θα είναι πιο δύσκολη η πλήρης εφαρμογή ενός ΣΔΒ σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση σε περιπτώσεις όπου ένας πολύ μεγάλος αριθμός γεωργών εμπλέκονται σε μια μεγάλη και γεωγραφικά ποικίλη περιοχή. Ωστόσο, ως γενική οδηγία, αναμένεται οι συζητήσεις και οι διαβουλεύσεις να διαρκέσουν λιγότερο από ένα έτος, τα πιλοτικά έργα, στη συνέχεια, ένα ή δύο έτη, ενώ η πλήρης ανάπτυξη σε όλους τους γεωργούς θα επιτευχθεί εντός 4 ετών, ακόμη και στις καταστάσεις εφοδιασμού που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία διαχείρισης.

Το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο παρακολούθησης της προόδου. Η απαίτηση για βελτίωση της απόδοσης υπαγορεύεται στο κριτήριο F59 και το ΣΔΒ θα πρέπει συνεπώς να ενημερώνεται ετησίως.

F58	Αναμενόμενο. Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα
Το ΣΔΒ θα πρέπει να εστιάσει τουλάχιστον σε ένα από τα ακόλουθα θέματα (Α-Ζ). Σημειώστε όσα ισχύουν για κάθε γεωργική εκμετάλλευση ξεχωριστά. F58 – Θέμα Α: Διατήρηση σπάνιων ειδών και βιότοπων F58 – Θέμα Β: Ενίσχυση τοπικών περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης F58 – Θέμα Γ: Ανάπτυξη, διατήρηση ή βελτίωση των οικολογικών διαδρόμων F58 – Θέμα Δ: Ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών οικοσυστήματος από το αγροτικό τοπίο F58 – Θέμα Ε: Γενική βελτίωση τοπίου για την άγρια ζωή F58 – Θέμα ΣΤ: Εργασίες για την εξάλειψη των ξένων ή/και των χωροκατακτητικών ειδών F58 – Θέμα Ζ: Διατήρηση της γενετικής ποικιλομορφίας καλλιεργειών ή ζώων	

Το κριτήριο 58 απαριθμεί τις πιθανές περιοχές αναγνωρισμένης δράσης στο εργαλείο αναφοράς και απαιτεί τον προσδιορισμό του σημείου εστίασης (ή του «θέματος») των δράσεων σε κάθε εκμετάλλευση.

Μοντέλο Βιοποικιλότητας του Cool Farm Tool

Εάν έχετε επιλέξει το Θέμα Β (Ενίσχυση τοπικών περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης) ή Ε (Γενική βελτίωση τοπίου για την άγρια ζωή) και εάν η γεωργική εκμετάλλευσή σας βρίσκεται στη Δυτική Ευρώπη, εξετάστε το ενδεχόμενο χρήσης του εργαλείου Βιοποικιλότητας της συμμαχίας Cool Farm Alliance, για να ελέγξετε την ακρίβεια και τη δυνητική αποτελεσματικότητα του ΣΔΒ που έχετε θεσπίσει (<https://coolfarmtool.org/coolfarmtool/biodiversity/>).

Μπορείτε να επιλέξετε από τα ακόλουθα θέματα:

Κριτήριο 58 Θέμα Α: Διατήρηση σπάνιων ειδών ή βιότοπων
Εάν υπάρχουν σπάνια, απειλούμενα ή υπό εξαφάνιση είδη ή βιότοποι στην περιοχή σας, τότε το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει μια αξιολόγηση των κινδύνων που διατρέχουν τα είδη ή ο βιότοπος, καθώς και δέσμευση για τη διατήρηση/βελτίωση του αγροτικού τοπίου προς όφελός τους. Το ΣΔΒ περιλαμβάνει ένα πρόγραμμα παρακολούθησης για τον προσδιορισμό της επιτυχίας του σχεδίου.

Θέμα Β. Ενίσχυση τοπικών περιοχών υψηλής αξίας διατήρησης
Εάν υπάρχουν δάση υψηλής αξίας διατήρησης, υγρότοποι ή άλλες περιοχές μέσα ή κοντά στην καλλιεργήσιμη έκταση, οι δραστηριότητες ΣΔΒ στη γεωργική εκμετάλλευση μπορούν να επικεντρωθούν στη βελτίωση αυτής της αξίας.

Θέμα Γ. Ανάπτυξη, διατήρηση ή βελτίωση των οικολογικών διαδρόμων
Δημιουργία, διατήρηση και ενίσχυση ενός δικτύου φυσικής βλάστησης («οικολογικών διαδρόμων») κατά μήκος περιφράξεων, θάμνων, τάφρων, παρόχθιων λωρίδων, παρόχθιων σημείων, καθώς και των ζωνών διαχωρισμού μεταξύ καλλιεργειών σε όλο το τοπίο.

Θέμα Δ. Ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών οικοσυστήματος από το αγροτικό τοπίο

Εδώ μπορεί να περιλαμβάνονται δράσεις όπως οι εξής: χρήση τμήματος της γεωργικής εκμετάλλευσης ως μέσο προστασίας από την υπερχειλίση ποταμών (για την πρόληψη πλημμυρών κατάντη), φύτευση βλάστησης που ενθαρρύνει τους θηρευτές να συμβάλλουν στη μείωση των επιβλαβών οργανισμών, φύτευση άγριων λουλουδιών για τη διατήρηση των πληθυσμών επικονιαστών, ανάπτυξη αλυσίδων για ξύλευση με στόχο τη μείωση πίεσης στα τοπικά δάση για καυσόξυλα, διατήρηση ιερών ή αρχαιολογικών χώρων, κ.λπ.

Θέμα Ε. Γενική βελτίωση τοπίου για την άγρια ζωή

Εάν δεν υπάρχουν συγκεκριμένες προτεραιότητες βιοποικιλότητας ή υπηρεσιών οικοσυστήματος, το ΣΔΒ, ή οι επιλογές εντός του ΣΔΒ, μπορεί να επικεντρωθούν σε γενικές βελτιώσεις στο τοπίο, οι οποίες θεωρούνται ότι θα επιφέρουν θετική αξία για τη βιοποικιλότητα.

Θέμα ΣΤ. Εργασίες για την εξάλειψη των ξένων ή/και των χωροκατακτητικών ειδών

Εάν τα ξένα ή τα χωροκατακτητικά είδη αποτελούν πρόβλημα, τότε το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει μια αξιολόγηση του μεγέθους του προβλήματος, δέσμευση και δράση για την πρακτική βελτίωση, καθώς και ένα πρόγραμμα παρακολούθησης για τον προσδιορισμό της επιτυχίας του σχεδίου. *Να σημειωθεί ότι ΔΕΝ περιλαμβάνεται ο συνήθης έλεγχος ζιζανίων*

Θέμα Ζ. Διατήρηση γενετικής ποικιλομορφίας των καλλιεργειών ή των ζώων

Εάν οι καλλιεργίες ή οι ζωικές φυλές της Unilever απαιτούν τη διατήρηση ντόπιων αβελτίωτων φυλών, άγριων ή σπάνιων ποικιλιών ή σπάνιων ζωικών φυλών στη γεωργική εκμετάλλευση, το πρόγραμμα συντήρησης μπορεί να αποτελέσει τη βασική συνιστώσα του ΣΔΒ. Στην περίπτωση αυτή, το ΣΔΒ πρέπει να περιλαμβάνει μια περιγραφή των στόχων διατήρησης και του προγράμματος που έχει θεσπιστεί για την επίτευξη αυτών των στόχων, καθώς και δεδομένα παρακολούθησης που καταδεικνύουν την πρόοδο που έχει συντελεστεί.

F59 Αναμενόμενο. Το ΣΔΒ απαιτεί βελτίωση της απόδοσης ανά έτος

Θα πρέπει να σημειωθούν βελτιώσεις στη διαχείριση της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών οικοσυστήματος με την πάροδο του χρόνου. Το ΣΔΒ θα περιλαμβάνει ένα χρονοδιάγραμμα και σύστημα παρακολούθησης που δείχνει τον τρόπο διατήρησης και βελτίωσης της αξίας βιοποικιλότητας/υπηρεσιών οικοσυστημάτων του αγροτικού τοπίου με την πάροδο του χρόνου.

Η επίτευξη βελτιώσεων και, στη συνέχεια, η παρακολούθησή τους και η παροχή ανατροφοδότησης στους γεωργούς για τις επιτυχίες τους αποτελεί σημαντικό τμήμα της διαδικασίας ΣΔΒ.

Η συντήρηση των βιότοπων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις σε καλή κατάσταση, η διατήρηση των δενδροφυτεύσεων ή η συνεχής επαγρύπνηση για ξένα, χωροκατακτητικά είδη μπορεί να αποβεί εξαιρετικά απαιτητική διαδικασία. Αυτό το κριτήριο δεν έχει σχεδιαστεί με μοναδικό στόχο την απαίτηση περισσότερων εργασιών ανά έτος ή τη διαχείριση ολόενα και περισσότερων καλλιεργήσιμων εκτάσεων προς όφελος της άγριας ζωής. Ωστόσο, αναμένεται ότι τέτοιου είδους τακτικές εργασίες θα βελτιώσουν σταδιακά την

ποιότητα του βιότοπου (ή άλλης περιοχής εστίασης του ΣΔΒ) και, ως εκ τούτου, η γεωργική εκμετάλλευση θα ολοκληρώσει επιτυχώς την αξιολόγηση, εάν διεξάγονται συχνά τέτοιες εργασίες. Θα πρέπει να δρομολογηθούν απλά σχέδια παρακολούθησης, ώστε να αποδειχθούν οι βελτιώσεις που έχουν συντελεστεί.

Παραδείγματα του τύπου μέτρησης και παρακολούθησης που ζητά η Unilever περιλαμβάνουν (ενδεικτικά) τα εξής:

- Για το πρόγραμμα δενδροφύτευσης, πρέπει να αξιολογηθεί το ποσοστό των δέντρων που επιβίωσαν,
- Για τις φωλιές, μπορεί να αξιολογηθεί το ποσοστό των φωλιών που χρησιμοποιήθηκαν,
- Για τα προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης, μπορεί να καταγραφεί ο αριθμός των συμμετεχόντων (π.χ. παιδιά που συμμετείχαν σε επισκέψεις σε αγροκτήματα),
- Φωτογραφικά αρχεία ή τεκμηρίωση που καταδεικνύει τη βελτίωση στον πλούτο των ειδών, την απομάκρυνση των ξένων ειδών ή τις αλλαγές στην παροχή σπάντων ή υπό εξαφάνιση ειδών με την πάροδο του χρόνου και
- Αρχεία που αποδεικνύουν την κατασκευή εγκαταστάσεων για τη βελτίωση των υπηρεσιών οικοσυστήματος (π.χ. βελτιωμένη αποστράγγιση).

Αρχικά, οι βελτιώσεις μπορεί να περιλαμβάνουν μια πορεία από τη συγκέντρωση πληροφοριών στις πιλοτικές δράσεις και κατόπιν στη υλοποίηση για το 100% των συμμετεχόντων γεωργών. Στη συνέχεια, προβλέπεται μια απαίτηση για ετήσια βελτίωση της ποσότητας ή της ποιότητας των ενεργειών ή των διαχειριζόμενων βιότοπων εντός του τοπίου. Η μακροπρόθεσμη διατήρηση βιότοπων ιδιαίτερα υψηλής ποιότητας επαρκεί για συμμόρφωση.

F60	Αναμενόμενο. Περιοχές που δεν χρησιμοποιούνται για παραγωγή
Οι περιοχές της γεωργικής εκμετάλλευσης που είναι απίθανο να αποδώσουν οικονομικά πρέπει να εντοπίζονται και να εξαιρούνται από την παραγωγή. Οι περιοχές που τίθενται εκτός παραγωγής, οι ζώνες προστασίας γύρω από υδάτινες μάζες και οι περιοχές γύρω από γραφεία και κατοικίες πρέπει να διαχειρίζονται έτσι, ώστε να ενισχύεται η αξία της βιοποικιλότητας ή η παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος.	

Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις έχουν αξία όχι μόνο για τους γεωργούς, αλλά και για την τοπική κοινωνία (ως προς την πρόσβαση, τον καθαρό αέρα και το νερό, την αισθητική αξία και την αξία ως δημόσια αγαθά) και τη βιοποικιλότητα. Σε πολλά μέρη του κόσμου, η επιθυμία για ομοιομορφες και εύκολα διαχειρίσιμες γεωργικές εκτάσεις, ειδικότερα όπου χρησιμοποιούνται μεγάλα μηχανήματα, συνεπάγεται το όργωμα, την καλλιέργεια και τη λίπανση τμημάτων της γεωργικής εκμετάλλευσης και συχνά τμημάτων μεμονωμένων γεωργικών εκτάσεων τα οποία είναι παρά ταύτα ακατάλληλα ή αντιοικονομικά για ορισμένες καλλιεργητικά είδη ή συστήματα εκτροφής ζώων. Αυτό όχι μόνο αφαιμάζει τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις από οικονομική άποψη, αλλά επίσης μειώνει τη δυνητική αξία βιοποικιλότητας της γης.

Ο κώδικας μας ενθαρρύνει τους γεωργούς να εντοπίζουν αυτές τις περιοχές και να τις θέτουν εκτός παραγωγής ή να τις μετατρέπουν σε άλλες μορφές παραγωγής συμβατές με την αξία της

βιοποικιλότητας για δύο σκοπούς: τη βελτίωση της κερδοφορίας της γεωργικής εκμετάλλευσης και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Αν είναι εφικτό, η διαχείριση των περιοχών αυτών πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να έχουν αξία βιοποικιλότητας.

Είναι σαφές ότι η εφαρμογή λιπασμάτων, αρδευτικών υδάτων ή φυτοφαρμάκων σε περιοχές όπου οι καλλιέργειες δεν αναπτύσσονται επαρκώς, ώστε να έχουν οικονομική απόδοση, δεν είναι μόνο οικονομικά ασύμφορη, αλλά και ρυπογόνα.

Συνήθη προβλήματα είναι τα εξής:

- Περιοχές εντός γεωργικών εκτάσεων με ασυνήθιστα εδαφικά χαρακτηριστικά, όπως ο σκληρός αδιαπέραστος ορίζοντας (hardpan) ή η εδαφική κρούστα, που περιορίζουν την ανάπτυξη ριζών, την αποστράγγιση του νερού ή άλλα συμπεκνωμένα εδάφη σε οδοστρώματα, πλατώματα και μονοπάτια,
- Περιοχές με ρηχά εδάφη όπου υπάρχουν σχηματισμοί βράχων ή ρίζες δέντρων πάρα πολύ κοντά στην επιφάνεια του εδάφους με αποτέλεσμα οι καλλιέργειες να μην μπορούν να αναπτύξουν καλά ριζικά συστήματα,
- Περιοχές υψηλού ή χαμηλού pH (π.χ. όξινα θειικά εδάφη) εντός εκτάσεων που κατά τα άλλα ενδείκνυνται για καλλιέργεια,
- Σχηματισμοί αλατούχων εδαφών (κοινά σε ορισμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις της Μεσογείου και της Αυστραλίας),
- Περιοχές κοντά σε ανεμοφράκτες ή στις παρυφές δασικών εκτάσεων, όπου τα εδάφη είναι εξαιρετικά σκιασμένα (σε πολλές περιπτώσεις οι χαμηλοί θάμνοι ή η πιο μαλακή βλάστηση μπορεί να παρέχουν καλό βιότοπο για την άγρια ζωή σε αυτές τις περιοχές, καθώς προσφέρουν μια μεταβατική ζώνη στις παρυφές των δέντρων),
- Πεδινές περιοχές, μερικές φορές τεχνητές, όπου οι παραδοσιακές κτηνοτροφικές πρακτικές έχουν ενθαρρύνει την ανάπτυξη λιμνών, αλλά τώρα τείνουν να δημιουργούν στάσιμα ύδατα για αροτρίες καλλιέργειες,
- Περιοχές εκτεθειμένες σε πλημμύρες, συμπεριλαμβανομένων περιοχών όπου ενδέχεται να εισχωρήσει υφάλμυρο νερό κατά την πλημμυρίδα
- Περιοχές απόκρημνων πλαγιών, ιδιαίτερα ευάλωτες στη διάβρωση ή εκτάσεις όπου τα μηχανήματα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν εύκολα ή αποτελεσματικά,
- Περιοχές γύρω από τις παρυφές των γεωργικών εκτάσεων,
- Σε τοποθεσίες όπου οι όχθες ποταμών, οι ρίζες δέντρων ή η σκίαση (από κτήρια, περιφράξεις ή βλάστηση) δυσκολεύουν την πρόσβαση ή μειώνουν την απόδοση,
- Ανάμεσα σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και περιοχές άλλων καλλιεργειών, κατοικίες, οδούς, ποτάμια και ρυάκια

Οι γεωργοί και οι μόνιμοι εργαζόμενοι στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις συχνά γνωρίζουν ήδη πού βρίσκονται αυτές οι περιοχές εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης. Μόλις εντοπιστούν αντιοικονομικές περιοχές (ή άλλες περιοχές όπου δεν πρέπει να φυτευτούν καλλιέργειες), πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τα μέτρα που θα εφαρμοστούν για τη συγκεκριμένη περιοχή,

Η τελική απόφαση θα εξαρτηθεί από τα εξής:

- Νομοθεσία – Σε πολλές χώρες φερειπείν υπάρχουν κανονιστικές απαιτήσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των παρόχθιων περιοχών,
- Κίνδυνος – Εάν τα φυτοφάρμακα ψεκάζονται ψηλά στον αέρα (π.χ. σε οπωρώνες), τότε η φύτευση υψηλής βλάστησης κατά μήκος των υδάτινων ρευμάτων είναι προφανώς πιο σημαντική, ώστε να προστατεύεται το νερό,
- Πρακτικότητα – πόσο εύκολο είναι να αποκτήσετε πρόσβαση στην περιοχή; Διατίθενται κατάλληλα δενδρύλλια σε τοπικό επίπεδο;
- Δυνατότητα οποιασδήποτε οικονομικής υποστήριξης για συγκεκριμένους τύπους διαχείρισης,
- Εάν ορισμένοι τύποι διαχείρισης παρέχουν αξία στον γεωργό,
- Λήψη συμβουλών από τοπικούς εμπειρογνώμονες στον τομέα της βιοποικιλότητας σχετικά με τον τύπο του βιότοπου με τη μεγαλύτερη αξία σε τοπικό επίπεδο.

Η καταλληλότητα των διάφορων τύπων ενδημικών δέντρων ή ποαδών ειδών για τη δημιουργία περιοχών με υψηλή αξία βιοποικιλότητας εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης θα πρέπει να εξισορροπείται με τις ανάγκες της γεωργικής εκμετάλλευσης. Πολλά μπορούν να γίνουν χωρίς να διακυβευτεί η αποδοτικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Σε περιοχές πολύ κοντά σε καλλιέργειες, πρέπει να αποφεύγεται η φύτευση ειδών με μεγάλα ριζικά συστήματα που εξαπλώνονται κοντά στην επιφάνεια, ειδών που δημιουργούν μεγάλη σκιά σε σημαντικές περιόδους του έτους για την ανάπτυξη των καλλιεργειών, ειδών των οποίων η φυλλόπτωση ενδέχεται να μολύνει την καλλιέργεια ή ειδών που πρέπει να ψεκάζονται με εντομοκτόνα (π.χ. αν είναι δευτερεύοντες ξενιστές επιβλαβών οργανισμών για τις καλλιέργειες).

Αναμένεται η επανάληψη της οικονομικής αξιολόγησης ανά λίγα έτη. Τέτοιες περιοχές απαιτούν φύτευση ή διαχείριση αυτοχθόνων ειδών για τη δημιουργία βιότοπων με υψηλή αξία βιοποικιλότητας παρέχοντας υπηρεσίες όπως διαχείριση υδροφόρου ορίζοντα, αντιπλημμυρικά έργα, τόποι φωλιάσματος και αναζήτησης τροφής για εντομοφάγα πουλιά ή φυτά που χρησιμοποιούνται από είδη που ασκούν θηρευτική δραστηριότητα στους επιβλαβείς οργανισμούς.

F61

Αναμενόμενο. Προστασία βιότοπων και υπηρεσιών οικοσυστήματος από ζώα

Οι γεωργοί πρέπει να προστατεύουν τα φυσικά οικοσυστήματα από τυχόν όχληση ζώων δημιουργώντας φυσικά εμπόδια.

Όταν επιτρέπεται η πρόσβαση ζώων σε παρόχθιες περιοχές ή περιοχές με αξία βιοποικιλότητας, ενυπάρχει κίνδυνος βλάβης λόγω υπερβόσκησης, εδαφικής συμπίεσης ή διάβρωσης (π.χ. σε όχθες ποταμών) και υπερβολικής απόθεσης θρεπτικών συστατικών στις υδάτινες μάζες ή άλλα οικοσυστήματα λόγω κοπριάς. Οι γεωργοί αναμένεται να θεσπίσουν συστήματα (π.χ. περιφράξεις, θάμνους, τάφρους, κ.λπ.), για να αποτρέψουν την πρόσβαση ζώων σε ευαίσθητες περιοχές.

Φυσικά, επιτρέπεται η είσοδος ζώων σε φυσικά οικοσυστήματα ή άλλες περιοχές με υψηλή αξία βιοποικιλότητας, όπου απαιτείται βόσκηση χαμηλής έντασης για τη διατήρηση του οικοσυστήματος, για παράδειγμα, ορισμένοι αλπικοί θεριζόμενοι λειμώνες/λειμώνες αγριολούλουδων ή χερσότοποι ή μεσογειακές καλλιεργήσιμες εκτάσεις χαμηλής βόσκησης, ψευδοστέπες και βοσκότοποι dehesa.

6 ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ (ΔΙΟΞΕΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ)

6.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

F62	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης ενέργειας
Θα πρέπει να έχει θεοπιστεί ένα σχέδιο διαχείρισης ενέργειας (με αντίστοιχη τεκμηρίωση σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις ή για λογαριασμό ομάδων μικροκαλλιεργητών), το οποίο θα στοχεύει στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας.	

Η κατανόηση των κύριων χρήσεων της ενέργειας (δηλαδή της ηλεκτρικής ενέργειας και των καυσίμων) που χρησιμοποιούνται σε μια εκμετάλλευση είτε άμεσα (συμπεριλαμβανομένης της οικιακής χρήσης) είτε έμμεσα (μέσω συμβαλλόμενων γεωργικών υπηρεσιών) είναι το πρώτο βήμα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και τη μείωση των συναφών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Αυτό σημαίνει ότι:

- Οι κύριες χρήσεις της ενέργειας και οι πηγές ενέργειας πρέπει να προσδιορίζονται και να ποσοτικοποιούνται με υπολογισμό ή μέτρηση και
- Γίνονται κατανοητές οι συνέπειες της χρήσης τους ως προς τις άμεσες και έμμεσες εκπομπές.

Βήμα 1α: Παρακολούθηση της ενεργειακής κατανάλωσης

Η ηλεκτρική ενέργεια και το καύσιμο συχνά υπολογίζονται μόνο για ολόκληρη την εκμετάλλευση, ενώ ο επιμερισμός τους σε μεμονωμένες δραστηριότητες είναι δύσκολος. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν μπορούν να γίνουν χρήσιμες εκτιμήσεις, όπως οι εξής:

- Η χρήση του καυσίμου από τους ελκυστήρες για μεμονωμένες εργασίες μπορεί να υπολογιστεί γεμίζοντας το ρεζερβουάρ πριν από την έναρξη και ξανά μετά την ολοκλήρωση της γεωργικής εργασίας, υπολογίζοντας έτσι την ποσότητα επαναπλήρωσης που θα ισοδυναμεί με την ποσότητα που καταναλώθηκε και
- Η κατανάλωση της ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να υπολογιστεί με φορητά όργανα μέτρησης ισχύος που συνδέονται ανάμεσα στον ρευματοδότη και τον καταναλωτή. Τέτοια όργανα μέτρησης μπορούν συχνά να ενοικιαστούν από υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών, παρόχους ενέργειας, συμβούλους σε θέματα ενέργειας ή ΜΚΟ.

Βήμα 1β: Υπολογισμός της ενεργειακής κατανάλωσης

Στον κώδικα SAC2017 η υποβολή αναφορών με τις εκτιμώμενες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην εκμετάλλευση είναι ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ (δείτε κριτήριο F152). Το εργαλείο υπολογισμού ενέργειας και αερίων θερμοκηπίου 'Cool Farm Tool' της Unilever μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκτίμηση της ενεργειακής κατανάλωσης, εάν είναι δύσκολη η διενέργεια πραγματικών μετρήσεων.

Βήμα 1γ: Υπολογισμός ενεργειακής αποδοτικότητας

Διαιρέστε τη συνολική ποσότητα ενέργειας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή μιας καλλιέργειας ή ζωικού προϊόντος διά της απόδοσης. Αυτός είναι ο αριθμός που κατά κανόνα παράγει το εργαλείο 'Cool Farm Tool'.

Βήμα 2α: Λήψη μέτρων για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης

Οι πρακτικές που μειώνουν την ενεργειακή κατανάλωση είναι κυρίως οι εξής:

- Αποφυγή σπατάλης ενέργειας (π.χ. απενεργοποιώντας τον εξοπλισμό όταν δεν χρειάζεται, συντήρηση μηχανημάτων, αντικατάσταση ανεπαρκούς θέρμανσης και συστημάτων φωτισμού και βελτίωση της μόνωσης και του εξερισμού),
- Αποφυγή περιττών εργασιών (π.χ. μείωση άρσης, συνδυασμός αγροτικών εργασιών και χρήση συστημάτων ελεγχόμενης κυκλοφορίας στον αγρό ή συστημάτων καθοδήγησης) και
- Αναβάθμιση ή αντικατάσταση ενεργειακά μη αποδοτικών μονάδων ή εξοπλισμού.

Οι περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες διεξάγουν εκτεταμένα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της γεωργίας, με συμβουλευτική καθοδήγηση και συχνά επιδοτήσεις για πρακτικές και βελτιώσεις στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας. Επικοινωνήστε με την τοπική υπηρεσία γεωργικών εφαρμογών, για να μάθετε για τυχόν διαθέσιμα προγράμματα.

Οι προμηθευτές της Unilever μπορούν να υποστηρίξουν τους γεωργούς που προμηθεύουν τη Unilever για την ανάπτυξη ενός συστήματος διαχείρισης ενέργειας και την ιεράρχηση των δράσεων. Οι προμηθευτές μπορούν επίσης να συντονίσουν τη μαζική αγορά πιο ενεργειακά αποδοτικών υλικών.

F63	Θεμελιώδες. Ανανεώσιμη ενέργεια
Η χρήση της ανανεώσιμης ενέργειας στις εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να αυξηθεί, όπου είναι διαθέσιμη και προσιτή.	

Οι γεωργοί ενθαρρύνονται να αυξήσουν το ποσοστό της ανανεώσιμης ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα που χρησιμοποιούν κατά τη διεξαγωγή γεωργικών εργασιών. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση ανανεώσιμων καυσίμων για γεωργικές δραστηριότητες, καθώς και την αγορά «πράσινης ενέργειας». Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συγκαταλέγονται και οι εξής: αιολική, ηλιακή, υδροηλεκτρική, γεωθερμική ενέργεια, βιομάζα και παλιρροϊκή ενέργεια.

Οι γεωργοί ενδέχεται να έχουν πρόσβαση σε ανανεώσιμες πηγές ηλεκτρικής ενέργειας ή πηγές ηλεκτρικής ενέργειας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα (π.χ. «πράσινη ενέργεια») από το εθνικό δίκτυο

1 <http://www.controlledtrafficfarming.com>

και ιδιόκτητα συστήματα παροχής ενέργειας που χρησιμοποιούν ανανεώσιμα καύσιμα), καύσιμα οχημάτων (π.χ. βιοντίζελ ή βιοαιθανόλη) ή καύσιμο λεβήτων (π.χ. καυσόξυλα, άχυρο, συσσωματώματα βιομάζας, κ.λπ.).

Η Unilever ενθαρρύνει την εγκατάλειψη μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και πηγών ενέργειας υψηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα. Ωστόσο, η ανανεώσιμη ενέργεια δεν έχει πάντα καθαρά θετική περιβαλλοντική επίδραση, δεδομένου ότι η παραγωγή βιοκαυσίμων απαιτεί ενέργεια, ενώ άλλες επιλογές ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις.

Η χρήση υγρών βιοκαυσίμων στα γεωργικά μηχανήματα δεν είναι αποδεκτή ως αποδεικτικό στοιχείο συμμόρφωσης, καθώς το βιοντίζελ και η βιοαιθανόλη από καλλιέργειες π.χ. κράμβης, φοινικέλαιου, καλαμποκιού και σιταριού συνήθως ούτε συμβάλλουν στη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης ούτε στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Αυτό συμβαίνει επειδή η παραγωγή της πρώτης ύλης είναι ενεργοβόρα και συνήθως στηρίζεται σε μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ η ενεργειακή χρήση, η καλλιέργεια της γης και (ορισμένες φορές) η αλλαγή χρήσης της γης ενδέχεται να συνεπάγονται υψηλές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Επίσης, υπάρχουν άλλες δευτερεύουσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις των βιοκαυσίμων οι οποίες εντοπίζονται δυσκολότερα, όπως ο ανταγωνισμός με τις γεωργικές εκτάσεις επισιτιστικών καλλιεργειών, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης αγροχημικών προϊόντων και γης κατά την παραγωγή πρώτης ύλης, η κατανάλωση νερού από την πρώτη ύλη και οι υψηλότερες εκπομπές επιβλαβών ουσιών σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ορυκτά καύσιμα².

Τα μόνα βιοκαύσιμα που συμβάλλουν πραγματικά στην εξοικονόμηση ορυκτής ενέργειας και εκπομπών τείνουν να είναι αυτά που παράγονται από γνήσια απόβλητα υλικά, όπως αναλωμένα μαγειρικά έλαια, αλλά τέτοιες πηγές ενέργειας τείνουν να είναι περιορισμένες. Πολλές κυβερνήσεις έχουν θέσει ισχυρά κίνητρα για την επιθετική επέκταση του βιοντίζελ και της βιοαιθανόλης, και σε αυτές τις περιπτώσεις, οι τιμές μπορεί να είναι ελκυστικές και να δικαιολογούν τη χρήση τους στη γεωργία.

Η επιλογή υδροηλεκτρικών έργων μικρής κλίμακας μπορεί επίσης να συνεπάγονται αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, καθώς σύμφωνα με την ορθή πρακτική πρέπει να διατηρείται η κανονική ροή υδάτων στο πληγνέν υδατόρευμα επιτρέποντας έτσι στα υδρόβια και στα συνδεδεμένα χερσαία οικοσυστήματα να λειτουργούν απρόσκοπτα (π.χ. μεταναστεύσεις ψαριών), διατηρώντας παράλληλα τις σχετικές υπηρεσίες οικοσυστήματος για τις τοπικές κοινότητες (π.χ. αλιεία και rafting).

Οι φωτοβολταϊκοί/ηλιακοί συλλέκτες μπορεί να είναι οικονομικά αποδοτικοί μεσοπρόθεσμα, ειδικά για φωτισμό σε απομακρυσμένα μέρη της εκμετάλλευσης.

6.2 ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ

S6

Αναμένεται. Μεταφορές μεταξύ της εκμετάλλευσης και του εργοστασίου

Αναμένουμε από τους προμηθευτές να διαθέτουν τεκμηριωμένο σχέδιο για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και των απωλειών κατά τη μεταφορά προϊόντων μεταξύ της εκμετάλλευσης και του εργοστασίου, συμπεριλαμβανομένης της οργάνωσης του εφοδιασμού (logistics), έτσι ώστε τα προϊόντα να συλλέγονται όσο το δυνατόν συντομότερα μετά τη συγκομιδή και να ελαχιστοποιείται ο χρόνος μεταφοράς μεταξύ των εκμεταλλεύσεων και της παραλαβής από το εργοστάσιο.

Ακόμα και όταν η παράδοση στο εργοστάσιο αποτελεί ευθύνη του γεωργού, αναμένουμε ότι στο κριτήριο αυτό θα εμπλακούν και οι προμηθευτές της Unilever. Αναμένουμε από τους προμηθευτές να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν συστήματα που ελαχιστοποιούν τα απόβλητα και τη μη αποδοτική ενεργειακή χρήση κατά τη μεταφορά στο εργοστάσιο πρωτογενούς επεξεργασίας – κατά προτίμηση σε συνεργασία με τους γεωργούς.

Τα από κοινού συμφωνηθέντα συστήματα μεταφορών πρέπει να περιλαμβάνουν ένα στοιχείο επιμερισμού κινδύνου, έτσι ώστε οι γεωργοί να μη επωμίζονται όλους τους κινδύνους, όπως τυχόν απώλεια σοδειάς, αλλοίωση γάλακτος και απώλεια ποιότητας, σε περίπτωση που τα οχήματα μεταφοράς ή τα εργοστασιακά συστήματα υποδοχής παρουσιάσουν βλάβη.

Το τελικό σύστημα προς υλοποίηση προφανώς θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες όπως:

- Τη φύση του συγκομιζόμενου υλικού,
- Τον τρόπο συγκομιδής και αποθήκευσης του υλικού, καθώς επίσης τις απαιτήσεις για την ψύξη των προϊόντων μεταξύ της εκμετάλλευσης και του εργοστασίου,
- Τον καιρό και το κλίμα κατά τη συγκομιδή συμπεριλαμβανομένων των παραμέτρων της θερμοκρασίας του αέρα και της ηλιακής ακτινοβολίας κατά τη μεταφορά,
- Την απόσταση και την ταχύτητα μεταφοράς και
- Την ποιότητα του οδικού δικτύου.

Οι διαδρομές μεταξύ των εκμεταλλεύσεων και του εργοστασίου θα πρέπει να οργανώνονται προσεκτικά, έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται η χρήση των καυσίμων και η ποιότητα των προϊόντων να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα. Οι οδηγοί θα πρέπει να γνωρίζουν εναλλακτικές διαδρομές σε περίπτωση κυκλοφοριακού προβλήματος.

Οι γεωργοί πρέπει να γνωρίζουν τον χρόνο παραλαβής των καλλιεργειών από την εκμετάλλευση ή το κέντρο συλλογής τους και να ενημερώνονται (π.χ. μέσω κινητού τηλεφώνου) το συντομότερο δυνατό, εάν η συλλογή καθυστερήσει.

Ομοίως, εάν οι γεωργοί παραδίδουν οι ίδιοι στο εργοστάσιο, πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με τον βέλτιστο χρόνο παράδοσης. Η μακροχρόνια αναμονή – ειδικά σε συνθήκες καύσωνα – προκαλεί όχι μόνο την υποβάθμιση της ποιότητας των

2 Η έκθεση του ΕΟΠ 7/2006 διατίθεται στη διεύθυνση http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_7

συγκομιζόμενων προϊόντων, αλλά επίσης δαπανά ένα μεγάλο μέρος του χρόνου των γεωργών.

Οπωσδήποτε ο προγραμματισμός και η βελτιστοποίηση των δρομολογίων είναι σημαντικά, αλλά και η ταχύτητα της μεταφοράς μπορεί επίσης να αποδειχθεί σημαντική για τη διατήρηση της ποιότητας.

S7	Αναμένεται. Χρήση τοπικών πόρων
Εφόσον είναι εφικτό, οι πρώτες ύλες και οι εργαζόμενοι πρέπει να βρίσκονται σε περιοχές κοντά στο εργοστάσιο έτσι, ώστε να μειώνονται οι εκπομπές λόγω μεταφοράς.	

Το κριτήριο αυτό στοχεύει στη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και στην υποστήριξη των αγροτικών κοινοτήτων και της αγροτικής υποδομής σε περιοχές όπου καλλιεργούνται τα προϊόντα μας. Ενθαρρύνουμε τους προμηθευτές μας να διερευνήσουν το ενδεχόμενο χρήσης τοπικών πόρων, ενθαρρύνουμε τους ντόπιους γεωργούς να παράγουν τις απαιτούμενες πρώτες ύλες και να κατανοήσουν τα οφέλη που προκύπτουν από τον τοπικό εφοδιασμό, όπως μεγαλύτερη ευελιξία σε περίπτωση προβλημάτων.

Αναγνωρίζουμε ότι αυτό δεν είναι πάντα πρακτικό και ότι (ανάλογα την περίπτωση) το συνολικό αποτύπωμα άνθρακα ή η κατανάλωση ενέργειας στην εφοδιαστική αλυσίδα ενδέχεται να είναι χαμηλότερη στην περίπτωση χρήσης πιο απομακρυσμένων πόρων. Ωστόσο, ενδέχεται να προκύψει εξοικονόμηση κόστους υιοθετώντας πρακτικές τοπικού εφοδιασμού, οι οποίες με τη σειρά τους θα διασφαλίσουν υψηλότερο βαθμό ολοκλήρωσης και ισχύος σε επίπεδο τοπικής οικονομίας.

S8	Αναμένεται. Προγραμματισμός συγκομιδής
Συνεργασία με γεωργούς για τον προγραμματισμό της συγκομιδής όσο το δυνατό αποτελεσματικότερα και τη μεγιστοποίηση της απόδοσης και της ποιότητας. Να σημειωθεί ότι το κριτήριο αυτό μπορεί να μην ισχύει, εάν η πρώτη ύλη μπορεί να αποθηκευτεί για μετέπειτα επεξεργασία χωρίς υποβάθμιση της ποιότητας.	

Οι ημερομηνίες φύτευσης και πιθανής συγκομιδής πρέπει να σχεδιάζονται και να προγραμματίζονται, ώστε να αντιστοιχούν με την ικανότητα παραγωγής του εργοστασίου, όπως στις περιπτώσεις όπου:

- Πρέπει να χρησιμοποιηθούν αρκετές ποικιλίες, προελεύσεις ή κλώνοι υλικού φύτευσης για μια πιο ομοιόμορφη κατανομή της απόδοσης σε όλο το έτος.
- Στην περίπτωση ετήσιων καλλιεργειών, οι μεταποιητές συχνά προγραμματίζουν τους χρόνους σποράς, προκειμένου να διασφαλιστεί μια ομοιόμορφη κατανομή των ημερομηνιών συγκομιδής.

Οι μεταποιητές, κατά προτίμηση σε συνεργασία με τους γεωργούς ή τους εκπροσώπους των γεωργών, θα πρέπει να επινοούν δίκαια συστήματα αγοράς σε περιόδους που το εργοστάσιο δεν διαθέτει επαρκή ικανότητα μεταποίησης της διαθέσιμης καλλιέργειας ή των διαθέσιμων προϊόντων με στόχο τη μεγιστοποίηση της κερδοφορίας τόσο για το εργοστάσιο όσο και για το αγρόκτημα και ταυτόχρονα την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων.

Η σπατάλη στην παραγωγή μπορεί να ελαχιστοποιηθεί με τη χρήση διαφόρων καλλιεργητικών ποικιλιών (π.χ. πρώιμες ποικιλίες, ποικιλίες ανθεκτικές σε ασθένειες ή ξηρασία) και μεταβαλλόμενες ημερομηνίες σποράς ή μεταφύτευσης καθ' όλη τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιοχής. Για περισσότερες προτάσεις σχετικά με την αποφυγή σπατάλης και επαναχρησιμοποίησης των γεωργικών αποβλήτων, δείτε το κεφάλαιο **Διαχείριση αποβλήτων**.

S9	Αναμένεται. Συνθήκες μεταφοράς
Τα συστήματα μεταφοράς από την εκμετάλλευση στο εργοστάσιο πρέπει να σχεδιάζονται για την ελαχιστοποίηση της απώλειας ποιότητας του συγκομιζόμενου προϊόντος. Αυτό μπορεί να σημαίνει μόνωση, ψύξη και μείωση της σύνθλιψης του φορτίου. Ενδέχεται να απαιτούνται εξειδικευμένα οχήματα.	

Τα συστήματα μεταφοράς θα πρέπει να σχεδιάζονται για την ελαχιστοποίηση της απώλειας ποιότητας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με μόνωση, ψύξη και μείωση της σύνθλιψης του φορτίου. Ενδέχεται να απαιτούνται εξειδικευμένα ρυμουλκούμενα ή/και προσθήκες ρυμουλκούμενων. Τα συστήματα πρέπει να είναι σε θέση να ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο μόλυνσης του προϊόντος από προηγούμενο φορτίο ή άλλα υλικά που αποθηκεύονται ή μεταφέρονται μαζί με το προϊόν. Προκειμένου να γίνει εφικτό κάτι τέτοιο, ενδέχεται να απαιτούνται προσθήκες ρυμουλκούμενου.

6.3 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ

S10	Αναμένεται. Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου
Οι προμηθευτές, σε συνεργασία με τους γεωργούς, πρέπει να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν ένα σχέδιο για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στην εκμετάλλευση. Αυτό μπορεί να συνδυαστεί με το Σχέδιο διαχείρισης ενέργειας (F62)	

Η γεωργία αποτελεί σημαντική πηγή εκπομπών ΑΘΚ. Τα κυριότερα ΑΘΚ είναι τα εξής:

- **Υποξείδιο του αζώτου** (N_2O), το οποίο παράγεται κυρίως με τη χρήση λιπασμάτων αζώτου, την άρωση του εδάφους, τη διαχείριση της κοπριάς, την καλλιέργεια τυρφώδους εδάφους και τη χρήση ενέργειας για την παραγωγή εισροών και τη διεξαγωγή γεωργικών εργασιών. Το N_2O ως ΑΘΚ είναι περίπου 300 φορές ισχυρότερο από το CO_2 .
- **Το μεθάνιο** (CH_4), αποτελεί κυρίως προϊόν ζύμωσης του πεπτικού συστήματος των ζώων, των καλλιεργειών αναποφλοιώτου ρυζιού, της διαχείρισης κοπριάς και της ενεργειακής χρήσης για την παραγωγή εισροών. Το CH_4 ως ΑΘΚ είναι πάνω από 20 φορές ισχυρότερο από το CO_2 .
- **Το διοξείδιο του άνθρακα** (CO_2), αποτελεί κυρίως προϊόν της μετατροπής γαιών, όπως δασών και σαβανών σε καλλιεργήσιμη γη ή χορτολιβαδική έκταση, αλλά παράγεται και από τη χρήση μηχανημάτων και τη μεταφορά

Συνεπώς, η αποδοτική χρήση μηχανημάτων, λιπάσματος και ζωοτροφών, σε συνδυασμό με την ελαχιστοποίηση της μετατροπής γαιών, μειώνει τη «ροή» των ΑΘΚ στην ατμόσφαιρα. Φυσικά, η γεωργία μπορεί επίσης να «απορροφήσει» CO_2 από την

ατμόσφαιρα αποθηκεύοντας άνθρακα (C) σε εδάφη και στην ιστάμενη βιομάζα, όπως τα δέντρα – αυξάνοντας τη «ροή» του άνθρακα σε μακροπρόθεσμες αποθήκες που συχνά αναφέρονται ως «**δέσμευση άνθρακα**».

Οι ροές (εκπομπές και δέσμευση) των ΑΘΚ είναι πολύ πιο μεταβλητές και δύσκολο να υπολογιστούν στα γεωργικά συστήματα απ' ό,τι στις βιομηχανικές διεργασίες. Παρόλο που έχει υποστηριχθεί ότι οι δυσκολίες στον υπολογισμό και την ποσοτικοποίηση καθιστούν αδύνατη τη διαχείριση και την παρακολούθηση των επιπτώσεων, τώρα διατίθενται εργαλεία που μπορούν να παρέχουν στους γεωργούς τις πληροφορίες και την υποστήριξη που χρειάζονται για να δημιουργήσουν θετικό αντίκτυπο σε αυτόν τον τομέα.

Η Unilever σε συνεργασία με άλλους εταίρους ανέπτυξε το εργαλείο 'Cool Farm Tool', μια εύχρηστη εφαρμογή υπολογισμού των γεωργικών αερίων θερμοκηπίου³, το οποίο βοηθά στον εντοπισμό των κύριων πηγών γεωργικών εκπομπών, καθώς και πρακτικών επιλογών διαχείρισης στις οποίες μπορούν να προβούν οι γεωργοί για τη μείωση των εκπομπών.

Η απαίτηση αυτή έχει εισαχθεί στον κώδικα SAC2017 για να διασφαλιστεί ότι οι γεωργοί, κατά προτίμηση μαζί με άλλους γεωργούς και προμηθευτές της Unilever, λαμβάνουν υπόψη τα αποτελέσματα του εργαλείου Cool Farm Tool ή άλλων συστημάτων αξιολόγησης των ΑΘΚ και ότι έχουν ληφθεί υπόψη οι δυνατότητες για τη μείωση των εκπομπών.

F64	Αναμένεται. Χρήση φωτιάς
Η φωτιά δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την προετοιμασία της γης ή για την απόρριψη καταλοίπων συγκομιδής εντός της εκμετάλλευσης. Για να χρησιμοποιείται φωτιά, δεν θα πρέπει να υπάρχει πρακτική εναλλακτική λύση, ενώ το άναμμα της φωτιάς πρέπει να αποτελεί τεκμηριωμένη σύσταση ή οδηγία μιας αναγνωρισμένης αρχής (π.χ. για φυτοϋγειονομικούς λόγους ή λόγους δημόσιας υγείας). Όλες οι φωτιές πρέπει να αντιμετωπίζονται με προσοχή, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος και η βλάβη σε ανθρώπους, ιδιοκτησίες και περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της ελαχιστοποίησης της ενόχλησης λόγω καπνού.	

Η Unilever αποθαρρύνει σθεναρά τη χρήση της φωτιάς για την προετοιμασία της γης και την απόρριψη των καταλοίπων μετά τη συγκομιδή.

Η χρήση φωτιάς:

- Είναι επικίνδυνη για τους εργαζόμενους και τις γειτονικές κοινότητες,
- Αντιμετωπίζεται δύσκολα και μπορεί να εξαπλωθεί σε περιοχές που δεν είχαν αρχικά προγραμματιστεί για καύση και
- Καταστρέφει την περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανική ύλη, τη χλωρίδα και την πανίδα.

Όταν χρησιμοποιείται φωτιά, θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι:

- Δεν υπάρχουν άλλες βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις, όπως στις περιπτώσεις που κάποια αρχή έχει συστήσει τέτοιες πρακτικές (π.χ. για φυτοϋγειονομικούς λόγους ή λόγους δημόσιας υγείας

ή για την εξάλειψη χωροκατακτητικών ειδών/εξυγίανση καλλιεργειών, προκειμένου να εξαλειφθεί η πηγή κάποιων ασθενειών),

- Η καύση διεξήχθη σύμφωνα με τον νόμο και όλους τους σχετικούς κανονισμούς (π.χ. υγεία και ασφάλεια, πυροπροστασία, περιβάλλον και διατήρηση κ.λπ.),
- Όλα τα άτομα που εμπλέκονται στην απόφαση πρέπει να έχουν ενημερωθεί πλήρως για τους κινδύνους και τις συνέπειες και
- Οι υπεύθυνοι εποπτείας (και κατά προτίμηση όλοι οι εμπλεκόμενοι εργαζόμενοι) έχουν εκπαιδευτεί στη διαχείριση πυρκαγιάς.

Αν η φωτιά πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την προετοιμασία της γης, ο καπνός πρέπει να είναι ελάχιστος και δεν θα πρέπει να αποτελέσει αφορμή για καταγγελίες από γείτονες. Πρέπει να δοθεί εξαιρετική προσοχή, ώστε η φωτιά να μην εξαπλωθεί εκτός της προγραμματισμένης περιοχής. Η φωτιά δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιείται σε οργανικά (τυρφόδη) εδάφη που ενδέχεται να αναφλεγούν.

Για πληροφορίες σχετικά με θέματα πυρασφάλειας για κτίρια και αποθήκες, ανατρέξτε στα κεφάλαια «**Κοινωνικά ζητήματα**» και «**Αλυσίδα αξίας**».

F65	Θεμελιώδες. Γεννήτριες, αποτεφρωτήρες, ανασερόβιοι χωνευτήρες κ.λπ. εντός εκμετάλλευσης
Τα συστήματα θέρμανσης, παραγωγής ενέργειας και αποτέφρωσης στην εκμετάλλευση πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις και πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο με το κατάλληλο μείγμα καυσίμου. Πρέπει να διεξάγεται τακτική συντήρηση του εξοπλισμού και της τεχνολογίας ελέγχου ρύπανσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η καθαρή και αποδοτική καύση. Όλοι οι αποτεφρωτήρες και οι τοποθεσίες καύσης πρέπει να βρίσκονται σε νόμιμες θέσεις και να χωροθετούνται έτσι, ώστε να ελαχιστοποιούνται τυχόν προβλήματα και καταγγελίες από την τοπική κοινότητα.	

Η υπαίθρια καύση αποβλήτων ή η απόρριψη σε αποτεφρωτήρες ή λέβητες (με ή χωρίς ανάκτηση της θερμότητας) συνηθίζεται σε αγροτικές περιοχές και σε εκμεταλλεύσεις ανά τον κόσμο, ακόμη και σε μέρη όπου είναι παράνομη. Η παράνομη καύση των αποβλήτων δεν είναι αποδεκτή.

Οι γεννήτριες, οι λέβητες, οι αποτεφρωτήρες και οι τοποθεσίες καύσης πρέπει να βρίσκονται σε νόμιμες θέσεις και να προορίζονται για τον σκοπό αυτό. Στις περιπτώσεις που τα απόβλητα καίγονται/αποτεφρώνονται στην εκμετάλλευση, ο καπνός πρέπει να είναι ελάχιστος και δεν πρέπει να αποτελεί αφορμή για καταγγελίες γειτόνων (συμπεριλαμβανομένων των γεωργών και των εργαζομένων στην εκμετάλλευση).

Οι αποτεφρωτήρες πρέπει να σχεδιάζονται και να συντηρούνται για τη διάθεση των αποβλήτων που παράγονται στην εκμετάλλευση. Πολλοί αποτεφρωτήρες γενικής χρήσης δεν ενδείκνυνται για τη απόρριψη σφαγίων, ιατρικών απορριμμάτων ή αποβλήτων μολυσμένων από φυτοφάρμακα. Εάν δεν διατίθεται κατάλληλος αποτεφρωτήρας στην εκμετάλλευση, μπορείτε να απευθυνθείτε στον Δήμο (για σφάγια), σε κάποιον κτηνίατρο ή κρεοπωλείο.

Η τέφρα από την αποτέφρωση σφαγίων χοίρου ή πουλερικών εντός της εκμετάλλευσης ή από λέβητες καύσης ξυλείας ή αποβλήτων που χρησιμοποιούνται για την αποξήρανση ή μεταποίηση καλλιεργειών (π.χ. τσαγιού και φοινικέλαιου) μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο βελτιωτικό εδάφους ή προσθήκη σε χούμο (κομπόστ). Η τέφρα έχει πολύ υψηλό pH (δηλαδή είναι πολύ αλκαλική) και θα πρέπει να εφαρμόζεται με φειδώ και καθόλου στις καλλιέργειες που απαιτούν εδάφη με χαμηλό pH, όπως το τσάι.

Αποβλήτα που δεν πρέπει να αποτεφρώνονται

Πρέπει να ληφθεί μέριμνα για να διασφαλιστεί ότι δεν καίγονται ποτέ ακατάλληλα υλικά σε υπαίθρια φωτιά ή σε αποτεφρωτήρες χαμηλής θερμοκρασίας.

Τα ακόλουθα υλικά **δεν** πρέπει να καίγονται στην εκμετάλλευση, εκτός εάν υπάρχουν εξειδικευμένες εγκαταστάσεις (οι οποίες είναι εξαιρετικά απίθανο να υπάρχουν στις εκμεταλλεύσεις):

- Αταξινόμητα πλαστικά υλικά. Για ορισμένα πλαστικά, η αποτέφρωση αποτελεί εύλογη επιλογή, **αλλά όχι για όλα τα είδη**.
- Πλαστικά που περιέχουν **οργανοχλωριωμένες ουσίες** (π.χ. PVC), καθώς η καύση δημιουργεί επιβλαβείς διοξίνες. Αυτές οι ουσίες είναι γνωστό ότι είναι άκρως τοξικές, καρκινογόνες και προκαλούν διαταραχές του ενδοκρινικού συστήματος.
- **Πολυστυρένιο** (π.χ. ποτήρια από φελιζόλ, συσκευασίες φρούτων και κρέατος, περιέκτες αυγών και κάποιες συσκευασίες γάλακτος), καθώς η καύση τους ενδέχεται να απελευθερώσει αέριο στυρενίου.
- **Πλαστικές ύλες που έχουν μολυνθεί με φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΠΠΚ)/ φυτοφάρμακα.**

Πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν αποτεφρώνονται οι χρησιμοποιημένες μπαταρίες (που περιέχουν βαρέα μέταλλα) και άλλες δυνητικές πηγές ρυπογόνων ουσιών εδάφους ή καλλιεργειών, ειδικά εάν η τέφρα επαναχρησιμοποιηθεί. Σε κάποιους τύπους μπαταριών ενυπάρχει επίσης κίνδυνος έκρηξης.

Ανατρέξτε στο κεφάλαιο **Διαχείριση αποβλήτων** για περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με τη διάθεση των αποβλήτων και τους ανασερόβιους χωνευτήρες, καθώς και στο κεφάλαιο **Αλυσίδα αξίας** σχετικά με την αποθήκευση των αποβλήτων.

7 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

7.1 ΓΕΝΙΚΑ

F66	Αναμένεται. Σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων
Πρέπει να υπάρχει ένα σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων, σχεδιασμένο για την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων, ειδικά, των απωλειών και των αποβλήτων τροφίμων. Σ' αυτό περιλαμβάνονται εκτιμήσεις των ροών αποβλήτων από το αγρόκτημα και/ή το σύστημα παραγωγής πρώτων υλών της Unilever (είδος αποβλήτων και εκτίμηση της ποσότητας αποβλήτων που παράγεται) και η πρόληψη παραγωγής αποβλήτων, η ελαχιστοποίηση, η επαναχρησιμοποίηση, η ανακύκλωση, η ανάκτηση ενέργειας και οι λειτουργίες ασφαλούς διάθεσης που θα πρέπει να υπάρχουν για κάθε είδος αποβλήτων.	

Το σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων πρέπει να τεκμηριώνεται. Οι προμηθευτές μπορούν να ετοιμάζουν το σχέδιο σε συνεργασία με μικροκαλλιεργητές/εκ μέρους μικροκαλλιεργητών που τους προμηθεύουν.

Υποδείγματα σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων διατίθενται συχνά από τοπικές ή εθνικές κρατικές οργανώσεις, όπως για παράδειγμα [εδώ](#). Τέτοια «τυποποιημένα» έντυπα μπορούν να προσαρμοστούν με την προσθήκη σημειώσεων στις υπό εξέταση επιλογές για μείωση, επαναχρησιμοποίηση ή για ανακύκλωση.

Όπου είναι δυνατόν, οι προμηθευτές και οι γεωργοί της Unilever θα πρέπει να σχεδιάζουν από κοινού τα συστήματά τους για τη μείωση των αποβλήτων. Οι προμηθευτές είναι συχνά σε θέση να ενθαρρύνουν τους γεωργούς να δημιουργήσουν ομάδες, ώστε να διαχειρίζονται καλύτερα τα απόβλητα. Για παράδειγμα, η ανακύκλωση ή η κομποστοποίηση γεωργικών αποβλήτων μπορεί να μην είναι πρακτικές για μεμονωμένα αγροκτήματα, αλλά να αποτελούν μια καλή επιλογή για μια ομάδα γεωργών ή ένα συνεταιριστικό αγρόκτημα. Εξαιτίας της χαμηλής τους αξίας, η σωστή διαχείριση των αποβλήτων είναι συχνά λιγότερο ακριβή, εάν μπορούν να στοιβαχτούν σε μεγαλύτερα αγροκτήματα, από ομάδες γεωργών ή από γεωργούς σε συνεργασία με κάποιον που εκτελεί την επεξεργασία ή έναν χονδρέμπορο. Ανάδοχοι για τη διάθεση αποβλήτων, οι τοπικές αρχές ή επιχειρήσεις ανακύκλωσης είναι περισσότερο πρόθυμες να παραλάβουν απόβλητα από καλά οργανωμένες αποθήκες χύδην προϊόντων παρά από μικρές αποθήκες μικτών υλικών σε αγροκτήματα. Σε κάποια μέρη του κόσμου, η πρόβλεψη καλών εγκαταστάσεων αποθήκευσης αποβλήτων αποτελεί επίσης μια ευκαιρία για την ομάδα των γεωργών, την τοπική κοινότητα ή τους τοπικούς επιχειρηματίες για να ξεκινήσουν μια επιχείρηση ανακύκλωσης (π.χ. πλαστικών ή γυαλιού) ή μια ευκαιρία για τη σωστή διαχείριση επικινδυνών αποβλήτων (π.χ. μπαταρίες).

Βήμα 1: Εκτίμηση των μεγάλων ρευμάτων αποβλήτων

- Η κατανόηση των βασικών ειδών των αποβλήτων που δημιουργούνται στο αγρόκτημα είναι το πρώτο βήμα προς τη μείωση των αποβλήτων και τη βελτίωση της επαναχρησιμοποίησης, της ανακύκλωσης και της διάθεσης των αποβλήτων.

Βήμα 2: Χρήση της έννοιας «Ιεραρχία των αποβλήτων» για τον καθορισμό της καλύτερης επιλογής για τη διαχείριση κάθε ρεύματος αποβλήτων. Το σχέδιο διαχείρισης πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής θέματα:

- Πρόληψη & μείωση αποβλήτων
- Επαναχρησιμοποίηση και επιλογές ανακύκλωσης που υπάρχουν ήδη και εκείνες που βρίσκονται υπό εξέταση και
- Μέθοδοι ανάκτησης ενέργειας ή
- Διάθεση άλλων αποβλήτων.

Επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αποβλήτων

Επιλογές επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης αποβλήτων είναι όλο και περισσότερο διαθέσιμες σε αγροτικές περιοχές ανά τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών καθαρισμού ελαίων για **λιπαντικά έλαια**, παλιών μηχανών και της ανακύκλωσης **πλαστικών**.

Ανάκτηση ενέργειας

Εάν υπάρχουν μεγάλοι όγκοι αποβλήτων βιομάζας σε τοπικό επίπεδο και η κομποστοποίηση δεν αποτελεί επιλογή ή εάν είναι διαθέσιμο σωστά ταξινομημένο πλαστικό, τότε η παραγωγή θερμότητας ή ηλεκτρικής ενέργειας από τα απόβλητα είναι μια πολύ καλύτερη επιλογή από την υγειονομική τους ταφή. Σε αγροτικές περιοχές όπου δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις για την ανακύκλωση χαρτιού και τα τοπικά εργοστάσια χρησιμοποιούν ξύλο ή βιομάζα ως καύσιμο, η καύση των αποβλήτων από χαρτί γραφειακής χρήσης ή από χαρτόνι μπορεί να είναι η καλύτερη μέθοδος διάθεσης.

Ωστόσο, εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή αποτεφρωτήρες που βρίσκονται στο αγρόκτημα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αναποτελεσματική καύση «αποβλήτων βιομάζας» με σκοπό απλά την απαλλαγή από αυτά· η κομποστοποίηση αποτελεί συχνά μια καλύτερη επιλογή.

F67	Αναμένεται. Βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων
Η διαχείριση αποβλήτων πρέπει να βελτιώνεται με την πάροδο του χρόνου. Το σχέδιο θα περιλαμβάνει ένα χρονοδιάγραμμα και ένα σύστημα παρακολούθησης το οποίο θα δείχνει πώς έχει βελτιωθεί η διαχείριση αποβλήτων.	

Σ' αυτό περιλαμβάνονται προγράμματα βελτίωσης σχεδιασμένα για τη μείωση του ποσοστού της καλλιέργειας που δεν συλλέχτηκε και παρέμεινε στο χωράφι ή των απωλειών κατά τη μεταφορά καθώς και προγράμματα που αναπτύσσουν καλύτερες επιλογές για τη διαχείριση των αποβλήτων σε τοπικό επίπεδο σε συνεργασία με άλλους και/ή τα οποία ασκούν πιέσεις σε τοπικές κυβερνήσεις ή επιχειρήσεις για να δημιουργήσουν τέτοια συστήματα.

Μόλις υιοθετηθούν «οι καλύτερες στην κατηγορία τους» πρακτικές διαχείρισης αποβλήτων (και παράγονται μόνο τα ελάχιστα/απαραίτητα απόβλητα), θα είναι επιθυμητή, φυσικά, η διατήρηση αυτού του εξαιρετικού επιπέδου επίδοσης.

F68	Σημαντικό. Περιορισμοί της Βελτίωσης
Η διαχείριση αποβλήτων πρέπει να βελτιώνεται με την πάροδο του χρόνου. Το σχέδιο θα περιλαμβάνει ένα χρονοδιάγραμμα και ένα σύστημα παρακολούθησης το οποίο θα δείχνει πώς έχει βελτιωθεί η διαχείριση αποβλήτων.	

Οι λόγοι για τους οποίους δεν υιοθετούνται οποιεσδήποτε από τις διαθέσιμες επιλογές μείωσης, επαναχρησιμοποίησης ή ανακύκλωσης θα πρέπει να δικαιολογούνται και να τεκμηριώνονται στο πρόγραμμα διαχείρισης αποβλήτων.

F69	Σημαντικό. Δημιουργία αξίας από τα απόβλητα
Θα πρέπει να εξετάζονται οι επιλογές για τη δημιουργία αξίας από τα τρέχοντα ρεύματα αποβλήτων.	

Εκτελούντες την επεξεργασία, ομάδες γεωργών ή μεγαλύτερα αγροκτήματα θα πρέπει να καθορίζουν ποιο από τα τρέχοντα ρεύματα αποβλήτων τους ενδέχεται να μπορεί να παράξει αξία αντί να αποτελεί πρόβλημα διάθεσης.

Σχετικά παραδείγματα περιλαμβάνουν τα εξής:

- Τη χρήση αποβλήτων **Βιομάζας** για κομποστοποίηση, ως βελτιωτικό του εδάφους ή για την θερμαντική τους αξία. Τα απόβλητα βιομάζας (π.χ. βαγάσση) δεν θα πρέπει να καίγονται αναποτελεσματικά απλά με σκοπό τη διάθεσή τους, εάν μπορούν να χρησιμοποιηθούν με καλύτερο τρόπο.
- Τη χρήση, για παράδειγμα, **λυμάτων εργοστασίων και υγρά έκπλυσης λαχανικών**, για υδρολίπανση.
- Τη χρήση αποβλήτων επεξεργασίας ως **βελτιωτικά του εδάφους ή ζωοτροφές** για τοπικά αγροκτήματα.
- Την ανάκτηση του **χώματος** που μεταφέρθηκε στο εργοστάσιο μαζί με λαχανικά και στη συνέχεια την επαναχρησιμοποίησή του για γεωργία ή στους κήπους γύρω από το εργοστάσιο.
- Τη συλλογή και την ταξινόμηση **πλαστικών** για ανακύκλωση και, εάν η καύση τους είναι ασφαλή, για τη θερμαντική τους αξία (π.χ. μικρές ποσότητες πολυαιθυλενίου, πολυπροπυλενίου σε λέβητες που καίνε ξύλο ή βαγάσση) και
- **Οικοδομικά απόβλητα** ύστερα από κατεδάφιση μπορούν μερικές φορές να θρυμματιστούν και να χρησιμοποιηθούν για επισκευές δρόμων ή για την κατασκευή συρματοκιβωτίων που βοηθούν στον έλεγχο της διάβρωσης σε αγροκτήματα.

Θα πρέπει να γίνονται σχέδια για να βρεθούν χρήσεις για τα γεωργικά προϊόντα **«2ου βαθμού»** εάν αυτά αποτελούν σημαντικό πρόβλημα, ειδικά εάν έχουν ως αποτέλεσμα τη διάθεση για κανονική επεξεργασία. Μπορούν τα υλικά από «απόβλητα» να αποτελέσουν την πρώτη ύλη για ένα διαφορετικό προϊόν; Από την άλλη πλευρά, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία κομποστ ή ως υγρά λιπάσματα;

Βιοχωνευτήρες

Το πιο συχνό είδος χωνευτήρα σε αγρόκτημα είναι ένας «υγρός βιοχωνευτήρας» και χρησιμοποιείται για τη χώνευση υγροποιημένης κοπριάς, κομποστοποιησίων υλικών και αποβλήτων σφαγείων σε αγροκτήματα ανά τον κόσμο με σκοπό την παραγωγή μεθανίου για την παροχή ενέργειας σε ηλεκτρικές κουζίνες. Βιοχωνευτήρες αυτού του είδους μπορεί να είναι σχετικά φθινοί και απλοί στην κατασκευή τους,

αν και οι διαρροές μεθανίου (ενός αερίου θερμοκηπίου) από απλά συστήματα των οποίων η διαχείριση είναι κακή μπορεί να είναι σημαντικές, όπως φαίνεται από [εδώ](#). Περισσότερο εξελιγμένοι «ξηροί» και «υγροί» βιοχωνευτήρες σχετίζονται με πολλές μεγάλες επιχειρήσεις εκτροφής ζώων και μπορεί να αποτελούν έναν εξαιρετικό τρόπο δημιουργίας αξίας από απόβλητα υλικά. Τέτοιες εγκαταστάσεις εγκυμονούν ιδιαίτερους κινδύνους υγείας και ασφάλειας, οι οποίοι καλύπτονται από τα κριτήρια F99 και F152.

Κομποστοποίηση

Ορισμένα απόβλητα παρέχουν εξαιρετικές ευκαιρίες για μείωση του κόστους των λιπασμάτων ή των βελτιωτικών εδάφους ή της μεταφοράς των αποβλήτων, καθώς διασπείρονται στο έδαφος ή κομποστοποιούνται στο αγρόκτημα ή σε κάποια κεντρική εγκατάσταση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο συνδυασμός αποβλήτων από διαφορετικά αγροκτήματα ή διαφορετικές γεωργικές διαδικασίες παρέχει μια καλή βάση για κομποστοποίηση.

F70	Υποχρεωτικό (νομικές απαιτήσεις) / Αναμένεται. Αποθήκευση και διάθεση επικινδυνών αποβλήτων
Σημειώστε όποιο ισχύει – F70a ή F70b F70a. Εάν υπάρχουν εθνικοί κανονισμοί για την ασφαλή αποθήκευση και διάθεση διαφορετικών ειδών επικινδυνών αποβλήτων, θα υπάρξει συμμόρφωση με αυτούς. F70b. Εάν δεν υπάρχουν νομικές απαιτήσεις, τότε πρέπει να αναζητηθούν οδηγίες και συμβουλές σχετικά με τις καλύτερες διαθέσιμες επιλογές.	

Είναι σαφές ότι εάν υπάρχουν εθνικοί κανονισμοί για την ασφαλή αποθήκευση και διάθεση διαφορετικών ειδών επικινδυνών αποβλήτων, θα υπάρξει συμμόρφωση με αυτούς. Εάν δεν υπάρχουν νομικές απαιτήσεις, τότε πρέπει να αναζητηθούν οδηγίες και συμβουλές σχετικά με τις καλύτερες διαθέσιμες επιλογές. Παρακάτω παρέχονται κάποιες γενικές συμβουλές σχετικά με τα είδη των επικινδυνών αποβλήτων που είναι πιθανόν να συναντήσετε σε αγροκτήματα:

Απόβλητα φυτοπροστατευτικών προϊόντων συμπεριλαμβανομένων Δοχείων φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Συστάσεις για την ασφαλή διάθεση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και των υλικών που έχουν μολυνθεί με φυτοπροστατευτικά προϊόντα μπορείτε να βρείτε στις «Κατευθυντήριες οδηγίες για την ασφαλή και αποτελεσματική χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων» της CropLife International, στις «Κατευθυντήριες οδηγίες για την αποφυγή, τον περιορισμό και την διάθεση αποβλήτων φυτοφαρμάκων στο αγρόκτημα» της CropLife International και στο «Εγχειρίδιο αποθήκευσης φυτοφαρμάκων και ελέγχου αποθέματος» του Οργανισμού τροφίμων και γεωργίας (FAO). Ο κατασκευαστής, ο έμπορος και/ή οι τοπικές ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να μπορούν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την καλύτερη μέθοδο διάθεσης στην περιοχή σας – σε μερικά μέρη του κόσμου, για παράδειγμα, είναι νόμιμη η διάθεση μέσω της υγειονομικής ταφής των δεξαμενών που έχουν περάσει από τη διαδικασία της τριπλής έκπλυσης, ενώ σε άλλα μέρη κάτι τέτοιο μπορεί να είναι παράνομο.

Πολλές εταιρείες φυτοπροστατευτικών προϊόντων μειώνουν τώρα την ανάγκη για έκλυση και/ή τις δύσκολες αποφάσεις σχετικά με τη διάθεση χρησιμοποιημένων δοχείων συσκευάζοντας τα προϊόντα σε δοχεία όπως μικρά σακιά, υδατοδιαλυτές σακούλες και πακέτα ή πλαστικές κανάτες που περιέχουν κοκκώδη υλικά. Εξετάστε το ενδεχόμενο χρήσης αυτών.

Τριπλή έκλυση και διάτρηση

Ιδανικά, τα άδεια δοχεία θα πρέπει να εκπλύνονται τρεις φορές ή να εκπλύνονται υπό πίεση (π.χ. εάν το βυτίο ψεκασμού έχει αυτή τη δυνατότητα) πριν τη διάθεση. Στη συνέχεια θα πρέπει να υφίστανται διάτρηση και να αποθηκεύονται σε μια καθορισμένη και ασφαλή αποθηκευτική εγκατάσταση για να διατεθούν αργότερα, αφού παραδοθούν σε έναν προμηθευτή ή φορέα ανακύκλωσης.

Μερικοί προμηθευτές φυτοπροστατευτικών προϊόντων, οι οποίοι διαθέτουν τις κατάλληλες εγκαταστάσεις, παραλαμβάνουν τα χρησιμοποιημένα δοχεία όταν προμηθεύουν νέα προϊόντα. Ελέγξτε αν είναι διαθέσιμη αυτή η επιλογή και χρησιμοποιήστε την αν είναι δυνατόν.

Ανάδοχοι

Εάν οι προμηθευτές δεν μπορούν να πάρουν πίσω τα χρησιμοποιημένα δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων, η διάθεση εκτός αγρόκτηματος πρέπει ιδανικά να γίνεται μόνο μέσω αναδόχων που είναι καταγεγραμμένοι για τον χειρισμό και τη διάθεση αποβλήτων φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

Αποτέφρωση

Εάν δεν είναι διαθέσιμοι ανάδοχοι, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ορισμένα είδη αποτεφρωτήρων υψηλής θερμοκρασίας (για παράδειγμα αυτοί που χρησιμοποιούνται για την διάθεση ιατρικών ή άλλων επικινδύνων αποβλήτων) για τη διάθεση των χρησιμοποιημένων δοχείων φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Ελέγξτε αν αυτό αποτελεί μια επιλογή στην περιοχή σας.

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει παλιά δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων να καίγονται στο αγρόκτημα. Η πρακτική αυτή είναι επικίνδυνη και δεν συνιστάται ούτε από την CropLife International ούτε από τον Οργανισμό τροφίμων και γεωργίας (FAO).

Μεταφορά αποβλήτων μολυσμένων από φυτοπροστατευτικά προϊόντα

Εάν εσείς οι ίδιοι μεταφέρετε χρησιμοποιημένα δοχεία σε μια αποθήκη ή σε έναν χώρο διάθεσης αποβλήτων, βεβαιωθείτε ότι τα απόβλητα περιβάλλονται από ένα δευτερεύον προστατευτικό περίβλημα και ότι επισημαίνονται σαφώς ως «επικίνδυνα απόβλητα» κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, για την περίπτωση ατυχημάτων.

Περιπτώσεις κατά τις οποίες οι επιλογές διάθεσης είναι περιορισμένες

Δυστυχώς, πολλοί γεωργοί ανά τον κόσμο, ειδικά **μικροκαλλιεργητές**, δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλή αποθήκευση για τα χρησιμοποιημένα δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων και σε αναδόχους για ασφαλή διάθεση αυτών.

Σε τέτοια αγροκτήματα, πρέπει να χρησιμοποιούνται κάθε άλλο παρά ιδανικές μέθοδοι για τη διάθεση δοχείων και άλλων αποβλήτων μολυσμένων από φυτοπροστατευτικά προϊόντα. Δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων που έχουν περάσει από τη διαδικασία της τριπλής έκλυσης πρέπει να τρυπιούνται ή να κόβονται όσο το δυνατόν συντομότερα μετά τη χρήση τους, για να αποφευχθεί η επαναχρησιμοποίησή τους. **Η καλύτερη επιλογή**, εφόσον το επιτρέπουν οι τοπικοί νόμοι και μόνο ως έσχατη λύση, είναι η ταφή των δοχείων σε μια περιοχή του αγρόκτηματος όπου:

- παιδιά και ζώα δεν έχουν πρόσβαση
- δεν υπάρχει περίπτωση να μολυνθεί άμεσα το έδαφος ή τα επιφανειακά ύδατα με αποπλύματα ή απορροή.

F71

Αναμένεται. Διάθεση αποβλήτων στο αγρόκτημα

Πρέπει να καταγραφούν όλοι οι χώροι υγειονομικής ταφής στο αγρόκτημα και οι απορρίψεις σε αποχετεύσεις, υπονόμους, στη γη ή σε υπόγεια ύδατα (συμπεριλαμβανομένων βόθρων, φρεατίων, σπητικών δεξαμενών και υπαίθριων αποχωρητηρίων). Πρέπει να αξιολογούνται κίνδυνοι που σχετίζονται με την ανθρώπινη και την περιβαλλοντική ασφάλεια και πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης όπου υπάρχουν σημαντικοί κίνδυνοι.

Η καταγραφή και η χαρτογράφηση των χώρων διάθεσης αποβλήτων στο αγρόκτημα θα αποτελούν κανονικά μέρος του σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων. Αυτό περιλαμβάνει βόθρους, φρεάτια, σπητικές δεξαμενές και υπαίθρια αποχωρητήρια, καθώς και οποιουσδήποτε χώρους υγειονομικής ταφής.

Κίνδυνοι που πρέπει να ληφθούν υπόψη περιλαμβάνουν

- Τη μόλυνση εδάφους ή επιφανειακών υδάτων με υλικά που
 - Είναι τοξικά
 - Φέρουν βιολογικούς κινδύνους (επιβλαβείς οργανισμούς, ασθένειες)
 - Έχουν υψηλή περιεκτικότητα σε άζωτο (καθώς αυτό εγκυμονεί κινδύνους για την ποιότητα του πόσιμου νερού και τον ευτροφισμό των επιφανειακών υδάτων)
 - Έχουν δυσάρεστη οσμή ή γεύση
 - και
 - Μπορούν να οδηγήσουν σε απαράδεκτη μόλυνση αρδευόμενων καλλιεργειών (για παράδειγμα, απορροή που περιέχει υπολείμματα φυτοφαρμάκων).
- Μολυσμένο νερό άρδευσης μπορεί να μολύνει καλλιέργειες ή να συντελέσει στην εξάπλωση ασθενειών μεταφέροντας βακτήρια, σκουλήκια, πρωτόζωα, ιούς ή έλμινθες ή η σχιστοσωμίαση επικρατεί σε μερικές περιοχές εξαιτίας της αρδευόμενης γεωργίας
- Το νερό μπορεί να είναι μολυσμένο από απορρίψεις σε αποχέτευση, υπονόμους κλπ. καθώς και από αποπλύματα από σημεία υγειονομικής ταφής
- και
- Χώροι διάθεσης αποβλήτων που προσελκύουν παράσιτα και μύγες μπορεί να οδηγήσουν σε προβλήματα καθώς τα παράσιτα
 - Στη συνέχεια μεταφέρουν επικίνδυνα υλικά αποβλήτων από ασφαλείς σε μη ασφαλείς περιοχές
 - και
 - Έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των πληθυσμών που δημιουργούν όχληση ή μεταδίδουν ασθένειες.

F72	Αναμένεται. Τοποθεσία των χώρων διάθεσης αποβλήτων στο αγρόκτημα
Όλες οι περιοχές διάθεσης αποβλήτων και κομποστοποίησης (π.χ. για οικιακά απόβλητα) στο αγρόκτημα πρέπει να βρίσκονται σε μια ασφαλή απόσταση από χώρους διαβίωσης και/ή κανάλια νερού.	

Οι χώροι διάθεσης αποβλήτων, οι περιοχές κομποστοποίησης και οι αποθηκευτικοί χώροι για απόβλητα που περιμένουν την ανάκτηση ενέργειας δεν πρέπει να δημιουργούν κίνδυνο για την ασφάλεια ή την υγεία. Κατ' ελάχιστον, πρέπει να βρίσκονται σε μια απόσταση ασφαλείας από περιοχές διαβίωσης και δεν πρέπει να μολύνουν υπόγεια ή επιφανειακά ύδατα.

Η «απόσταση ασφαλείας» θα πρέπει να καθορίζεται βάσει μιας εκτίμησης κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη τον σχεδιασμό των χώρων διάθεσης των απορριμμάτων/κομποστοποίησης και τα χαρακτηριστικά του τοπικού εδάφους και των συστημάτων υπόγειων και επιφανειακών υδάτων. Οι χώροι αποθήκευσης, διάθεσης και κομποστοποίησης αποβλήτων που είναι σωστά σχεδιασμένοι ώστε να αποθαρρύνουν την ύπαρξη παρασίτων, να περιορίζουν τις δυσάρεστες οσμές και τις μύγες και να περιέχουν αποπλύματα μπορούν να βρίσκονται πιο κοντά σε περιοχές διαβίωσης σε σχέση με χώρους που υστερούν σε επίπεδο σχεδιασμού και διαχείρισης.

Ο διαχωρισμός περιοχών αποθήκευσης κοπριάς ή ανθρώπινων υγειονομικών αποβλήτων από τόπους διαμονής ή υδατορεύματα είναι ιδιαίτερα σημαντικός για να διασφαλιστεί ότι λύματα που περιέχουν παθογόνους μικροοργανισμούς δεν εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα. Ψάρια και οστρακοειδή που ζουν σε λίμνες ή ποτάμια στα οποία υπάρχουν ζωικά ή ανθρώπινα απόβλητα ή απορροή από αγροτικές περιοχές (όπως συμβαίνει πολύ συχνά σε μέρη της Ασίας) κινδυνεύουν να μολυνθούν από παθογόνους μικροοργανισμούς (π.χ. ηπατίτιδα Α) ή από φυτοπροστατευτικά προϊόντα.

Οι σπητικές δεξαμενές κατά κανόνα πρέπει να βρίσκονται τουλάχιστον 10 μέτρα από υδατορεύματα και 50 μέτρα από σημεία υδροληψίας βάσει των τοπικών οικοδομικών κανονισμών. Η απόσταση «ασφαλείας» σε τοπικό επίπεδο πρέπει να είναι νόμιμη και να λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά του τοπικού εδάφους, την τοποθεσία των υδατορευμάτων και της σχετικής βλάστησης.

Οι χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων στα αγροκτήματα πρέπει να βρίσκονται αρκετά μακριά από υδατορεύματα και ο όγκος των αποβλήτων και ο αποθηκευτικός χώρος (δηλαδή η γεωλογική δομή ή η τεχνητή δομή που χρησιμοποιείται) να είναι επαρκώς περιορισμένοι έτσι ώστε αποπλύματα να μην μολύνουν υπόγεια ή επιφανειακά ύδατα. Ιδανικά, μόνο αδρανή υλικά θα πρέπει να θάβονται. Οι τοπικές ή εθνικές αρχές μπορούν να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τη διαχείριση χώρων υγειονομικής ταφής στα αγροκτήματα. Ένα καλό παράδειγμα (για την επαρχία Lachlan στην Αυστραλία) είναι διαθέσιμο [εδώ](#).

F73	Αναμένεται. Τοποθεσία και κατασκευή χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων
Οι τουαλέτες στο αγρόκτημα δεν πρέπει ποτέ να εκκύνονται, άμεσα ή έμμεσα, σε επιφανειακά ύδατα. Ο σχεδιασμός και η διαχείριση όλων των χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων στο αγρόκτημα πρέπει να έχουν γίνει σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας ή, εν τη απουσία νομοθεσίας, σύμφωνα με τις Οδηγίες που παρέχει ο παρών Κώδικας.	

Το Κριτήριο F77 προβλέπει ότι «Οι εργάτες σε ή κοντά σε κτίρια πρέπει να έχουν πρόσβαση σε καθαρές τουαλέτες, σε πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και εγκαταστάσεις αποθήκευσης φαγητού». Η παροχή τουαλέτας θα πρέπει ιδανικά να είναι διαθέσιμη στους εργάτες σε ολόκληρο το αγρόκτημα και πολλοί προμηθευτές φρούτων και λαχανικών της Unilever δουλεύουν επί του παρόντος με πρότυπα σύμφωνα με τα οποία οι εργάτες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε τουαλέτες και εγκαταστάσεις για πλύσιμο των χεριών στο χωράφι. Η Unilever είναι προσηλωμένη στους στόχους της πρωτοβουλίας WASH (νερό, αποχέτευση και υγιεινή) για να εργαστεί με σκοπό την κατάργηση της «ανοικτής αφόδευσης» (της αφόδευσης σε ανοικτούς χώρους) και ενθαρρύνει όλα τα αγροκτήματα να επενδύσουν στην παροχή εγκαταστάσεων τουαλέτας για τους εργάτες.

Για μικρότερες επιχειρήσεις, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την υποχρέωση διάθεσης μικρών ποσοτήτων υγειονομικών αποβλήτων (π.χ. από μια φορητή τουαλέτα). Μεγαλύτερα αγροκτήματα και φυτείες έχουν να διαχειριστούν σχετικά μεγάλες ποσότητες υγειονομικών αποβλήτων από χώρους στέγασης, γραφεία, εγκαταστάσεις επεξεργασίας καθώς και στο χωράφι. Σε κάθε περίπτωση, η υπεύθυνη διάθεση των υγειονομικών αποβλήτων είναι εξαιρετικά σημαντική.

Για μικρές ποσότητες αποβλήτων, όπως αυτά που παράγονται σε φορητές τουαλέτες, εάν η διάθεση δεν μπορεί να διευθετηθεί μέσω εξειδικευμένων αναδόχων, η ταφή είναι συνήθως μια καλή λύση, με την επιλογή του χώρου να γίνεται προσεκτικά, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι προς τους ανθρώπους, το περιβάλλον και την ποιότητα του προϊόντος (δηλαδή μπορεί να χρειάζεται μια ανάλυση κινδύνου και κρίσιμων σημείων ελέγχου [HACCP], βλέπε επίσης το **κεφάλαιο Αξιακή αλυσίδα**). Ο χώρος διάθεσης πρέπει σαφώς να επιλέγεται με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου διάθεσης ή έκλυσης σε υδατορεύματα.

Σε περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται σπητικές δεξαμενές ή τουαλέτες κομποστοποίησης, η σωστή τους διαχείριση θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα το άδειασμά τους μόνο μία φορά τον χρόνο.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει εκδώσει ένα εξαιρετικό και λεπτομερές βιβλίο που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιλογών υγιεινής για επιτόπια χρήση. Πολλές επιλογές (π.χ. τουαλέτες κομποστοποίησης, υπαίθρια αποχωρητήρια και συστήματα σπητικών δεξαμενών) εφαρμόζονται σε αγροτικές περιοχές και απόμακρα μέρη των αγροκτημάτων, όπου η παροχή νερού και το δημοτικό σύστημα αποχέτευσης δεν είναι διαθέσιμα και αυτές οι επιλογές περιγράφονται [εδώ](#).

Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει νομοθεσία, οι χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων πρέπει να συμμορφώνονται με τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (ΠΡΟΤΥΠΟ SAN) ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΧΩΡΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

- Το **Πρότυπο SAN** παρέχει μια χρήσιμη σύνοψη των κατευθυντήριων οδηγιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τη διάθεση ευρείας κλίμακας:
- Οι βασικές πτυχές της διαχείρισης χώρων υγειονομικής ταφής περιλαμβάνουν:
 - Η δυναμικότητα επεξεργασίας του χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων είναι σύμφωνη με την εναέρια έκτασή της. Για παράδειγμα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) συνιστά μια περιοχή 1,25 εκταρίων (12,5 στρεμμάτων) για την επεξεργασία 250 τόνων αποβλήτων ανά ημέρα ανάλογα το κλίμα και το είδος των αποβλήτων.
 - Ο χώρος υγειονομικής ταφής περιλαμβάνει στοιχεια όπως τη στεγανοποίηση του πυθμένα με άργιλο ή με μια συνθετική επένδυση στεγανοποίησης όταν τα εδάφη είναι πολύ διαπερατά (αμμώδη), τη συστηματική κάλυψη φρέσκων αποβλήτων με χώμα, την κατασκευή αποστράγγισης, την επεξεργασία αποπλυμάτων, την απαγωγή αερίων και την τελική στεγανοποίηση, όπως προβλέπεται από τις βέλτιστες πρακτικές σχεδιασμού και διαχείρισης χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων και από τους ισχύοντες νόμους.
 - Απόβλητα που χαρακτηρίζονται ως τοξικά ή επικίνδυνα από τους ισχύοντες εθνικούς και τοπικούς νόμους ή από τον ΠΟΥ δεν εναποτίθενται στους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων.
 - Ως μέρος του αρχικού σχεδιασμού, καθορίζεται και σχεδιάζεται η τελική χρήση του χώρου.

Πηγή: <http://www.san.ag/biblioteca/biblioteca.php?cat=10>

Το Κέντρο Εναλλακτικής Τεχνολογίας (Ηνωμένο Βασίλειο) παρέχει καλές πληροφορίες για την παροχή αποχωρητηρίων μικρής κλίμακας, συμπεριλαμβανομένων τουαλετών κομποστοποίησης και μικρής κλίμακας εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, τις οποίες μπορείτε να βρείτε [εδώ](#).

Αν και δεν πρέπει να εφαρμόζονται υγειονομικά απόβλητα στις καλλιέργειες τροφίμων της Unilever, η ανακύκλωση ως λύπασμα π.χ. για ξυλεία ή για παραγωγή βιομάζας μπορεί να είναι δυνατή σε τοπικό επίπεδο.

F74 Αναμένεται. Απορρίμματα

Πρέπει να υπάρχουν μέτρα για να διασφαλίζεται ότι το αγρόκτημα είναι καθαρό και τακτοποιημένο. Πλαστικά απόβλητα και άλλα απορρίμματα δεν πρέπει να εγκαταλείπονται σε χωράφια, όρια χωραφιών, γύρω από το αγρόκτημα ή στην άκρη του δρόμου. Οι γεωργοί και οι εργάτες δεν πρέπει να πετούν απορρίμματα και άλλα γενικά απόβλητα σε τάφρους, ρεύματα ή τρύπες που ενδέχεται να πλημμυρίσουν (και έτσι να προκαλέσουν έμφραξη της ροής ή μόλυνση των υπόγειων ή επιφανειακών υδάτων), αλλά να διαθέτουν τα απορρίμματα υπεύθυνα.

Πλαστικά απόβλητα και άλλα απορρίμματα δεν πρέπει να εγκαταλείπονται σε χωράφια, όρια χωραφιών ή γύρω από το αγρόκτημα και στην άκρη του δρόμου. Τα μεγάλα αγροκτήματα και οι φυτείες πρέπει να παρέχουν κάδους απορριμμάτων γύρω από το αγρόκτημα για να τους χρησιμοποιούν οι εργάτες, να τους αδειάζουν τακτικά και να εκπαιδεύουν τους εργάτες να τους χρησιμοποιούν.

Η χρήση βιοαποικοδομήσιμων πλαστικών σε αγροκτήματα, όπως στα πολυτύνελ, γίνεται μια όλο και πιο πρακτική επιλογή για την ελαχιστοποίηση των γεωργικών πλαστικών αποβλήτων.

F75 Αναμένεται. Διάθεση αποβλήτων εκτός αγροκτήματος

Όλοι οι ανάδοχοι και οι υπηρεσίες διάθεσης αποβλήτων που χρησιμοποιούνται πρέπει να έχουν τις κατάλληλες νόμιμες εγκρίσεις για να χειρίζονται τα σχετικά είδη αποβλήτων. Εάν σε τοπικό επίπεδο δεν υπάρχει σύστημα νόμιμης έγκρισης, τα αγροκτήματα πρέπει να λάβουν μέτρα για να βεβαιωθούν ότι οι ανάδοχοι της διαχείρισης αποβλήτων δεν διαθέτουν τα απόβλητα παράνομα ή με τρόπους που προκαλούν ζημιά στην κοινωνία ή το περιβάλλον.

Η ακατάλληλη ή επικίνδυνη διάθεση αποβλήτων αποτελεί προφανώς έναν κίνδυνο για τη φήμη του αγροκτήματος, του προμηθευτή και της Unilever και οι γεωργοί (ή οι προμηθευτές εκ μέρους τους) είναι υπεύθυνοι για να ζητήσουν διαβεβαίωση ότι οι μεταφορείς και οι ανάδοχοι που χρησιμοποιούν όντως διαθέτουν τα υλικά που παραλαμβάνουν με υπεύθυνο τρόπο.

Η διάθεση αποβλήτων εκτός αγροκτήματος πρέπει να γίνεται χρησιμοποιώντας αναδόχους που έχουν τις νόμιμες εγκρίσεις για να χειρίζονται τα σχετικά είδη αποβλήτων. Εάν μεταφέρετε τα απόβλητά σας σε κάποιον ανάδοχο ή μεταφορέα, τότε αυτοί συνήθως θα πρέπει να έχουν άδεια ή έγκριση για τη μεταφορά επικινδυνών αποβλήτων. Θα πρέπει πάντα να διασφαλίζετε ότι οι εν λόγω άδειες είναι τρέχουσες και κατάλληλες για τα συγκεκριμένα απόβλητα.

Εάν δεν υπάρχει τοπικό σύστημα για την παροχή έγκρισης στους αναδόχους της διάθεσης αποβλήτων, το αγρόκτημα εξακολουθεί να οφείλει να επιδείξει εύλογη επιμέλεια ώστε να διασφαλίσει ότι οι ανάδοχοι που απομακρύνουν τα απόβλητά του τα ανακυκλώνουν ή τα διαθέτουν με υπευθυνότητα.

Η δεματοποίηση, η συμπίεση, ο τεμαχισμός ή η κονιοποίηση ογκωδών αποβλήτων στο σημείο παραγωγής, χρησιμοποιώντας διαθέσιμα γεωργικά μηχανήματα, συχνά μπορεί να μειώσει τα έξοδα μεταφοράς ή αποθήκευσης (π.χ. χρησιμοποιώντας έναν κάδο συμπίεσης για τον θρυμματισμό αποβλήτων, συσκευάζοντας πλαστικά σε δέματα και θρυμματίζοντας καθαρά δοχεία φυτοπροστατευτικών προϊόντων).

F76 Σημαντικό. Τεκμηριωμένη διάθεση αποβλήτων

Δελτία αποστολής και άλλα έγγραφα χρησιμοποιούνται για την επιβεβαίωση της μεταφοράς των αποβλήτων στους αναδόχους. Η τεκμηρίωση περιλαμβάνει τις ημερομηνίες, τον όγκο και το είδος των αποβλήτων που διατέθηκαν.

Δελτία αποστολής ή άλλα έγγραφα πρέπει να χρησιμοποιούνται για να επιβεβαιώνεται η μεταφορά των αποβλήτων σε αναδόχους και οι ημερομηνίες, ο όγκος και το είδος των αποβλήτων που διατέθηκαν.

Η τεκμηρίωση πρέπει να διατηρείται και να είναι διαθέσιμη σε ελεγκτές για τουλάχιστον 2 έτη και θα πρέπει να αποθηκεύεται κατά προτίμηση για 5 έτη.

8 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

8.1 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

F77	Υποχρεωτικό. Πόσιμο νερό και παροχές υγιεινής
Οι εργάτες θα έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε πόσιμο νερό, εγκαταστάσεις για να πλένουν τα χέρια τους και κατάλυμα για τα διαλείμματα και τα γεύματα. Οι εργάτες γης σε απομακρυσμένες ή προσωρινές τοποθεσίες πρέπει να μπορούν να φέρνουν στη δουλειά πόσιμο νερό, νερό για πλύσιμο και σαπούνι (για να πλένουν τα χέρια τους πριν το φαγητό) ή το αγρόκτημα θα πρέπει να παρέχει τα προαναφερθέντα (π.χ. όταν αποστέλλεται φαγητό στα χωράφια ή κατά τη συγκομιδή). Οι εργάτες σε ή κοντά σε κτίρια πρέπει να έχουν πρόσβαση σε καθαρές τουαλέτες, σε πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και εγκαταστάσεις αποθήκευσης φαγητού. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Καθαρό πόσιμο νερό πρέπει να είναι διαθέσιμο και εύκολα προσβάσιμο στους εργάτες. Οι γεωργοί πρέπει να είναι σίγουροι ότι το νερό είναι αρκετά καθαρό ώστε να καταναλωθεί ` εάν ποιοτικό πόσιμο νερό δεν διατίθεται από τον τοπικό δήμο ή την τοπική αρχή ύδρευσης, αλλά αντλείται στο αγρόκτημα ή τοπικά, η πηγή νερού πρέπει να προστατεύεται από τη μόλυνση και ανά τακτά χρονικά διαστήματα να ελέγχεται για να διασφαλίζεται ότι είναι ασφαλής. Εάν ο τακτικός έλεγχος δεν αποτελεί πρακτική λύση, το νερό πρέπει να βράζεται πριν την κατανάλωση.

Απαιτούμε από όλους τους γεωργούς -συμπεριλαμβανομένων των μικροκαλλιεργητών- να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να διασφαλίσουν ότι όλοι οι εργάτες έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Ωστόσο, πράγματι αναγνωρίζουμε ότι πολλές από τις παροχές που προβλέπονται στο παρόν κριτήριο απαιτούν πόρους στους οποίους πολλοί μικροκαλλιεργητές δεν έχουν από μόνοι τους πρόσβαση ` συνεπώς, το κριτήριο αυτό «δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές».

Οι κατευθυντήριες οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (WHO) σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού και τη συνιστώμενη συχνότητα ελέγχου είναι διαθέσιμες στο Πρότυπο του Δικτύου Αειφόρου Γεωργίας (Πρότυπο SAN) ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ SAN ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ:	
Παράμετρος	Τιμή
Κολοβακτηριδία	Μηδέν
Υπολείμματα χλωρίου ή υπολείμματα από άλλα απολυμαντικά επεξεργασίας	0,2 έως 0,5 mg/L
Νιτρικά	<50 mg/L ως νιτρικά
pH	6,5 έως 8,5
Νάτριο	<20 mg/L
Θειικά άλατα	<250 mg/L
Θολότητα	Μικρότερη ή ίση με 5 NTU

Κατάλυμα και στέγαση για τα διαλείμματα από τις γεωργικές εργασίες είναι, στην πραγματικότητα, αναγκαία μόνο εάν οι εργάτες θα ήταν διαφορετικά εκτεθειμένοι σε δυσχερείς καιρικές συνθήκες (ζέστη, κρύο, ισχυροί άνεμοι και δυνατές βροχοπτώσεις) ή σε κινδύνους από διασπορά ψεκαστικού νέφους (spray drift). Δέντρα ή οχήματα συχνά παρέχουν το αναγκαίο κατάλυμα, αλλά αν αυτό δεν συμβαίνει τότε μπορεί να απαιτούνται κινητά καταλύματα και ανεμοφράκτες. Σε περιοχές όπου οι κεραυνοί αποτελούν συχνό φαινόμενο, η μορφή της εργασίας ή/και τα καταλύματα θα πρέπει να τοποθετούνται και να σχεδιάζονται με σκοπό τη μείωση του κινδύνου χτυπήματος από κεραυνό.

Πριν το φαγητό και μετά τη χρήση τουαλέτας, οι εργάτες θα πρέπει να μπορούν να πλένουν τα χέρια τους. Η ελάχιστη απαίτηση σε ένα αγρόκτημα είναι, για πρακτικούς λόγους, να διατίθενται μια κανάτα με καθαρό νερό και σαπούνι.

Όπου είναι δυνατόν, οι εργάτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής. Ο εφοδιασμός με φορητές τουαλέτες στα χωράφια ή κοντά σε αυτά αποτελεί απαίτηση για πολλές αλυσίδες εφοδιασμού φρέσκων φρούτων και λαχανικών, οι οποίες εφαρμόζουν πρακτικές αειφόρου γεωργίας. Όπου αυτό δεν είναι πρακτικό (για παράδειγμα σε χωράφια που βρίσκονται πολύ μακριά από κτίρια του αγροκτήματος) ή απαραίτητο για την εν λόγω καλλιέργεια (Βλέπε επίσης F133 του κεφαλαίου **Αλυσίδα αξίας**), οι εργάτες δεν πρέπει να πηγαίνουν τουαλέτα εντός της καλλιέργειας τροφίμων, αλλά σε μια περιοχή αρκετά μακριά από τον χώρο ανάπαυσης και τα αποθέματα νερού.

Πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμες ξεχωριστές τοποθεσίες για άνδρες και γυναίκες. Όπου ενδείκνυται, θα πρέπει επίσης να υπάρχουν διαθέσιμες επαρκείς εγκαταστάσεις, ώστε οι γυναίκες εργάτριες να μπορούν να διαχειρίζονται την υγιεινή της εμμηνορροίας με ασφάλεια και αξιοπρέπεια.

Όταν οι εργάτες δουλεύουν κοντά σε κτίρια του αγροκτήματος ή σε εγκαταστάσεις στο αγρόκτημα όπως σε χώρους συσκευασίας, πρέπει να είναι διαθέσιμες επαρκείς εγκαταστάσεις για τουαλέτα και για πλύσιμο, είτε ξεχωριστές ανά φύλο είτε αποτελούμενες από ατομικούς ιδιωτικούς θαλάμους. Οι τουαλέτες πρέπει να διατηρούνται πάντα καθαρές, για να αποφεύγεται η διάδοση ασθενειών και μολύνσεων μεταξύ των χρηστών. Εγκαταστάσεις για το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι πρέπει να είναι διαθέσιμες στις τουαλέτες, έτσι ώστε οι εργάτες να πλένουν τα χέρια τους μετά τη χρήση της τουαλέτας.

F78	Αναμένεται. Πρώτες Βοήθειες
Όλοι οι εργάτες πρέπει, κατά το ωράριο εργασίας τους, να έχουν πρόσβαση σε Πρώτες Βοήθειες και σε ιατρικές υπηρεσίες, επαρκείς για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει πάντα εν υπηρεσία ένα άτομο εκπαιδευμένο στις πρώτες βοήθειες σε ένα δωμάτιο συσκευασίας ή σε εγκατάσταση επεξεργασίας. Όπου η συγκομιδή ή οι γεωργικές εργασίες διενεργούνται σε ομάδες ή όπου πολλοί άνθρωποι δουλεύουν υπό την επίβλεψη ενός επιστάτη (π.χ. σε φυτείες), ο επιστάτης συνήθως είναι εκπαιδευμένος στην παροχή πρώτων βοηθειών. Οι εργάτες σε αγροκτήματα πρέπει να γνωρίζουν ποιος είναι εκπαιδευμένος στην παροχή πρώτων βοηθειών και πού μπορούν να τον βρουν (και πού μπορούν να βρουν τα κουτιά Πρώτων Βοηθειών).

Πολλές χώρες έχουν δημιουργήσει συστήματα για την εκπαίδευση στις πρώτες βοήθειες, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος «Πρώτες Βοήθειες στον χώρο εργασίας». Προτιμούνται τα διαθέσιμα επίσημα μαθήματα εκπαίδευσης, τα οποία είναι προσαρμοσμένα στις τοπικές εργασιακές συνθήκες. Ωστόσο, εάν τέτοια εκπαίδευση δεν είναι διαθέσιμη σε τοπικό επίπεδο, οι παρακάτω πηγές πρέπει να ελέγχονται για να βρεθεί ποιο μάθημα είναι διαθέσιμο και το πλέον κατάλληλο:

- Η Ερυθρά Ημισέληνος ή ο Ερυθρός Σταυρός (εθελοντικές/φιλανθρωπικές ΜΚΟ) προσφέρουν εκπαίδευση στις πρώτες βοήθειες σε πολλές χώρες.
- Το ιατρείο του τοπικού ιατρού ή το νοσοκομείο θα μπορεί να παρέχει κάποιον που να μπορεί να εκπαιδεύσει άλλους στις πρώτες βοήθειες.

Σε μεγάλους οργανισμούς, εξωτερικοί οργανισμοί εκπαίδευσης θα μπορούν να «εκπαιδεύσουν τους εκπαιδευτές», οι οποίοι με τη σειρά τους θα μπορούν να μεταφέρουν τις γνώσεις τους σε περισσότερους ανθρώπους εντός του οργανισμού. Συχνά η εκπαίδευση στην παροχή πρώτων βοηθειών έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους γεωργούς και συνεπώς η ομαδική εκπαίδευση των γεωργών τυχάνει καλής υποδοχής.

Ένα χρήσιμο φυλλάδιο εκπαίδευσης στις Πρώτες Βοήθειες διατίθεται από τη Βρετανική Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας¹ και από μια συγκεκριμένη έκδοση σχετικά με τις «Πρώτες Βοήθειες στον χώρο εργασίας»².

Όλοι πρέπει να γνωρίζουν ότι θα πρέπει να αξιολογούν τους κινδύνους όταν παρέχουν τις πρώτες βοήθειες σε άλλους και να μην θέτουν τον εαυτό τους σε κίνδυνο (π.χ. αποφεύγοντας τη φωτιά, την ηλεκτροπληξία ή χαλάσματα που πέφτουν) και να προστατεύονται από σωματικά υγρά όπως το αίμα χρησιμοποιώντας γάντια και άλλα διαχωριστικά μέσα.

Κουτιά Πρώτων Βοηθειών

Επαρκή κουτιά πρώτων βοηθειών πρέπει να είναι διαθέσιμα σε κατάλληλες τοποθεσίες, για να είναι προσβάσιμα από όλους τους εργάτες.

Σε αυτό περιλαμβάνεται πρόβλεψη για εργάτες σε απομονωμένες περιοχές όπως ομάδες συντήρησης και ομάδες ανθρώπων που δουλεύουν μαζί κατά τη συγκομιδή:

- A Το κουτί θα πρέπει να φέρει ξεκάθαρη επιγραφή και να είναι εύκολα διαθέσιμο.
- B Θα πρέπει να προστατεύεται από μόλυνση από σκόνη και υγρασία.
- Γ Το κουτί θα πρέπει να περιλαμβάνει μόνο υλικά για πρώτες βοήθειες και έκτακτα περιστατικά.
- Δ Τα κουτιά θα πρέπει να περιλαμβάνουν απλές και ξεκάθαρες οδηγίες που πρέπει να ακολουθηθούν και να τα έχει υπό την ευθύνη του ένα υπεύθυνο πρόσωπο ικανό να παρέχει τις πρώτες βοήθειες.
- E Τα κουτιά πρέπει να ελέγχονται τακτικά και να διατηρούνται πλήρως εξοπλισμένα.
- ΣΤ Δεν υπάρχει υποχρεωτικός κατάλογος περιεχομένων για κουτιά πρώτων βοηθειών. Η απόφαση για το τι να περιλαμβάνουν θα πρέπει να βασίζεται στις εκτιμήσεις του εργοδότη σχετικά με τις ανάγκες των πρώτων βοηθειών. Ένας προτεινόμενος κατάλογος περιεχομένων, σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει ιδιαίτερος κίνδυνος στον χώρο εργασίας, παρέχεται στο φυλλάδιο: «Πρώτες Βοήθειες στον εργασιακό χώρο: οι απαντήσεις στις ερωτήσεις σας»³.

Πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες

Αυτό σημαίνει ότι:

- A Κάποιοι κοντά σας (και κατά προτίμηση όλη η διοίκηση και οι εργάτες) καταλαβαίνει ξεκάθαρα τι πρέπει να κάνει στην περίπτωση ατυχήματος.
- B Είναι διαθέσιμο μέσο μεταφοράς των ασθενών και των τραυματιών στο σημείο παροχής των πρώτων βοηθειών, στο ιατρείο του τοπικού ιατρού ή στο νοσοκομείο (κατά περίπτωση) και
- Γ Οι εργάτες μπορούν να πάρουν εύλογη άδεια κατά το ωράριο εργασίας τους για ραντεβού σε κλινική, γιατρό ή νοσοκομείο για τον εαυτό τους και την άμεση οικογένειά τους.

F79	Σημαντικό. Υγιεινός τρόπος ζωής
Τα αγροκτήματα θα προωθούν έναν υγιεινό τρόπο ζωής και θα ενημερώνουν σχετικά με ευρύτερα ζητήματα υγείας και ασφάλειας (π.χ. HIV/aids). Αυτά μπορεί να απευθύνονται και στην ευρύτερη κοινότητα. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Η υιοθέτηση ενός υγιεινού τρόπου ζωής είναι σημαντική για τη μείωση του κινδύνου εμφάνισης ασθενειών, για την προώθηση της πνευματικής και φυσικής ευεξίας και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Ένας υγιεινός τρόπος ζωής περιλαμβάνει πολλούς παράγοντες όπως μια ισορροπημένη διατροφή, συχνή άσκηση, πρόληψη καπνίσματος, πνευματική υγεία, πρόληψη και προστασία από το HIV/AIDS. Σε αναπτυσσόμενες χώρες, θα πρέπει να γίνεται ενημέρωση και για τη βασική υγιεινή (π.χ. πλύσιμο χεριών) κλπ.

F80	Αναμένεται. Συμβουλές υγείας
Οι εργάτες που κάνουν επικίνδυνες εργασίες (π.χ. χειρίζονται φυτοφάρμακα, ζώα, οδηγούν) ή η εργασία τους περιλαμβάνει έντονη φυσική δραστηριότητα (για παράδειγμα κουβαλούν συχνά βαριά φορτία) πρέπει να κάνουν ιατρικές εξετάσεις βάσει των κινδύνων που αντιμετωπίζουν. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

1 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg347.pdf>

2 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg214.pdf>

3 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg214.pdf>

Ορισμένες δουλειές είναι ακατάλληλες για ορισμένους εργάτες εξαιτίας υποκείμενων ιατρικών παθήσεων ή η δουλειά πρέπει να τροποποιηθεί για να ληφθούν υπόψη οι παθήσεις αυτές. Αυτό αποτελεί ένα ευαίσθητο θέμα, επειδή οι εργάτες δεν επιθυμούν απαραίτητα την κοινοποίηση προσωπικών τους ιατρικών πληροφοριών στον εργοδότη τους, ειδικά εάν κάτι τέτοιο περιορίζει την απασχολησιμότητά τους. Καλές πρακτικές αποτελούν οι εξής:

- Η διασφάλιση ότι όλοι όσοι κάνουν επικίνδυνη δουλειά δεν είναι μόνο σωστά εκπαιδευμένοι, αλλά και ικανοί από ιατρικής απόψεως να κάνουν την εν λόγω δουλειά. Αυτό αποτελεί ιδιαίτερα ζήτημα ανησυχίας για εργάτες που δουλεύουν με προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ) και λιπάσματα, αλλά σαφώς ισχύει και αλλού. Η «ικανότητα από ιατρικής απόψεως» περιλαμβάνει μια αξιολόγηση για να διασφαλιστεί ότι ο εργάτης είναι ικανός να κατανοήσει και να εφαρμόσει όλες τις διαδικασίες ασφάλειας και άμεσης ανάγκης.
- Η παροχή κατάλληλων ιατρικών εξετάσεων σε εργάτες σε επικίνδυνα εργασιακά περιβάλλοντα (π.χ. περιοχές όπου μπορεί να υπάρξει απώλεια ακοής εξαιτίας του θορύβου).
- Διαδικασίες υγείας και ασφάλειας και πρόνοια για έγκυες εργάτριες.
- Καταγραφή των αλλεργιών των εργατών (π.χ. στο τσίμπημα μέλισσας) και των φαρμάκων που χρησιμοποιούνται ή που φέρουν πάνω τους οι εργαζόμενοι τα οποία μπορούν να βοηθήσουν σε ένα ατύχημα ή μία έκτακτη ανάγκη. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη σημείωση του εάν ένας εργάτης παίρνει βαρφαρίνη (warfarin)⁴, επειδή θα αιμορραγεί αυθόρμητα ή η σημείωση ότι κάποιος που πάσχει από σοβαρές αλλεργίες μπορεί να έχει πάνω του ή στο όχημά του αντιισταμινικά ή αδρεναλίνη (επινεφρίνη). Αυτές οι πληροφορίες θα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμες στην περίπτωση ατυχημάτων και σε μορφή που να μπορούν να μεταφερθούν με έναν εργάτη στο νοσοκομείο. Η Βρετανική Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας, προτείνοντας οι εργάτες στα αγροκτήματα να φέρουν μια «Κάρτα Υγείας» που πρέπει να φέρουν πάνω τους για χρήση σε τέτοιες περιστάσεις, παρέχει ένα παράδειγμα μιας μορφής που μπορεί να χρησιμοποιηθεί⁵.
- Συνιστάται η προστασία των γεωργικών εργατών από τον τέτανο.
- Πρέπει να υπάρχουν σχέδια έκτακτης ανάγκης για την εκκένωση των ασθενών και των τραυματιών από αγροκτήματα και τη μεταφορά τους στο πλησιέστερο κατάλληλο νοσοκομείο ή ιατρική εγκατάσταση.
- Καταγραφή τραυματισμών και ατυχημάτων και
- Μεγαλύτερα αγροκτήματα, φυτείες και εγκαταστάσεις επεξεργασίας κανονικά διαθέτουν ένα ιατρείο ή ιατρικό κέντρο για τους εργάτες.

F81	Αναμένεται. Άδεια για ιατρική φροντίδα
Οι εργάτες πρέπει να έχουν δικαίωμα σε άδεια από τη δουλειά για ιατρικά ραντεβού και συμβουλές για τον εαυτό τους και τα εξαρτώμενα από αυτούς μέλη.	

Σε πολλές χώρες, οι εργοδότες δεν υποχρεούνται από τον νόμο να επιτρέπουν στους εργάτες να πηγαίνουν σε ιατρικά ραντεβού κατά τη διάρκεια του ωραρίου εργασίας τους. Αυτό σημαίνει ότι ένας εργοδότης έχει δικαίωμα να αφαιρέσει τον χρόνο διάρκειας των ιατρικών ραντεβού από το επίδομα αδείας του εργάτη ή να

χαρακτηρίσει τον χρόνο αυτόν ως «άδεια άνευ αποδοχών». Αυτό ισχύει για ραντεβού σε νοσοκομεία, ραντεβού με γιατρούς και άλλες παρόμοιες περιστάσεις. Ωστόσο, αν και είναι νόμιμο, είναι παράλογο ένας εργοδότης να αρνείται σε έναν εργάτη το δικαίωμα να πάει ο τελευταίος σε ένα απαραίτητο ιατρικό ραντεβού, απλά και μόνο επειδή το ραντεβού συμπίπτει με το σύνθηρες ωράριο εργασίας. Οι γυναίκες εργάτριες έχουν επίσης δικαίωμα άδειας μητρότητας και αυτό δεν εξαρτάται από το πόσο χρόνο δουλεύουν για τους εργοδότες.

F82	Υποχρεωτικό. Μείωση κινδύνου: Προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ) κατηγορίας 1a του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ)
Δραστικές ουσίες που κατηγοριοποιούνται ως WHO 1a ή απαριθμούνται στο Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ (συμπεριλαμβάνεται το βρωμιούχο μεθύλιο) ή στη Συνθήκη της Στοκχόλμης για τους έμμενους οργανικούς ρύπους δεν χρησιμοποιούνται ΠΟΤΕ στο αγρόκτημα. Εξαιρέσεις αφορούν πολύ μικρές ποσότητες που χρησιμοποιούνται σε φερομονικές παγίδες, δολώματα για αρουραίους και εντομοκτόνα που χρησιμοποιούνται στην κτηνοτροφία (σε μέρη του κόσμου όπου δεν υπάρχουν αποτελεσματικές εναλλακτικές).	

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) κατηγοριοποιεί την τοξικότητα των φυτοφαρμάκων σύμφωνα με τις δραστικές τους ουσίες και τις γνωστές τους επιπτώσεις που καθορίζονται μέσω επιστημονικών μελετών⁶. Φυτοφάρμακα που κατηγοριοποιούνται ως Κατηγορία 1(a) θεωρούνται εξαιρετικά επικίνδυνα εξαιτίας μιας οξείας τοξικότητας με γνωστές χρόνιες τοξικές επιδράσεις ακόμα και σε πολύ χαμηλά επίπεδα έκθεσης, απειλώντας, συνεπώς, την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Εστιάζοντας και πάλι στην τοξικότητα, το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, μια διεθνής συνθήκη με σκοπό την προστασία της στιβάδας του όζοντος, απαριθμεί ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος (συμπεριλαμβανομένων ορισμένων δραστικών ουσιών που μπορεί να περιέχονται σε ορισμένα φυτοφάρμακα) των οποίων η χρήση απαγορεύεται σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Περαιτέρω, η Συνθήκη της Στοκχόλμης για τους έμμενους οργανικούς ρύπους στοχεύει στην εξάλειψη της παραγωγής και της χρήσης των εκουσιώς παραγόμενων έμμενων οργανικών ρύπων. Φυτοφάρμακα με δραστικές ουσίες οι οποίες συγκαταλέγονται και στους τρεις καταλόγους δεν πρέπει επ' ουδενί να χρησιμοποιούνται.

Εξαιρέσεις

Υπάρχουν εξαιρέσεις για πολύ μικρές δόσεις που χρησιμοποιούνται σε παγίδες για παράσιτα ή ως δόλωμα για μικρούς επιβλαβείς οργανισμούς όπως οι αρουραίοι. Για τη ζωική παραγωγή, επιβλαβείς οργανισμοί που διαταράσσουν ή εγκυμονούν κινδύνους για την υγεία των ζώων (π.χ. τσιμπούρια και άλλα έντομα που φέρουν ιούς) μπορεί να απαιτούν έλεγχο μέσω της χρήσης εντομοκτόνων, τα οποία περιέχουν μικρές ποσότητες τέτοιων τοξικών συστατικών. Σε όλες τις εξαιρέσεις, χρειάζεται προσοχή στην επιλογή ενός μέσου ελέγχου που δεν οδηγεί σε ακούσιες επιπτώσεις στην υγεία όταν εφαρμόζεται σε ζώα προορισμού, τα οποία μπορεί να έρθουν σε επαφή με αυτό (εκτός από το παράσιτο που αποτελεί στόχο), ή σε ανθρώπους. Εναλλακτικές εφαρμογές με χαμηλότερη τοξικότητα, που μπορεί να είναι το ίδιο αποτελεσματικές, θα πρέπει πάντα να αναζητούνται και να χρησιμοποιούνται, κατά περίπτωση.

4 Η βαρφαρίνη (warfarin) είναι ένα αντιπηκτικό, που συνταγογραφείται για ορισμένες ιατρικές παθήσεις για να εμποδίζει τη θρόμβωση του αίματος.
5 <http://www.hse.gov.uk/pubns/iacl102.pdf>

6 http://www.who.int/ipcs/publications/pesticides_hazard_2009.pdf?ua=1

Ο πίνακας 5 περιλαμβάνει τα φυτοφάρμακα Κατηγορίας 1α του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 1Α ΤΟΥ ΠΟΥ			
Aldicarb	Βρωδιφακούμη	Βρωμαδιολόνη	Bromethalin
Κυανιούχο ασβέστιο	Captafol	Chlorethoxyfos	Chlormephos
Χλωροφακινόνη	Διφενακούμη	Διφεθειαλόνη	Διφασινόνη
Ντισουλφοτόν	EPN	Ethoprophos	Flocoumafen
Εξαχλωροβενζόλιο	Δικλωριούχος υδράργυρος	Mevinphos	Παραθειό
Μεθυλοπαραθειό	Οξείκος φαινυλδράργυρος	Phorate	Φωσφαμιδόνη
Φθοροξικό νάτριο	Σουλφοτέπ	Tebupirimfos	Terbufos

F83	Υποχρεωτικό. Μείωση κινδύνου: ΠΠΚ κατηγορίας 1b του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ)
Δραστικές ουσίες που κατηγοριοποιούνται ως ΠΟΥ 1b ή βάσει των Συμβάσεων της Βασιλείας ή του Ρότερνταμ θα καταργηθούν εντός 3 ετών, μετά την ημερομηνία εφαρμογής. Για καθένα από τα 3 έτη, πρέπει να υπάρχουν τεκμηριωμένα στοιχεία έρευνας για εναλλακτικές, ένα σχέδιο κατάργησης ή πραγματικής μείωσης της χρήσης τους.	

Η Unilever είναι ενήμερη για την επικείμενη έγκριση του συστήματος ΠΕΣ (Παγκοσμίως Εναρμονισμένο Σύστημα Ταξινόμησης και επισήμανσης των χημικών ουσιών)(Κανονισμός CLP) για την ταξινόμηση αγροχημικών σε πολλά μέρη του κόσμου (π.χ. στην Ε.Ε τον Ιούνιο του 2015). Το σύστημα αυτό θα αποτελέσει τελικά ένα καλύτερο και πιο κατανοητό παγκόσμιο σύστημα κατηγοριοποίησης και εν συνεχεία θα υπερισχύσει του συστήματος κατηγοριοποίησης του ΠΟΥ ως η βάση για την κατάργηση των πλέον επικίνδυνων αγροχημικών από τις αλυσίδες εφοδιασμού της Unilever: <http://echa.europa.eu/web/guest/clp-2015>. Ο ΠΟΥ συντάσσει επίσης έναν κατάλογο με εξαιρετικά επικίνδυνα φυτοφάρμακα (HHP).

Ωστόσο, μέχρι την οριστικοποίηση των συστημάτων αυτών, η Unilever θα χρησιμοποιήσει τη βάση δεδομένων του ΠΟΥ και την κατηγοριοποίηση των Συμβάσεων της Βασιλείας και του Ρότερνταμ για να καταργήσει τα επικίνδυνα ΠΠΚ από αγροκτήματα όπου παράγονται οι πρώτες μας ύλες. Επιπλέον, θα εφαρμόσουμε συστήματα για να σταματήσουμε τη χρήση αγροχημικών της κατηγορίας 1b του ΠΟΥ σε καλλιέργειες της Unilever μετά από 3 χρόνια από την ημερομηνία εφαρμογής του Κώδικα σειφώρου γεωργίας 2017 (SAC 2017), εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις.

Αυτές είναι:

- A Κτηνιατρική χρήση
- B Εξαιρετικά μικρές ποσότητες σε φερομονικές παγίδες ή παρόμοιες χρήσεις
- Γ Η απροσδόκητη εμφάνιση ενός νέου παρασίτου για το οποίο δεν υπάρχει νόμιμος εναλλακτικός τρόπος αντιμετώπισης και
- Δ Μια επίσημη συμφωνία με τη Unilever ότι δεν υπάρχει πρακτική εναλλακτική στη χρήση της δραστικής ουσίας. Στην περίπτωση αυτή, ένα ερευνητικό πρόγραμμα για την εύρεση ή την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων ελέγχου πρέπει να συνοδεύει τη συνεχιζόμενη χρήση.

Ο πίνακας 6 περιλαμβάνει τα φυτοφάρμακα Κατηγορίας 1b του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ)⁷.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 1B ΤΟΥ ΠΟΥ			
Ακρολεϊνη	Αλλυλική αλκοόλη	Αζινοφός αιθύλ	Αζινοφός μεθύλ
Blasticidin-S	Butocarboxim	Butoxycarboxim	Cadusafos
Αρσενικό ασβέστιο	Carbofuran	Chlorfenvinphos	3-Chloro-1,2-propanediol
Coumaphos	Coumatetralyl	Cyfluthrin	beta- cyfluthrin
Zeta-cypermethrin	Ντεμετόν-S-μεθύλ	Dichlorvos	Dicrotophos
Dinoterb	DNOC	Edifenphos	Ethiofencarb
Famphur	Fenamiphos	Flucythrinate	Φθοροακεταμίδια
Φορμετανάτη	Furathiocarb	Heptenophos	Isoxathion
Αρσενικός μόλυβδος	Μεκαρμπάμ	Οξείδιο υδραργύρου	Methamidophos
Μεθιδαθειό	Μεθειοκάρβη	Methomyl	Monocrotophos
Νικοτίνη	Omethoate	Oxamyl	Oxydemeton-methyl
Πράσινο των Παρισίων	Πενταχλωροφαινόλη	Propetamphos	Αρσενικόδες νάτριο
Κυανιούχο νάτριο	Στρικνίνη	Tefluthrin	Θειικό θάλλιο

7 http://www.who.int/ipcs/publications/pesticides_hazard_2009.pdf?ua=1

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: [Continued]			
Thiofanox	Thiometon	Triazophos	Vamidothion
Barparivn	Φωσφίδιο ψευδαργύρου		

F84	Αναμένεται. Μείωση κινδύνου: Επιλογή προϊόντος προστασίας καλλιέργειας (ΠΠΚ)
Όταν υπάρχει δυνατότητα επιλογής σχετικά με το ποιο ΠΠΚ να χρησιμοποιηθεί, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία (π.χ. η λιγότερο επικίνδυνη επιλογή βάσει των αξιολογήσεων του ΠΟΥ ή του Γραφείου Προστασίας του Περιβάλλοντος-EPA) και το τοπικό περιβάλλον, εκτός εάν υπάρχει ένα πρόγραμμα εναλλαγής της δραστηρικής ουσίας για να μειωθεί ο κίνδυνος ανάπτυξης αντοχής. Μην εφαρμόζουμε για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Υπάρχουν αρκετά πιθανά επίπεδα λεπτομερειών για τη λήψη μιας απόφασης:

- A Το πλέον βασικό είναι ότι η απόφαση θα πρέπει να βασίζεται στις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στο φύλλο δεδομένων ασφαλείας υλικών (MSDS), το οποίο θα πρέπει να είναι διαθέσιμο για όλα τα χημικά που χρησιμοποιούνται και να περιέχει βασικά δεδομένα σχετικά με την ανθρώπινη υγεία και την τοξικότητα του περιβάλλοντος⁸.
- B Σε ένα πιο περιεκτικό επίπεδο βασισμένο στον κίνδυνο, σύγκριση μπορεί να γίνεται χρησιμοποιώντας πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί από το Ινστιτούτο ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (IPM) στις ΗΠΑ και ισχύουν παγκοσμίως. Το εργαλείο IPM «PRIME» έχει ενσωματώσει και βασιστεί σε αξιολογήσεις κινδύνου που είχε διεξάγει η Unilever στο παρελθόν χρησιμοποιώντας το εργαλείο PRoMPT, το οποίο αναπτύχθηκε από την Unilever με πληροφορίες από την Syngenta⁹.
- Γ Μια πλήρης αξιολόγηση κινδύνου θα μπορούσε επίσης να διεξάγεται για κάθε δραστηρική ουσία, αν και αυτό δεν είναι απαραίτητο για την εκπλήρωση της απαίτησης του κριτηρίου¹⁰ και
- Δ Εάν είναι δυνατόν, θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη πληροφορίες σχετικά με την επίδραση στους φυσικούς εχθρούς των βλαβερών οργανισμών (θηρευτές και παράσιτα) και τις μέλισσες. Πίνακες τοξικότητας είναι διαθέσιμοι από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (IPM) του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στο Ντέιβις (UC Davies IPM) και τον ιστότοπο του Ινστιτούτου IPM (η αξιολόγηση κινδύνου συμβάλλει στη συμμόρφωση με το κριτήριο F22 και δεν θα εξεταστεί εδώ).

F85	Υποχρεωτικό. Μείωση έκθεσης σε ΠΠΚ: Προστασία των πιο ευάλωτων
Νεαρά άτομα (κάτω από 18 ετών), έγκυες και θηλάζουσες γυναίκες ΠΟΤΕ δεν θα χειρίζονται και δεν θα εφαρμόζουν ΠΠΚ ως μέρος της εργασίας τους ή δεν θα εκτίθενται σε μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) που έχουν μολυνθεί με ΠΠΚ.	

Οι απαγορεύσεις σχετικά με το ποιος δεν μπορεί να χειρίζεται και να εφαρμόζει ΠΠΚ πρέπει να είναι απολύτως ξεκάθαρες. Για τις

εκπαιδευτικές συστάσεις της CropLife International, δείτε το έγγραφο κατευθυντήριων οδηγιών με τίτλο «Κατευθυντήριες οδηγίες για την ασφαλή και αποτελεσματική χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων»⁹. Χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα νεαρά παιδιά και τα επικίνδυνα υλικά μπορείτε να βρείτε εδώ.

Μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) που έχουν μολυνθεί με ΠΠΚ πρέπει να πλένονται ξεχωριστά από άλλα υλικά και δεν πρέπει ποτέ να μεταφέρονται σε χώρους όπου ζουν, τρώνε ή κοιμούνται οι εργάτες με σκοπό το πλύσιμο ή την επισκευή τους. Έγκυες ή θηλάζουσες γυναίκες ή παιδιά κάτω των 18 ετών δεν θα χειρίζονται μέσα ατομικής προστασίας που έχουν μολυνθεί με ΠΠΚ. Μολυσμένα μέσα ατομικής προστασίας δεν πρέπει να μεταφέρονται ποτέ σε περιοχές όπου ζουν, κοιμούνται ή μαγειρεύουν οι εργάτες.

Περιοχές όπου γίνεται χειρισμός ΠΠΚ και όπου πλένεται εξοπλισμός εφαρμογής και μέσα ατομικής προστασίας πρέπει να είναι σχεδιασμένες ώστε οι διαφυγές να περιορίζονται ή να διαλύονται μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένα φρεάτια. Τέτοιες περιοχές δεν πρέπει να είναι προσβάσιμες από παιδιά. (Βλέπε επίσης το κεφάλαιο με τίτλο **Γεωργία – Διαχείριση βλαβερών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων**).

Ωστόσο, η Unilever δέχεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, νεαρά άτομα (κάτω των 18 ετών) μπορούν να χειρίζονται ή να εφαρμόζουν ΠΠΚ κατά τη διάρκεια εκπαίδευσης, αλλά μόνο υπό αυστηρή επίβλεψη.

F86	Υποχρεωτικό. Μείωση έκθεσης σε ΠΠΚ: Εκπαιδευμένοι χειριστές
Οι χειριστές θα χειρίζονται ή θα εφαρμόζουν ΠΠΚ μόνο εφόσον έχουν λάβει βασική εκπαίδευση σχετικά με το πώς να προστατεύουν από βλαβερές επιπτώσεις τους εαυτούς τους, την οικογένειά τους, άτομα που τυχάνει να είναι παρόντα και το περιβάλλον. Όλοι οι χειριστές πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με δωρεάν κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας.	

Να σημειωθεί ότι σε τροπικά κλίματα, ΠΠΚ που απαιτούν τη χρήση μέσων ατομικής προστασίας τα οποία είναι άβολα, ακριβά ή δεν είναι άμεσα διαθέσιμα, θα πρέπει να αποφεύγονται, ειδικά στην περίπτωση χρηστών μικρής κλίμακας, όπως συνιστάται από τον Διεθνή κώδικα δεοντολογίας σχετικά με τη διανομή και τη χρήση των φυτοφαρμάκων του Οργανισμού τροφίμων και γεωργίας (FAO) του 2003¹⁰.

Διαφορετικά ΠΠΚ θέτουν διαφορετικά επίπεδα κινδύνου και τα ίδια μέσα ατομικής προστασίας ενδέχεται να μην είναι κατάλληλα για όλα τα προϊόντα¹¹. Συνήθως οι προϋποθέσεις αναφέρονται ρητά στην ετικέτα ή στο φύλλο δεδομένων ασφαλείας υλικού (MSDS). Εάν αυτά δεν είναι διαθέσιμα, είναι απαραίτητη η επικοινωνία με τον κατασκευαστή ή τον διανομέα για να καθοριστεί τι συνιστάται.

8 <https://www.ipmprime.com/about.aspx>

9 https://croplife.org/wp-content/uploads/pdf_files/Guidelines-for-the-safe-and-effective-use-of-crop-protection-products.pdf

10 <http://www.fao.org/ag/agp/agpp/pesticide/Code/Download/protect.doc>

Το κόστος των μέσων ατομικής προστασίας, ιδιαίτερα των μποτών, των γαντιών και των масκών από ελαστικό, αναφέρεται συχνά ως ο λόγος για τον οποίο οι εργάτες ή οι μικροκαλλιεργητές δεν χρησιμοποιούν τα κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας. Αυτό δεν είναι αποδεκτό. Ελαφριά, αδιάβροχα ρούχα ή κιτ ρουκισμού γίνονται ολοένα και πιο συχνά διαθέσιμα σε όλα τα μέρη του κόσμου. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση, δείτε τις απαιτήσεις στο **κεφάλαιο Συνεχής Βελτίωση**.

F87	Υποχρεωτικό. Μείωση έκθεσης σε ΠΠΚ: Απαγόρευση επαναχρησιμοποίησης δοχείων
Απαγορεύεται η επαναχρησιμοποίηση των δοχείων των ΠΠΚ για οποιονδήποτε σκοπό (εκτός από την επαγγελματική επαναπλήρωση των ιδιόκτητων δοχείων). Σ' αυτό περιλαμβάνεται προφανώς η επαναχρησιμοποίησή τους για φαγητό ή νερό ανθρώπων ή ζώων.	

Άδεια δοχεία φυτοφαρμάκων δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ποτέ για σκοπούς διαφορετικούς από την προβλεπόμενη χρήση τους και ιδιαίτερα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση νερού ή/και φαγητού ή για την παροχή τροφής σε ζώα. Ένα άδικο δοχείο φυτοφαρμάκου δεν μπορεί ποτέ να καθαριστεί εντελώς από τα υπολείμματα και θα πρέπει να διατίθεται με τρόπο που εμποδίζει την επαναχρησιμοποίησή του με άλλο τρόπο. Δείτε το F70b στο Κεφάλαιο Διαχείριση αποβλήτων για λεπτομερείς κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την αποθήκευση και την απόρριψη δοχείων ΠΠΚ.

Η επαναπλήρωση ή η απόρριψη δοχείων μπορεί να γίνεται μόνο σε μια ειδική περιοχή, από μια ορισθείσα αρχή ή από άτομο με εξειδικευμένες ικανότητες το οποίο έχει εκπαιδευτεί επαρκώς και χρησιμοποιεί τα κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας.

F88	Αναμένεται. Μείωση έκθεσης σε ΠΠΚ: Αποφυγή μόλυνσης (καθαρισμός διαρροών και εξοπλισμού)
Υπάρχουν διαδικασίες για να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα διαφυγών ΠΠΚ, για να περιοριστούν οι διαρροές και το μολυσμένο νερό πλύσης σε περιοχές όπου θα περιοριστούν ή θα διαλυθούν με ασφάλεια και για να καθαριστούν τυχόν διαρροές.	

Γενικά, για τις διαφυγές, πρέπει να ακολουθούνται οι κάτωθι κατευθυντήριες οδηγίες¹¹:

- A Οι διαρροές πρέπει να καθαρίζονται αμέσως. Για τον χειρισμό σοβαρών διαρροών πρέπει πάντα να εργάζονται δυο άνθρωποι.
- B Υγρές διαρροές δεν θα πρέπει να ξεπλένονται με μάνικα καθώς με τον τρόπο αυτό διασκορπίζεται το ΠΠΚ σε μια ευρύτερη περιοχή. Μια προμήθεια απορροφητικού πριονιδιού, αμμόδους ή ξηρού εδάφους θα πρέπει να διατηρείται σε ένα δοχείο στην αποθήκη και να διασκορπίζεται πάνω από τη διαρροή και να αφήνεται για μερικά λεπτά για να απορροφήσει το χημικό. Στη

συνέχεια, θα πρέπει να συλλέγεται με ένα φτυάρι και να τοποθετείται σε ένα δοχείο με σήμανση με σκοπό την απόρριψη. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται προστατευτικά γάντια από ελαστικό νιτρίλιο και μάσκα προσώπου.

- Γ Διαρροές στερεών μπορεί να δημιουργήσουν σκόνη όταν σκουπίζονται χωρίς τη χρήση ενός απορροφητικού υλικού. Μια προμήθεια απορροφητικού πριονιδιού, αμμόδους ή ξηρού εδάφους θα πρέπει να είναι διαθέσιμη στην αποθήκη και να εφαρμόζεται (νοτισμένη) με ένα φτυάρι πάνω από την περιοχή της διαρροής, πριν τοποθετηθεί σε ένα δοχείο με σήμανση με σκοπό την απόρριψη. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται προστατευτικά γάντια από ελαστικό νιτρίλιο και μάσκα προσώπου.

Η αποφυγή περιλαμβάνει την υιοθέτηση διαδικασιών οι οποίες ελαχιστοποιούν την ανθρώπινη έκθεση (π.χ. κατά την απορροή, τη μίξη και την εφαρμογή) και διασφαλίζουν ότι τα σωστά μέσα ατομικής προστασίας είναι διαθέσιμα και χρησιμοποιούνται. Περιοχές όπου γίνεται χειρισμός αγροχημικών (ΠΠΚ, φυτοφαρμάκων, κοπριάς κλπ.) και όπου πλένεται εξοπλισμός εφαρμογής και μέσα ατομικής προστασίας πρέπει να είναι σχεδιασμένες ώστε οι διαφυγές να περιορίζονται ή να διαλύονται μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένα φρεάτια. Τέτοιες περιοχές δεν πρέπει να είναι προσβάσιμες από παιδιά. Σημειώστε αυτή την απέκκριση σε υπόγεια ή επιφανειακά ύδατα από περιοχές όπου βρίσκεται εξοπλισμός χειρισμού ΠΠΚ.

Για πληροφορίες σχετικά με τη χρήση των μέσων ατομικής προστασίας, δείτε το κριτήριο F86.

F89	Αναμένεται. Μείωση έκθεσης σε ΠΠΚ: Αποθήκευση και χειρισμός εξοπλισμού
Ο εξοπλισμός εφαρμογής ΠΠΚ και ο εξοπλισμός μέτρησης/ζύγισης πρέπει να αποθηκεύονται και να τυχάνουν χειρισμού σύμφωνα με όσα ορίζουν οι κατασκευαστές των ΠΠΚ. Ο εξοπλισμός πρέπει να φυλάσσεται σε ασφαλή περιοχή χωριστά από κατοικημένους χώρους, τροφή ή ζωοτροφές.	

Οποιοσδήποτε εξοπλισμός που σχετίζεται με ΠΠΚ, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής, της μέτρησης και των μέσων ατομικής προστασίας, πρέπει να αντιμετωπίζεται με προσοχή, καθώς υπάρχει μεγάλη πιθανότητα μόλυνσης με βλαβερά χημικά. Στις κατευθυντήριες οδηγίες για το κριτήριο F85 γίνεται επίσης αναφορά σε μολυσμένα μέσα ατομικής προστασίας.

Για πληροφορίες σχετικά με την κατασκευή και την τοποθεσία της αποθήκης, συμπεριλαμβανομένων αποθηκών για μέσα ατομικής προστασίας, δείτε τα κριτήρια F140 και F141 στο Κεφάλαιο 10 (Αλυσίδα αξίας).

11 Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε Εγχειρίδιο αποθήκευσης φυτοφαρμάκων και ελέγχου αποθέματος, Οργανισμός τροφίμων και γεωργίας (FAO)(1996): <http://www.fao.org/docrep/V8966E/V8966e05.htm#1>

F90	Αναμένεται. Διαχείριση επικίνδυνων υλικών εκτός από τα ΠΠΚ
Όλα τα επικίνδυνα υλικά εκτός από τα ΠΠΚ (συμπεριλαμβανομένων των δολωμάτων για αρουραίους, των κτηνιατρικών φαρμάκων, των καυσίμων και των λιπαντικών, της χλωρίνης και των χημικών καθαριστικών, των λιπασμάτων, της κοπριάς, της κομπόστας και των λυμάτων και όλων των σχετικών αποβλήτων) πρέπει να αποθηκεύονται με ασφάλεια, να τυχάνουν ασφαλούς χειρισμού και να απορρίπτονται με ασφάλεια.	

Χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους που συναντώνται συχνά σε αγροκτήματα είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας εδώ (ιδιαίτερα για εργάτες σε αγροκτήματα και καλλιέργειες) και στον ιστότοπο της Βρετανικής Υπηρεσίας υγείας και ασφάλειας εδώ (συμπεριλαμβανομένου ενός ευρέος φάσματος φυλλαδίων και εκπαιδευτικού υλικού για πολλούς τομείς της γεωργίας).

Εκπαίδευση σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια απευθυνόμενη σε γενικούς εργάτες και σε όσους ασχολούνται με επικίνδυνες εργασίες καλύπτεται στις κατευθυντήριες οδηγίες για το κριτήριο F154 στο Κεφάλαιο 11 (Συνεχής Βελτίωση). Εφόσον είναι εφικτό, τα υπάρχοντα συστήματα διαχείρισης κινδύνου θα πρέπει να μειώνουν την επαφή μεταξύ κινδύνων και ανθρώπων, μειώνοντας συνεπώς την ανάγκη για μέσα ατομικής προστασίας. Ωστόσο, εάν η αξιολόγηση κινδύνου για την υγεία και την ασφάλεια συνιστά τη χρήση μέσων ατομικής προστασίας, οι εργοδότες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι:

- Κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας παρέχονται δωρεάν σε εργάτες (δηλαδή πρέπει να είναι κατάλληλα για τον σκοπό· για παράδειγμα μάσκες από βαμβάκι δεν παρέχουν κατάλληλη προστασία από αναθυμιάσεις από διαλύτες)·
- Υπάρχουν επαρκή μέσα ατομικής προστασίας για όλους τους εργάτες·
- Χρησιμοποιούνται μέσα ατομικής προστασίας σε επικίνδυνα εργασιακά περιβάλλοντα·
- Τα μέσα ατομικής προστασίας συντηρούνται καταλλήλως·
- Οι εργάτες είναι εκπαιδευμένοι στην ασφαλή χρήση των μέσων ατομικής προστασίας·
- Τα μέσα ατομικής προστασίας αποθηκεύονται και πλένονται με ασφάλεια

Οι συμβουλές σχετικά με τον χειρισμό γενικών χημικών, την αποθήκευση και τις διαδικασίες είναι παρόμοιες με αυτές που δόθηκαν στις κατευθυντήριες οδηγίες στα κριτήρια F88 και F89. Θα πρέπει να συμβουλευέστε τα φύλλα δεδομένων ασφαλείας υλικών για συγκεκριμένα χημικά αναζητώντας οποιεσδήποτε ειδικές απαιτήσεις, ώστε να διασφαλίζεται η επαρκής πρόνοια για τον ασφαλή χειρισμό επικίνδυνων χημικών. Συνεπώς, είναι ζωτικής σημασίας να είναι διαθέσιμα τα φύλλα δεδομένων ασφαλείας υλικών όλων των χημικών που χρησιμοποιούνται.

Απόρριψη

Βλέπε F70 στο Κεφάλαιο 7 (Διαχείριση αποβλήτων).

F91	Αναμένεται. Μηχανήματα
Πρέπει να υπάρχουν συστήματα τα οποία να ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο να υποστούν οι εργάτες τραυματισμούς από μηχανήματα.	

Τρακτέρ χωρίς συστήματα προστασίας σε περίπτωση ανατροπής, άξονες μετάδοσης της κίνησης, αλυσοπηρίνα, τρυπάνια, μοτοσικλές και μηχανήματα με αφύλακτα κινητά μέρη είναι οι πιο συχνές αιτίες πρόκλησης τραυματισμών από μηχανήματα σε αγροκτήματα στα περισσότερα μέρη του κόσμου.

Πολλά ατυχήματα συμβαίνουν σε αγροκτήματα, επειδή οι άνθρωποι κάνουν κακή χρήση των μηχανημάτων – για παράδειγμα προσπαθώντας να αφαιρέσουν σπάγκο γύρω από περιστρεφόμενες αντλίες ή κινητήριους άξονες ενώ αυτοί βρίσκονται ακόμα εν κινήσει ή επειδή άλλοι άνθρωποι θέτουν σε λειτουργία μηχανήματα ενώ αυτά καθαρίζονται.

Ο τρόπος σχεδιασμού, χρήσης, συντήρησης, τροποποίησης όλου του εξοπλισμού (ή χαρακτηριστικών του σχεδιασμού) θα πρέπει να αξιολογηθεί για κινδύνους που ενέχονται για τη ζωή ή την υγεία. Πρέπει να δημιουργηθούν συστήματα διαχείρισης για να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι:

- A Κατάλληλα προστατευτικά θα πρέπει να υπάρχουν και να χρησιμοποιούνται στα μηχανήματα για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος. Εάν είναι δυνατόν, η μηχανή δεν θα πρέπει να λειτουργεί εάν δεν υπάρχουν τα προστατευτικά (π.χ. προστατευτικά ιμάντα)·
- B Εάν το προστατευτικό δεν είναι πρακτικό, τότε όλοι οι εργάτες που έρχονται σε επαφή με το μηχανήματα θα πρέπει να είναι ενήμεροι για τις διαδικασίες σωστής λειτουργίας και για το πώς να αποφεύγουν τους κινδύνους.
- Γ Όλα τα μηχανήματα πρέπει να συντηρούνται τακτικά από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, με ιδιαίτερη έμφαση στα μηχανήματα που ενδέχεται να αποτελούν κίνδυνο για τη ζωή ή την υγεία·
- Δ Μια αξιολόγηση του θορύβου πρέπει να γίνεται για όλα τα θορυβώδη μηχανήματα και, εάν το επίπεδο θορύβου είναι υψηλό, πρέπει να παρέχονται κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας·
- E Τα οχήματα πρέπει να εξοπλίζονται με προειδοποιητικά σήματα για να ειδοποιούν τους χρήστες που υπάρχουν τριγύρω για τις κινήσεις τους·
- ΣΤ Θα πρέπει να αποφεύγεται η μακρά παραμονή σε τρακτέρ που έχουν ανεπαρκή προστασία από τους κραδασμούς για τον οδηγό· και
- Z Όλα τα απαιτούμενα μέσα ατομικής προστασίας πρέπει να παρέχονται στους εργάτες δωρεάν.

F92	Αναμένεται. Εργασία με ζώα και ζωικά απόβλητα (μόνο εκτροφή ζώων)
Πρέπει να υπάρχουν συστήματα τα οποία να ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο να υποστούν οι εργάτες τραυματισμούς από ζώα ή να προσβληθούν από ζωοανθρωπονόσο.	

Τραυματισμοί που προκαλούνται από ζώα μπορούν να περιλαμβάνουν δαγκώματα, κλωτσιές, σύνθλιψη, πρόσκρουση, ποδοπάτημα και μετάδοση ορισμένων λοιμωδών νόσων όπως *γιαρδίαση*, *σαλμονέλα*, *δερματοφυτία* και *λεπτοσπείρωση*.

- Τα ζώα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τη δέουσα προσοχή και εντός ενός περιβάλλοντος ελέγχου με το οποίο το ζώο είναι εξοικειωμένο.
- Προστατευτικά ρούχα θα πρέπει να φοριούνται κατά την επαφή με μολυσματικό ζώο με σκοπό τον περιορισμό της έκθεσης στη νόσο.

- Σε περίπτωση επαφής με σωματικά υγρά ζώου, οι εργάτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εγκαταστάσεις για πλύσιμο, ώστε να αφαιρέσουν το μολυσμένο ρούχο και να καθαρίσουν την προσβεβλημένη περιοχή.
- Εάν ένα ζώο παρουσιάσει συμπτώματα μόλυνσης ή ασυνήθιστη συμπεριφορά, αυτό θα πρέπει να διαχωρίζεται από το κοπάδι (κατά περίπτωση) και να καταγράφονται αυτά τα χαρακτηριστικά. Ένας κτηνίατρος πρέπει να εξετάσει το ζώο για να καθορίσει την αιτία και να τη θεραπεύσει.

Σημειώστε ότι η αφαίρεση των κεράτων και άλλοι ακρωτηριασμοί σχεδιασμένοι για τη μείωση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εργάτες ενδέχεται να μην είναι αποδοτικοί για λόγους καλής διαβίωσης των ζώων (Βλέπε το κεφάλαιο **Εκτροφή ζώων** για περισσότερες οδηγίες).

F93	Αναμένεται. Εργασία σε ύψος και μεταφορά βαριών φορτίων.
Το αγρόκτημα πρέπει να αξιολογήσει το πώς μπορούν να μειωθούν οι κίνδυνοι (π.χ. τοποθετώντας φράκτες δίπλα σε λίμνες ή απότομες πλαγιές) και να πάρει μέτρα για να διασφαλίσει ότι έχουν γίνει οι απαραίτητες προετοιμασίες για τη μείωση του κινδύνου.	

Η γεωργία είναι μια βιομηχανία όπου θάνατοι και σοβαροί τραυματισμοί από την εργασία σε ύψος, την ανύψωση βαριών και δύσκολων στο χειρισμό αντικειμένων, την πτώση από ύψος πάνω σε ή έξω από οχήματα ή σε ύδατα είναι εξαιρετικά συχνά. Πτώσεις από σκάλες, οροφές, σιλό και ανεμόμυλους αποτελούν τις βασικότερες αιτίες θανάτων και τραυματισμών σε αγροκτήματα.

Εργασία σε ύψος

Η Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας¹² δίνει τις παρακάτω συμβουλές σχετικά με την εργασία σε ύψος: προληπτικά μέσα:

- Αποφύγετε την εργασία σε ύψος, όταν υπάρχουν άλλες πρακτικές εναλλακτικές.
- Αποφύγετε τις πτώσεις χρησιμοποιώντας είτε ένα ήδη υπάρχον ασφαλές μέρος εργασίας ή το σωστό είδος εξοπλισμού και
- Ελαχιστοποιήστε την απόσταση και τις συνέπειες μιας πτώσης χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο εξοπλισμό, όταν ο κίνδυνος δεν μπορεί να εξαλειφθεί.

Πρέπει να υιοθετηθούν τα ακόλουθα «Πρέπει» και «Δεν πρέπει»:

- Πρέπει...
- Να γίνεται όσο το δυνατόν περισσότερη δουλειά από το έδαφος.
- Να βεβαιωθείτε ότι είναι δυνατή η διασφάλιση ασφαλούς πρόσβασης προς και από το μέρος όπου οι εργάτες δουλεύουν σε ύψος.
- Να βεβαιωθείτε ότι ο εξοπλισμός είναι κατάλληλος, σταθερός και αρκετά ανθεκτικός για τη δουλειά, ότι συντηρείται και ελέγχεται συχνά.
- Να πάρετε προληπτικά μέτρα όταν δουλεύετε πάνω ή κοντά σε εύθραυστες επιφάνειες.
- Να παρέχετε προστασία από πτώσεις αντικειμένων και
- Να εξετάσετε τη λήψη μέτρων εκκένωσης έκτακτης ανάγκης και διάσωσης.

Δεν πρέπει...

- Να υπερφορτώνετε σκάλες με περιττό βάρος από υλικά και εξοπλισμό – ελέγξτε τις προδιαγραφές της σκάλας.
- Να τεντώνετε υπερβολικά σε σκάλες ή πτυσσόμενες σκάλες.
- Να στηρίζετε μια σκάλα πάνω σε αδύναμες κατασκευές, όπως μια υδρορροή.
- Να χρησιμοποιείτε σκάλες ή πτυσσόμενες σκάλες για κοπιαστικές εργασίες, αλλά μόνο για ελαφριές εργασίες και
- Να επιτρέπετε σε οποιονδήποτε ο οποίος δεν έχει τις κατάλληλες δεξιότητες, γνώσεις και εμπειρία να κάνει τη δουλειά, να δουλεύει σε ύψος.

Μεταφορά βαριών φορτίων

Η χειρωνακτική διακίνηση βαριών φορτίων θέτει σε κίνδυνο όχι μόνο την υγεία και την ευεξία του εργάτη, αλλά και την ικανότητά του να συνεχίζει να εργάζεται σε καθημερινή βάση. Θλάσεις και τραυματισμοί μπορούν να προκληθούν από πολλές κινήσεις όπως η ανύψωση, το σκύψιμο, το στρώσιμο, το τράβηγμα και η μεταφορά, οι οποίες έχουν όλες τη δυνατότητα να προκαλέσουν ενδεχομένως δια βίου μυοσκελετικές διαταραχές και αναπηρία.

Η Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας¹³ παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την πρόληψη τραυματισμών σε περιπτώσεις ανύψωσης με τα χέρια και με τη χρήση εξοπλισμού. Ορισμένα σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη πριν από οποιαδήποτε δραστηριότητα ανύψωσης είναι η ικανότητα του ατόμου (π.χ. η φυσική του κατάσταση, το επίπεδο ευεξίας του, η γνώση οποιωνδήποτε υπάρχοντων τραυματισμών ή αδυναμιών), το είδος του φορτίου, οι περιβαλλοντικές συνθήκες, η εκπαίδευση και η οργάνωση της εργασίας.

Ορισμένες οδηγίες σχετικά με τη χειρωνακτική ανύψωση:

- Μην στρίβετε, μην σταματάτε και μην προσπαθείτε να φτάσετε κάτι.
- Αποφύγετε να σηκώνετε βάρη από το έδαφος ή πάνω από το ύψος των ώμων σας.
- Αναδιοργανώστε τους αποθηκευτικούς χώρους, ώστε να περιοριστεί η ανάγκη ανύψωσης βαριών φορτίων.
- Εξετάστε πώς μπορείτε να ελαχιστοποιήσετε τις αποστάσεις μεταφοράς.
- Αξιολογήστε το βάρος του φορτίου πριν το σηκώσετε, για να καθορίσετε εάν θα χρειαστείτε βοήθεια.

Καλές τεχνικές για την ανύψωση φορτίων, πριν και μετά την ανύψωση είναι να:

- Απομακρύνετε εμπόδια από τη διαδρομή σας.
- Αφήσετε το φορτίο κάτω στα μισά της διαδρομής, όταν έχετε να κάνετε με μεγάλα φορτία.
- Κρατήστε το φορτίο κοντά στη μέση σας.
- Κρατήστε τη βαριά μεριά του φορτίου δίπλα στο σώμα σας και
- Πάρτε μια σταθερή και ισορροπημένη στάση σώματος, έχοντας ανοικτά τα πόδια.

Για περισσότερες πληροφορίες, εξαιρετικές πηγές σχετικά με την εργασία σε ύψος είναι διαθέσιμες εδώ.

¹² <http://www.hse.gov.uk/toolbox/height.htm>

¹³ <http://www.hse.gov.uk/toolbox/manual.htm>

Πληροφορίες σχετικά με τον κατάλληλο εξοπλισμό και εκπαίδευση πάνω στην ασφαλή διακίνηση φορτίων και άλλες πηγές μπορείτε να βρείτε εδώ. Σε αυτές περιλαμβάνονται εγχειρίδια με τίτλο «Λύσεις για χειρωνακτική διακίνηση φορτίων σε αγροκτήματα» (εδώ) και «Αξιοποιήστε στο έπακρον τα βοηθήματα διακίνησης» (εδώ).

F94	Αναμένεται. Μεταφορά
Κατά τη διάρκεια της μεταφοράς υλικών, ζώων και εργατών (μέσα στο αγρόκτημα και από και προς το αγρόκτημα), τα οχήματα πρέπει να είναι τεχνικώς ικανά για κυκλοφορία και κατάλληλα για τον σκοπό τον οποίο επιτελούν (π.χ. η μεταφορά μεγάλου αριθμού ατόμων με ένα τρακτέρ δεν είναι ασφαλής). Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Ατυχήματα που σχετίζονται με τη μεταφορά μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια ελιγμών αναστροφής, με την ανατροπή οχήματος και όταν χρησιμοποιούνται τετράτροχες μηχανές (ΑΤΥ). Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται σε αγροκτήματα πρέπει να είναι πάντα κατάλληλα προς χρήση, δεδομένου των ειδικών συνθηκών, επιφανειών και χρήσεων για τις οποίες χρησιμοποιούνται και υπό τις οποίες λειτουργούν. Συνεπώς, η τεχνική καταλληλότητα είναι καθοριστικής σημασίας.

Σύμφωνα με τις Πληροφορίες σχετικά με τα πρότυπα οχημάτων της VicRoads, τα γενικά πρότυπα επιθεώρησης για συνήθη επιβατικά οχήματα περιλαμβάνουν τους τροχούς και τα ελαστικά, τα τιμόνια και τις αναρτήσεις, τα φρένα, τα καθίσματα και τις ζώνες ασφαλείας, τα φώτα, τα σήματα, τους ανακλαστήρες κλπ. Έλεγχος εξάτμισης και εκπομπών, το παρμπρίζ και τα παράθυρα, υαλοκαθαριστήρες, ροδέλες κλπ. το αμάξωμα και το σασί και τη μηχανή και τη μετάδοση κίνησης.

Για οχήματα που χρησιμοποιούνται σε αγροκτήματα, η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Δέσμη μέτρων για τον τεχνικό έλεγχο» προτείνει ότι μια αύξηση στη χρήση αγροτικών οχημάτων που δεν ξεπερνούν μια εκ κατασκευής ανώτατη ταχύτητα ίση με 40 χλμ/ώρα όπως τα φορτηγά σημαίνει ότι αυτά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως τα φορτηγά όσον αφορά τον τεχνικό έλεγχο¹⁴. Αν και δεν το απαιτεί ο νόμος, είναι προς το συμφέρον της καλής πρακτικής στην υγεία και την ασφάλεια να είναι τεχνικώς κατάλληλα όλα τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ανθρώπων, ζώων και υλικών.

Επιπλέον, κατά τη χρήση των οχημάτων πρέπει να διασφαλίζεται ότι όλα τα μεταφερόμενα φορτία είναι σταθερά και ασφαλισμένα, ώστε να αποφευχθούν τραυματισμοί ή θάνατοι από αντικείμενα. Άτομα που διακινούν και φορτώνουν υλικά πρέπει επίσης να έχουν επαρκή προστατευτικά ρούχα και εξοπλισμό, ενώ κατάλληλα οχήματα και ρυμουλκούμενα οχήματα πρέπει να είναι εφοδιασμένα με συστήματα πέδησης επαρκή για να αντέχουν τα μέγιστα φορτία και τις ταχύτητες στις οποίες θα λειτουργούν.

Η Βρετανική Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας προσφέρει χρήσιμες κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τα εξής θέματα:

- A «Θανατηφόρα πρόσφυση – πρακτικές συμβουλές για την αποφυγή ατυχημάτων κατά τις γεωργικές μεταφορές»¹⁵ και
- B «Μεταφορά επιβατών σε ρυμουλκούμενα αγροτικά οχήματα»¹⁶.

F95	Αναμένεται. Κτίρια
Εργαστήρια, καταλύματα εργατών, αποθήκες και άλλα κτίρια και κατασκευές πρέπει να είναι δομικά ασφαλή, να αερίζονται επαρκώς και να είναι κατάλληλα για τον σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται επί του παρόντος. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Η τεχνική καταλληλότητα ενός οχήματος κατά κανόνα εγκρίνεται από ένα αρμόδιο πρόσωπο που εργάζεται υπό την αιγίδα του νομοθέτη. Ένα όχημα μπορεί να θεωρηθεί τεχνικώς κατάλληλο, εάν μπορεί να επιτύχει μια κατάλληλη κατάσταση λειτουργίας η οποία πληροί τα κριτήρια που θέτει ο νόμος για ασφαλή οδήγηση και μεταφορά.

Κτίρια

Τα κτίρια στα αγροκτήματα είναι συχνά παλιά και έχουν χρησιμοποιηθεί για διαφορετικούς σκοπούς σε διαφορετικές περιόδους κατά τη διάρκεια ζωής τους. Παλιές αποθήκες λιπασμάτων (ιδιαίτερα εκείνες που χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση ουρίας) κατασκευασμένες από μπετόν θα πρέπει να ελέγχονται προσεκτικά για να διασφαλιστεί ότι οι εκπομπές δεν τις έχουν καταστήσει επικίνδυνες.

Σε κάθε περίπτωση: Α) Κτίρια και χώροι εργασίας πρέπει να είναι δομικά ασφαλείς Β) Πρέπει να υπάρχει επαρκής φωτισμός για την ασφαλή διεξαγωγή των εργασιών (αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε επικίνδυνες περιοχές) Γ) Πρέπει να γίνεται καλή συντήρηση της θέρμανσης, του εξαερισμού και του κλιματισμού (εάν υπάρχει) Δ) Η εγκατάσταση έχει όλες τις απαιτούμενες άδειες και τα πιστοποιητικά και Ε) Οι εργάτες πρέπει να ειδοποιούνται για την ύπαρξη ολισθηρών επιφανειών και (εάν αυτές υπάρχουν συχνά) να φέρουν την κατάλληλη υπόδηση.

Εργαστήρια

Τα εργαστήρια και οι χώροι εργασίας πρέπει να είναι τακτοποιημένοι. Όπου είναι δυνατόν, οι επιφάνειες πρέπει να διατηρούνται στεγνές και να είναι αντιολισθητικές.

Καταλύματα

Τα καταλύματα των εργατών στο αγρόκτημα πρέπει να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Να είναι δομικά ασφαλή
- Να μην χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση οποιωνδήποτε επικίνδυνων υλικών
- Να είναι ξεχωριστά από περιοχές εργασίας/παραγωγής
- Να πληρούν τα ελάχιστα νομικά και βιομηχανικά πρότυπα και συγκεκριμένα:
- Κάθε άτομο πρέπει να έχει το προσωπικό του στρώμα ύπνου/κρεβάτι

14 <http://www.nfuonline.com/about-us/our-offices/brussels/hot-topics/eu-roadworthiness-proposals/>

15 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg279.pdf>

16 <http://www.hse.gov.uk/pubns/ais36.pdf>

- Κάθε άτομο πρέπει να έχει ασφαλή αποθηκευτικό χώρο για τα προσωπικά του αντικείμενα
- Άνδρες και γυναίκες θα πρέπει να κοιμούνται σε ξεχωριστές περιοχές
- Οι συνθήκες διαβίωσης και ύπνου θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από καθαριότητα και υγιεινή
- Όλες οι συσκευές θα πρέπει να είναι ηλεκτρικά ασφαλείς
- Θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς εγκαταστάσεις πλυντηρίων
- Θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την υγιεινή αποθήκευση και προετοιμασία φαγητού και
- Οι τουαλέτες και οι εγκαταστάσεις για πλύσιμο θα πρέπει να είναι καθαρές, επαρκείς για τον αριθμό των εργατών (συνήθως ορίζεται από τον νόμο) και να είναι ξεχωριστές για κάθε φύλο, ώστε να παρέχουν ιδιωτικότητα (συνήθως ορίζεται στον νόμο).

Κατά κανόνα, τα ελάχιστα πρότυπα για τα καταλύματα των εργατών ρυθμίζονται σε τοπικό επίπεδο.

Αποθήκες και διαχείριση αποθηκών

Οι αποθήκες αποτελούν ένα οριζόντιο ζήτημα που καλύπτεται πιο ενδελεχώς στο **κεφάλαιο Αλυσίδα αξίας**. Ζητήματα γενικής υγείας και ασφάλειας περιλαμβάνουν τα εξής:

- Τα επικίνδυνα χημικά απαιτούν ασφαλείς εγκαταστάσεις αποθήκευσης και απόρριψης
- Τα περιεχόμενα των αποθηκών πρέπει να φέρουν σήμανση
- Οι εργάτες των αποθηκών πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι και
- Κιτ διαρροών θα πρέπει να είναι διαθέσιμα για επικίνδυνα χημικά και να χρησιμοποιούνται όποτε υπάρχουν διαρροές.

F96	Αναμένεται. Ηλεκτρικά
Πρέπει να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος ηλεκτροπληξίας και πυρκαγιάς, που προκαλείται από κακές ηλεκτρικές εγκαταστάσεις. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται μέτρα για την αποφυγή σύγκρουσης με γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Θα πρέπει να αξιολογείται η ηλεκτρική ασφάλεια των κτιρίων και των μηχανημάτων. Οι δυο κυριότεροι κίνδυνοι είναι η πυρκαγιά (βλέπε παρακάτω) και η ηλεκτροπληξία. Σε πολλά παλαιότερα αγροκτήματα και περιοχές επεξεργασίας τροφής (ειδικά σε αναπτυσσόμενες χώρες):

- A Τα καλώδια και οι διακόπτες μπορεί να είναι παλιά και η μόνωση ενδέχεται να έχει αλλοιωθεί ή να έχει υποστεί βλάβες από έντομα ή τρωκτικά. Θα πρέπει να γίνεται τακτική έλεγχος των καλωδίων για ζημιές για να διασφαλιστεί ότι η καλωδίωση είναι επαρκώς επενδυμένη ή ασφαλισμένη
- B Νέα κυκλώματα μπορεί να έχουν προστεθεί στην υπάρχουσα καλωδίωση, προκαλώντας υπερφόρτωση και κίνδυνο υπερθέρμανσης και πυρκαγιάς. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι ηλεκτρικές εγκαταστάσεις δεν υπερφορτώνονται, καθώς αυτή είναι μια συχνή αιτία πυρκαγιάς
- Γ Περιττή καλωδίωση μπορεί να μην έχει απομακρυνθεί και συνεπώς ενδέχεται να παραμένει αγωγική
- Δ Επισκευές και σύνδεσμοι μπορεί συχνά να έχουν δημιουργηθεί τυλίγοντας καλώδια μεταξύ τους. Αυτή η πρακτική τείνει να έχει ως αποτέλεσμα την υπερθέρμανση η οποία όχι μόνο αυξάνει τον κίνδυνο πυρκαγιάς, αλλά και φθείρει τους συνδέσμους και τα

μηχανήματα γρήγορα και καταναλώνει πολλή ενέργεια (με αποτέλεσμα το κόστος του ηλεκτρικού ρεύματος να είναι πολύ υψηλό) και

- E Συστήματα γείωσης ενδέχεται να μην υπάρχουν ή να είναι ανεπαρκή, με αποτέλεσμα να προκαλείται κίνδυνος ηλεκτροπληξίας.

Η Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας της βρετανικής κυβέρνησης παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες.¹⁷

Πρέπει να αποφεύγονται οι **συγκρούσεις με γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος**. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία πιο περιορισμένων δρομολογίων μεταφοράς εντός και μεταξύ αγροκτημάτων για υψηλά οχήματα, πάγιων εντολών για χαμηλότερο εξοπλισμό κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, ώστε να διασφαλίζεται ένα ασφαλές ελεύθερο ύψος και την περιφραγή περιοχών γύρω από πυλώνες και στηρίγματα γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος. Σε περιπτώσεις όπου παράγεται ηλεκτρισμός στο αγρόκτημα, ένας μηχανικός είναι αυτός που θα καθορίσει την κατάλληλη οριοθέτηση των διαδρομών. Οποιαδήποτε αλλαγή πορείας γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος πρέπει να γίνεται σε συνεννόηση με την κρατική αρχή που διαχειρίζεται την υποδομή διανομής ηλεκτρικού ρεύματος.

F97	Αναμένεται. Πυρκαγιά, θόρυβος και σκόνη
Οι κίνδυνοι πυρκαγιάς (ειδικά σε σχέση με αποθήκες καυσίμων, αποθήκες εύφλεκτων υλικών και πρακτικές ανεφοδιασμού καυσίμων), η όχληση από θορύβους και σκόνη πρέπει να ελαχιστοποιούνται.	

Οι εργάτες πρέπει να γνωρίζουν τι οφείλουν να κάνουν σε περίπτωση πυρκαγιάς και τα μηχανήματα και τα κτίρια πρέπει να είναι οργανωμένα, για να μειώνεται ο κίνδυνος πυρκαγιάς και οι κίνδυνοι για τους ανθρώπους και το περιβάλλον σε περίπτωση πυρκαγιάς. Για συσκευαστήρια, για παράδειγμα, αυτό κανονικά θα σήμαινε τα εξής:

- Έξοδοι κινδύνου πρέπει να είναι διαθέσιμες ανά πάσα στιγμή για όλους τους εργάτες. Αυτές δεν πρέπει να είναι κλειδωμένες ή μπλοκαρισμένες (π.χ. χρησιμοποιώντας την περιοχή ως ένα βολικό μέρος για την αποθήκευση σκουπιδιών). Οι πόρτες των εξόδων κινδύνου θα πρέπει να φέρουν ξεκάθαρη σήμανση και να είναι συντηρημένες και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σήματα εντός οποιασδήποτε εγκατάστασης, τα οποία να δείχνουν πού βρίσκεται η πλησιέστερη έξοδος κινδύνου
- Όλοι οι εργάτες θα πρέπει να γνωρίζουν τις διαδικασίες εκκένωσης σε περίπτωση πυρκαγιάς και πού βρίσκεται το αντίστοιχο σημείο συγκέντρωσης έξω από το κτίριο. Ασκήσεις ετοιμότητας σε περίπτωση πυρκαγιάς θα πρέπει να γίνονται τουλάχιστον κάθε χρόνο
- Θα πρέπει να υπάρχουν πυροσβεστήρες/πυροσβεστικός εξοπλισμός επί τόπου και άτομα που να γνωρίζουν πώς να τους χρησιμοποιούν θα πρέπει να είναι διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή. Οι πυροσβεστήρες θα πρέπει να είναι κατάλληλοι για την τοποθεσία και τους τοπικούς κινδύνους, να είναι σύγχρονης τεχνολογίας και να είναι τοποθετημένοι στο σωστό ύψος και κατά μήκος των εξόδων διαφυγής (ειδικές κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τους πυροσβεστήρες σε αποθήκες αγροχημικών παρέχονται στον Οδηγό εφαρμογής αγροχημικών και καυσίμων)

¹⁷ <http://www.hse.gov.uk/electricity/information/agriculture.htm>

- Θα πρέπει να υπάρχουν συναγερμοί οι οποίοι ελέγχονται συχνά και ακούγονται σε ολόκληρο τον χώρο εργασίας και
- Θα πρέπει να υπάρχει φωτισμός κινδύνου, για να μπορούν οι εργάτες να βρίσκουν τις εξόδους κινδύνου σε περίπτωση διακοπής ρεύματος.

F98	Αναμένεται. Κίνδυνος έκρηξης
Ένα ειδικό σχέδιο ασφαλείας απαιτείται για οποιοδήποτε αγρόκτημα με καλυμμένη λίμνη ή άλλο κωνευτήριο ή αποθήκες νιτρικού αμμωνίου (ή άλλου λιπάσματος με εκρηκτικές ιδιότητες), εξαιτίας του κινδύνου ανάφλεξης και έκρηξης αερίου.	

Σε περιοχές όπου υπάρχει κίνδυνος έκρηξης (π.χ. αποθήκες λιπασμάτων, αποθήκες μογιάς και άλλες περιοχές όπου ενδέχεται να συσσωρευτούν ατμοί καυσίμων, περιοχές χρήσης και αποθήκευσης αερίων, αποθήκες πυρομαχικών για κυνήγι), διαδικασίες και εξοπλισμός (εξαερισμός, εργαλεία που δεν παράγουν σπινθήρες, κατάλληλες ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, προστατευμένα φώτα) θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος. Ο κίνδυνος εκρήξεων σκόνης θα πρέπει να εξεταστεί για περιοχές χειρισμού ξηρών αγροτικών προϊόντων (π.χ. τσάι, σκόνη καλαμποκιού (αραβοσίτου), αλεύρι) [Βλέπε επίσης τα κριτήρια για τα μηχανήματα και την ηλεκτρική ασφάλεια πιο πάνω].

F99 Νέο	Αναμένεται. Κίνδυνος θανάτου από λίμνες λυμάτων, σιλό δημητριακών, κοπριά και σιλό χορτονομής.
Όλα τα εργοστάσια επεξεργασίας και τα αγροκτήματα που διαθέτουν λίμνες λυμάτων, σφικτήρες ενσίρωσης και τάφρους κοπριάς πρέπει να διατηρούν αυτές τις περιοχές περιφραγμένες/κλειδωμένες για να διασφαλιστεί ότι η πρόσβαση περιορίζεται σε εκπαιδευμένο προσωπικό και ότι τα τρακτέρ δεν μπορούν να φτάσουν στην άκρη των λιμνών. Η είσοδος σε τάφρους κοπριάς δεν επιτρέπεται χωρίς τη χρήση αναπνευστήρα και ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης. Ένας επιτηρητής που κατανοεί τις διαδικασίες ασφαλούς διάσωσης πρέπει να επιτηρεί οποιαδήποτε εργασία σε τάφρους κοπριάς και σιλό δημητριακών ή άλλους περιορισμένους χώρους. Απαγορεύεται το κάπνισμα, η συγκόλληση, η άλεση ή η χρήση ελεύθερης φλόγας σε χώρους που δεν αερίζονται καλά και σε περιορισμένους χώρους.	

Πάρα πολλοί αγρότες και γεωργικοί εργάτες πεθαίνουν κάθε χρόνο από έκθεση σε τοξικά, αποπνικτικά ή εκρηκτικά αέρια σε περιορισμένους χώρους ή από πτώση σε σιλό ή λίμνες λυμάτων. Το παρόν αποτελεί νέο κριτήριο του Κώδικα σειφόρου γεωργίας (SAC) και συνεπώς δεν είναι κατάλληλο για να θεωρηθεί άμεσα «Υποχρεωτική» απαίτηση, αλλά είναι εξίσου σαφές ότι η εξαιρετική διαχείριση της ασφάλειας σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε όλα τα αγροκτήματα με τέτοιες εγκαταστάσεις.

Πρόληψη πνιγμών: Δεξαμενές υγρών και λίμνες θα πρέπει να προστατεύονται **απαγορεύοντας την πρόσβαση** στην περιοχή γύρω από τη δεξαμενή ή τη λίμνη σε ανεκπαίδευτους επισκέπτες, εργαζομένους, αναδόχους, μέλη οικογενείας και ζώα. Πλωτήρες ή κυκλικοί σημαντήρες, σχοινιά ή σκάλες πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμα για τη διάσωση. Πολλά ατυχήματα συμβαίνουν εξαιτίας:

- Ελλιπούς προσοχής κατά τη συντήρηση του εξοπλισμού
- Ανατροπής οχημάτων όταν οδηγούνται κοντά σε λίμνες και

- Εάν οι άνθρωποι γλιστρούν σε συνθετικές μεμβράνες στεγανοποίησης ή
- Πατούν πάνω σε αποθηκευμένη κοπριά που έχει ξεραθεί.

Ο θάνατος από πνιγμό είναι η συνθεότερη αιτία θανάτου παιδιών σε αγροκτήματα σε πολλές χώρες.

Εργασία σε περιορισμένους χώρους

Περιορισμένοι χώροι, όπως δεξαμενές, δεξαμενές γάλακτος, τάφροι, σιλό, υπόγειοι θόλοι, χόανες αποθήκευσης (συμπεριλαμβανομένης αποθήκης ροκανιδίου) και φρεάτια είναι επικίνδυνα. Είναι σημαντικό να θυμάστε ότι ακόμα και λίγα λίτρα κοπριάς ή άλλης οργανικής ουσίας μέσα σε μια δεξαμενή ή έναν περιορισμένο χώρο μπορούν να εγκυμονούν σοβαρό κίνδυνο για την υγεία κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες. Η συγκέντρωση «βιοαερίου» μπορεί να δημιουργήσει μεγάλο κίνδυνο βλαβερών αναθυμιάσεων, ασφυξίας, πυρκαγιάς ή έκρηξης. Άλλοι κίνδυνοι μπορεί να περιλαμβάνουν την πλημύρα/τον πνιγμό. Ασφυξία μπορεί να προκληθεί επίσης από κάποιες άλλες αιτίες όπως από σκόνη, σπόρους, κοπριά ή άλλους ρύπους. Μπορεί τη μια μέρα να μην υπάρχει κανένα πρόβλημα, αλλά την επόμενη να υπάρχει σοβαρός κίνδυνος.

Όποτε είναι δυνατόν, αυτοί οι κίνδυνοι πρέπει να αποφεύγονται με τη διεξαγωγή της εργασίας έξω από τον περιορισμένο χώρο, αλλά εάν είναι απαραίτητη η είσοδος των εργατών σε αυτούς τους χώρους, τότε οι κίνδυνοι θα πρέπει αρχικά να μειωθούν, παραδείγματος χάριν με τον εξαερισμό ή με το κλείσιμο των βαλβίδων πριν την είσοδο του εργάτη στον χώρο και για όλη τη διάρκεια της εργασίας.

Είσοδος σε περιορισμένο χώρο

Πάρα πολλοί άνθρωποι έχουν σκοτωθεί σε περιορισμένους χώρους σε αγροκτήματα, συχνά στην προσπάθειά τους να σώσουν άλλους ανθρώπους. Όταν κάποιος χρειάζεται να εισέλθει σε έναν περιορισμένο χώρο, θα πρέπει να χρησιμοποιείται ένα «σύστημα εργασίας ανά ζεύγη» (buddy system), κατά το οποίο οποιοδήποτε άτομο εισέρχεται στον χώρο παρακολουθείται από ασφαλή απόσταση από ένα δεύτερο άτομο. Το άτομο που εισέρχεται στον περιορισμένο χώρο φοράει τότε έναν ιμάντα που συνδέεται με έναν μηχανισμό ανάνυψης τον οποίο το δεύτερο άτομο μπορεί να ενεργοποιήσει για να τον τραβήξει με ασφάλεια έξω από τον χώρο σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Μεγαλύτερες εγκαταστάσεις (όπως δεξαμενές αναερόβιας χώνευσης) θα πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν διαδικασίες διάσωσης για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Για να μάθετε περισσότερα, δείτε τον [ιστότοπο της Υπηρεσίας υγείας και ασφάλειας σχετικά με τους περιορισμένους χώρους](#) εδώ.

Αποφυγή περικύκλωσης και ασφυξίας σε δεξαμενές συγκέντρωσης σπόρων και σιλό

Ασφυξία μπορεί να προκληθεί όταν ένας εργάτης εισέρχεται σε μια δεξαμενή και περικυκλώνεται από σπόρους ή όταν στις δεξαμενές αναπτύσσεται επικίνδυνο κλίμα ή δεν υπάρχει αρκετό οξυγόνο. Ένας εργάτης μπορεί να περικυκλωθεί ή να πάθει ασφυξία εάν εισέλθει στη δεξαμενή και σταθεί πάνω σε κινούμενο/ρέοντα σπόρο και ο κινούμενος σπόρος λειτουργήσει σαν «κινούμενη άμμος» και θάψει τον εργάτη σε δευτερόλεπτα.

Δεξαμενές ανασφάλειας κίνησης

Είναι εύλογο να υπάρχουν αξιολογήσεις κινδύνου, διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου, εκπαίδευση που οργανώνεται ξεχωριστά και ειδικά για άτομα που δουλεύουν με **δεξαμενές ανασφάλειας κίνησης**, καθώς αυτά τα συστήματα ενέχουν πολλούς κινδύνους ασφάλειας οι οποίοι είναι ασυνήθιστοι ή οξυμένοι σε σχέση με τα τυπικά αγροκτήματα. Εκτός από τον παραπάνω κίνδυνο, υπάρχει αυξημένος κίνδυνος πτώσεων, εγκαυμάτων ή έκρηξης όσον αφορά στις δεξαμενές ανασφάλειας κίνησης:

- **Πτώσεις.** Σε περιπτώσεις που ο εργάτης χρειάζεται να δουλέψουν σε ύψος (όπως σε σιλό ή για ορισμένες εργασίες βιοκίνησης), πρέπει να γίνονται κατάλληλες αξιολογήσεις κινδύνου και πρέπει να χρησιμοποιούνται προστατευτικά κιγκλιδώματα, μάντες ασφαλείας (που «μαζεύονται» μόνοι τους ή με ένα ικανό άτομο να κρατά το σχοινί διάσωσης), περιφραγμένες σταθερές σκάλες και κιγκλιδώματα.
- **Εγκαύματα.** Εάν είναι δυνατόν, οι ζεστές επιφάνειες θα πρέπει να καθορίζονται ως πηγές κινδύνου εγκαυμάτων και όλοι οι σωλήνες θα πρέπει να φέρουν ξεκάθαρη σήμανση η οποία να αναφέρει τα περιεχόμενα, την κατεύθυνση ροής, τη θερμοκρασία και την πίεση. Μόνωση θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την επένδυση του σωλήνα, όπου είναι εφικτό.
- **Εκρήξεις και πυρκαγιές.** Το βιοαέριο που δημιουργείται κατά την ανασφάλεια κίνησης είναι εύφλεκτο. Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται σε τάφρους κοπριάς ή υδαρούς κοπριάς, βιοκινετήρες, κλπ., όπου μπορεί να υπάρξει βιοαέριο (συμπεριλαμβανομένων των φακών, των εργαλείων, φυσητήρων εξαερισμού) πρέπει να είναι αντιαεκρηκτικός.

F100	Αναμένεται. Μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ)
Οι εργάτες θα προμηθεύονται (και θα χρησιμοποιούν) δωρεάν ΜΑΠ όταν αυτό είναι αναγκαίο για τη μείωση των κινδύνων σε ένα αποδεκτό επίπεδο.	

Συνιστάται η παροχή κατάλληλων Μέσων ατομικής προστασίας στους εργάτες (και η διασφάλιση ότι οι εργάτες γνωρίζουν πώς να τα χρησιμοποιούν σωστά και πόσο σημαντική είναι η χρήση τους για την υγεία τους).

Συνιστάται η συντήρηση, ο έλεγχος και οι αιφνιδιαστικοί έλεγχοι για να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες και τα ΜΑΠ χρησιμοποιούνται σωστά.

Οι εργασίες για τις οποίες τα ΜΑΠ είναι απαραίτητα συνήθως περιλαμβάνουν (αλλά χωρίς να περιορίζονται σε αυτές):

- Τον χειρισμό ΠΠΚ
- Τον χειρισμό λιπασμάτων και κοπριάς
- Οικοδομικές εργασίες (π.χ. προστατευτικά κράνη, φόρμες, γάντια, παπούτσια με ενισχυμένη προστατευτική μύτη)
- Εργαστήρια και
- Κλινικές και πρώτες βοήθειες στο αγρόκτημα (προστασία από σωματικά υγρά).

Μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) που έχουν μολυνθεί με ΠΠΚ πρέπει να πλένονται ξεχωριστά από άλλα υλικά και δεν πρέπει ποτέ να μεταφέρονται σε χώρους όπου ζουν, τρώνε ή κοιμούνται οι εργάτες με σκοπό το πλύσιμο ή την επισκευή τους. Έγκυες ή θηλάζουσες γυναίκες ή παιδιά κάτω των 18 ετών δεν θα χειρίζονται μέσα ατομικής προστασίας που έχουν μολυνθεί με ΠΠΚ. Μολυσμένα μέσα ατομικής προστασίας δεν πρέπει να μεταφέρονται ποτέ σε περιοχές όπου ζουν, κοιμούνται ή μαγειρεύουν οι εργάτες.

Είναι αναγκαία η παροχή κατευθυντήριων οδηγιών σχετικά με το πώς να γίνεται το πλύσιμο μακριά από περιοχές όπου υπάρχουν οικογένειες. Να σημειωθεί ότι η επιλογή και η χρήση ΠΠΚ καλύπτονται από τα κριτήρια 77-79. ΔΡΑΣΗ για την παρακολούθηση του εφοδιασμού ΜΑΠ με την καθοδήγηση--- π.χ. από την PAN «Η Fairtrade πρόσφατα εγκαινίασε σε μερικές χώρες κάποια κιτ με ελαφρύ, αδιάβροχο ρουχισμό, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέχρι και 20 φορές.

Αυτά τα κιτ μέσω ατομικής προστασίας φαίνεται να είναι άνετα, πρακτικά, σχετικά χαμηλού κόστους και βοηθούν στην αντιμετώπιση ορισμένων ζητημάτων σχετικά με το γιατί η συμμόρφωση με τα ΜΑΠ είναι συχνά κακή, τόσο στους μικροκαλλιεργητές όσο και στους γεωργικούς εργάτες. Δεν αποτελούν πανάκεια, αλλά αξίζει η προώθησή τους σε καταστάσεις όπου οι προμηθευτές ενδέχεται να ανησυχούν για έκθεση.» Μπορείτε επίσης να παρακολουθείτε τα αποτελέσματα της παροχής ΜΑΠ μέσω της Rainforest Alliance σχετικά με το τσάι στην Κένυα.

Να σημειωθεί ότι τα ΜΑΠ για τη διαχείριση ΠΠΚ αξιολογούνται βάσει του κριτηρίου F89· στόχος του παρόντος κριτηρίου είναι να σκιαγραφηθεί η χρήση ΜΑΠ για άλλες εργασίες στο αγρόκτημα. Για κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την παροχή ΜΑΠ βλέπε το Παράρτημα 8B.

F101	Υποχρεωτικό. Νοοτροπία διαχείρισης κινδύνου και ασφάλειας, αξιολόγηση υπολειπόμενου κινδύνου
Αφού ληφθούν τα προαναφερθέντα μέτρα για τη μείωση των μεγάλων κινδύνων (κριτήρια F90-100), θα υπάρχουν ακόμα ευκαιρίες για την περαιτέρω μείωση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι αγρότες, οι εργάτες και οι επισκέπτες στα αγροκτήματα. Οι προτεραιότητες διαφέρουν ανάλογα με το σύστημα καλλιέργειας. Οι αγρότες θα αξιολογήσουν την κατάσταση στο αγρόκτημά τους και θα λάβουν πρακτικά και εύλογα μέτρα για τη μείωση των κινδύνων. Στόχος πρέπει να είναι η ελαχιστοποίηση των θανάτων, των τραυματισμών και των ασθενειών στον χώρο εργασίας, αλλά και των επιπτώσεων σε άτομα που τυχάνει να είναι παρόντα και στην τοπική κοινότητα.	

Τα κριτήρια 77-100 δεν θα έχουν καλύψει απαραίτητα έναν κατάλογο με τυπικές λύσεις διαχείρισης κινδύνου για τους μεγάλους κινδύνους σε οποιοδήποτε αγρόκτημα. Απαραίτητη για τη συμμόρφωση με το κριτήριο είναι η αναγνώριση εκ μέρους των αγροτών οποιωνδήποτε άλλων κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι αγρότες, οι εργάτες, οι επισκέπτες, τα μέλη της οικογένειάς τους και η τοπική κοινότητα από το σύστημα διαχείρισης του αγροκτήματος, τη γεωγραφία (π.χ. ανοιχτά ύδατα, πλημμύρες, γκρεμοί, κατολισθήσεις, άγρια ζωή) ή/και το κοινωνικό πλαίσιο. Μόλις αναγνωριστεί ένας κίνδυνος, εάν είναι δυνατόν, πρέπει να σχεδιαστούν και -εάν κριθούν υψηλής προτεραιότητας- να εφαρμοστούν μέτρα μείωσης κινδύνου.

Κίνδυνοι που είναι σημαντικοί σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνουν:

- Τον κατάλληλο χειρισμό και την αποθήκευση της ζωικής κοπριάς, διασφαλίζοντας ότι λαμβάνονται μέτρα ασφαλείας κατά την εργασία με ζωική κοπριά (π.χ. μάσκες οξυγόνου) και ότι η πρόσβαση στις αποθήκες δεν επιτρέπεται σε μη εξουσιοδοτημένα άτομα και

- Σε όλα τα αγροκτήματα, οι αγρότες και οι εργάτες πρέπει να είναι σε θέση να κατανοήσουν πώς να αξιολογήσουν και να ελαχιστοποιήσουν κινδύνους στην συνηθισμένη καθημερινή τους εργασία.

F102	Αναμένεται. Συνεισφορά των εργατών
Οι εργάτες ή οι εκπρόσωποι των εργατών (π.χ. ενώσεις ή/και ομάδες γυναικών) πρέπει να συμμετέχουν στην αναγνώριση των κινδύνων ασφαλείας και στον καθορισμό προτεραιοτήτων δράσης. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Εκπρόσωποι υγείας και ασφάλειας ή/και μια επιτροπή καθορίζουν κατά κανόνα τις προτεραιότητες δράσης και διαχείρισης κινδύνου. Μια διεπιστημονική ομάδα με εμπειρία πάνω στο περιβάλλον της αγροτικής εργασίας θα χρειαστεί κανονικά για να βοηθήσει τους προμηθευτές, τα μεγαλύτερα αγροκτήματα ή τις μεγαλύτερες ομάδες αγροτών να κατανοήσουν τους κινδύνους που ενυπάρχουν στην αγροτική εργασία, τη μεταφορά και σε άλλες δραστηριότητες και να προετοιμάσουν τις απαιτούμενες προτεραιότητες αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνου.

Ορισμένα ζητήματα υγείας και ασφάλειας που θα μπορούσαν να ωφεληθούν από τη συνεισφορά των εργατών μπορεί να είναι τα εξής:

- Η ασφάλεια των γυναικών κατά τη μετάβασή τους προς και από τη δουλειά και σε ζητήματα που αφορούν την επιχείρηση
- Η ανάπτυξη πρακτικών συστημάτων για τη μείωση του κινδύνου έκθεσης των εργατών σε ΠΠΚ
- Η αναγνώριση επικινδύνων εργασιακών συνθηκών/καταστάσεων, με σκοπό την καθιέρωση πρακτικών ασφαλείας και
- Ο προγραμματισμός της μεταφοράς (αριθμός δρομολογίων από και προς την πόλη για την ασφαλή μεταφορά των ατόμων) των εργατών και των οικογενειών τους, οι οποίες ενδέχεται να διαμένουν επίσης στο αγρόκτημα.

Δείτε το κριτήριο F170 «Αναφορά προβληματισμών και η μη άσκηση αντιποίνων» στο **κεφάλαιο Πολιτική υπεύθυνων προμηθειών** για κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους οι εργάτες μπορούν να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους.

F103	Αναμένεται. Προτάσεις εργατών
Τα αγροκτήματα πρέπει να διαθέτουν μηχανισμούς για να δέχονται ιδέες και προτάσεις από εργάτες και να παρέχουν συχνές ευκαιρίες για διμερή διάλογο. Αγροκτήματα ή φυτείες που έχουν μεγάλο εργατικό δυναμικό οφείλουν να διαθέτουν επιτροπές γυναικών οι οποίες συνεργάζονται με τη διοίκηση για την επίλυση ζητημάτων φύλου ή άλλα θέματα που αφορούν τη συγκεκριμένη ομάδα. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές. Δείτε το κριτήριο F168 για παρόμοιες κατευθυντήριες οδηγίες.	

Θα πρέπει να υπάρχουν συστήματα τα οποία να δίνουν τη δυνατότητα σε όλους τους εργάτες (συμπεριλαμβανομένων προσωρινών εργατών, εργατών-μεταναστών και εργατών των αναδόχων) του αγροκτήματος (και σε όλους τους αγρότες σε ομάδες μικροκαλλιεργητών) να υποβάλλουν προτάσεις στη διοίκηση του αγροκτήματος ή της ομάδας. Αυτή η δυνατότητα δεν θα πρέπει να κωλύεται από γλωσσικούς, μορφωτικούς ή πολιτιστικούς φραγμούς και θα πρέπει να ενθαρρύνεται η συμμετοχή των γυναικών και των νέων - ομάδες που συχνά

χαρακτηρίζονται ως ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες - μέσα από τη δημιουργία κατάλληλων διαύλων μέσω των οποίων καθίσταται δυνατή η μεταφορά των προβληματισμών σε αρμόδια πρόσωπα.

Όσον αφορά μικρά αγροκτήματα και αγροκτήματα με εποχικούς εργάτες οι οποίοι ενδέχεται να μην μπορούν να γράψουν στην τοπική γλώσσα, τα βασικά ζητήματα που χρήζουν αντιμετώπισης έχουν να κάνουν με την αποτελεσματική προφορική επικοινωνία. Αυτό μπορεί να αξιολογηθεί και να ελεγχθεί μέσω συνεντεύξεων των εργατών. Για μεγαλύτερα αγροκτήματα και φυτείες με μεγάλο εργατικό δυναμικό, θα πρέπει να οργανωθεί και να καθοριστεί ένας γραπτός, πιο επίσημος μηχανισμός - όπως συμβαίνει με τις επιτροπές γυναικών, μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλη η δημιουργία συστημάτων για εργάτες που μιλούν διαφορετικές γλώσσες ή για άλλες ομάδες, ώστε να καθίσταται βέβαιο ότι μπορούν να ακουστούν οι φωνές όλων.

Σε **μεγάλα αγροκτήματα και φυτείες** και για τη διοίκηση μεγάλων ομάδων μικροκαλλιεργητών, οι προτάσεις υποβάλλονται κανονικά ως μέρος των κοινών επιτροπών εργατών-διοίκησης, όμως άλλες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν τα εξής:

- Συναντήσεις ενώσεων-διοίκησης
- Συναντήσεις μεταξύ της διοίκησης και των ομάδων της τοπικής κοινότητας
- Συναντήσεις 1-προς-1 μεταξύ μεμονωμένων εργατών και διευθυντικών στελεχών και
- Κουτιά προτάσεων και διαγωνισμούς για καλές ιδέες. Εάν χρησιμοποιούνται κουτιά προτάσεων, βεβαιωθείτε ότι αυτά είναι τοποθετημένα σε διακριτικά σημεία, όπου οι καταγγέλλοντες μπορούν να έχουν ιδιωτικότητα κατά τη χρήση τους.

Σε περιπτώσεις όπου οι γεωργικοί εργάτες αποτελούν μεγάλες ομάδες με διαφορετικά χαρακτηριστικά (π.χ. μιλούν διαφορετικές γλώσσες, προέρχονται από διαφορετικές περιοχές, έχουν διαφορετική πίστη κλπ.), θα πρέπει να χρησιμοποιείται μια ποικιλόμορφη ομάδα εργατών για τη συλλογή ενός συνόλου προτάσεων που χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία και πληρότητα. Μεγάλα αγροκτήματα ή φυτείες που απασχολούν πολλές γυναίκες θα πρέπει να διαθέτουν μια επιτροπή γυναικών η οποία να βρίσκεται σε διάλογο με τη διοίκηση.

Στην περίπτωση που υπάρχουν διενέξεις μεταξύ ατόμων και δημιουργούνται κλίκες στο εργατικό σώμα, όλα τα μέρη της διαφωνίας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους. Οι συναντήσεις πρέπει να γίνονται σε βάση 1-προς-1 με κάθε εμπλεκόμενο πρόσωπο και όταν η διαφωνία οξύνεται, ένα τρίτο μέρος μπορεί να συμμετέχει ή να καθοδηγεί τη διαδικασία επίλυσης της διαφοράς (βλέπε F176 σχετικά με τις δίκαιες διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης).

Στην περίπτωση που οι εργάτες δεν μπορούν να επικοινωνήσουν γραπτώς με ευχέρεια στην κυρίαρχη γλώσσα, θα πρέπει να αναζητηθούν μέτρα για την αποτελεσματική επικοινωνία, όπως ο διορισμός ενός διερμνέα.

Επιπλέον, προτάσεις για τη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας δεν συμπεριλαμβάνονται εδώ, καθώς καλύπτονται από το κριτήριο 102. Δείτε το κριτήριο F170 «Αναφορά προβληματισμών και η μη

άσκηση αντιποίνων» στο **κεφάλαιο Πολιτική υπεύθυνων προμηθευτών** για κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους οι εργάτες μπορούν να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους.

F104	Σημαντικό. Πολυπολιτισμικότητα
Στην περίπτωση που το εργατικό δυναμικό είναι μικτής εθνότητας/ θρησκείας/καταγωγής, πρέπει να γίνονται προσπάθειες και να δίνονται ευκαιρίες, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι διαφορετικές ομάδες ενσωματώνονται σε ένα περιβάλλον που προωθεί την αρμονία και την ποικιλομορφία. Σ' αυτό συμπεριλαμβάνονται συζητήσεις και ενημέρωση μεταξύ τοπικών κοινοτήτων και μεταναστών εργατών για την ενίσχυση της αλληλοκατανόησης, την αποφυγή των προσβολών και την προώθηση των καλών σχέσεων. Δεν είναι εφαρμόσιμο σε μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές ή όπου το εργατικό δυναμικό έχει παρόμοιο υπόβαθρο.	

Οι αγρότες και οι προμηθευτές της Unilever δεν θα πρέπει να δημιουργούν ή να οξύνουν φυλετικές, θρησκευτικές ή άλλου είδους διαμάχες. Αυτό ισχύει είτε εάν οι διαμάχες λαμβάνουν χώρα στο αγρόκτημα είτε εκτός του εργάσιμου ωραρίου στην τοπική κοινότητα. Εάν οι εργάτες δεν είναι ντόπιοι, οι εργοδότες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι εργάτες είναι ενήμεροι για τους τοπικούς κώδικες ενδυμασίας και συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένου του πώς να μην προσβάλλουν τους άλλους. Με τη σειρά τους, οι εργάτες μετανάστες δεν θα πρέπει να προκαλούν τέτοιες συμπεριφορές και θα πρέπει να γνωρίζουν ότι τέτοιες συμπεριφορές είναι απαράδεκτες.

Σε περίπτωση που οι εργάτες προέρχονται από διαφορετικές ομάδες με σημαντικά διαφορετικούς πολιτιστικούς κανόνες, η διοίκηση πρέπει να θεσπίζει συστήματα που να ελαχιστοποιούν τις διενέξεις και να προωθούν την αρμονία. Η λεκτική βία και άλλα σημάδια έλλειψης ανεκτικότητας προς περιθωριοποιημένες ομάδες ή άτομα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από τη διοίκηση, η οποία θα πρέπει να παρεμβαίνει για να παρεμποδίζει τη συνέχιση αυτών των συμβάντων.

Οι εργοδότες δεν θα πρέπει να πιέζουν τους εργάτες να εγκαταλείψουν τις προσωπικές τους νοοτροπίες ζητώντας από προσωρινούς εργάτες ή εργάτες μετανάστες να υιοθετήσουν ορισμένες συνήθειες τις οποίες οι τελευταίοι μπορεί να θεωρούν απαράδεκτες (π.χ. υποχρέωση να υιοθετήσουν και να φορέσουν παραδοσιακό ρουχισμό, υιοθέτηση θρησκευτικών πρακτικών) ή να δουλέψουν κατά τη διάρκεια θρησκευτικών αργιών.

Δεν θα πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί στην ικανότητα των εργατών να εκτελούν θρησκευτικές υποχρεώσεις. Όπου αυτό απαιτεί την αναδιαμόρφωση του εργασιακού προγράμματος (π.χ. των διαλειμμάτων) ή/και των εγκαταστάσεων (π.χ. διάθεση ενός δωματίου για προσευχή), τα αιτήματα θα πρέπει να ικανοποιούνται.

F105	Σημαντικό. Εμβάσματα
Οι αγρότες θα πρέπει να παρέχουν υποστήριξη σε εργάτες που επιθυμούν να εμβάσουν χρήματα στην οικογένειά τους (π.χ. παροχή άδειας κατά τις εργάσιμες ημέρες, πρόσβαση σε μεταφραστές). Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Οι κανόνες απασχόλησης δεν θα πρέπει να στερούν από τον εργάτη το δικαίωμά του να συντηρεί την οικογένειά του. Μια ευνοϊκή κατάσταση θα επέτρεπε στους εργάτες να έχουν πρόσβαση στις τράπεζες κατά τις ώρες λειτουργίας τους τουλάχιστον μία φορά τον μήνα. Αυτό είναι απαραίτητο, καθώς πολλοί γεωργικοί εργάτες ζουν μακριά από τις οικογένειές τους και χρειάζονται να έχουν πρόσβαση σε τράπεζες ή υπηρεσίες αποστολής χρημάτων όταν αυτές λειτουργούν.

S11	Υποχρεωτικό. Συντονισμός συναντήσεων αγροτών
Οι προμηθευτές πρέπει να διασφαλίζουν τη διεξαγωγή τακτικών συναντήσεων με αγρότες ή/και ομάδες αγροτών για τη συζήτηση όχι μόνο της ποιότητας, των τιμών και των ημερομηνιών παράδοσης, αλλά και για την προώθηση πιο βιώσιμων γεωργικών πρακτικών και την κατανόηση του τρόπου επίλυσης των προβλημάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν οι αγρότες. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Ομάδες αγροτών

Αγρότες που δουλεύουν μαζί σε ομάδες συχνά έχουν ευκαιρίες να:

- Μειώσουν το κόστος, για παράδειγμα αγοράζοντας γεωργικές εισροές χύδην·
- Να μοιραστούν εμπειρίες και, από κοινού, να ωφεληθούν από την εκπαίδευση·
- Να αναπτύξουν από κοινού μικρές επιχειρήσεις-«παραφυάδες» που δεν θα ήταν βιώσιμες για ένα μόνο αγρόκτημα (π.χ. στην κομποστοποίηση, στην ανακύκλωση απορριμμάτων, στη μεταφορά ή στην αγορά ακριβού εξοπλισμού)·
- Να έχουν πρόσβαση σε δάνεια· και
- Ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες περιοχές, η πολιτιστική ή η κοινοτική ασφάλεια που προσφέρουν οι ομάδες μπορεί να έχει μεγάλη σημασία.

Συνεπώς, οι ομάδες που δεν παίζουν πάντα έναν ξεκάθαρο οικονομικό ρόλο μπορούν να παρέχουν ευημερία ή οικονομικά οφέλη (όπως θρησκευτικές ομάδες, κοινοτικές ομάδες, ομάδες γυναικών)¹⁸. Οι ομάδες γυναικών τείνουν να προσθέτουν μια ιδιαίτερως εποικοδομητική αφήγηση σε φόρα συζητήσεων, επειδή όταν αμείβονται περισσότερο, τείνουν να επενδύουν περισσότερο στην υγεία των οικογενειών τους. Επιπλέον, οι γυναίκες ασχολούνται με την εκπαίδευση των οικογενειών τους και την ευημερία των κοινοτήτων τους.

18 <http://ftp.fao.org/docrep/fao/011/aj996e/aj996e00.pdf>. Βοηθώντας τους μικρούς αγρότες να σκεφτούν την καλύτερη ανάπτυξη και το μάρκετινγκ (Helping small farmers think about better growing and marketing)

Οι ομάδες μπορούν να οργανωθούν ως αγροτικοί συνεταιρισμοί, αγροτικές σχολές, συνεταιρισμοί εργοστασίου-προμηθευτή ή οι προμηθευτές ή οι αγρότες μπορούν να ενσωματωθούν σε προϋπάρχουσες ομάδες (π.χ. θρησκευτικές ομάδες, λέσχες αλιείας, οργανώσεις αυτοβοήθειας) με σκοπό την προώθηση της Αειφόρου γεωργίας. Κάποια από τα χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στη δημιουργία και την επιτυχή διατήρηση των αγροτικών ομάδων είναι τα εξής:

- Μικρές ομάδες με λιγότερα από 20 μέλη συνήθως λειτουργούν καλύτερα, επειδή τα μέλη γνωρίζονται μεταξύ τους και εμπιστεύονται το ένα το άλλο πιο γρήγορα και τείνουν να συνεργάζονται πιο στενά και με τρόπο λιγότερο επίσημο. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα μέλη ενθαρρύνονται να αναλύσουν από κοινού τα προβλήματα και να κάνουν μαζί σχέδια.
- Η ομάδα θα πρέπει να έχει:
 - Ξεκάθαρους σκοπούς και σχέδια για τους πραγματοποιήσει
 - Ένα γραπτό καταστατικό το οποίο τα μέλη συμφωνούν να τηρούν
 - Μέλη με κοινά ενδιαφέροντα, στενή οικονομική και κοινωνική σχέση και επιθυμία να συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες της ομάδας (αυτό ορισμένες φορές ονομάζεται σύμφιξη σχέσεων μέσα από το μοίρασμα και τη φροντίδα, «sharing and caring bonding element»)
 - Μια δημοκρατικά εκλεγμένη επιτροπή (δηλαδή πρόεδρο, γραμματέα, ταμία κλπ.)
 - Ηγεσία που χαρακτηρίζεται από την αφοσίωση, την ειλικρίνεια, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία και που ενθαρρύνει την ενεργή συμμετοχή όλων των μελών της
 - Απλή τήρηση αρχείων των οικονομικών της, των παρουσιών, των πρακτικών των συνελεύσεων κλπ.
 - Ένα σύνολο κανόνων, καθώς και την προθυμία να επιβάλει κυρώσεις (πρόστιμα, αποβολή, διαγραφή κλπ.) για αποκλίνουσα συμπεριφορά (όπως η απουσία από συνελεύσεις, η μη εκπλήρωση καθηκόντων σχετικών με τις δραστηριότητες της ομάδας κλπ.) και
 - Σύστημα αποταμιεύσεων έτσι ώστε οι συνδρομές των μελών, τα κεφάλαια που προέρχονται από πρόστιμα και ένα μικρό μερίδιο από τα κεφάλαια που εισπράττονται από λειτουργίες που αποφέρουν εισοδήματα να επενδύονται σε μελλοντικές δραστηριότητες κλπ.

Η ομάδα θα πρέπει να έχει τακτικές, οργανωμένες συνελεύσεις:

- Με ημερήσια διάταξη που έχει προετοιμαστεί εκ των προτέρων, η οποία περιλαμβάνει τη συζήτηση εκκρεμών από προηγούμενες συνελεύσεις θεμάτων και η οποία έχει την ευελιξία προσθήκης νέων θεμάτων
- Στις οποίες απαιτείται η παρουσία όλων των μελών
- Στις οποίες ενθαρρύνεται και απαιτείται η ενεργή συμμετοχή των μελών
- Στις οποίες η λήψη των αποφάσεων γίνεται με διαφάνεια και δημοκρατικό τρόπο και
- Οι οποίες καταγράφονται εγγράφως (και ένα αντίγραφο θα πρέπει να φυλάσσεται σε ένα προσβάσιμο μέρος).

F106/ S12	Σημαντικό. Τοπικές πρωτοβουλίες (σε επίπεδο αγροκτήματος και προμηθευτή)
F106- Τα μεγάλα αγροκτήματα και οι φυτείες θα πρέπει να υποστηρίζουν τις τοπικές γεωργικές πρωτοβουλίες, τα φεστιβάλ και τους διαγωνισμούς ή/και τα κοινωνικά ή περιβαλλοντικά προγράμματα. S12- Οι προμηθευτές θα πρέπει να υποστηρίζουν τις τοπικές γεωργικές πρωτοβουλίες, τα φεστιβάλ και τους διαγωνισμούς ή/και τα κοινωνικά ή περιβαλλοντικά προγράμματα. Μη εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Κοινωνικές εκδηλώσεις, οι οποίες ενδέχεται να έχουν ένα εκπαιδευτικό στοιχείο, βοηθούν στην οικοδόμηση σχέσεων και μιας αίσθησης κοινότητας.

F107	Αναμένεται. Ενημέρωση της κοινότητας για προγραμματισμένες δραστηριότητες
Οι γείτονες και οι τοπικές κοινότητες πρέπει να ενημερώνονται εγκαίρως για προγραμματισμένες δραστηριότητες που τους επηρεάζουν. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εντοπίζονται εκ των προτέρων οι αρμόδιοι άνθρωποι που πρέπει να ενημερωθούν και οι αποτελεσματικοί δίαυλοι επικοινωνίας με την τοπική κοινότητα. Η ενόχληση των τοπικών κοινοτήτων πρέπει να ελαχιστοποιηθεί. Μη εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Πρακτικά, οι προμηθευτές και οι αγρότες θα πρέπει να βάζουν τον εαυτό τους στη θέση των γειτόνων τους για να κρίνουν ποιους επηρεάζουν και πώς τα αποτελέσματα των προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Μια καλή πρακτική είναι η τήρηση μιας λίστας ενδιαφερομένων προσώπων, η οποία να είναι διαθέσιμη στο αγρόκτημα. Οποιοσδήποτε δραστηριότητες στο αγρόκτημα που ενδέχεται να επηρεάσουν τη λειτουργία γειτονικών επιχειρήσεων ή την ευημερία γειτονικών κοινοτήτων, όπως η πρόκληση θορύβου, οι δυσάρεστες οσμές, η προσωρινή μείωση της παροχής νερού στους τελικούς χρήστες ή η κίνηση, θα πρέπει να κοινοποιούνται για να διασφαλιστεί η λήψη μέτρων με σκοπό τον μετριασμό των επιπτώσεων.

Μέρη που πρέπει να ενημερωθούν (αλλά χωρίς περιορισμούς) είναι:

- Τοπικοί ιδιοκτήτες γης
- Χρήστες της γης που την χρησιμοποιούν για επιχειρηματικές δραστηριότητες (π.χ. οικοτουρισμός και εξορύξεις), για ψυχαγωγική (π.χ. αλιεία ή κυνήγι) ή οικιστική χρήση
- Χρήστες της γης που παραδοσιακά έχουν πρόσβαση σε πόρους όπως το νερό, σε πολιτιστικές τοποθεσίες, μονοπάτια μέσω του αγροκτήματος κλπ.
- Ένοικοι και
- Ομάδες και φορά ενδιαφερόμενων προσώπων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα της τοπικής κοινότητας ή/και των αγροτών.

Παραδείγματα του είδους των δραστηριοτήτων που αναφέρονται περιλαμβάνουν:

- Τη μεταφορά μεγάλων μηχανημάτων μέσα από μικρούς δρόμους σε ώρες αιχμής
- Την επαναχωροθέτηση δρόμων ή αποθηκών κοπριάς

- Την αλλαγή στη διαχείριση υδάτων και αποβλήτων ή
- Την αλλαγή του ωραρίου εργασίας που μπορεί να προκαλέσει θόρυβο ή ενόχληση κλπ.

Αφού ενημερωθούν, τα μέρη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τα σχόλια ή τους προβληματισμούς τους εντός ενός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Αφού ενημερωθούν, τα μέρη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τα σχόλια ή τους προβληματισμούς τους εντός ενός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Εάν έχει προγραμματιστεί απόκτηση γης ή μεγάλες/μακροχρόνιες αλλαγές χρήσης γης οι οποίες επηρεάζουν συλλογικά νομικά δικαιώματα, εθιμικά ή ανεπίσημα δικαιώματα κατοχής γης, απαιτείται η συγκατάθεση κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης των δικαιούχων της κατοχής. (Βλέπε **Κεφάλαιο Πολιτική υπεύθυνων προμηθευτών**). Είναι επίσης απαραίτητη η συγκατάθεση κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης των μεμονωμένων ιδιοκτητών γης. Να σημειωθεί ότι για ορισμένες γεωργικές δραστηριότητες υπάρχει η ανάγκη νόμιμων αδειών σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (όπως μια αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων), οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν ως προϋπόθεση τη συμμετοχή της κοινότητας. Περαιτέρω λεπτομέρειες για το παρόν ζήτημα παρέχονται στο κριτήριο 206 του **κεφαλαίου Πολιτική υπεύθυνων προμηθευτών**.

F108	Σημαντικό. Καταγγελίες της κοινότητας
Καταγγελίες από την τοπική κοινότητα πρέπει να τεκμηριώνονται και πρέπει να γίνονται προσπάθειες να αποφευχθούν παρόμοια προβλήματα στο μέλλον. Το αποτέλεσμα πρέπει να κοινοποιείται στο πρόσωπο ή την οργάνωση που υπέβαλε την καταγγελία. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές. Κατά την απόκτηση γης, σχεδιάστε ένα πολιτιστικά κατάλληλο και προσβάσιμο σύστημα το οποίο επιτρέπει στα μέλη της κοινότητας να υποβάλλουν καταγγελίες σχετικά με τη διαδικασία. Βεβαιωθείτε ότι τα μέλη της κοινότητας γνωρίζουν το σύστημα αυτό, ότι παρακολουθούν την πορεία των καταγγελιών και ότι απαντούν σε τέτοιες καταγγελίες εντός ενός καθορισμένου χρονικού διαστήματος.	

Όπου είναι δυνατόν, ο αγρότης θα πρέπει να συμμετέχει σε φόρα της τοπικής κοινότητας, ώστε να παίρνει μια ιδέα από τις συζητήσεις σχετικά με θέματα που επηρεάζουν τόσο το αγρόκτημα όσο και την κοινότητα. Αυτό βοηθά στον νωρίτερο εντοπισμό των προβληματισμών που ενδέχεται να έχει η τοπική κοινότητα σχετικά με τις λειτουργίες του αγροκτήματος και διευκολύνει τη συζήτηση και την επίλυση των ζητημάτων αυτών. Όπου είναι δυνατόν, αμφότερα μέρη πρέπει να συμφωνήσουν ότι τα μέτρα που θα ληφθούν είναι αποδεκτά και ότι θα οδηγήσουν σε ένα κοινώς αποδεκτό αποτέλεσμα.

F109/ S13	Αναμένεται. Σχέσεις με προμηθευτές και αγοραστές
Πληρώστε και προμηθεύστε εγκαίρως και στην από κοινού συμφωνηθείσα τιμή. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Οι καλές σχέσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού είναι σημαντικές. Οι βιώσιμες επιχειρήσεις λειτουργούν μέσα σε ένα κλίμα όπου μπορεί να χτιστεί εμπιστοσύνη και να προκύψουν κοινώς ωφέλιμα αποτελέσματα. Όλοι οι παράγοντες στις αλυσίδες εφοδιασμού (συμπεριλαμβανομένων των αγροτών) πρέπει να πληρώνουν και να προμηθεύουν εγκαίρως και στη συμφωνηθείσα τιμή.

Κατά τη σύνταξη συμβάσεων, και τα δυο εμπλεκόμενα μέρη πρέπει να συμφωνήσουν σε εύλογα και εφικτά χρονοδιαγράμματα πληρωμών. Οι προσδοκίες κάθε μέρους πρέπει να γνωστοποιούνται, για να αποφεύγεται η αβεβαιότητα ή ένταση σε οποιοδήποτε από τα μέρη.

Όλοι οι κίνδυνοι που μπορεί να απειλήσουν την πληρωμή και την προμήθεια των εμπορευμάτων ή των υλικών εγκαίρως και στη συμφωνηθείσα τιμή πρέπει να εντοπίζονται όσο το δυνατό νωρίτερα και να γνωστοποιούνται στα θιγόμενα μέρη. Η δημιουργία και η τήρηση ενός μητρώου κινδύνων, που μοιράζεται σε προμηθευτές και αγοραστές, θα διασφαλίζει ότι όλα τα μέρη είναι ενήμερα των πιθανών σεναρίων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα παραδοτέα και τις σχέσεις τους.

S14	Αναμένεται. Αποφυγή σπατάλης παραγωγής
Οι προμηθευτές πρέπει να ενημερώνουν τους γεωργούς όσο το δυνατόν συντομότερα εάν τα γεωργικά προϊόντα των τελευταίων δεν απαιτούνται για επεξεργασία, ώστε οι γεωργοί να προβούν σε άλλα σχέδια για τη χρήση της γης, της εργασίας ή των προϊόντων, στο μέτρο του δυνατού. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Μεγάλα χρονικά διαστήματα αποθήκευσης, καθυστερημένες παραλαβές από το χωράφι ή τις τοποθεσίες συλλογής, κακή φόρτωση, ανεπαρκής μεταφορά και αντιπαραγωγικό ξεφόρτωμα στα εργοστάσια συχνά έχουν ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της ποιότητας. Οι εκτελούντες την επεξεργασία πρέπει να προγραμματίζουν τη συλλογή από τα χωράφια, τη μεταφορά και την παράδοση στα εργοστάσια έτσι ώστε να μην υπάρχουν μεγάλες καθυστερήσεις, ειδικά εάν πρόκειται για ευπαθή προϊόντα τα οποία φυλάσσονται σε μη βέλτιστες συνθήκες ή σε οχήματα παραδόσεων. Τα οχήματα παραδόσεων δεν θα έπρεπε να έχουν σε λειτουργία τις μηχανές τους για να κρατούν δροσερά τα προϊόντα, ενώ περιμένουν για απόδειξη.

F110	Υποχρεωτικό. Παροχή υπηρεσιών και εγκαταστάσεων
Όλες οι παροχές υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους εργάτες και τα εξαρτώμενα από αυτούς μέλη θα είναι ανάλογες με ή ανώτερες από το νομίμως απαιτούμενο ελάχιστο πρότυπο και πρέπει να ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες των εργατών και των οικογενειών τους.	

Η στέγαση και η μεταφορά, όπου παρέχονται, θα πρέπει να είναι ασφαλείς (συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής των κτιρίων και της πρόβλεψης ασφάλειας και πυρασφάλειας κατά περίπτωση) και πρέπει να υπάρχει πρόσβαση σε τουαλέτες και εγκαταστάσεις για πλύσιμο. Η υγιεινή προετοιμασία φαγητού πρέπει να είναι πρακτική και πρέπει να υπάρχει πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό. Εάν στεγάζονται οικογένειες, τα παιδιά θα πρέπει να μπορούν να πηγαίνουν σχολείο. Δείτε τα κριτήρια WASH (νερό, αποχέτευση, υγιεινή) για το πόσιμο νερό, την αποστράγγιση και την υγιεινή.

Αυτά περιλαμβάνουν τις παρακάτω ανέσεις:

- Ασφαλή στέγαση και μεταφορά
- Ασφαλή εργασιακά περιβάλλοντα

- Πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής (βλέπε επίσης άλλα κριτήρια που σχετίζονται με το νερό, την αποχέτευση και την υγιεινή- WASH) ·
- Την ικανότητα προετοιμασίας φαγητού με υγιεινό τρόπο ·
- Πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό · και
- Εάν στεγάζονται οικογένειες, πρόσβαση των παιδιών σε σχολείο.

F111	Υποχρεωτικό. Νομικό ή εθιμοτυπικό δικαίωμα καλλιέργειας της γης
Ο γεωργός πρέπει να έχει το νομικό ή εθιμοτυπικό δικαίωμα καλλιέργειας της γης με τη μορφή κυριότητας, ενοικίασης ή παραδοσιακών δικαιωμάτων και να συμμορφώνεται με τα σχέδια διαχωρισμού σε ζώνες της κυβέρνησης ή της τοπικής αρχής, τα οποία επιτρέπουν την καλλιέργεια της γης. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές. Για το θέμα αυτό βλέπε και το κριτήριο F177.	

Τίτλοι ή κάποιο επίσημο έγγραφο αποτελούν κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία ενός δικαιώματος λειτουργίας σε χώρες/περιοχές χωρών όπου η γη δεν κατέχεται κατά κανόνα μέσω εθιμοτυπικής ή ανεπίσημης κατοχής. Ωστόσο, τεκμηριωμένοι τίτλοι εγγείου ιδιοκτησίας, που συνδέονται με χάρτες και ευκρινώς καθορισμένα σύνορα δεν είναι διαθέσιμοι σε όλα τα μέρη του κόσμου, και η γη σε ορισμένες περιπτώσεις βρίσκεται στην κατοχή κάποιου ατόμου μέσω εθιμικού τίτλου που μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με τίτλους ή επίσημα έγγραφα. Εάν η γη κατέχεται μέσω εθιμικού τίτλου και όχι μέσω επίσημου τίτλου, οι γείτονες και οι τοπικοί αξιωματούχοι θα πρέπει να αναγνωρίζουν το δικαίωμα στην καλλιέργεια της γης. Εάν η γη κατέχεται μέσω ενός τίτλου ή ενός επίσημου εγγράφου σε μια περιοχή όπου η εθιμική ιδιοκτησία γης είναι συνήθης, οι γείτονες και οι τοπικοί αξιωματούχοι θα πρέπει να αναγνωρίζουν το δικαίωμα στην καλλιέργεια της γης, πέρα από το αποδεικτικό στοιχείο ενός επίσημου τίτλου. Εάν η γη νοικιάζεται και δεν είναι αντικείμενο ιδιοκτησίας, τα αρχεία πληρωμών ενοικίου λειτουργούν ως επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για τον παρόντα σκοπό.

Οποιοσδήποτε διαχωρισμός σε ζώνες από την εθνική ή τοπική κυβέρνηση θα πρέπει να δείχνει ότι το σύστημα καλλιέργειας που χρησιμοποιείται είναι κατάλληλο. Συγκεκριμένα, η αποψίλωση (βλέπε κεφάλαιο **Βιοποικιλότητα και Υπηρεσίες οικοσυστήματος**) δεν πρέπει να είναι αποτέλεσμα αλλαγών στη διαχείριση του αγροκτήματος ή της ανάπτυξης μιας ευρύτερης καλλιεργήσιμης έκτασης.

Μπορεί, επίσης να υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ «ιδιοκτητών», οργανώσεων ή ατόμων που έχουν στην «κατοχή» τους και εκείνων που έχουν δικαίωμα «ελέγχου» δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερα προβληματικές είναι οι διαμάχες μεταξύ εθιμικών ιδιοκτητών και διαχειριστών εκτάσεων γης και των εταιρειών με νομικό έλεγχο. Είναι σαφές ότι για την επίλυση των ζητημάτων είναι απαραίτητες οι προσπάθειες όλων των εμπλεκόμενων στη διαμάχη μερών.

Αγροκτήματα στα οποία υπάρχει μια σοβαρή διαμάχη σχετικά με το δικαίωμα καλλιέργειας της γης δεν θα μπορούν να συμμορφωθούν με το παρόν κριτήριο, εκτός εάν παίρνουν μέρος σε διαδικασίες επίλυσης της διαφοράς.

[Σημείωση - δεν θεωρείται «σοβαρή διαμάχη» μια διαμάχη που σχετίζεται, για παράδειγμα, με την ακριβή τοποθεσία των συνόρων του αγροκτήματος (π.χ. εντός 100 μέτρων για ένα μεγάλο αγρόκτημα)].

F112	Αναμένεται. Σαφήνεια δικαιωμάτων άλλων χρηστών γης στο αγρόκτημα
Ο γεωργός πρέπει να έχει το νομικό ή εθιμικό δικαίωμα καλλιέργειας της γης με τη μορφή κυριότητας, ενοικίασης ή παραδοσιακών δικαιωμάτων και να συμμορφώνεται με τα σχέδια διαχωρισμού σε ζώνες της κυβέρνησης ή της τοπικής αρχής, τα οποία επιτρέπουν την καλλιέργεια της γης. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Ένας χάρτης του αγροκτήματος που δείχνει τέτοιες περιοχές είναι μια καλή πρακτική (βλέπε επίσης κεφάλαιο **Βιοποικιλότητα και Υπηρεσίες οικοσυστήματος**). Επιπλέον, άτομα που έχουν πρόσβαση στο αγρόκτημα για να ασκήσουν νομικά ή εθιμικά δικαιώματα δεν θα εκτίθενται σε κίνδυνο π.χ. δεν θα αναγκάζονται να περπατούν κατά μήκος της άκρης του γκρεμού ή δεν θα έρχονται σε επαφή με επικίνδυνα μηχανήματα ή ζώα.

9 ΕΚΤΡΟΦΗ ΖΩΩΝ

F113	Αναμένεται. Πρόγραμμα ζωοτροφής
Πρέπει να υπάρχει ένα πρόγραμμα ζωοτροφής, το οποίο να έχει σχεδιαστεί για να επιτυγχάνεται καλή διατροφή των ζώων και απαλλαγή από την πείνα και τον υποσιτισμό. Η διατροφή πρέπει να είναι επαρκώς θρεπτική για να διατηρείται η πλήρης υγεία και να προωθείται μια θετική κατάσταση ευεξίας. Το πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα για όλες τις ηλικίες και όλα τα στάδια παραγωγής των ζώων που υπάρχουν στο αγρόκτημα. Το πρόγραμμα πρέπει να ενημερώνεται τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο, εάν υπάρχουν σημαντικές μεταβολές στον πληθυσμό του αγροκτήματος.	

Το πρόγραμμα ζωοτροφής θα είναι ένα γραπτό ή ηλεκτρονικό έγγραφο και μόνο στην περίπτωση μικροκαλλιεργητών θα γίνεται δεκτό το ίδιο πρόγραμμα για όλους τους γεωργούς που παραδίδουν στον ίδιο προμηθευτή της Unilever.

Το πρόγραμμα ζωοτροφής πρέπει να περιλαμβάνει σχέδια και αρχεία:

- Του είδους/των ειδών ζωοτροφής που παρέχεται/παρέχονται
- Της ποσότητας κάθε είδους ζωοτροφής που παρέχεται, συμπεριλαμβανομένων των συμπληρωμάτων ζωοτροφής
- Του πωλητή ή της χορτονομής που χρησιμοποιείται
- Των διασφαλίσεων ποιότητας που ελήφθησαν (βλέπε παρακάτω)
- Της παροχής και της προτίμησης του πόσιμου νερού και
- Των συνεπειών, όσον αφορά την παροχή ενέργειας, πρωτεΐνης, ανόργανων συστατικών και φυτικών ινών που υπάρχουν στη διατροφή (ή/και άλλων κριτηρίων κατάλληλων για τα συγκεκριμένα ζώα)

Θα πρέπει να ζητούνται από τους προμηθευτές ζωοτροφών δεδομένα σχετικά με τη θρεπτική ποιότητα των συστατικών και οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα ζωοτροφής.

Οι γεωργοί θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η ζωοτροφή αποθηκεύεται σωστά από τη στιγμή που θα παραδοθεί στο αγρόκτημα και ότι δεν μολύνεται από τρωκτικά ή ξένα σώματα. Παραδείγματα προγραμμάτων ζωοτροφής μπορείτε να βρείτε [εδώ](#).

Η διατροφή θα πρέπει να σχεδιάζεται ειδικά για να ικανοποιεί τις θρεπτικές ανάγκες του είδους πουλιού που εκτρέφεται. Οι ζωοτροφές θα πρέπει να έχουν την κατάλληλη για την ηλικία και το είδος του πουλιού μορφή. Οι ζωοτροφές θα πρέπει να προέρχονται από έναν ειδικό μύλο ζωοτροφών ο οποίος λειτουργεί βάσει ενός εγκεκριμένου τοπικού προγράμματος (π.χ. Universal Feed Assurance Scheme, UFAS)¹

Λεπτομέρειες σχετικά με τα βασικά συστατικά της μερίδας θα πρέπει να αναφέρονται στο πρόγραμμα ζωοτροφής (π.χ. ενέργεια, πρωτεΐνες, βασικά όργανα στοιχεία και αμινοξέα).

Θα πρέπει να υπάρχουν διαδικασίες για την ελαχιστοποίηση της μόλυνσης των αποθηκευμένων ζωοτροφών. Όλα τα συστατικά και

οι συνθέσεις θα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις της τοπικής νομοθεσίας (π.χ. η χρήση πρωτεϊνών θηλαστικών/πτηνών και «αυξητικών παραγόντων» στη διατροφή απαγορεύεται σε μερικές χώρες). Η διατροφή δεν θα πρέπει να περιέχει ορμόνες και, εάν χρησιμοποιούνται ιχθυάλευρα, τα επίπεδα αυτών δεν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του τελικού προϊόντος.

Πριν την απομάκρυνση από τους ορνιθώνες, τα πτηνά δεν θα πρέπει να μένουν χωρίς ζωοτροφή για περισσότερες από 12 ώρες πριν τη σφαγή τους.

F114	Αναμένεται. Διανομή τροφής και νερού
Η τροφή και το νερό πρέπει να διανέμονται με τέτοιο τρόπο, ώστε τα ζώα να μπορούν να τρώνε και να πίνουν χωρίς άσκοπο ανταγωνισμό. Πρέπει να υπάρχει διαθέσιμο νερό ανά πάσα στιγμή.	

Η κατανάλωση τροφής και νερού συχνά συνδέονται και εάν υπάρχουν ενδείξεις μείωσης σε οποιαδήποτε από αυτά, θα πρέπει να ελέγχεται ο τρόπος παροχής τους

1. Πρόσβαση

Υπάρχουν πολλοί οδηγοί για τον χώρο τροφοδοσίας και την παροχή νερού σε ζώα, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ενδείξεις ορθής πρακτικής. Ανά πάσα στιγμή, η ικανότητα ενός ζώου να ικανοποιήσει την πείνα ή τη δίψα του μπορεί να επηρεαστεί από πολλούς παράγοντες όπως:

- Είδος ζωοτροφής - Χορτονομή έναντι συμπυκνωμένων ζωοτροφών έναντι βοσκής, χρόνος για την κατανάλωση της ημερήσιας μερίδας, απαιτούμενη προσπάθεια, απόσταση
- Ανταγωνισμός - Χώρος στην ταΐστρα και κυρίως ζώα (απλά και μόνο η παρουσία ενός κυρίαρχου ζώου μπορεί να είναι αρκετή για να εμποδίσει ένα υποδεέστερο ζώο από το να τραφεί). Η ύπαρξη περισσότερων του ενός χώρων όπου τα ζώα μπορούν να τραφούν και να πουν νερό μπορεί κάλλιστα να λύσει το πρόβλημα αυτό
- Μέγεθος ζώου, μέγεθος ομάδας και σύνθεση - κατανομή ταΐστρας, διαφορές στο μέγεθος των ζώων, αρσενικά εναντίον θηλυκών, στάδιο ανάπτυξης
- Μέγεθος και σχεδιασμός ταΐστρας και ποτίστρας - μήκος, ύψος, πλάτος, πρόσβαση, ρυθμός παροχής τροφής και νερού και
- Άλλοι παράγοντες - θήρευση, ενόχληση κλπ.

Είναι, συνεπώς, καλύτερα να καθοριστεί ότι όλα τα ζώα έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε τροφή και νερό χωρίς την ύπαρξη άσκοπου ανταγωνισμού και να χρησιμοποιηθεί η σωματική κατάσταση και η συμπεριφορά ως οδηγός καταλληλότητας.

2. Ποιότητα

Νερό ή ζωοτροφές που έχουν μολυνθεί από ουσίες όπως περιττώματα, τοξικές ουσίες, τρωκτικά κλπ. ευνοούν την εμφάνιση ασθενειών και μπορούν να μειώσουν αποτελεσματικά την κατανάλωση. Όλα τα συστατικά και οι συνθέσεις πρέπει να πληρούν

τις απαιτήσεις της τοπικής νομοθεσίας (π.χ. η χρήση ορισμένων ζωικών πρωτεϊνών απαγορεύεται στην ΕΕ).

Σε εκτεταμένα συστήματα, οι βοσκότοποι στους οποίους φυλάσσονται τα ζώα πρέπει διατηρούνται ώστε να διασφαλίζεται επαρκής χορτονομή. Η ποιότητα των βοσκοτόπων εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως: Γεωγραφική τοποθεσία· περιβαλλοντικές συνθήκες (θερμοκρασία, υγρασία, υετός)· είδος χορταριού και/ή ψυχανθών· διαχείριση βοσκής· και συγκομιδή (άμεση βοσκή ή παραγωγή αχύρου ή ενσιρωμένων ζωοτροφών)

Οι γεωργοί θα πρέπει να λαμβάνουν συμβουλές που ισχύουν σε τοπικό επίπεδο σχετικά με τη διατροφική αξία των βοσκοτόπων τους και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο βοσκότοπος από μόνος του δεν αρκεί (για παράδειγμα σε περιπτώσεις όπου τα τοπικά εδάφη παρουσιάζουν ελλείψεις σε συγκεκριμένα θρεπτικά συστατικά ή όπου οι καιρικές συνθήκες είναι δύσκολες) θα πρέπει να παρέχουν συμπληρωματική διατροφή (ζωοτροφές, σιτηρά, βολβούς ή χορτονομή κατά περίπτωση).

Συνιστώμενα πρότυπα όρια για το πόσιμο νερό από τον ΠΟΥ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΑ ΟΡΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΝΕΡΟΥ	
Παράμετρος	Παράγοντας
Αμμωνία	1,5 mg L ⁻¹
pH	6,5 - 8
Χλωριούχο άλας	250 mg L ⁻¹
Σίδηρος	0,3 mg L ⁻¹
Μόλυβδος	0,01 mg L ⁻¹
Αρσενικό	0,01 mg L ⁻¹
Χαλκός	2,0 mg L ⁻¹
Κολοβακτηρίδια	0 μετρήσεις/ 100 mL
Πηγή: InVEST 3.0.1 Οδηγός χρήστη ²	

3. Ποσότητα

Τόσο το νερό όσο και η τροφή πρέπει να διατίθενται ελεύθερα και συνεχώς. Σε περιπτώσεις που ενδεχομένως χρειάζεται να ρυθμιστεί η πρόσληψη ενέργειας, αυτό πρέπει να γίνεται μεταβάλλοντας την ενεργειακή πυκνότητα της ζωοτροφής για να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές συνέπειες της πείνας, για παράδειγμα παρέχοντας χαμηλότερης ποιότητας χορτονομή για μηρυκαστικά.

F115	Αναμένεται. Αποθήκευση ζωοτροφής
Οι συνθήκες αποθήκευσης της ζωοτροφής πρέπει να ελέγχονται για να διασφαλίζεται η διατήρηση της ποιότητας και η αποφυγή μόλυνσης. Οποιαδήποτε μouxλιασμένη ζωοτροφή πρέπει να απορρίπτεται.	

Όλες οι ζωοτροφές πρέπει να αποθηκεύονται σε συνθήκες που διατηρούν την ποιότητας της ζωοτροφής μέχρι τη χρήση της. Είναι σαφές ότι χρειάζονται διαφορετικές συνθήκες για διαφορετικά είδη ζωοτροφής. Καλές πρακτικές γενικά αποτελούν οι εξής:

- Ο καθαρισμός και η απολύμανση αποθηκευτικών χώρων (σιλό, αποθήκες, κάδοι κλπ.) μεταξύ των περιόδων/παρτίδων. Η σωστή διαχείριση των λυμάτων και υγρών έκπλυσης (Βλέπε κεφάλαιο **Διαχείριση υδάτων** και **Διαχείριση αποβλήτων**)·
- Οι κατάλληλες συνθήκες αποθήκευσης των προς αποθήκευση υλικών για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου μούχλας ή άλλων μορφών αλλοίωσης. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται για βολβούς (π.χ. παντζάρι) και υγρές ζωοτροφές (π.χ. σπόροι ζυθοποιίας και συμπιεσμένο καλαμπόκι), όπου σφικτικές είναι συνήθως απαραίτητοι για μακροχρόνια αποθήκευση·
- Ο αποκλεισμός ζωικών αποβλήτων, παρασίτων και πτηνών. Σ' αυτό περιλαμβάνεται η κάλυψη μεγάλων λάστιχων όταν δεν χρησιμοποιούνται, καθώς σε διαφορετική περίπτωση αυτά μολύνονται. Σε πολλά είδη αποθηκών είναι αδύνατος ο παντελής αποκλεισμός των παρασίτων· και
- Ξεχωριστή αποθήκευση για ζωοτροφές, φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΠΠΚ), απολυμαντικά ή άλλα χημικά για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος μόλυνσης.

Όλα τα αγροκτήματα πρέπει να συμμορφώνονται με την τοπική νομοθεσία και τις ορθές πρακτικές όσον αφορά την αποθήκευση ζωοτροφών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει πιθανότητα τα περιεχόμενα των αποθηκών σιλό και άλλων σφικτήρων όχι μόνο να αλλοιωθούν και να χάσουν την αξία τους εάν έρθουν σε επαφή με αέρα και νερό, αλλά και να προκαλέσουν σοβαρή μόλυνση στο νερό εάν η αποθήκη βρίσκεται σε λάθος μέρος ή εάν δεν γίνεται σωστή διαχείριση της αποστράγγισης (για παράδειγμα εκεί που βουλώνουν τα φίλτρα). Βλέπε επίσης το γενικό μέρος σχετικά με τις αποθήκες αγροκτημάτων στο **κεφάλαιο Αλυσίδα αξίας**.

F116	Αναμένεται. Πρόληψη της θερμικής δυσφορίας
Το περιβάλλον στο οποίο φυλάσσονται τα ζώα πρέπει να τα προστατεύει από θερμική δυσφορία. Σ' αυτό περιλαμβάνεται η παροχή σκιάς, λασποτόπων και ανεμοφρακτών εάν είναι απαραίτητο, όταν τα ζώα βρίσκονται έξω ή στον βοσκότοπο, και επαρκούς αερισμού του στάβλου/αποθήκης με κατάλληλη ψύξη ή/και θέρμανση όταν χρειάζεται για εσωτερικούς χώρους.	

Τα θέματα αυτά καλύπτονται από κώδικες καλής διαβίωσης των ζώων και τοπικές και συγκεκριμένες πληροφορίες και πηγές είναι συχνά διαθέσιμες, όπως για παράδειγμα:

- Θερμική καταπόνηση σε βοοειδή γαλακτοπαραγωγής και βοοειδή κρεατοπαραγωγής στην Αυστραλία (Heat stress in Dairy cattle and Beef cattle in Australia)³;
- Καταπόνηση ψύχους σε βοοειδή στον Καναδά (Cold stress in Cattle in Canada)⁴; και
- Θερμική καταπόνηση σε κοτόπουλα κρεατοπαραγωγής στο Ηνωμένο Βασίλειο (Heat stress in UK broilers)⁵.

3 <http://www.dairyaustralia.com.au/~media/Documents/Animal%20management/Animal%20health/Heat-Stress/Cool%20Cows%20infrastructure%20booklet.pdf>

4 <http://www.omafr.gov.on.ca/english/livestock/beef/facts/07-001.htm>

5 https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/69373/pb10543-heat-stress-050330.pdf

ΚΛΙΜΑ

Υγρασία

Με εξαίρεση τα κοτόπουλα, τα βοοειδή και οι χοίροι έχουν ιδρωτοποιούς αδένες και μπορούν, σε έναν βαθμό, να ρυθμίσουν τη θερμοκρασία του σώματός τους για να αντισταθμίσουν τις εξωτερικές θερμικές συνθήκες. Σε ένα θερμό και ξηρό κλίμα η εξάτμιση είναι γρήγορη, ενώ σε ένα θερμό και υγρό κλίμα, η ικανότητα του αέρα να απορροφά επιπλέον υγρασία μπορεί να είναι συχνά περιορισμένη, με την ανεπαρκή ψύξη να έχει ως αποτέλεσμα τη θερμική καταπόνηση. Σύμφωνα με τον Οργανισμό τροφίμων και γεωργίας (FAO), η ιδανική υγρασία κυμαίνεται μεταξύ 40% και 80%⁶.

Ακτινοβολία

Η άμεση ηλιακή ακτινοβολία στα ζώα σε εξωτερικά συστήματα θα επηρεάσει επίσης τη θερμική άνεση - ανάλογα με το χρώμα και την πυκνότητα του τριχώματος του ζώου. Ανεμοφράκτες και δέντρα σκιάς μέσα και γύρω από τον βοσκότοπο μπορούν να αποτελέσουν έναν εξαιρετικό τρόπο για να ελαχιστοποιηθεί η θερμική καταπόνηση, ενώ ο σχεδιασμός τους και η διαχείρισή τους μπορούν, επίσης, να συμβάλουν στην αξία βιοποικιλότητας του αγροκτήματος (βλέπε κεφάλαιο Υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος) και στη δέσμευση του άνθρακα στο αγρόκτημα (βλέπε κεφάλαιο Ενέργεια και αέρια θερμοκηπίου). Άλλες μορφές σκιάς ενδέχεται να είναι επίσης απαραίτητες στον βοσκότοπο, εάν τα δέντρα ενθαρρύνουν την εμφάνιση εντόμων που τσιμπάνε στο τοπικό περιβάλλον.

ΚΤΙΡΙΑ

Ο αερισμός των κτιρίων είναι σημαντικός για τη διατήρηση μιας κατάλληλης θερμοκρασίας, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η κυκλοφορία αέρα, και για την προστασία των ζώων από τη βροχή, το χιόνι, το άμεσο ηλιακό φως, τη σκόνη και την καταπόνηση (π.χ. από την αμμωσία, έντομα που τσιμπάνε, αναπνευστικά προβλήματα). Θα πρέπει να υπάρχει κατάλληλος φωτισμός για να μπορούν τα ζώα να λειτουργούν καλά και οι εργάτες να επιθεωρούν τα ζώα. Για την ανακούφιση των ζώων από την άμεση έκθεση, η φυσική και η τεχνητή σκίαση είναι αποτελεσματική.

Οι γεωργοί θα πρέπει να ξέρουν και να αναγνωρίζουν χαρακτηριστικές συμπεριφορές που μπορεί να αποτελούν ενδείξεις θερμικής καταπόνησης και να διαθέτουν συστήματα για την επίλυση των προβλημάτων, όταν αυτά προκύπτουν.

F117	Αναμένεται. Αποφυγή της σωματικής δυσφορίας
Το περιβάλλον στο οποίο φυλάσσονται τα ζώα πρέπει να τα προστατεύει από σωματική δυσφορία. Οι δείκτες πυκνότητας πρέπει να είναι σε κατάλληλο επίπεδο. Ο στεγασμένος χώρος πρέπει να συντηρείται για να παρέχει ένα ασφαλές, υγιεινό και άνετο περιβάλλον. Οι απαιτήσεις για μεμονωμένα είδη - που περιγράφονται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής - πρέπει να τηρούνται.	

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα συγκεκριμένων μέτρων που μπορούν να ληφθούν για την προστασία των ζώων από τη σωματική δυσφορία και καταπόνηση και για να μπορέσουν αυτά να επιδείξουν μια φυσική συμπεριφορά. Γενικά ...

ΖΩΑ ΣΕ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΥΣ

Η διαχείριση του βοσκότοπου πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε:

- Να ρυθμίζεται η αποστράγγιση για να μην στέκονται τα ζώα συνήθως στη λάσπη μετά από βροχή.
- Τα ζώα να έχουν πρόσβαση σε σκιά κατά τη διάρκεια θερμών περιόδων και σε ανεμοφράκτες ή/και σε κατάλυμα σε εσωτερικό χώρο κατά τη διάρκεια ψυχρών περιόδων.
- Σε ξηρές περιοχές και σε περιόδους χαμηλών βροχοπτώσεων, η διαχείριση των περιοχών θα πρέπει να γίνεται με σκοπό την αποφυγή υπερβολικής σκόνης.
- Σε ανοικτούς υπαίθριους χώρους, πρέπει να γίνεται τακτική απομάκρυνση της κοπριάς από περιοχές όπου τα ζώα τρέφονται και πίνουν νερό και
- Όπου τα ζώα διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο από επιθέσεις αρπακτικών, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αυτός π.χ. παρέχοντας στέγη για διανυκτέρευση ή τοποθετώντας νεαρά ζώα σε περιοχές όπου θα περιτριγυρίζονται από γηραιότερα ζώα τα οποία θα μπορούν να τα προστατεύσουν καλύτερα. (βλέπε επίσης το κριτήριο σχετικά με το κυνήγι στο κεφάλαιο **Υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος**).

ΖΩΑ ΣΕ ΣΤΕΓΑΣΜΕΝΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

Τα κτίρια πρέπει να παρέχουν ένα ασφαλές, υγιεινό και άνετο περιβάλλον. Το κτίριο πρέπει να προφυλάσσει από τις καιρικές συνθήκες και να είναι απρόσβλητο από παράσιτα, ενώ παράλληλα να υπάρχει καλός εξαερισμός και έλεγχος θερμοκρασίας. Όλες οι σχετικές επιφάνειες θα πρέπει να μπορούν να καθαριστούν (σ' αυτές περιλαμβάνονται οροφές και διαχωριστικά ορνιθώνων για πουλερικά) και τα πατώματα να είναι αντιολισθητικά για τα μεγαλύτερα ζώα.

F118	Αναμένεται. Πρόληψη φόβου και αγωνίας και προώθηση της φυσικής συμπεριφοράς
Το περιβάλλον στο οποίο κρατούνται τα ζώα πρέπει να εμποδίζει τον φόβο και την αγωνία και να προωθεί τη φυσική συμπεριφορά. Αυτό περιλαμβάνει παράγοντες όπως τη διασφάλιση του ότι τα ζώα φυλάσσονται σε κατάλληλες ομάδες, τη διασφάλιση του ότι τα επίπεδα φωτός είναι κατάλληλα και του ότι τα ζώα έχουν τον κατάλληλο περιβαλλοντικό εμπλουτισμό. Οι απαιτήσεις για μεμονωμένα είδη περιγράφονται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής και πρέπει να τις τηρείτε.	

Ζωικό περιβάλλον

Η διαχείριση του περιβάλλοντος στο οποίο φυλάσσονται τα ζώα του αγροκτήματος δεν είναι σημαντική μόνο για την ελαχιστοποίηση του πόνου και της δυσφορίας, αλλά έχει και μεγάλη επίδραση στον τρόπο συμπεριφοράς των ζώων. Στην ερώτηση τι συνιστά καλή διαβίωση, οι άνθρωποι θεωρούν ότι η φροντίδα για φυσική συμπεριφορά αποτελεί

⁶ <http://www.fao.org/docrep/s1250e/s1250e10.htm>

έναν σημαντικό παράγοντα. Είναι σαφές ότι ο αριθμός των φυσικών συμπεριφορών που επιδεικνύουν τα ζώα είναι μεγάλος, καλύπτοντας πτυχές όπως η τροφή, η περιποίηση, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, η ρύθμιση της θερμότητας, το κρύψιμο και η ξεκούραση.

Το σημαντικότερο είναι ότι η παρουσία φυσικών συμπεριφορών μπορεί να ερμηνευτεί ως ένδειξη του ότι ένα ζώο ανταπεξέρχεται και βρίσκεται πιθανώς σε μια θετική πνευματική και φυσική κατάσταση. Η ικανότητα να εκτελεί φυσικές συμπεριφορές όχι μόνο ικανοποιεί βασικές ανάγκες, αλλά βοηθά τα ζώα να διατηρούνται σε μια θετική και υγιή κατάσταση π.χ. με το να κυλιούνται σε σκόνη, να κρύβονται, να ψάχνουν για σκιά ή καταφύγιο. Σε ορισμένες στιγμές, τα ζώα νιώθουν έντονη την ανάγκη να εκτελέσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές, όπως το να χτίσουν τη φωλιά τους, να κρυφτούν ή να ξαπλώσουν σε λάσπη. Εάν δεν μπορέσουν να ενεργήσουν αναλόγως εξαιτίας περιβαλλοντικών περιορισμών, μπορεί να οδηγηθούν σε συμπτώματα ανίας, εκνευρισμού και άγχους. Η ικανότητα ενός ζώου να κρυφτεί ή να αποσυρθεί αποτελεί παράδειγμα μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς που εμφανίζεται ως απάντηση στον φόβο ή την αγωνία και η οποία μπορεί να βοηθήσει στην εξάλειψη του άγχους που προκύπτει από κυρίαρχες ή επιθετικές αλληλεπιδράσεις στα πλαίσια ομάδων ή μπορεί να ενθαρρύνει είδη που αποτελούν λεία να νιώθουν λιγότερο φοβισμένα σε εκτεταμένα περιβάλλοντα.

Πολλά είδη ζουν σε στεγασμένα ή περιορισμένα περιβάλλοντα όπου οι ευκαιρίες για φυσική συμπεριφορά μπορεί να είναι μειωμένες και υπάρχουν περισσότεροι δυνητικοί παράγοντες υπό τον ανθρώπινο έλεγχο που μπορούν να προκαλέσουν κακή διαβίωση. Αυτοί περιλαμβάνουν τον χώρο που διατίθεται, το δάπεδο, την ποιότητα του αέρα, το φως, το ενδεχόμενο τραυματισμού, την πρόσβαση σε ζωοτροφή και νερό. Σ' αυτές τις περιπτώσεις χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για να διασφαλιστεί ότι το περιβάλλον δεν φτάνει σε μια κατάσταση στην οποία δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν τα ζώα. Για παράδειγμα, η θερμική καταπόνηση είναι ένα ιδιαίτερο ζήτημα και προκύπτει σε θερμές ή κρύες καταστάσεις στις οποίες τα φυσικά συστήματα του ζώου για τη ρύθμιση της θερμοκρασίας του σώματος δεν ανταπεξέρχονται πλέον. Οι ενδείξεις θερμικής καταπόνησης ποικίλλουν ανάλογα το είδος ζώου π.χ. αλλαγές στη στάση του σώματος, λαχάνισμα, σχηματισμός ομάδων, αναζήτηση νερού και σκιάς, αναζήτηση καταφυγίου, ρίγος κλπ. και μέθοδοι για την ανακούφισή της ώστε να μπορέσουν τα ζώα να ανταπεξέλθουν σε κρύες και ζεστές συνθήκες περιλαμβάνουν την παροχή σκιάς, συστήματα τεχνητής βροχής, λασπότοπους, αλλαγές στη διατροφή, εξερισμό, καταφύγιο κλπ.

Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει γνώση των βασικών φυσικών συμπεριφορών των ζώων σας και είναι επίσης σημαντικό να μπορείτε να αναγνωρίζετε σημάδια στη συμπεριφορά τους που φανερώνουν προβλήματα ή ελλείψεις στο περιβάλλον. Επαναλαμβάνουμε ότι ο κατάλογος αυτών των συμπεριφορών είναι τεράστιος και μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως ράμφισμα φτερών, επιθετικότητα, κανιβαλισμό, δάγκωμα της ουράς, μάσημα κάγκελων, βάδισμα πέρα δώθε στον φράκτη και παραγωγή θορύβων.

Ένα συχνό χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος που εμποδίζει τη φυσική συμπεριφορά στα συστήματα παραγωγής είναι ο χώρος.

Ο συνωστισμός και ο περιορισμός όχι μόνο εμποδίζουν φυσικές συμπεριφορές, αλλά μπορούν να οδηγήσουν σε συμπτώματα άγχους και εκνευρισμού. Υπάρχει μια σειρά κατευθυντήριων οδηγιών σχετικά με τον χώρο διαθέσιμες ανά χώρα και είδος. Για παράδειγμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Οδηγία σχετικά με τα πουλερικά κρεοτοπαραγωγής ορίζει μια μέγιστη πυκνότητα για τα κρεοτοπαραγωγά κοτόπουλα ύψους 33kg/m^2 (εκτός εάν ικανοποιούνται άλλες προϋποθέσεις καλής διαβίωσης, οπότε επιτρέπεται στα κράτη μέλη μια πυκνότητα ίση με 39kg/m^2), ενώ για τα αντίστοιχα κοτόπουλα στη Νέα Ζηλανδία η συνιστώμενη πυκνότητα είναι 30kg/m^2 .

Ο χώρος που διατίθεται βάσει της νομοθεσίας θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως οδηγός για τις ελάχιστες συνιστώμενες πυκνότητες και η καταλληλότητα αυτών των χώρων για τη δική σας περίπτωση θα πρέπει να αξιολογείται βάσει άλλων ευρημάτων υγείας και καλής διαβίωσης. Αν και δεν αναμένεται ότι τα ζώα θα πρέπει να εκτελέσουν κάθε πιθανή συμπεριφορά, η φροντίδα και η πρόβλεψη για τις ανάγκες των ζώων και η παροχή χώρου για αυτές στο περιβάλλον τους, όπου είναι δυνατόν, αποτελεί έναν σημαντικό τρόπο που βοηθά στην εκπλήρωση των προϋποθέσεων καλής διαβίωσης. Οι εμπλουτισμοί είναι αντικείμενα που συχνά προστίθενται στους χώρους, ειδικά σε εσωτερικούς χώρους, για να ενθαρρυνθεί η φυσική συμπεριφορά σε μια κατάσταση η οποία κανονικά δεν θα έδινε τέτοιο ερέθισμα. Στους εμπλουτισμούς θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται αντικείμενα όπως δέματα αχύρου, λουτρά σκόνης και αντικείμενα με τα οποία τα ζώα μπορούν να παίζουν ή τα οποία μπορούν απλά να γρατζουνίσουν.

Προστασία από θηρευτές

Σε περιοχές όπου μπορεί να συχνάζουν θηρευτές όπως λύκοι και αγριόγατοι, θα πρέπει να υπάρχουν συστήματα διαχείρισης για τη μείωση των κινδύνων για νεαρά και ευάλωτα ζώα. Οι επιλογές περιλαμβάνουν:-

- Προσωρινή στέγη για ευάλωτα ζώα (συμπεριλαμβανομένων των μόσχων)
- Περιφραγμένους χώρους για ζώα που κυοφορούν που βρίσκονται σε περιοχές που περιβάλλονται από περιφραγμένους χώρους στους οποίους φυλάσσονται λιγότερο ευάλωτα ζώα

Να σημειωθεί ότι το κυνήγι αρπακτικών ζώων τα οποία θεωρούνται επιβλαβή για το αγρόκτημα δεν επιτρέπεται. Περισσότερες πληροφορίες για αυτό το θέμα παρέχονται στο κριτήριο F5 του κεφαλαίου **Υπηρεσίες Βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος**.

F119

Σημαντικό. Μετάβαση σε συστήματα που δεν χρησιμοποιούν πρόσδεση (μόνο για βοοειδή)

Οι γεωργοί οφείλουν να κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές για να μεταβούν σε συστήματα που δεν περιλαμβάνουν πρόσδεση.

Πρόσδεση σημαίνει ότι το ζώο δένεται σε ένα σημείο αγκίστρωσης το οποίο το εμποδίζει από το να απομακρύνεται ή να μετακινείται από την περιοχή. Η πρόσδεση μπορεί να γίνεται σε εξωτερικό χώρο ή σε χώρο στέγασης των ζώων.

Ανοικτοί υπαίθριοι χώροι και Βοσκότοποι

Ενώ η πρόσδεση μπορεί να χρησιμοποιείται για την πρόληψη τραυματισμών ή για την αποτελεσματική αξιοποίηση της βοσκής σε κατά τα άλλα επικίνδυνες περιοχές (π.χ. στην άκρη του δρόμου, σε κορυφές γκρεμών), η συστηματική χρήση της πρόσδεσης ή η πρόσδεση για μεγάλα χρονικά διαστήματα γενικά εμποδίζει τη φυσική συμπεριφορά των ζώων, για παράδειγμα:

- Με το να τα απομονώνει από τα άλλα ζώα του κοπαδιού
- Με το να θέτει περιορισμούς στην εκούσια κίνηση
- Με το να τα υποβάλλει σε έλλειψη άσκησης
- Με το να καθιστά δυσκολότερη την παροχή νερού και καταφυγίου και την προστασία των ζώων από ακραίες θερμοκρασίες ή ενοχλητικούς θορύβους (π.χ. οδική κυκλοφορία) και
- Με το να τα υποβάλλει σε μεγαλύτερο κίνδυνο τραυματισμού από ενδεχόμενο μπλέξιμο σε μακρύ σχοινί και να τα καθιστά ανίκανα να κάνουν φυσικές κινήσεις όταν είναι δεμένα με κοντά σχοινιά.

Στέγαση

Η πρόσδεση χρησιμοποιείται παραδοσιακά σε συστήματα σταβλισμού με πρόσδεση για βοοειδή κατά τη διάρκεια του χειμώνα σε πολλά μέρη της Ευρώπης και αλλού.

Η Unilever επιθυμεί οι προμηθευτές της να υιοθετήσουν συστήματα για τα βοοειδή που δεν περιλαμβάνουν πρόσδεση των ζώων και συνεπώς ζητά από τους γεωργούς που επί του παρόντος χρησιμοποιούν τη μέθοδο της πρόσδεσης να κινηθούν προς την κατεύθυνση άλλων συστημάτων, κατά προτίμηση συστημάτων που βασίζονται σε βοσκοτόπους. Όπου η πρόσδεση αποτελεί τη μόνη πρακτική επιλογή, συστήματα που περιλαμβάνουν μια καθημερινή περίοδο άσκησης για τα ζώα χωρίς αυτά να είναι δεμένα είναι σαφώς προτιμότερα από τα συστήματα στα οποία τα ζώα παραμένουν δεμένα μόνιμως. Αυτό φυσικά ισχύει όποτε το επιτρέπει ο καιρός.

F120	Υποχρεωτικό: Σωματική κακοποίηση
Απαγορεύεται η άμεση σωματική κακοποίηση των ζώων. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση υπερβολικής σωματικής δύναμης στα ζώα ή την εσκεμμένη πρόκληση πόνου ή τραυματισμού.	

Ο χειρισμός και η διαχείριση των ζώων σε όλα τα στάδια της παραγωγής πρέπει να γίνεται με φροντίδα και συμπόνια ανά πάσα στιγμή. Για κανέναν λόγο δεν θα πρέπει το προσωπικό να κακομεταχειρίζεται (αυτό περιλαμβάνει τις φωνές, το χτύπημα με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα κλπ.) ή να κακοποιεί ζώα υπό τη φροντίδα του και οποιαδήποτε παράβαση θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με σοβαρότητα και το εμπλεκόμενο προσωπικό θα πρέπει να καταγγέλλεται στις αρμόδιες αρχές.

Η χρήση ηλεκτρικών βουκεντρών είναι παράνομη σε πολλές χώρες και πολλές οργανώσεις για την ορθή μεταχείριση των ζώων ζητούν την παγκόσμια απαγόρευσή της. Η χρήση τους δεν γίνεται αποδεκτή από την Unilever παρά μόνο σε ακραίες και έκτακτες περιστάσεις (π.χ. όταν ένα ενήλικο ζώο αρνείται να μετακινηθεί με αποτέλεσμα να θέτει σε κίνδυνο άλλα ζώα και ανθρώπους) ή η προσδοκία είναι ότι κάθε τέτοια χρήση θα μπορεί να δικαιολογηθεί ενώπιον ενός ελεγκτή και κατά προτίμηση να καταγράφεται. Η χρήση ηλεκτρικών

βουκεντρών σε ζώα που δεν έχουν χώρο να μετακινηθούν ή σε νεαρά ζώα σε ομάδες μικτών ηλικιών είναι απαράδεκτη.

Βοοειδή γαλακτοπαραγωγής Αρσενικοί μόσχοι

Οι αρσενικοί μόσχοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ορθά κατά την παραμονή τους στο αγρόκτημα (δηλαδή με παρόμοιο τρόπο με αυτόν που αντιμετωπίζονται οι θηλυκοί μόσχοι). Εάν δεν υπάρχει αγορά για την πώληση μοσχαριών, ο προμηθευτής και οι γεωργοί θα πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για την ανάπτυξη της εν λόγω αγοράς, ώστε να εμποδιστεί η σφαγή των αρσενικών μόσχων κατά τη γέννα. Η σφαγή των αρσενικών μόσχων κατά τη γέννα (με κύριο λόγο τη χαμηλή οικονομική τους αξία) δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή από τη Unilever.

Χειρισμός βοοειδών (γενικά)

Καθώς τα βοοειδή υπόκεινται συχνά σε μετακίνηση και μεταφορά, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι στον χειρισμό των βοοειδών σε όλα τα στάδια παραγωγής, διατηρώντας τα επίπεδα άγχους των ζώων στο ελάχιστο.

Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται για τις συνέπειες της απάνθρωπης μεταχείρισης.

Οι εγκαταστάσεις χειρισμού θα πρέπει να συντηρούνται σωστά και δεν θα πρέπει να υπάρχουν σε αυτές αντικείμενα όπως σπασμένες σανίδες ή κάγκελα που μπορεί να προκαλέσουν μελανιές. Η μεταφορά των βοοειδών θα πρέπει να γίνεται με ασφάλεια, χωρίς βαναυσότητα και με άνεση, ώστε να διασφαλίζεται η υγεία, η ποιότητα και η αξία τους. Για περισσότερες πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τη μεταφορά ζώων, βλέπε το τμήμα «μεταφορά» του παρόντος κεφαλαίου.

F121	Αναμένεται. Κατάρτιση
Οι διαχειριστές και οι κτηνοτρόφοι θα πρέπει να καταρτίζονται σε θέματα της εκτροφής ζώων: αυτό περιλαμβάνει τη φροντίδα των ζώων σε όλες τις ηλικίες, τη μη βάνουση μεταχείριση, τις ζωτροφές και την αντιμετώπιση άρρωστων και τραυματισμένων ζώων.	

Ένας υψηλός βαθμός φροντίδας και υπεύθυνης διαχείρισης και κτηνοτροφίας (stockmanship) είναι κρίσιμης σημασίας για τη διασφάλιση της καλής διαβίωσης των ζώων. Οι διαχειριστές και οι κτηνοτρόφοι θα πρέπει να είναι ενδελεχώς καταρτισμένοι, εξειδικευμένοι και ικανοί στην κτηνοτροφία και την καλή διαβίωση και να έχουν καλές πρακτικές γνώσεις του συστήματός τους και των ζώων που έχουν υπό τη φροντίδα τους.

Η απαίτηση αυτή καλύπτει την ανάγκη για κατάρτιση των γεωργών και των κτηνοτρόφων σε όλες τις πτυχές της κτηνοτροφίας, συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της αναπαραγωγής, των ζωοτροφών, της μεταφοράς και της αντιμετώπισης άρρωστων και νεκρών ή θανατωμένων πουλιών και ζώων.

Μια από τις μεγαλύτερες επιρροές στην καλή διαβίωση των ζώων στα συστήματα παραγωγής είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ ζώων και ανθρώπων. Πολλά συστήματα παραγωγής βασίζονται στην τακτική και στενή επαφή μεταξύ ανθρώπων και ζώων, κάτι που μπορεί να έχει είτε αρνητική είτε θετική επίπτωση στην καλή διαβίωση των ζώων.

Ο όρος κτηνοτροφία (stockmanship) περιγράφει την ικανότητα των ανθρώπων να αλληλεπιδρούν και να φροντίζουν ζώα. Πολλά είδη νιώθουν ένα φυσικό αίσθημα φόβου απέναντι στους ανθρώπους και δεν προκαλεί έκπληξη το ότι οι άνθρωποι είναι η κύρια πηγή αρνητικών συναισθημάτων όπως ο φόβος και η αγωνία για τα ζώα. Εάν παραταθούν, οι αντιδράσεις φόβου όχι μόνο έχουν αρνητικές συνέπειες στην υγεία, αλλά έχουν επίσης συσχετιστεί με μειωμένη παραγωγή σε πολλά είδη. Επιπλέον, η κακή ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να προκαλέσει άμεσα τραυματισμούς, πόνο και ταλαιπωρία.

Από την άλλη μεριά, η τακτική θετική επαφή με τα ζώα μπορεί να μειώσει τον φόβο τους για τον άνθρωπο. Η ορθή κτηνοτροφία (stockmanship) μπορεί να έχει θετική επίδραση στα ζώα, ενώ η κακή κτηνοτροφία μπορεί να αποβεί καταστροφική. Η κατάρτιση αποτελεί απαραίτητο κομμάτι της καλής κτηνοτροφίας (stockmanship) και παρέχονται οι παρακάτω κατευθυντήριες οδηγίες ανά ομάδα ειδών ζώων.

Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής

Η απαίτηση αυτή καλύπτει την ανάγκη για κατάρτιση των γεωργών και των κτηνοτρόφων σε όλες τις πτυχές της εκτροφής ζώων προς παραγωγή γάλακτος, συμπεριλαμβανομένης της γονιμοποίησης, της φροντίδας κατά την κυοφορία και του τοκετού, της διαχείρισης του θηλασμού, των πρακτικών άμελης, της μεταχείρισης των μόσχων, της μετακίνησης και της μεταφοράς καθώς και της αντιμετώπισης άρρωστων και νεκρών ή θανατωμένων ζώων.

Μεταχείριση, μετακίνηση και μεταφορά μόσχων

Καθώς οι μόσχοι υπόκεινται συχνά σε μετακίνηση και μεταφορά, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι στον χειρισμό των μόσχων προκαλώντας το ελάχιστο δυνατό άγχος στο ζώο και επιπλέον θα πρέπει να είναι γνωστές και να εφαρμόζονται οι συνέπειες της βάνουσης μεταχείρισης. Οι εγκαταστάσεις χειρισμού, συμπεριλαμβανομένων των ρυμουλκούμενων οχημάτων, θα πρέπει να συντηρούνται σωστά και δεν θα πρέπει να υπάρχουν σε αυτές αντικείμενα όπως σπασμένες σανίδες ή κάγκελα που μπορεί να προκαλέσουν μελανίες. Η μεταφορά των μόσχων θα πρέπει να γίνεται με ασφάλεια, χωρίς βαναυσότητα και με άνεση, ώστε να διασφαλίζεται η υγεία, η ποιότητα και η αξία τους. Οι μόσχοι και οι αγελάδες που μεταφέρονται θα πρέπει να έχουν αρκετό χώρο κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Κατά τη μεταφορά τους σε μεγαλύτερες αποστάσεις, θα πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε φρέσκο νερό.

Χοίροι

Η απαίτηση αυτή καλύπτει την ανάγκη για κατάρτιση των γεωργών και των κτηνοτρόφων σε όλες τις πτυχές της εκτροφής χοίρων, συμπεριλαμβανομένης της γονιμοποίησης, της φροντίδας κατά την κυοφορία και του τοκετού, των πρακτικών διαχείρισης, της μεταχείρισης των χοίρων, της μετακίνησης και της μεταφοράς (βλέπε επόμενη παράγραφο) καθώς και της αντιμετώπισης άρρωστων και νεκρών ή θανατωμένων ζώων.

Μεταχείριση, μετακίνηση και μεταφορά χοίρων

Καθώς οι χοίροι υπόκεινται συχνά σε μετακίνηση και μεταφορά, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι στον

χειρισμό των χοίρων σε όλα τα στάδια παραγωγής, διατηρώντας τα επίπεδα άγχους των ζώων στο ελάχιστο. Θα πρέπει να είναι γνωστές και να εφαρμόζονται οι συνέπειες της βάνουσης μεταχείρισης. Η μεταφορά των χοίρων θα πρέπει να γίνεται με ασφάλεια, χωρίς βαναυσότητα και με άνεση, ώστε να διασφαλίζεται η υγεία, η ποιότητα και η αξία τους. Για πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τη μεταφορά ζώων, βλέπε το τμήμα «μεταφορά» παρακάτω.

Πουλερικά

Η απαίτηση αυτή καλύπτει την ανάγκη για κατάρτιση των γεωργών και των κτηνοτρόφων σε όλες τις πτυχές της ορνιθοτροφίας, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών διαχείρισης, της μεταχείρισης των πτηνών, της μετακίνησης και της μεταφοράς (βλέπε το τμήμα για τη μεταφορά στο παρόν κεφάλαιο) καθώς και της αντιμετώπισης άρρωστων και τραυματισμένων ζώων.

Μεταχείριση, μετακίνηση και μεταφορά πουλερικών

Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι στον χειρισμό πτηνών σε όλα τα στάδια παραγωγής, διατηρώντας τα επίπεδα άγχους των ζώων στο ελάχιστο. Θα πρέπει να είναι γνωστές και να εφαρμόζονται οι συνέπειες της βάνουσης μεταχείρισης.

Η μεταφορά των πτηνών θα πρέπει να γίνεται με ασφάλεια, χωρίς βαναυσότητα και με άνεση, ώστε να διασφαλίζεται η υγεία, η ποιότητα και η αξία τους. Για περισσότερες πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τη μεταφορά ζώων, βλέπε το τμήμα «μεταφορά» του παρόντος κεφαλαίου.

F122

Αναμένεται. Συνήθεις διαδικασίες

Οι συνήθεις διαδικασίες πρέπει να εκτελούνται έτσι ώστε να προστατεύονται τα ζώα από τον φόβο και την αγωνία. Σ' αυτές περιλαμβάνονται διαδικασίες όπως η άμελη, ο τοκετός (βοοειδή, χοίροι), η γονιμοποίηση και ο «αποπληθυσμός» (πουλερικά).

Εξαιτίας του μοντέρνου «βιομηχανικού» μοντέλου ζωικής παραγωγής, οι συνήθεις διαδικασίες αποτελούν μια αναγκαιότητα για τη διατήρηση της παραγωγικότητας και της υγείας και της καλής διαβίωσης των εμπλεκόμενων ζώων. Όπως είναι αναμενόμενο, διαφορετικές διαδικασίες επηρεάζουν κάθε ομάδα ζώων, όλες εκ των οποίων ενδέχεται να υποβάλουν το ζώο υπό το καθεστώς άγχους και φόβου. Οι βέλτιστες πρακτικές κατά την εκτέλεση ορισμένων από αυτές τις διαδικασίες έχουν περιγραφεί στα κριτήρια F117 και F118, όπως η διαδικασία «αποπληθυσμού» πουλερικών και ο τοκετός για τα βοοειδή και τους χοίρους.

F123

Αναμένεται. Ακρωτηριασμοί

Οι ακρωτηριασμοί πρέπει να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο. Όπου κρίνονται απαραίτητες, τέτοιου είδους επεμβάσεις πρέπει να εκτελούνται από ειδικευμένο και καταρτισμένο προσωπικό με την κατάλληλη χρήση αναισθητικών και αναλγητικών. Οι απαιτήσεις για μεμονωμένα είδη περιγράφονται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής και πρέπει να τις τηρείτε

Τα μεμονωμένα αγροκτήματα θα πρέπει να εξετάζουν αν είναι πραγματικά αναγκαία η εκτέλεση τέτοιων εργασιών όπως η κοπή ουράς, η τύφλωση και ο ευνουχισμός. Όπου κρίνονται απαραίτητες, τέτοιες χειρουργικές διαδικασίες πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο και να εκτελούνται αποκλειστικά από ειδικευμένο, καταρτισμένο προσωπικό. Συνιστάται αυστηρά η χρήση αναισθητικών και παυσίπονων κατά την εκτέλεση χειρουργικών διαδικασιών.

Βοοειδή

Οι προτιμώμενες μέθοδοι για την αναγνώριση αγελάδων είναι η χρήση ενωτίων ή η χρήση σήμανσης στο αυτί. Αυτές οι διαδικασίες πρέπει να εκτελούνται από ειδικευμένο, καταρτισμένο προσωπικό. Η σήμανση με σίδερο είναι απαράδεκτη. Η κοπή της ουράς αγελάδων γαλακτοπαραγωγής είναι μια απαράδεκτη πρακτική, εκτός εάν γίνεται από κτηνίατρο για λόγους καλής διαβίωσης (όπως τραυματισμός ή μόλυνση) και με τη χρήση αναισθητικών και παυσίπονων. Η στειρώση των θηλυκών βοοειδών και ο ευνουχισμός των αρσενικών θα πρέπει επίσης να αποφεύγονται.

Η συνήθης αποκεράτωση (αφαίρεση των κεράτων σε ζώα μεγαλύτερα των 8 εβδομάδων) πρέπει επίσης να αποφεύγεται.

Επιλογές για την αποφυγή της αποκεράτωσης περιλαμβάνουν:

- Την αφαίρεση των εξογκωμάτων των κεράτων σε ζώα μικρότερα των 8 εβδομάδων.
- Τη γενετική εξάλειψη των κεράτων (polled genetics)
- Τη λειτουργία ενός συστήματος που αφήνει τα κέρατα άθικτα.

Με ορισμένες γενετικά τροποποιημένες ποικιλίες, όπως είναι οι αγελάδες Belgium Blue, συνήθως απαιτούνται καισαρικές εξαιτίας του στενότερου γεννητικού σωλήνα και των μικρότερων διαστάσεων της πυέλου στα θηλυκά. Σε τέτοιες περιπτώσεις που αφορούν γενετικά τροποποιημένες αγελάδες, οι καισαρικές μπορούν να εκτελεστούν από έναν κτηνίατρο με επαρκή χορήγηση αναισθητικού και αναλγητικών.

Χοίροι

Τα μεμονωμένα αγροκτήματα θα πρέπει να εξετάζουν αν είναι πραγματικά αναγκαία η εκτέλεση τέτοιων εργασιών όπως η κοπή ουράς, η μερική τομή των δοντιών και ο ευνουχισμός. Η κοπή της ουράς και η μερική τομή των δοντιών δεν πρέπει να εκτελούνται τακτικά: θα πρέπει να εκτελούνται μόνο όταν υπάρχουν στοιχεία στο αγρόκτημα ότι τραυματισμοί σε χοίρους έχουν προκληθεί (π.χ. τραυματισμοί στις θηλές της μητέρας, δάγκωμα αυτιού/ουράς) ή είναι πιθανό να προκληθούν εξαιτίας της μη εκτέλεσης της κοπής της ουράς και της μερικής τομής των δοντιών.

Όπου κρίνονται απαραίτητες, τέτοιες χειρουργικές διαδικασίες πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο και να εκτελούνται αποκλειστικά από ειδικευμένο, καταρτισμένο προσωπικό. Εάν ο ευνουχισμός κρίνεται απαραίτητος, αυτός θα πρέπει να γίνει εντός 72 ωρών από τη γέννηση, με τη χορήγηση αναισθητικού και τη διασφάλιση παρατεταμένης ανακούφισης από τον πόνο. Άλλες διαδικασίες, όπως η αφαίρεση χαυλιόδοντα αγριόχοιρου, θα πρέπει να εκτελούνται μόνο εάν η μη εκτέλεσή τους θα μπορούσε να προκαλέσει τραυματισμό ή δυσφορία.

Κρέας πουλερικών (κοτόπουλα κρεατοπαραγωγής) και αυγά (κοτόπουλα αυγοπαραγωγής)

Δεν θα πρέπει να θεωρούνται απαραίτητοι οποιοδήποτε ακρωτηριασμοί στην εκτροφή κοτόπουλων κρεατοπαραγωγής.

Σε όλα τα συστήματα παραγωγής αυγών, υπάρχουν συνεχείς προκλήσεις με ράμφισμα φτερών και κανιβαλισμό κατά τη διάρκεια της φάσης της εκτροφής και της ωοτοκίας. Η βέλτιστη πρακτική θεωρείται το μη κόψιμο του ράμφους. Εάν το κόψιμο του ράμφους κριθεί απαραίτητο, και συνιστάται από έναν κτηνίατρο, τότε ιδανικά αυτό θα λάβει χώρα την πρώτη ημέρα ζωής του κοτόπουλου με τη χρήση συστήματος υπέρυθρης ακτινοβολίας.

Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν διάφορες τεχνικές διαχείρισης για να μειωθεί η ανάγκη για κόψιμο του ράμφους. Αυτές αναφέρονται αλλού στον παρόντα οδηγό και περιλαμβάνουν:

- Τη διασφάλιση του συγχρονισμού του περιβάλλοντος εκτροφής και ωοτοκίας των πουλιών (φως, νερό, ζωοτροφή, στέγαση)·
- Την αποφυγή άγονου περιβάλλοντος·
- Τη μείωση του δείκτη πυκνότητας·
- Τη γενετική: την κατανόηση των διαφορών μεταξύ και εντός των ποικιλιών·
- Τη γρήγορη αναγνώριση και αντιμετώπιση των προβλημάτων·
- Τη συνεπή σύσταση της διατροφής/μερίδας·
- Τον φωτισμό – διαχείριση της έντασης, αποφυγή της εισχώρησης ακτίνων φωτός μέσα στο κτίριο· και
- Τον αποτελεσματικό έλεγχο παρασίτων όπως η ορνιθόψειρα

F124

Αναμένεται. Σχέδια έκτακτης ανάγκης

Πρέπει να υπάρχει ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των ζώων σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης όπως διακοπές του ηλεκτρικού ρεύματος, πυρκαγιές, πλημμύρα, επιδημική έξαρση κλπ. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει συστήματα συναγερμού στον χώρο στέγασης των ζώων για να ειδοποιούνται οι γεωργοί σε περίπτωση διατάραξης της παροχής νερού, ζωοτροφής ή ηλεκτρικού ρεύματος.

Όλα τα αγροκτήματα οφείλουν να αναπτύξουν σχέδια έκτακτης ανάγκης, για να διασφαλιστεί ότι η καλή διαβίωση των ζώων θίγεται όσο το δυνατόν λιγότερο κατά τη διάρκεια έκτακτων αναγκών συμπεριλαμβανομένων:

- Πλημμυρών και άλλων ακραίων καιρικών φαινομένων (πολλά εκ των οποίων αναμένεται να γίνονται συχνότερα καθώς το κλίμα αλλάζει)·
- Πυρκαγιών·
- Επιδημικών εξάρσεων·
- Διατάραξης της παροχής ζωοτροφής· και
- Βλάβη στην παροχή νερού, ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου

Τα συστήματα συναγερμού είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε περιπτώσεις που οι κτηνοτρόφοι δεν βρίσκονται απαραίτητα σε άμεση επαφή με τα ζώα για μεγάλες χρονικές περιόδους.

Συστήματα συναγερμού

Οι ορνιθώνες και τα χοιροστάσια πρέπει να είναι εφοδιασμένα με συστήματα συναγερμού ικανά να ειδοποιήσουν τους κτηνοτρόφους για την ύπαρξη προβλημάτων. Οι συναγερμοί χρησιμοποιούνται κατά κανόνα για να ειδοποιήσουν τον κτηνοτρόφο για: υψηλές και χαμηλές

θερμοκρασίες, διακοπές ρεύματος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, βλάβη στην παροχή νερού.

Γεννήτρια έκτακτης ανάγκης

Τα αγροκτήματα θα πρέπει επίσης να είναι εφοδιασμένα με μια γεννήτρια που να μπορεί να τροφοδοτεί ολόκληρο τον χώρο σε περίπτωση βλάβης στην ηλεκτροδότηση. Σε αγροκτήματα με πουλερικά κρεατοπαραγωγής είναι καλή πρακτική να ξεκινά η γεννήτρια αυτόματα, ειδικά εάν ο χώρος δεν είναι συνεχώς επανδρωμένος.

Οι συναγερμοί και οι γεννήτριες θα πρέπει να ελέγχονται τακτικά και θα πρέπει να τηρούνται σχετικά αρχεία.

F125	Αναμένεται. Επείγουσα σφαγή
Εάν πρέπει να σφαγιαστεί εκτάκτως ένα ζώο στο αγρόκτημα, αυτό πρέπει να γίνεται με έναν μη βάνουσο τρόπο και θα πρέπει να μην προκαλείται πρόσθετος πόνος στο ζώο.	

Η έκτακτη σφαγή ζώου στο αγρόκτημα (εξαιτίας ασθένειας ή τραυματισμού) πρέπει να γίνεται με έναν μη βάνουσο τρόπο και θα πρέπει να μην προκαλείται πρόσθετος πόνος στο ζώο. Οποιαδήποτε σφαγή στο αγρόκτημα, κατά προτίμηση, θα πρέπει να γίνεται από έναν κτηνίατρο ή από κάποιο ειδικευμένο και καταρτισμένο μέλος του προσωπικού (εάν το επιτρέπει η τοπική νομοθεσία).

F126	Αναμένεται. Μείωση των επιπτώσεων στην τοπική κοινότητα
Θα πρέπει να υπάρχουν συστήματα για την ελαχιστοποίηση βιολογικών κινδύνων, μυγών και οσμών που συνδέονται με την εκτροφή ζώων.	

Ο καθαρός αέρας είναι σημαντικός για όλους, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών οικογενειών και της τοπικής κοινότητας. Ένας από τους καλύτερους τρόπους για να είναι οι γεωργοί καλοί γείτονες είναι η ελαχιστοποίηση των οσμών, διασφαλίζοντας την καθαριότητα των στάβλων και τον καλό σχεδιασμό των αποθηκευτικών εγκαταστάσεων κοπριάς.

Ορισμένοι τρόποι επεξεργασίας της κοπριάς μπορούν επίσης να μειώσουν τις οσμές. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη διαχείριση των οσμών, βλέπε: <http://www.milkproduction.com/Library/Scientific-articles/Housing/Preparing-an-odor-management-plan/> <http://www.thepigsite.com/articles/1023/methods-and-practices-to-reduce-odor-from-swine-facilities> <http://www.thepoultrysite.com/articles/387/coexisting-with-neighbors-a-poultry-farmers-guide>

F127	Σημαντικό. Βασικοί δείκτες επιδόσεων καλής διαβίωσης των ζώων
Οι γεωργοί πρέπει να αναπτύξουν και να παρακολουθούν βασικούς δείκτες επιδόσεων καλής διαβίωσης των ζώων για τα συστήματα καλλιέργειας και τα είδη που εκτρέφουν, π.χ. Ποσοστά θνησιμότητας, ρυθμού ανάπτυξης, χωλότητας, μαστίτιδας κλπ. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης θα πρέπει να αναλύονται για να εντοπιστούν προβλήματα και να δρομολογηθεί οποιοδήποτε απαραίτητο διορθωτικό μέτρο.	

Το παρόν κριτήριο είναι σχεδιασμένο για να ενθαρρύνει τους γεωργούς και τις οργανώσεις γεωργών να παρακολουθούν σημαντικές πτυχές της καλής διαβίωσης των ζώων και να χρησιμοποιούν τα δεδομένα που συνέλεξαν για να βελτιωθούν με την πάροδο του χρόνου. Αυτό απαιτεί πολλά περισσότερα από την παρακολούθηση στα αγροκτήματα των θανάτων ή/και των μετακινήσεων σε σφαγεία.

Η «βαθμολογία της σωματικής κατάστασης» (Body Condition Scoring) έχει συστηθεί για την παρακολούθηση μιας σειράς ζώων (π.χ. βλέπε [e.g. see www.dairynz.co.nz/animal/herd-management/body-condition-scoring/]

Κώδικες καλής διαβίωσης καλύπτουν αυτά τα ζητήματα και πληροφορίες και πηγές για συγκεκριμένες τοποθεσίες και καταστάσεις είναι συχνά διαθέσιμες

Καλά παραδείγματα βασικών δεικτών επιδόσεων και των οργανισμών που τους έχουν αναπτύξει ως μέρος της αξιακής τους αλυσίδας περιλαμβάνουν την Waitrose - <http://www.waitrose.com/content/dam/waitrose/Inspiration/Waitrose%20Way/Animal%20welfare/KPIs.pdf>

Για να συμμορφωθείτε με το παρόν κριτήριο, πρέπει

- Να γνωρίζετε τις φυσικές συμπεριφορές που είναι χαρακτηριστικές των ειδών που εκτρέφετε.
- Να εξετάσετε πώς το περιβάλλον μπορεί να εκπληρώσει αυτές τις απαιτήσεις και το εάν μπορούν να γίνουν αλλαγές για να διευκολύνουν τις συμπεριφορές.
- Να γνωρίζετε τις χαρακτηριστικές συμπεριφορές που μπορεί να φανερώσουν ενδεχόμενο πρόβλημα καλής διαβίωσης, για παράδειγμα δείκτες καταπόνησης λόγω συνωστισμού ή δείκτες θερμικής καταπόνησης, και πώς να το επιλύσετε.
- Να προγραμματίζετε ανά τακτά χρονικά διαστήματα να παρατηρείτε τα ζώα σας και να σημειώνετε τις συμπεριφορές που υπάρχουν/λείπουν.
- Για την περίπτωση συμπεριφορών που απουσιάζουν ή δείχνουν προβλήματα διαβίωσης, ψάξτε για υποκείμενες αιτίες στο περιβάλλον του ζώου και διορθώστε τις.

Βοοειδή γαλακτοπαραγωγής μόσχου

Γενικά η υγεία των μόσχων μπορεί να κριθεί από: (1) τη γενική κατάσταση του μόσχου (π.χ. χρώμα και λάμψη τριχώματος) και (2) τον αριθμό των μόσχων που πάσχουν από διάρροια ή/και τον αριθμό των μόσχων που έχουν λάβει αγωγή για διάρροια.

Αγελάδες

Οι Βασικοί δείκτες επιδόσεων περιλαμβάνουν (1) τη γενική κατάσταση των αγελάδων γαλακτοπαραγωγής (π.χ. χρώμα και λάμψη τριχώματος), (2) τη βαθμολογία της σωματικής κατάστασης, (3) την εμφάνιση ασθενειών που σχετίζονται με τις ζωοτροφές όπως η επιλόχειος πάρεση και η οξέωση της μεγάλης κοιλίας.

F128	Αναμένεται. Πρόγραμμα υγείας
Ένα τεκμηριωμένο πρόγραμμα υγείας πρέπει να αναπτυχθεί σε συνεργασία με έναν κτηνίατρο. Το πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει προσδιορισμένες νόσους, προγράμματα θεραπείας για συχνές παθήσεις, πρωτόκολλα εμβολιασμού, ελέγχους για παράσιτα, πρωτόκολλα προγεννητικών ελέγχων, διαδικασίες καραντίνας, διαδικασίες βιοπροστασίας, πρωτόκολλα παρακολούθησης. Το πρόγραμμα πρέπει να επανεξετάζεται σε ετήσια βάση.	

Το Πρόγραμμα υγείας μπορεί να συνδυάζεται με άλλα έγγραφα σχεδιασμού και τήρησης αρχείου π.χ. πρόγραμμα ζωοτροφής και σχέδιο έκτακτης ανάγκης του αγροκτήματος (βλέπε κριτήριο F124) και συνήθως συνδυάζεται με την τήρηση αρχείου (βλέπε κριτήριο F130).

Ιδανικά το πρόγραμμα υγείας θα πρέπει να αποτελείται από:

- Αρχεία ζωνόνων που διαγιγνώσκονται ή/και θεραπεύονται σε καθημερινή βάση
- Αξιολόγηση του κινδύνου όσον αφορά όλους τους σχετικούς παράγοντες για την υγεία των ζώων (π.χ. στέγαση και ζωοτροφή)
- Σχέδιο θεραπείας για τις πιο σχετικές ασθένειες (ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται αντιβιοτικά)
- Προληπτικά μέτρα που ελήφθησαν στο αγρόκτημα για να επιτευχθούν καλές επιδόσεις στην υγεία των ζώων
- Πρωτόκολλα θεραπείας για παθήσεις που αντιμετωπίζονται συχνά (συμπεριλαμβανομένων χημικών ουσιών, ναρκωτικών, φαρμάκων, περιόδου αναμονής/πριν τη συλλογή κλπ.) συμπεριλαμβανομένων τραυματισμών
- Συνιστώμενα πρωτόκολλα εμβολιασμού (κατά περίπτωση)
- Συνιστώμενοι έλεγχοι για παράσιτα
- Πρωτόκολλα για υγειονομικούς ελέγχους (σε όλα τα στάδια παραγωγής)
- Αρχεία θνησιμότητας, συμπεριλαμβανομένης της αιτίας θανάτου
- Διαδικασίες καραντίνας
- Διαδικασίες βιοπροστασίας

Το πρόγραμμα υγείας πρέπει να δημιουργείται σε συνεννόηση με τον κτηνίατρο εάν είναι δυνατόν. Το πρόγραμμα υγείας πρέπει να επανεξετάζεται και να τροποποιείται αναλόγως τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο.

F129	Αναμένεται. Ορμόνες και αντιβιοτικά
Ορμόνες και αντιβιοτικά πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή με σκοπό τη βελτιστοποίηση της θεραπευτικής αποτελεσματικότητας και την ελαχιστοποίηση της ανάπτυξης αντοχής στα αντιβιοτικά. Προϊόντα ή ισοδύναμα των προϊόντων (π.χ. φθοροκινολόνες) που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη θεραπεία μιας ανθρώπινης νόσου δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται εκτός εάν η χρήση τους κρίνεται απαραίτητη από κτηνίατρο.	

Τα αντιβιοτικά είναι ένα απαραίτητο εργαλείο για τη θεραπεία επιδημικών εξάρσεων και για τη μεγιστοποίηση της υγείας και της καλής διαβίωσης των ζώων και των πτηνών. Ωστόσο, τα αντιβιοτικά πρέπει χρησιμοποιούνται υπεύθυνα και μόνο εάν συνταγογραφούνται από έναν κτηνίατρο. Προϊόντα ή ισοδύναμα προϊόντων π.χ. φθοροκινολόνες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη θεραπεία

μιας ανθρώπινης νόσου θα πρέπει να αποφεύγονται όποτε είναι δυνατόν.

Το πρόγραμμα υγείας πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη την πιθανότητα ανάπτυξης αντοχής στα αντιβιοτικά.

Όλες οι ζωοτροφές θα πρέπει να μην περιέχουν ορμόνες (βλέπε πρόγραμμα ζωοτροφής κριτήριο F113) η χρήση ορμονών για την αύξηση της παραγωγής γάλακτος ή κρέατος είναι παράνομη σε μερικές χώρες και δεν είναι αποδεκτή στις αλυσίδες εφοδιασμού της Unilever.

F130	Αναμένεται. Τήρηση αρχείων σχετικά με την υγεία των ζώων
Πρέπει να τηρούνται αρχεία σχετικά με τα ακόλουθα: ζώα που αγοράστηκαν, πουλήθηκαν, παρήχθησαν και θανατώθηκαν (ικνηλασιμότητα), συμπληρώματα ζωοτροφών που αγοράστηκαν, φάρμακα (συμπεριλαμβανομένων των αντιβιοτικών) που χορηγήθηκαν, κτηνιατρικές επεμβάσεις που εκτελέστηκαν. Τα αρχεία πρέπει να μπορούν να εντοπιστούν (στο άτομο, στο κοπάδι κατά περίπτωση) και να είναι προσβάσιμα για 2 έτη μετά τη διάθεση του ζώου.	

Τα αρχεία για το παρόν κριτήριο και εκείνα για άλλα κριτήρια του παρόντος Κεφαλαίου κατά κανόνα συνδυάζονται.

Κατ' αρχήν, υψηλά επίπεδα υγείας και καλής διαβίωσης των ζώων μπορούν να επιτευχθούν σε όλα τα συστήματα. Η διαχείριση του αγροκτήματος είναι ο βασικός παράγοντας επιτυχίας σε αυτή τη διαδικασία. Οι εργάτες του αγροκτήματος και οι υπάλληλοι του προμηθευτή (υπεύθυνοι για την επίσκεψη του αγροκτήματος) θα πρέπει να μπορούν να παρακολουθούν και να βαθμολογούν την καλή διαβίωση και την κατάσταση υγείας των αγελάδων ατομικά και του κοπαδιού. Συνήθως υπάρχουν μαθήματα για να βοηθήσουν τους γεωργούς να μάθουν αυτή τη διαδικασία.

Μεταφορά ζώων.

Οι περισσότεροι προμηθευτές της Unilever αγοράζουν προϊόντα κρέατος από μια κεντρική εγκατάσταση (π.χ. ένα σφαγείο ή έναν μικρό αριθμό σφαγείων) και τα περισσότερα ζώα μεταφέρονται σε μια τέτοια εγκατάσταση από αναδόχους ή μεταφορείς ακριβώς πριν τη σφαγή. Είναι, επομένως, λογικό να είναι ο προμηθευτής της Unilever (και όχι ο γεωργός) υπεύθυνος να αξιολογήσει τις συνθήκες μεταφοράς των ζώων. Ωστόσο, υπάρχουν περιστάσεις κατά τις οποίες τα αγροκτήματα είναι υπεύθυνα για τη μεταφορά των ζώων π.χ.

- Όταν το αγρόκτημα χρησιμοποιεί τον δικό του εξοπλισμό μεταφορών για να μεταφέρει τα ζώα στον τελικό τους προορισμό ή
- Όταν τα ζώα μεταφέρονται μεταξύ διαφορετικών αγροκτημάτων ή μεταξύ μερών του ίδιου αγροκτήματος που απέχουν πολύ μεταξύ τους, για παράδειγμα
 - Σε διαφορετικά στάδια της ζωής τους (π.χ. στάδιο της άμελης, της εκτροφής) ή
 - Για την αξιοποίηση διαφορετικών εγκαταστάσεων και βοσκοτόπων που είναι διαθέσιμοι σε διαφορετικές περιόδους του έτους

Εάν το αγρόκτημα ευθύνεται για το μεγαλύτερο μέρος της μεταφοράς, αναμένεται ότι ο γεωργός (και όχι ο προμηθευτής)

θα πρέπει να αξιολογήσει τα συστήματα μεταφοράς με βάση το παρόν τμήμα του Κώδικα.

S15	Αναμένεται. Μεταφορείς και οχήματα
Οι προμηθευτές πρέπει να βεβαιώνονται ότι οι μεταφορείς είναι εγκεκριμένοι βάσει ενός σχεδίου διασφάλισης (εάν υπάρχει) και ότι τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για ζωντανά ζώα είναι κατάλληλα για τον σκοπό αυτό.	

Σε ορισμένες περιοχές απαιτείται οι μεταφορείς να κατέχουν ένα πιστοποιητικό ικανότητας, εκδοθέν από την αρμόδια αρχή. Μετά τα μαθήματα κατάρτισης, που παραδίδονται είτε εσωτερικά είτε εξωτερικά, πρέπει πάντα να ακολουθεί πιστοποίηση από έναν ανεξάρτητο εξωτερικό φορέα. Οι εξωτερικοί φορείς πρέπει να είναι εξουσιοδοτημένοι να διεξάγουν αξιολογήσεις και να απονέμουν πιστοποιητικά από την αρμόδια αρχή στη χώρα όπου λειτουργεί ο μεταφορέας.

Οι χειριστές των οχημάτων, είτε αγροτικοί είτε εμπορικοί μεταφορείς, θα πρέπει να χρησιμοποιούν αποκλειστικά οχήματα που είναι κατάλληλα για τον σκοπό.

A ΧΕΡΣΙΑΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Συνιστώμενες οδηγίες για τα οχήματα μεταφοράς είναι οι εξής:

- Αντιολισθητικό, γερό δάπεδο: για να ελαχιστοποιηθούν τα ολισθήματα και οι πτώσεις των ζώων. Παραδείγματα αντιολισθητικών δαπέδων περιλαμβάνουν χαλιά από καουτσούκ, ανάγλυφα σκαλοπάτια, στρωμένη από άχυρο κλπ. Είναι πιθανή η μέτρηση των ολισθημάτων και των πτώσεων σε μια ομάδα ζώων για να διασφαλιστεί ότι οι παρεχόμενες εγκαταστάσεις είναι επαρκείς.
- Οι θύρες και οι πόρτες ανοίγουν ελεύθερα και μπορούν να κλείσουν με ασφάλεια: οι θύρες και τα διαχωριστικά δεν θα πρέπει να έχουν κενά ή χώρους όπου μπορούν να εγκλωβιστούν τα κεφάλια ή τα πόδια των ζώων.
 - Για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου τραυματισμού, τα διαχωριστικά υπάρχουν στα οχήματα για να διασφαλιστεί ότι δεν έχουν φορτωθεί πάρα πολλά ή πολύ λίγα ζώα. (Οδηγία: τα διαχωριστικά θα πρέπει να υπάρχουν όταν το μήκος των διαμερισμάτων υπερβαίνει τα 3,7 μ. για τα βοοειδή, τα 3,1 μ. για τα πρόβατα και τους χοίρους και τα 2,5 μ. για τους μόσχους).
 - Τα διαχωριστικά θα πρέπει να είναι άκαμπτα και αρκετά γερά για να αντέχουν το βάρος των ζώων που μεταφέρονται.
- Οι εσωτερικές ράμπες θα πρέπει να λειτουργούν σωστά και να εκτείνονται μέχρι το δάπεδο.
- Δεν θα πρέπει να υπάρχουν αιχμηρά αντικείμενα ή αντικείμενα που προεξέχουν τα οποία εγκυμονούν κινδύνους τραυματισμού των ζώων.
- Για την πρόληψη διαρροής περιττωμάτων και ούρων, τα οχήματα θα πρέπει να είναι επιστρωμένα ή να διαθέτουν αποστράγγιση και αποθήκευση σε δεξαμενές που βρίσκονται στο όχημα.
- Τα οχήματα διαθέτουν επαρκή προστασία για να παρέχουν καταφύγιο στα ζώα από ακραίες καιρικές συνθήκες και θερμοκρασίες και

- Τα οχήματα που λειτουργούν στην ΕΕ και μεταφέρουν ζώα σε αποστάσεις μεγαλύτερες των 65 χλμ (40 μιλίων) πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό έγκρισης από την αρμόδια αρχή.

B ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Για θαλάσσια μεταφορά, τα σκάφη θα πρέπει να είναι κατάλληλα για τον σκοπό, διασφαλίζοντας ότι ο σχεδιασμός και τα εξαρτήματα είναι κατάλληλα για το μεταφερόμενο είδος. Εκτός από τις ως άνω απαιτήσεις «οχημάτων»:

- Πλοία με κυλιόμενη φορτοεκφόρτωση και εμπορευματοκιβώτια θα πρέπει να διαθέτουν σημεία στερέωσης για την τοποθέτηση στο σκάφος. Τα οχήματα πρέπει να είναι επαρκώς ασφαλισμένα πριν από την έναρξη του θαλάσσιου ταξιδιού, προκειμένου να αποφεύγεται ο εκτοπισμός⁷ και
- Είναι απαραίτητα δευτερεύοντα συστήματα εξαερισμού σε οχήματα/εμπορευματοκιβώτια σε κλειστά καταστρώματα όπου ο φυσικός εξαερισμός από μόνος του δεν είναι αρκετός.

Οι μεταφορικές εταιρείες που αναλαμβάνουν τη μεταφορά ζώων θα πρέπει να είναι εξουσιοδοτημένες από έναν φορέα του κλάδου ή από μια αρμόδια αρχή που εξουσιοδοτεί τέτοιες λειτουργίες.

Γ ΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ

Η τήρηση αρχείων θα πρέπει να περιλαμβάνει μητρώο ταξιδιού σχετικά με τους ελέγχους, τη νοσηρότητα και τη θνησιμότητα (και οποιεσδήποτε ενέργειες) τις κλιματικές συνθήκες και τα φάρμακα που παρέχονται (και τα αποτελέσματα).

Είναι καθήκον του εξαγωγέα να διασφαλίσει συμμόρφωση με την κτηνιατρική πιστοποίηση και τις απαιτήσεις των χωρών εισαγωγής και εξαγωγής. Ένα λεπτομερές πρόγραμμα ταξιδιού θα πρέπει συντάσσεται αποδεικνύοντας γνώσεις και ικανότητα:

- A Στην τήρηση αρχείων.
- B Στις κατάλληλες συνθήκες ταξιδιού για τα μεταφερόμενα είδη (συμπεριλαμβανομένης της παροχής ζωοτροφής και νερού, της κατανομής χώρου, των απαιτήσεων εξαερισμού).
- Γ Στη συμμόρφωση με τους κανονισμούς μεταφοράς των σχετικών αρχών.
- Δ Στις κατάλληλες μεθόδους χειρισμού συγκεκριμένων ειδών και στις σχετικές δραστηριότητες όπως ο καθαρισμός και η απολύμανση, η φορτοεκφόρτωση και
- E Στα σχέδια έκτακτης ανάγκης σχετικά με προβλήματα που ενδέχεται να συναντήσουν όπως οι αντίξοες καιρικές συνθήκες.

S16	Αναμένεται. Κατάρτιση προσωπικού
Το προσωπικό που χρησιμοποιείται για τη φόρτωση και εκφόρτωση των ζώων (συμπεριλαμβανομένης της συλλογής των πουλερικών) πρέπει να είναι καταρτισμένο και ειδικευμένο.	

Σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν σχέδια διασφάλισης για την πιστοποίηση μεταφορέων ή μεταφορικών εταιρειών, το Παγκόσμιο πρότυπο μεταφοράς ζώων της Global G.A.P.⁷ παρέχει τις ακόλουθες οδηγίες για την κατάρτιση των οδηγών:

⁷ http://www.globalgap.org/export/sites/default/.content/.galleries/documents/111004_gg_cpcc_transport_final_version_1_Oct11_en.pdf

Η κατάρτιση θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- A Τον χειρισμό των ζώων
- B Την ικανότητα των ζώων για να ταξιδέψουν
- Γ Την φόρτωση/εκφόρτωση
- Δ Τους δείκτες πυκνότητας
- E Τον διαχωρισμό
- ΣΤ Τις απαιτήσεις εξαερισμού
- Z Την καταλληλότητα του οχήματος
- Η Όλη την απαραίτητη τεκμηρίωση για τα ζώα και το όχημα
- I Τις προβλέψεις ασφαλείας για τα ζώα και το προσωπικό
- J Τους χρόνους ταξιδιού
- K Τις απαιτήσεις ζωοτροφής και νερού και
- L Την επίδραση της συμπεριφοράς του οδηγού στα μεταφερόμενα ζώα

Όλα τα πρόσωπα που μεταφέρουν ζώα πρέπει να χρησιμοποιούν ειδικές τεχνικές οδήγησης όταν μεταφέρουν ζώα, όπως προσεκτική επιτάχυνση και πέδηση και επίγνωση των συνθηκών του δρόμου.

Η ικανότητα πρέπει να ελέγχεται από έναν ανεξάρτητο φορέα, ο οποίος στη συνέχεια απονέμει στο προσωπικό ένα πιστοποιητικό με το οποίο αυτό μπορεί να εκτελεί τα καθήκοντα για τα οποία έχει καταρτιστεί. Θα πρέπει να ελέγχονται οι γνώσεις τους για τις διαδικασίες με τη μορφή σεναρίων και γραπτής ή προφορικής εξέτασης.

Το παραπάνω κείμενο περιέχει συστάσεις από το Παγκόσμιο πρότυπο μεταφοράς ζώων της Global G.A.P.

S17	Υποχρεωτικό. Απαγορευμένες ενέργειες
Κατά τον χειρισμό ή τη μετακίνηση ζώων, απαγορεύεται το χτύπημα ή η άσκηση πίεσης σε ευαίσθητα μέρη (π.χ. μάτια, μύτη, ουρά, γεννητικά όργανα), το κρέμασμα, η ρίψη ή το σύριγμα ζωντανών ζώων.	

Ιδανικά, όλο το προσωπικό που απασχολείται στην φορτοεκφόρτωση οχημάτων μεταφοράς ζώων θα πρέπει να είναι καταρτισμένο και ειδικευμένο (η κατάρτιση θα πρέπει να έχει γίνει από εγκεκριμένο εκπαιδευτή/ με εγκεκριμένα μαθήματα).

Το προσωπικό θα πρέπει πάντα να χειρίζεται τα ζώα με ήρεμο και ήπιο τρόπο.

Το προσωπικό που χειρίζεται ή μετακινεί ζώα πρέπει:

- A Ποτέ να μην χτυπά ή να μην ασκεί πίεση σε ιδιαίτερα ευαίσθητα μέρη (μάτια, μύτη, ουρά, γεννητικά όργανα)
- B Ποτέ να μην συνθλίβει, να στρίβει ή να σπάει την ουρά οποιουδήποτε ζώου
- Γ ποτέ να μην αρπάζει τα μάτια οποιουδήποτε ζώου
- Δ Ποτέ να μην χτυπά ή να κλωτσά οποιουδήποτε ζώο
- E Ποτέ να μην κρεμά οποιουδήποτε ζωντανό ζώο
- ΣΤ Ποτέ να μην σέρνει οποιουδήποτε ζωντανό ζώο
- Z Ποτέ μην χρησιμοποιεί ακίδες ή άλλα εργαλεία με αιχμηρά άκρα και
- Η Ποτέ να μην εμποδίζει σκόπιμα κανένα ζώο που καθοδηγείται ή οδηγείται κατά τη διάρκεια του χειρισμού.

Το παραπάνω κείμενο περιέχει συστάσεις από το Παγκόσμιο πρότυπο μεταφοράς ζώων της Global G.A.P.

S18	Αναμένεται. Χρήση ηλεκτρικών βουκεντρών
Οι ηλεκτρικές βουκέντρες πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο σε ενήλικα ζώα που αρνούνται να μετακινηθούν με παθητικές μεθόδους - και όχι από την αρχή.	

Όπου είναι δυνατόν, προτιμώνται οι παθητικές μέθοδοι για τη μετακίνηση ζώων (π.χ. χρήση σημαίας ή σανίδων). Περιστασιακά, μπορεί να είναι απαραίτητη η χρήση ηλεκτρικών βουκεντρών. Οι ηλεκτρικές βουκέντρες (κατά προτίμηση που λειτουργούν με μπαταρία), που έχουν σχεδιαστεί για χρήση σε ζώα, πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο σε ενήλικα ζώα τα οποία αρνούνται να μετακινηθούν, υπό την προϋπόθεση ότι:

- A Τα ηλεκτροσόκ δεν διαρκούν παραπάνω από 1 δευτερόλεπτο και απέχουν επαρκώς μεταξύ τους.
- B Το ζώο έχει χώρο μπροστά του στον οποίο μπορεί να μετακινηθεί.
- Γ Τα ηλεκτροσόκ εφαρμόζονται μόνο στους μύες των οπίσθιων τεταρτημορίων.

S19	Αναμένεται. Ικανότητα για ταξίδι
Όλα τα ζώα πρέπει να είναι ικανά να ταξιδέψουν (δηλαδή το ταξίδι δεν πρέπει να προκαλεί ταλαιπωρία ή τραυματισμό) και πρέπει να γίνεται έλεγχος πριν την φόρτωση για να διασφαλιστεί ότι όντως είναι ικανά για ταξίδι.	

Τα ζώα δεν πρέπει να θεωρούνται ικανά για ταξίδι από τον γεωργό και τον μεταφορέα εάν:

- A Δεν μπορούν να κινηθούν ανεξάρτητα χωρίς πόνο ή να περπατούν χωρίς βοήθεια
- B Έχουν σοβαρή ανοικτή πληγή ή πρόπτωση
- Γ Πρόκειται για θηλυκά που κυοφορούν για τα οποία έχει ήδη περάσει το 90% ή περισσότερο της αναμενόμενης περιόδου κύησης ή θηλυκά που έχουν γεννήσει την προηγούμενη εβδομάδα
- Δ Είναι νεογέννητα θηλαστικά στα οποία ο ομφαλός δεν έχει θεραπευθεί τελείως και
- E Πρόκειται για χοίρους κάτω των τριών εβδομάδων, αμνούς μικρότερους της μιας εβδομάδας και μόσχους ηλικίας κάτω των δέκα ημερών, εκτός εάν μεταφέρονται σε απόσταση μικρότερη των 100 χιλιομέτρων.

A ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΡΟΣΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΖΩΩΝ

Εάν είναι απαραίτητο, προσβληθέντα ζώα (άρρωστα ή τραυματισμένα) μπορούν να μεταφερθούν, εάν πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Μπορούν να φορτωθούν και να εκφορτωθούν χωρίς τη χρήση οποιασδήποτε δύναμης ή την πρόκληση πόνου ή ταλαιπωρίας
- Τα ζώα μπορούν άνετα να φέρουν βάρος και στα τέσσερα πόδια και να στέκονται χωρίς πόνο ή αγωνία
- Η κατάσταση δεν θα χειροτερεύσει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού
- Παρέχεται επαρκής στρωμνή
- Το προσβληθέν ζώο πρέπει να απομονωθεί κατά τη μεταφορά και

- Κτηνιατρικές συμβουλές θα πρέπει πάντα να ζητούνται πριν από τη μεταφορά προσβληθέντων ζώων.

B ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

- Όταν είναι απαραίτητο, ηρεμιστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν υπό κτηνιατρική επίβλεψη για να εξασφαλιστεί η ευεξία του ζώου.
- Τα θηλάζοντα θηλυκά βοοειδή και αιγοπρόβατα που δεν συνοδεύονται από τα μικρά τους πρέπει να αρμέγονται ανά διαστήματα που δεν απέχουν μεταξύ τους περισσότερο από 12 ώρες.
- Να τηρείται αρχείο όλων των ζώων που θεωρούνται ακατάλληλα για μεταφορά, καθώς και ο λόγος για αυτή την ακαταλληλότητα, ώστε να εξασφαλίζεται ότι έχουν υπολογιστεί και
- Πρέπει να τηρείται ένα μητρώο τραυματισμών/θανάτων κατά τη μεταφορά, το οποίο να τεκμηριώνει τον τραυματισμό που έλαβε χώρα και τα έκτακτα μέτρα που ελήφθησαν. Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης πρέπει να ευθυγραμμίζονται με εκείνα που προβλέπονται από το σχέδιο έκτακτης ανάγκης (βλέπε κριτήριο S25 του παρόντος κεφαλαίου).

Γ ΧΕΡΣΑΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Τα ζώα πρέπει να είναι ικανά για το προβλεπόμενο ταξίδι πριν από την έναρξη του ταξιδιού και πρέπει να παραμένουν επαρκώς ικανά καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού. Το ζώο θα πρέπει να είναι αρκετά υγιές για να αντέξει όλο το ταξίδι που πρόκειται να κάνει (συμπεριλαμβανομένης της φόρτωσης, της εκφόρτωσης και οποιωνδήποτε διαλειμμάτων του ταξιδιού) με ελάχιστες ή καθόλου αρνητικές επιπτώσεις σε αυτό και το ταξίδι δεν θα πρέπει να προκαλεί στο ζώο ταλαιπωρία ή τραυματισμό.

Οποιοδήποτε ζώο έχει τραυματιστεί κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, μπορεί να πρόκειται για ζώα με σπασμένα πόδια ή ζώα σε κατάκλιση (ανίκανα να σταθούν), πρέπει να σφαγιάζεται ή να θανατώνεται αμέσως κατά την άφιξή του στον τόπο προορισμού (τα ζώα που βρίσκονται επιτόπου δεν πρέπει να απομακρύνονται από το όχημα για τη διευκόλυνση έκτακτης σφαγής) χρησιμοποιώντας μια μη βάνουση μέθοδο.

Δ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ο σχεδιασμός του ταξιδιού πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις αναμενόμενες καιρικές και θαλάσσιες συνθήκες. Ιδιαίτερη προσοχή και προφυλάξεις πρέπει να λαμβάνονται για τα ζώα που δεν έχουν εγκλιματιστεί ή δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν ακραίες καιρικές συνθήκες. Σε κάποιες ακραίες καιρικές συνθήκες τα ζώα δεν θα πρέπει να μεταφέρονται καθόλου.

Α ΕΛΕΓΧΟΣ/ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Το φορτίο πρέπει να ελέγχεται αμέσως πριν από την αναχώρηση με πλοίο. Κατά τη μεταφορά, πρέπει να παρακολουθείται καθημερινά η συμπεριφορά των ζώων και οι ενδεχόμενες ενδείξεις ασθένειας ή κακής διαβίωσης των ζώων (όπως άγχος, πόνος ή κόπωση). Οποιαδήποτε θεραπεία ή οποιοσδήποτε χειρισμός των ζώων, όπως η επείγουσα θανάτωση (ο κατάλληλος εξοπλισμός πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμος) θα πρέπει να διεξάγεται έγκαιρα και κατάλληλα και να εκτελείται από έναν ειδικευμένο κτηνίατρο ή χειριστή ζώων.

Τα συστήματα εξαερισμού, παροχής νερού και ζωοτροφής θα πρέπει να παρακολουθούνται καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού και διορθωτικές ενέργειες θα πρέπει να γίνονται αμέσως.

B ΦΟΡΤΩΣΗ/ΕΚΦΟΡΤΩΣΗ

Θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στα πλοία που μεταφέρουν ζώα κατά την άφιξή τους στο λιμάνι. Θα πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμες στο λιμάνι κατάλληλες υποδομές για την εκφόρτωση. Τα ζώα πρέπει να εκφορτωθούν το συντομότερο δυνατό μετά την άφιξη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ευθανασία ενός ζώου ενώ βρίσκεται στο σκάφος είναι το πλέον κατάλληλο μέτρο για την καλή διαβίωση του ζώου. Κατά συνέπεια, η εκφόρτωση άρρωστων ή τραυματισμένων ζώων πρέπει να πραγματοποιείται μόνον εφόσον είναι απαραίτητη. Κατάλληλος εξοπλισμός για την εκφόρτωση άρρωστων ή τραυματισμένων ζώων θα πρέπει να είναι διαθέσιμος και κατάλληλες εγκαταστάσεις και θεραπείες πρέπει να παρέχονται μετά την εκφόρτωση.

S20	Αναμένεται. Ράμπες φόρτωσης
Η κλίση της ράμπας φόρτωσης πρέπει να συμμορφώνεται με τις κατευθυντήριες οδηγίες εφαρμογής για τα σχετικά είδη, όπως προβλέπεται παρακάτω.	

Συνιστάται, όπου είναι δυνατόν, η απότομη κλίση της ράμπας φόρτωσης να διατηρείται όσο το δυνατόν πιο επίπεδη.

- Α Για τους χοίρους και τους μόσχους - μια γωνία 20 μοιρών, δηλαδή 36,4% σε σχέση με το επίπεδο (ισοδυναμεί με μια κατακόρυφη άνοδο τεσσάρων σε μια απόσταση 11)
- Β Για τα βοοειδή εκτός από τους μόσχους - μια γωνία 26 μοίρες 34 λεπτά, δηλαδή 50% σε σχέση με το επίπεδο (ισοδυναμεί με μια κατακόρυφη άνοδο τεσσάρων σε απόσταση οκτώ)
- Γ Όταν η κλίση είναι πιο απότομη από 10 μοίρες, οι ράμπες πρέπει να είναι εφοδιασμένες με ένα σύστημα, όπως το σύστημα που παρέχουν οι σανίδες στερέωσης των ποδιών, το οποίο εξασφαλίζει ότι τα ζώα ανεβαίνουν ή κατεβαίνουν χωρίς κινδύνους ή δυσκολίες και
- Δ Οι πλατφόρμες ανύψωσης και οι υψηλότεροι όροφοι πρέπει να διαθέτουν φράχτες ασφαλείας, έτσι ώστε να αποφεύγεται η πτώση ή η διαφυγή των ζώων κατά τις εργασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης.

S21	Αναμένεται. Παροχή τροφής και νερού
Η ανάγκη για τροφή και νερό κατά τη μεταφορά ποικίλλει ανάλογα με τη διάρκεια του ταξιδιού, το κλίμα κλπ. Η παροχή τους πρέπει να ευθυγραμμίζεται με την τοπική νομοθεσία ή τις τοπικές συστάσεις. Για τα πουλερικά, η περίοδος απόσυρσης των ζωοτροφών δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 12 ώρες (κενή ταΐστρα μέχρι τον χρόνο σφαγής).	

Πρέπει να τηρείται ένα μητρώο ταξιδιού για να τεκμηριώνονται οι ενέργειες που έγιναν, όπως η παροχή ζωοτροφής και νερού, καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφοράς των ζώων. Οι ζωοτροφές πρέπει να προστατεύονται από τις καιρικές συνθήκες και να είναι απαλλαγμένες από ρύπους, όπως σκόνη, καύσιμο, καυσάερα,

ούρα και κοπριά ζώων. Τα δοχεία πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε τα ζώα να μπορούν να εφοδιάζονται εύκολα με νερό όταν είναι απαραίτητο. Πρέπει να παρέχεται ζωοτροφή και νερό στα ζώα κατά τη διάρκεια ταξιδιών που ξεπερνούν τις 12 ώρες. Κατά τη μεταφορά σε εύκρατα κλίματα, νερό πρέπει να παρέχεται πιο συχνά στα ζώα.

S22	Αναμένεται. Διαχωρισμός
Ορισμένες ομάδες ζώων πρέπει να μεταφέρονται χωριστά από άλλα ζώα.	

Ο χωριστός χειρισμός και η χωριστή μεταφορά των ζώων λαμβάνουν χώρα στις κάτωθι περιπτώσεις:

- A Ζώα διαφορετικών ειδών
- B Ζώα με σημαντική διαφορά στο μέγεθος και στην ηλικία
- Γ Ενήλικοι αναπαραγωγικοί αρσενικοί χοίροι
- Δ Αρσενικά ζώα με αναπαραγωγική ωριμότητα από θηλυκά
- E Ζώα με κέρατα από ζώα χωρίς κέρατα
- ΣΤ Ζώα εκθρικό μεταξύ τους και
- Z Δεμένα ζώα από λυτά ζώα.

S23	Αναμένεται. Δείκτης πυκνότητας
Οι δείκτες πυκνότητας στα οχήματα πρέπει να είναι κατάλληλοι για το είδος των ζώων, τη διάρκεια του ταξιδιού και τις κλιματικές συνθήκες. Προϋποθέσεις ανά είδος παρέχονται παρακάτω.	

Οι δείκτες πυκνότητας στα οχήματα πρέπει να είναι κατάλληλες για το είδος των ζώων που μεταφέρονται, τη διάρκεια του ταξιδιού και τις κλιματικές συνθήκες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΠΥΚΝΟΤΗΤΕΣ ΦΟΡΤΩΣΗΣ ΦΟΡΤΗΓΩΝ ΓΙΑ ΒΟΟΕΙΔΗ		
Κατηγορία	Βάρος κατά προσέγγιση (σε kg)	Έκταση σε m ² /ζώο
Μικροί μόσχοι	55	0,30 έως 0,40
Μεσαίου μεγέθους μόσχοι	110	0,40 έως 0,70
Βαριοί μόσχοι	200	0,70 έως 0,95
Μεσαίου μεγέθους βοοειδή	325	0,95 έως 1,30
Βαριά βοοειδή	550	1,30 έως 1,60
Πολύ βαριά βοοειδή	>700	(>1,60)
Πηγή: Κατευθυντήριες οδηγίες της ΕΕ		

ΧΟΙΡΟΙ

Κατά τη μεταφορά χοίρων, τα ζώα θα πρέπει να μπορούν να ξαπλώσουν και να σταθούν στη φυσική τους στάση. Η πυκνότητα φόρτωσης για τους χοίρους γύρω στα 70-130kg LW δεν πρέπει να ξεπερνά τα 235kg/m² (όπως αναφέρεται στην οδηγία 95/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου). Η παροχή χώρου ενδέχεται να πρέπει να αυξηθεί μέχρι και 10% στον ζεστό καιρό (πάνω από 25°C). Ο δείκτης πυκνότητας δεν πρέπει να πέσει κάτω από περίπου 215kg ανά m², διαφορετικά τα ζώα μπορεί να πασχίζουν για να διατηρήσουν την

ισορροπία τους. Η στρατηγική χρήση διαχωρισμού θέσεων των ζώων θα βοηθήσει για να επιτευχθεί αυτό.

S24	Αναμένεται. Χρόνοι ταξιδιού
Οι χρόνοι ταξιδιού πρέπει να συμμορφώνονται με τους τοπικούς κανονισμούς και ο εξοπλισμός που βρίσκεται στο όχημα πρέπει να είναι κατάλληλος για τον χρόνο ταξιδιού. Ελλείψει τοπικής νομοθεσίας, πρέπει να τηρηθεί η νομοθεσία της ΕΕ που περιγράφεται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής.	

Το ταξίδι ή ο χρόνος μεταφοράς ενός φορτίου ορίζεται ως ο συνολικός χρόνος που τα ζώα παραμένουν στα οχήματα μεταφοράς - «Από το πρώτο ζώο που φορτώθηκε, μέχρι το τελευταίο ζώο που εκφορτώθηκε». Η νομοθεσία της ΕΕ προβλέπει ότι τα ζώα δεν πρέπει να μεταφέρονται για περισσότερες από 8 ώρες, εκτός εάν τα οχήματα που εκτελούν μακρινά ταξίδια πληρούν πρόσθετες προϋποθέσεις.

ΧΡΟΝΟΙ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΝΑΠΑΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΖΩΑ	
Μη καταχωρημένα βοοειδή, πρόβατα και χοίροι.	Δεν πρέπει να μεταφέρονται για περισσότερες από 8 ώρες, εκτός εάν τα οχήματα που εκτελούν μακρινά ταξίδια πληρούν πρόσθετες προϋποθέσεις (βλέπε τμήμα 5 του παρόντος οδηγού για τη Χερσαία μεταφορά).
Εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις για μακρινά ταξίδια, τότε εφαρμόζονται οι παρακάτω χρόνοι ταξιδιού,	
Μόσχοι, αρνιά, οι οποίοι δεν έχουν απογαλακτιστεί και εξακολουθούν να λαμβάνουν γάλα και χοιρίδια που δεν έχουν απογαλακτιστεί. (Οι μόσχοι μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν έχουν απογαλακτιστεί όταν είναι κάτω από την ηλικία των δύο μηνών και τα αρνιά κάτω από την ηλικία των έξι εβδομάδων).	Μετά από ταξίδι μέγιστης διάρκειας εννέα ωρών, τα ζώα πρέπει να ξεκουράζονται για μια περίοδο τουλάχιστον μίας ώρας (επαρκής χρόνος ιδίως για να ποτιστούν και, αν είναι απαραίτητο, να ταϊστούν). Μετά από αυτή την περίοδο ανάπαυσης, μπορούν να μεταφερθούν για μέγιστο διάστημα εννέα επιπλέον ωρών.
Χοίροι	Μπορούν να μεταφερθούν για μέγιστο διάστημα 24 ωρών. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού πρέπει να τους προσφέρεται νερό σε κατάλληλα χρονικά διαστήματα και να τους δίνεται η κατάλληλη ευκαιρία για να πιουν.
Βοοειδή	Μετά από ταξίδι διάρκειας 14 ωρών, τα ζώα πρέπει να ξεκουράζονται για μια περίοδο τουλάχιστον μίας ώρας, χρόνος επαρκής ιδίως για να ποτιστούν και, αν είναι απαραίτητο, να ταϊστούν. Μετά από αυτή την περίοδο ανάπαυσης, μπορούν να μεταφερθούν για 14 επιπλέον ώρες.
Εάν ύστερα από αυτούς τους χρόνους ταξιδιού, τα ζώα δεν έχουν φτάσει στον προορισμό τους, πρέπει να εκφορτωθούν, να ταϊστούν, να ποτιστούν και να ξεκουραστούν για 24 ώρες σε ένα εγκεκριμένο ευρωπαϊκό σημείο ελέγχου.	
Πηγή: Παγκόσμιο πρότυπο μεταφοράς ζώων της Global G.A.P	

S25	Αναμένεται. Σχέδια έκτακτης ανάγκης
Πρέπει να υπάρχει ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης όπως ασθένειες ζώων, καθυστερήσεις, βλάβες ή ατυχήματα.	

Συνιστάται σε όσους μεταφέρουν ζώα να εκπονούν σχέδια έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού, όπως ασθένειες ή τραυματισμοί ζώων, απρόβλεπτες καθυστερήσεις, βλάβες ή ατυχήματα.

Ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης πρέπει να τεκμηριώνεται και ένα αντίγραφο του πρέπει να υπάρχει στο όχημα και να καλύπτει τα εξής θέματα:

- A Κώδικας πρακτικής για τη διεξαγωγή οδικών ελέγχων και την επιδιόρθωση τρύπων ελαστικών.
- B Αντίξοες καιρικές συνθήκες κατά τις οποίες πρέπει να αποφεύγεται η μεταφορά ζώων.
- Γ Διαδικασία που ακολουθείται σε περίπτωση ατυχημάτων.
- Δ Αριθμοί τηλεφώνων εκτός ωραρίου εργασίας.
- E Πυροσβεστήρες και οδηγίες χρήσης τους.

Επιπλέον, θα ήταν μια καλή πρακτική η ύπαρξη τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας για να αποφευχθεί η εμφάνιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Αυτές θα πρέπει να τεκμηριώνονται και ένα αντίγραφο τους πρέπει να υπάρχει στο όχημα και να καλύπτει τα εξής θέματα:

- A Κατάλογος καλών υγειονομικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένης μιας διαδικασίας καθαρισμού των φορτηγών πριν από τη συλλογή των βοοειδών.
- B Αντίγραφο του παρόντος Οδηγού εφαρμογής σχετικά με τη μεταφορά ζώων.
- Γ Μια διαδικασία και τη φόρτωση και την εκφόρτωση του οχήματος που μεταφέρει ζώα.
- Δ Μια διαδικασία για την παράδοση ζώων στους χώρους των πελατών.
- E Καθημερινά φύλλα ταξιδιού.
- ΣΤ Φυλλάδιο διαχείρισης ολικής ποιότητας - εάν χρειάζεται.
- Z Εγχειρίδιο οδηγού και κανονισμοί ταχογράφου για κάθε χώρα.
- H Οδηγίες σχετικά με τις σωστές περιβαλλοντικές συνθήκες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, ανάλογα με τη διάρκεια της διαδρομής και τη θερμοκρασία περιβάλλοντος.

S26	Αναμένεται. Πιστοποιητικά μεταφοράς
Τα ζώα πρέπει να συνοδεύονται από τεκμηρίωση μεταφοράς για να είναι δυνατή η ικνηλασιμότητα, η παρακολούθηση των χρόνων μεταφοράς και οι δείκτες πυκνότητας.	

Για να ενισχυθεί η ικνηλασιμότητα των ζώων και να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει υπέρβαση των χρόνων μεταφοράς, τα ζώα θα πρέπει να συνοδεύονται από ένα πιστοποιητικό μεταφοράς, το οποίο περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες

- A Όνομα και διεύθυνση του αποστολέα/ιδιοκτήτη των βοοειδών
- B Στοιχεία του μεταφορέα/οδηγού

- Γ Αριθμός ταυτοποίησης/αριθμός κυκλοφορίας του οχήματος
- Δ Τόπος φόρτωσης και τελικός προορισμός
- E Ημερομηνία & ώρα φόρτωσης του πρώτου ζώου
- ΣΤ Ημερομηνία, ώρα & τόπος εκφόρτωσης του τελευταίου ζώου
- Z Ταυτοποίηση ζώου - αριθμός μαρκαρίσματος, σήμανσης, ενωτίου κλπ.

* Συνιστάται όλα τα ζώα να συνοδεύονται από αυτές τις πληροφορίες.

S27	Σημαντικό. Παρακολούθηση
Οι προμηθευτές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη χρήση των αποτελεσμάτων των μετρήσεων, π.χ. % των ζώων που γλίστρησαν, % των βοοειδών που μεταφέρθηκαν με τη χρήση βουκέντρας και % αποτελεσματικής αναισθητοποίησης σε μεταφορές και σφαγεία.	

Η παρακολούθηση των επιπτώσεων της χρήσης του εξοπλισμού αναισθητοποίησης και της αποτελεσματικότητάς του θα χρησιμεύσουν στον εντοπισμό ευκαιριών για τον περιορισμό αυτής της πρακτικής και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας τέτοιων παρεμβάσεων. Βήματα που μπορούν να γίνουν για τη δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης είναι:

- 1 Καταγράψτε τις παρεμβάσεις που θα θέλατε να παρακολουθήσετε.
- 2 Κάντε έναν κατάλογο δεικτών, με τον καθένα από τους οποίους θα ασχοληθείτε (δηλαδή τι θεωρείτε ότι αντιπροσωπεύουν τα υπό εξέταση ζητήματα;)
- 3 Καθορίστε τον τρόπο παρακολούθησης και μέτρησης των επιλεγέντων δεικτών (δηλαδή το σύστημα σημείων που χρησιμοποιείται στις παρατηρήσεις και τη συχνότητα αυτών)
- 4 Περιγράψτε κάθε τεχνική παρακολούθησης (δηλαδή τι ψάχνετε να παρατηρήσετε;)
- 5 Ορίστε έναν υπεύθυνο για να αναλάβει την παρακολούθηση
- 6 Σκεφτείτε πώς θα χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες (δηλαδή θα συγκρίνετε τα αποτελέσματά σας με τις βέλτιστες πρακτικές στη χώρα σας πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα;)
- 7 Έγγραφο για το σύστημα παρακολούθησης και επανεξέταση για περαιτέρω βελτιώσεις

Η διεξαγωγή αξιολογήσεων κινδύνου είναι ένας άλλος τρόπος παρακολούθησης των κινδύνων που συνδέονται με τη μεταφορά. Μια προσέγγιση που θα μπορούσε να υιοθετηθεί είναι να καθοριστούν τα εξής:

- Κατάλογος ελέγχου κινδύνων που προσδιορίζει τους κινδύνους στις ακόλουθες κατηγορίες:
 - Καταστάσεις π.χ. ακραία καιρικά φαινόμενα, κλειστοί δρόμοι λόγω ατυχήματος
 - Εξοπλισμός π.χ. επαφή με κινούμενα μέρη μηχανήματος, σύγκρουση οχήματος
 - Σωματική κατάσταση π.χ. ηλεκτροπληξία
 - Χημικά/βιολογικά π.χ αναθυμιάσεις στην ατμόσφαιρα, καυσάερια
 - Υγεία π.χ. χειροκίνητος χειρισμός, άγχος
 - Περιβάλλον π.χ. εξαερισμός, εύκρατο/ζεστό κλίμα
 - Άλλο

- Ένας πίνακας κινδύνου με ευρετήριο της πιθανότητας εμφάνισης [Ελάχιστη (1) - Πιθανή (5)] ενάντια στη σοβαρότητα της βλάβης [Αμελητέα (1) - Πολύ σοβαρή (5)].
- Αξιολόγηση των κινδύνων που καθορίζονται στον κατάλογο κινδύνων, περιγράφοντας:
 - Ο κίνδυνος εμφάνισης
 - Ποιο ζώο κινδυνεύει
 - Πώς θα μπορούσαν να πάθουν κακό;
 - Υπάρχοντα μέτρα ελέγχου για τον μετριασμό του κινδύνου
 - Κίνδυνος παρά την ύπαρξη μέτρων μετριασμού (πιθανότητα να συμβεί x σοβαρότητα βλάβης)
- Εάν ο κίνδυνος θεωρηθεί υπερβολικά υψηλός, μπορεί να διεξαχθεί μια λεπτομερέστερη αξιολόγηση κινδύνου, προσδιορίζοντας τις περαιτέρω ενέργειες που απαιτούνται για τη μείωση του κινδύνου σε αποδεκτά επίπεδα. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να δηλώνεται η ενέργεια, ο υπεύθυνος, το χρονοδιάγραμμα, η αναθεωρημένη βαθμολογία κινδύνου και δήλωση ολοκλήρωσης.

Μια αξιολόγηση κινδύνου πρέπει να διεξάγεται ετησίως, ώστε να διασφαλίζεται ότι όλοι οι κίνδυνοι που συνδέονται με τους εντοπισθέντες κινδύνους παραμένουν σε αποδεκτό επίπεδο. Η τήρηση αρχείων των περιστατικών που είχαν ως αποτέλεσμα την έκθεση των ζώων σε κινδύνους ή σε επικίνδυνες καταστάσεις πρέπει να διατηρείται και να αποτελεί μέρος μιας ετήσιας επισκόπησης της αξιολόγησης κινδύνου.

S28	Αναμένεται. Κατάρτιση προσωπικού
Το προσωπικό που απασχολείται είτε στον χειρισμό ή στην εκτέλεση της αναισθητοποίησης ή της σφαγής των ζώων στο σφαγείο πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένο και ειδικευμένο στις βέλτιστες πρακτικές για τη σχετική εργασία.	

Χειρισμός: όλο το προσωπικό που χειρίζεται ζώα θα πρέπει να είναι ικανό και εκπαιδευμένο. Κατάρτιση θα πρέπει να παρέχεται για να διασφαλιστεί ότι το προσωπικό είναι ειδικευμένο σε όλες τις πτυχές της εργασίας του με τα ζώα.

Το προσωπικό που εργάζεται με ζώα θα πρέπει να καταλαβαίνει τα μοτίβα συμπεριφοράς τους και να χρησιμοποιεί τις αρχές αυτές, ώστε να διευκολύνεται ο χειρισμός των ζώων.

<http://www.grandin.com/behaviour/principles/flight.zone.html>

Σφαγή: το προσωπικό που αναλαμβάνει την αναισθητοποίηση και τη σφαγή των ζώων, συμπεριλαμβανομένων των προσβληθέντων ζώων, πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένο και ειδικευμένο. Η κατάρτιση θα πρέπει να παρέχεται από ειδικευμένο πρόσωπο ή αρχή και το προσωπικό που παίρνει την έγκριση λαμβάνει ένα πιστοποιητικό επάρκειας το οποίο περιγράφει λεπτομερώς ποια καθήκοντα επιτρέπεται να εκτελεί.

Ένα άτομο πρέπει να ορίζεται ως υπεύθυνος καλής διαβίωσης των ζώων, ο οποίος έχει τη γενική ευθύνη του χώρου.

Το προσωπικό που κάνει την αγκίστρωση πρέπει να καταρτιστεί, ώστε να αναγνωρίζει τα πτηνά που είναι ακατάλληλα, είτε επειδή είναι άρρωστα είτε τραυματισμένα, ή να αναγνωρίζει αν είναι πολύ μικρά (πτηνά που είναι πολύ μικρά μπορούν να περάσουν από το υδατολουτρό και να μην αναισθητοποιηθούν).

S29	Υποχρεωτικό. Απαγορευμένες ενέργειες
Κατά τον χειρισμό ή τη μετακίνηση ζώων, απαγορεύεται το χτύπημα ή η άσκηση πίεσης σε ευαίσθητα μέρη (π.χ. μάτια, μύτη, ουρά, γεννητικά όργανα), το κρέμασμα, η ρίψη ή το σύρσιμο ζωντανών ζώων	

Θεωρείται πάντα απαράδεκτη η προσφυγή του προσωπικού σε πράξεις βίας ή υπερβολικής δύναμης εναντίον κάποιου ζώου.

Το προσωπικό που χειρίζεται ή μετακινεί ζώα πρέπει:

- A Ποτέ να μην στρίβει, να μην σπάει ή να μην συνθλίβει την ουρά ενός ζώου
- B Ποτέ να μην αρπάζει ή να μην τραβά τα αυτιά ενός ζώου
- Γ Ποτέ να μην πιέζει τα μάτια ενός ζώου
- Δ Ποτέ να μην χώνει αντικείμενα στο στόμα, στα αυτιά, στον πρωκτό ή στα γεννητικά όργανα των ζώων
- E Ποτέ να μην σκάνει ή να μην σέρνει τα ζώα από το κεφάλι, τα κέρατα, την ουρά ή τα πόδια.
- ΣΤ Ποτέ να μην κλείνει με δύναμη και εσκεμμένα τις θύρες πάνω σε ζώα
- Z Ποτέ να μην σέρνει ένα ζώο που έχει τις αισθήσεις του και δεν μπορεί να κινηθεί
- H Ποτέ να μην εφαρμόζει αρχικά συσκευές ηλεκτρικών εκκενώσεων σε ευαίσθητα μέρη του ζώου όπως τα μάτια, τα αυτιά, η μύτη, ο πρωκτός ή οι όρχεις.
- I Ποτέ να μην καθοδηγεί κακόβουλα ζώα που μπορούν να περπατήσουν το ένα πάνω στο άλλο είτε χειροκίνητα είτε με άμεση επαφή με μηχανοκίνητο εξοπλισμό
- J Ποτέ να μην κλωτσά, χτυπά, πετά ή να μην τραυματίζει εσκεμμένα ένα πτηνό.
- K Ποτέ να μην ανυψώνει ένα ζώο (πρόβατο) τραβώντας το από το μαλλί του

Χειρισμός πριν από τη σφαγή

Για τα ενήλικα βοοειδή και τους χοίρους που αρνούνται να μετακινηθούν, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια ηλεκτρική βουκέντρα (μόνο μια βουκέντρα που λειτουργεί με μπαταρία), υπό τον όρο ότι οι ηλεκτρικές εκκενώσεις διαρκούν όχι περισσότερο από δύο δευτερόλεπτα και έχουν επαρκή απόσταση μεταξύ τους, το ζώο έχει χώρο μπροστά του για να κινηθεί και οι ηλεκτρικές εκκενώσεις εφαρμόζονται μόνο στους μύες των οπίσθιων τεταρτημορίων. Οι βουκέντρες δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά συνήθεια και το προσωπικό δεν πρέπει να τις κρατά συνεχώς, γιατί αυτό μπορεί να οδηγήσει σε συνήθη και αυθόρμητη χρήση.

Οι ηλεκτρικές βουκέντρες δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούνται σε ζώα που είναι ξαπλωμένα. Εάν η ηλεκτρική βουκέντρα χρησιμοποιείται σε περισσότερο από το 25% των βοοειδών, τότε υπάρχει ένα θεμελιώδες πρόβλημα με το σύστημα χειρισμού, το οποίο πρέπει να επανεξεταστεί. Ο στόχος πρέπει να είναι να

μην χρησιμοποιείται η βουκέντρα στα βοοειδή, αλλά η χρήση της στο 5% των βοοειδών ή λιγότερο θεωρείται καλή.

Η χρήση σημαιών, πλαστικών πτερυγίων/πλακών και σανίδων θα πρέπει να γίνεται για να ενθαρρυνθούν τα ζώα να προχωρήσουν προς τα εμπρός και δεν πρέπει ποτέ να γίνεται για να χτυπήσετε τα ζώα

S30	Αναμένεται. Περιοχές σταβλισμού – σχεδιασμός, στρωμνή, παροχή ζωοτροφής και νερού
Οι χώροι και οι περιοχές σταβλισμού πρέπει να είναι σχεδιασμένοι για ελαχιστοποίηση του φόβου και την αγωνία των ζώων. Τα ζώα που κρατούνται για περισσότερες από 12 ώρες πρέπει να έχουν συνεχή και εύκολη πρόσβαση σε νερό και ζωοτροφή. Στα ζώα που κρατούνται κατά τη διάρκεια της νύχτας πρέπει να παρέχεται στρωμνή, εκτός εάν αυτό δεν είναι πρακτικό λόγω του είδους του δαπέδου (π.χ. ξύλινο πλέγμα).	

A Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ο κύριος στόχος ενός χώρου σταβλισμού είναι να παρέχει μια ασφαλή περιοχή στέγασης στα ζώα, προσφέροντας προστασία από τα στοιχεία (ιδιαίτερα από τις ακραίες καιρικές συνθήκες) και να τους παρέχει πόσιμο νερό και επαρκή χώρο για να ξεπλώνουν και να ξεκουράζονται. Οι εγκαταστάσεις μπορεί να ποικίλλουν από μια μονάδα που κατασκευάζεται με συγκεκριμένο σκοπό ή από ένα ασφαλές χωράφι. Τα ζώα δεν θα πρέπει να περνούν περισσότερες από 24 ώρες σε έναν χώρο σταβλισμού.

B Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Αντιολισθητικό πάτωμα: η επιφάνεια του δαπέδου θα πρέπει να είναι σχεδιασμένη για να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος ολισθήσεως των ζώων (αλλά και για να καθαρίζεται εύκολα). Το ομαλό σκυρόδεμα πρέπει να είναι αυλακωμένο για να μειώνει την ολίσθηση· υπάρχουν επίσης στην αγορά πατενταρισμένες ουσίες που μπορούν να εφαρμοστούν στο σκυρόδεμα για να βελτιώσουν τις αντιολισθητικές του ιδιότητες. Το υγρό, βρώσιμο ή το επικαλυμμένο με υδαρή κοπριά δάπεδο μπορεί επίσης να αυξήσει τη συχνότητα ολίσθησης των ζώων· επομένως, πρέπει να διατηρείται σε καθαρή κατάσταση που δεν ευνοεί την ολίσθηση.

Γ Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η διαδρομή που ακολουθούν τα ζώα μέσα από τον χώρο σταβλισμού θα πρέπει να έχει έναν ελάχιστο αριθμό γωνιών και στροφών και είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αποφεύγονται οι γωνίες των 90°, καθώς αυτές μπορεί να μοιάζουν με αδιέξοδο στα ζώα. Ορισμένες περιοχές στον χώρο σταβλισμού μπορούν να αυξήσουν τον κίνδυνο ολίσθησης των ζώων, όπως οι γωνίες, οι χώροι χειρισμού και εκφόρτωσης. Τα ζώα θα πανικοβληθούν εάν γλιστρήσουν ή πέσουν και αυτό θα κάνει τον χειρισμό τους δύσκολο.

Μπορεί να είναι δυνατή η βελτίωση των ελλιπώς σχεδιασμένων συστημάτων με την εισαγωγή ορισμένων απλών μέτρων:

- 1 Αφαιρέστε ή μειώστε τις γωνίες 90° και τις απότομες στροφές·
- 2 Βελτιώστε τον φωτισμό - τα ζώα κινούνται ευκολότερα από τις ελαφρώς φωτεινές περιοχές προς τις πιο φωτεινές περιοχές,

ο διάχυτος φωτισμός είναι καλύτερος, καθώς οι αντανάκλασεις από τα βρεγμένα δάπεδα ή τις λαμπερές επιφάνειες μπορούν να προκαλέσουν τον δισταγμό των ζώων·

- 3 Αφαιρέστε τα εμπόδια και τις περισπασμούς - τα ζώα έχουν ευρεία περιφερειακή όραση, με αποτέλεσμα να τρομάζουν εύκολα από σκιές ή κινητούς περισπασμούς έξω από τους διαδρόμους και τους χώρους όπου φυλάσσονται. Κατασκευάστε στερεές πλευρές στους χώρους φύλαξης και τους διαδρόμους για να βελτιώσετε τις οπτικές γραμμές και να μειώσετε τους ορατούς περισπασμούς (η χρήση ξύλινων πλακών ή χαρτονιών είναι ένα απλό σημείο εκκίνησης για να προσδιορίσετε τι λειτουργεί καλύτερα).
- 4 Βελτιώστε το δάπεδο όπου παρατηρείται ολίσθηση ή πτώση των ζώων· και
- 5 Μειώστε τα επίπεδα θορύβου - ο συνεχής δυνατός θόρυβος και οι ξαφνικοί θόρυβοι είναι ιδιαίτερα τρομακτικοί για τα ζώα, επομένως είναι σημαντικό το προσωπικό να μην φωνάζει και οι θόρυβοι από τα μηχανήματα/τις θύρες κλπ. να διατηρούνται στο ελάχιστο.

Δ Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σημαντικά ζητήματα που πρέπει να έχετε υπόψη σας όταν τα ζώα κρατούνται σε χώρο σταβλισμού:

- 1 **Θερμοκρασία** - η καλή διαβίωση των ζώων μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από τις υψηλές θερμοκρασίες, επομένως θα πρέπει να παρέχονται επαρκή επίπεδα αερισμού και σκιάς. Κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στον χώρο σταβλισμού, τα ζώα θα πρέπει να παρακολουθούνται από το προσωπικό για τυχόν σημάδια θερμικής καταπόνησης (ιδιαίτερα οι χοίροι, εάν φαίνεται να ασθμαίνουν)·
- 2 **Υγρασία** - οι υψηλές θερμοκρασίες σε συνδυασμό με την υψηλή υγρασία μειώνουν την ικανότητα του ζώου να χάνει θερμότητα μέσω της διαδικασίας της εφίδρωσης (ιδρώτας), είναι συνεπώς ιδιαίτερα σημαντικό να παρακολουθούνται στενά τα ζώα όταν η υγρασία είναι υψηλή· και
- 3 **Ποιότητα του αέρα** - πρέπει να παρέχεται επαρκής εξαερισμός για τον επαρκή έλεγχο των επιπέδων επιβλαβών ή ερεθιστικών αερίων, όπως το διοξείδιο του άνθρακα και η αμμωνία. Οι υψηλοί ρυθμοί εξαερισμού του κτιρίου είναι επίσης σημαντικοί για την απομάκρυνση της περιττής θερμότητας και υγρασίας.

Ε Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΤΡΟΦΗΣ

Όλα τα ζώα πρέπει να έχουν συνεχή και εύκολη πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό. Το προσωπικό πρέπει να ελέγχει συχνά ότι οι ποτίστρες δουλεύουν και ότι υπάρχει διαθέσιμο καθαρό νερό για τα ζώα. Θα πρέπει να υπάρχει προμήθεια ζωοτροφής στα ζώα που κρατούνται κατά τη διάρκεια της νύκτας ή για περισσότερο από 12 ώρες. Η ζωοτροφή θα πρέπει να παρέχεται σε επαρκή ποσότητα και πρέπει να είναι αποδεκτού είδους και ποιότητας και όλα τα ζώα πρέπει να έχουν επαρκή πρόσβαση σε αυτή.

ΣΤ Ο ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ: ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΤΑΚΛΙΣΗΣ

Υπάρχουν αρκετοί διαφορετικοί τύποι χώρων κατάκλισης που είναι κατάλληλοι για τα ζώα που βρίσκονται στον χώρο σταβλισμού.

Μπορεί να είναι συμπαγείς ή με σχισμές και να κατασκευάζονται από σκυρόδεμα, πλαστικό ή μέταλλο. Οι σημαντικοί παράγοντες είναι να παρέχουν έναν αντιολισθητικό, καλά αποστραγγιζόμενο χώρο κατάκλισης που μπορεί να καθαριστεί εύκολα όταν είναι απαραίτητο. Πρέπει να παρέχεται επαρκής χώρος για να μπορούν όλα τα ζώα σε έναν χώρο σταβλισμού να ξαπλώνουν και να στέκονται χωρίς εμπόδια.

Στα ζώα που κρατούνται κατά τη διάρκεια της νύχτας πρέπει να παρέχεται κατάλληλη στρωμή, εκτός εάν η χρήση αυτή δεν είναι πρακτική λόγω του είδους του δαπέδου (π.χ. πλέγμα ή δίκτυ).

S31	Αναμένεται. Χρόνος στους χώρους σταβλισμού
Για τους χοίρους και τα βοοειδή, ο χρόνος στους χώρους σταβλισμού δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 24 ώρες. Για τα πουλιά, ο χρόνος στους χώρους σταβλισμού πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο.	

Άφιξη: Τα ζώα πρέπει να εκφορτώνονται από τα οχήματα μεταφοράς όσο το δυνατόν συντομότερα κατά την άφιξή τους στο σφαγείο/ στον χώρο σταβλισμού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε θερμότερες καιρικές συνθήκες, καθώς η πλειονότητα των συστημάτων εξαερισμού του οχήματος εξαρτάται από την κίνηση του οχήματος προς τα εμπρός.

Για να μειωθούν οι χρόνοι αναμονής και να διασφαλιστεί ότι τα ζώα εκφορτώνονται το συντομότερο δυνατόν, είναι επωφελής για ένα σφαγείο η εφαρμογή μιας διαδικασίας προγραμματισμού. Για κάθε όχημα ορίζεται ένας συγκεκριμένος χρόνος οχήματος, ο οποίος μπορεί να μειώσει σημαντικά τον χρόνο αναμονής για την εκφόρτωση των ζώων και ιδανικά ο χρόνος αναμονής για εκφόρτωση δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 30 λεπτά.

Αγκίστρωση – πουλερικά

Τα ζωντανά πτηνά θα πρέπει να παρουσιάζονται στην ομάδα «ανάρτησης» με τέτοιο τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται ο χειρισμός που υφίστανται πριν την αγκίστρωσή τους. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά δοχεία μεταφοράς, τα οποία προσφέρουν ποικιλία ανοιγμάτων και πρόσβαση στα πουλιά. Σε κάθε περίπτωση, η απομάκρυνση των πτηνών από τα δοχεία μεταφοράς τους πρέπει να γίνεται με προσοχή, ώστε να μην προκαλούνται τραυματισμοί ή βλάβες στα πουλιά. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση ακατάλληλων προς αναπαραγωγή ωτόκων ορνίθων, καθώς ο απότομος χειρισμός θα έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση καταγμάτων στα πόδια και τις αρθρώσεις των ισχίων.

Οι υψηλής ταχύτητας γραμμές επεξεργασίας πουλερικών χρησιμοποιούν συστήματα αγκίστρωσης στα οποία τα πτηνά αιωρούνται ανάποδα από τα πόδια τους. Η αγκίστρωση θεωρείται μια αγχωτική εμπειρία για τα ζωντανά πουλιά και ο χρόνος που τα πουλιά παραμένουν αγκιστρωμένα θα πρέπει να ελαχιστοποιείται όπου είναι δυνατόν. Ιδανικά, ο χρόνος από το αγκίστρωμα μέχρι την αναισθητοποίηση θα πρέπει να μην ξεπερνά το ένα λεπτό.

Σημείωση: Αυτό καθίσταται νομική απαίτηση στην ΕΕ από τον Ιανουάριο του 2013 για όλα τα νεόδημηττα σφαγεία και από τον Ιανουάριο του 2019 για όλα τα υπάρχοντα σφαγεία. Όπου τα πτηνά αγκιστρώνονται ζωντανά, είναι απαραίτητο να αγκιστρώνονται και από τα δύο πόδια και το άγκιστρο θα πρέπει να έχει το σωστό μέγεθος για να χωρέσει το πόδι του πουλιού που θα σφαχτεί (μπορεί να χρειαστεί να έχετε διαφορετικά μεγέθη άγκιστρων διαθέσιμα). Οι γραμμές αγκίστρωσης ζωντανών πουλιών θα πρέπει επίσης να έχουν ένα «πανάκι για το στήθος» (ή λουρίδα για τρίψιμο του στήθους), το οποίο ξεκινά από το πρώτο σημείο ανάρτησης μέχρι το σημείο αναισθητοποίησης. Το στήθος του πουλιού θα πρέπει να έρχεται σε επαφή με αυτή τη λωρίδα ανά πάσα στιγμή και αυτό θα βοηθήσει τα πουλιά να ηρεμήσουν και να μειωθούν τα φτερουγίσματα πριν από την αναισθητοποίηση.

Ιδανικά, η αναισθητοποίηση ή η θανάτωση των πτηνών ενώ παραμένουν στα δοχεία μεταφοράς τους είναι η καλύτερη προσέγγιση· αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι δεν είναι απαραίτητη η αγκίστρωση ζωντανών πτηνών. Αυτό είναι γενικά δυνατό μόνο με συστήματα ελεγχόμενης ατμόσφαιρας. Κάποια συστήματα ελεγχόμενης ατμόσφαιρας απαιτούν την απομάκρυνση των πτηνών από τα δοχεία μεταφοράς τους και τα πτηνά εισέρχονται στη συνέχεια σε ένα μεταφορικό ιμάντα. Σε αυτά τα συστήματα η απομάκρυνση των πτηνών θα πρέπει να γίνεται όσο το δυνατόν πιο ομαλά και ήπια. Τέτοια συστήματα περιλαμβάνουν συνήθως έναν μηχανισμό απόρριψης και θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι ράμπες ή οι πλατφόρμες έχουν ενσωματωθεί, για να ελαχιστοποιηθούν οι πτώσεις.

Όλα τα συστήματα θα πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα πτηνά δεν θα διαφεύγουν και ότι οποιαδήποτε πτηνά καταφέρουν να διαφύγουν πρέπει να πιαστούν αμέσως και να επιστραφούν στη γραμμή σφαγής.

Πρέπει να υπάρχει ένα σύστημα που να διασφαλίζει ότι όλα τα δοχεία μεταφοράς είναι κενά πριν πλυθούν. Ανά πάσα στιγμή ο χειρισμός των πτηνών πρέπει να είναι προσεκτικός, ώστε να μην διακυβεύεται η καλή διαβίωσή τους.

Αναισθητοποίηση

Τα ζώα δεν πρέπει να μεταφέρονται στο σημείο της αναισθητοποίησης, παρά μόνο εάν ο σφαγέας μπορεί να τα αναισθητοποιήσει άμεσα.

S32	Αναμένεται. Εκφόρτωση - εγκαταστάσεις
Ο χώρος εκφόρτωσης πρέπει να διευκολύνει την αποτελεσματική μετακίνηση των ζώων και οι γωνίες της ράμπας πρέπει να συμμορφώνονται με τα ειδικά κριτήρια για κάθε είδος που περιλαμβάνονται στον οδηγό εφαρμογής. Τα δοχεία για πτηνά πρέπει να μετακινούνται με προσοχή.	

Μοσχάρια και χοίροι

Ο χώρος εκφόρτωσης θα πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένος και να διευκολύνει τη μετακίνηση των ζώων από το όχημα μεταφοράς. Ιδανικά, οι χώροι εκφόρτωσης πρέπει να είναι καλά φωτισμένοι και να είναι εφοδιασμένοι με στέρεες πλευρές, ώστε να μειώνονται τα

περιστατικά των ζώων που τρομάζουν από το προσωπικό ή από άλλους περιπασμούς που υπάρχουν γύρω από τον χώρο εκφόρτωσης. Οι γωνίες των ραμπών πρέπει να μειώνονται στο ελάχιστο, ιδανικά 10 μοίρες (κλίση 17,6% ή αναλογία 5: 7: 1) και δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις ακόλουθες τιμές:

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΓΩΝΙΕΣ ΡΑΜΠΑΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΖΩΑ			
Είδος ζώου	Μοίρες	Κλίση	Συντελεστής
Βοοειδή	26,6°	50%	2,0 : 1
Χοίροι & μόσχοι	20°	36%	2,7 : 1

Οι ράμπες πρέπει να είναι εφοδιασμένες με πλευρικές σανίδες στερέωσης για να μειωθεί η πιθανότητα ολίσθησης των ζώων. Τα ζώα θα πρέπει να μπορούν να κινούνται ελεύθερα και εύκολα από το όχημα στον χώρο εκφόρτωσης, όπου θα πρέπει να υπάρχει μια συμπαγής, αντιολισθητική επιφάνεια.

Οι απότομες κλίσεις της ράμπας μπορούν να αυξήσουν τον κίνδυνο τραυματισμού των ζώων από ολίσθηση, άλμα ή πτώση. Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά θέματα σχετικά με την κακή μετακίνηση των ζώων κατά την εκφόρτωση συνδέονται συνήθως με ανεπαρκή ή κακό σχεδιασμό των εγκαταστάσεων.

Πουλερικά

Υπάρχουν διάφορα συστήματα που χρησιμοποιούνται για την εκφόρτωση των δοχείων μεταφοράς από τα οχήματα: τα συστήματα αυτά εξαρτώνται από το χρησιμοποιούμενο σύστημα αναισθητοποίησης ή θανάτωσης (ηλεκτρικό υδατόλουτρο ή ελεγχόμενη ατμόσφαιρα) και από τον κατασκευαστή του εξοπλισμού.

Τα συστήματα ποικίλλουν από τη χειροκίνητη απομάκρυνση πτηνών από «φορτάμαξες πλευρικής φορτώσεως» μέχρι τη χειροκίνητη ανύψωση δοχείων από τα οχήματα και συστήματα που χρησιμοποιούν περονοφόρα, ανυψωτικά οχήματα ή αυτοματοποιημένα συστήματα που αφαιρούν τις μονάδες σε ένα σύστημα μεταφορικού ιμάντα.

Κατά την εκφόρτωση των πτηνών σε δοχεία μεταφοράς, το προσωπικό πρέπει να εξασφαλίζει ότι:

- Α Ο χειρισμός και η μετακίνηση των δοχείων γίνονται προσεκτικά.
- Β Τα δοχεία μεταφοράς διατηρούνται σε επίπεδη θέση, δεν τραντάζονται, δεν ανυψώνονται ή δεν κατεβάζονται πολύ γρήγορα και
- Γ Κατά τη στοίβαξη των δοχείων μεταφοράς στον χώρο σταβλισμού υπάρχει επαρκής χώρος μεταξύ τους για να επιτρέπεται επαρκής ροή αέρα γύρω από τα δοχεία.

Τα πτηνά θα πρέπει να σφαγιάζονται ή να θανατώνονται το συντομότερο δυνατό μετά την άφιξή τους στο σφαγείο και ο χρόνος που περνούν στον χώρο σταβλισμού πρέπει να ελαχιστοποιείται.

S33	Αναμένεται. Εκφόρτωση - προσβληθέντα ζώα
Τα προσβληθέντα ζώα πρέπει να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται με προτεραιότητα.	

Εάν ένα ζώο αναγνωριστεί ως προσβληθέν, πρέπει να αντιμετωπιστεί ως προτεραιότητα. Αν το ζώο είναι σε θέση να περπατήσει χωρίς να βιώσει άλλο πόνο ή αγωνία, τότε μπορεί να μετακινηθεί αμέσως σε χώρο σταβλισμού ή απευθείας στη σφαγή. Οποιαδήποτε ζώα βρίσκονται σε κατάκλιση (ανίκανα να περπατήσουν) πρέπει να θανατώνονται χωρίς βαναυσότητα επί τόπου: δεν θα πρέπει ποτέ να σέρνονται, να σπρώχνονται ή να ανυψώνονται από άγκιστρα/ αλυσίδες ενώ διατηρούν τις αισθήσεις τους.

Οι χώροι για τα προσβληθέντα ζώα θα πρέπει να είναι επιστρωμένοι και να παρέχουν στα ζώα συνεχή πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό και σε ένα θερμικά άνετο περιβάλλον.

S34	Αναμένεται. Συγκράτηση ζώων
Η συγκράτηση των ζώων πρέπει να γίνεται χωρίς βαναυσότητα και με τη χρήση του κατάλληλου εξοπλισμού. Οι απαιτήσεις για μεμονωμένα είδη περιγράφονται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής και πρέπει να τις τηρείτε.	

Για να διασφαλιστεί ότι τα ζώα συγκρατούνται με σωστό τρόπο, πρέπει να προβλέπονται τα ακόλουθα:

- Α Ο χώρος αναισθητοποίησης/συγκράτησης πρέπει να διαθέτει αντιολισθητικό πάτωμα (ζώα τα οποία σκοντάφτουν ή γλιστρούν θα πανικοβληθούν).
- Β Ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί για να συγκρατεί το ζώο δεν πρέπει να ασκεί πάρα πολύ μεγάλη πίεση, είναι απαράδεκτο το ζώο να παλεύει και να παράγει θορύβους.
- Γ Ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί για να συγκρατεί τα ζώα πρέπει να συντηρείται κατάλληλα για να αποφεύγεται η αγωνία (αιχμηρές άκρες) και
- Δ Τα ζώα δεν πρέπει ποτέ να ακινητοποιούνται με την αποκοπή των τενόντων των ποδιών, με το κόψιμο του νωτιαίου μυελού ή με τη χρήση ηλεκτρικών ρευμάτων.

S35	Αναμένεται. Εξοπλισμός αναισθητοποίησης / σφαγής
Όλος ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται για την αναισθητοποίηση ή τη θανάτωση ζώων πρέπει να συντηρείται σωστά, να καθαρίζεται τακτικά και να ελέγχεται καθημερινά για να διασφαλίζεται ότι είναι σε πλήρη λειτουργία.	

Όλος ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται για την αναισθητοποίηση ή τη θανάτωση ζώων πρέπει να ελέγχεται και να συντηρείται καθημερινά. Οποιαδήποτε συντήρηση ή επισκευή πρέπει να καταγράφεται. Τα πιστόλια σφαγής πρέπει να απογυμνώνονται, να επιθεωρούνται και να καθαρίζονται μετά τη χρήση: αν υπάρχουν ανησυχίες για τη λειτουργία τους, τότε συνιστάται να ελέγχεται η ταχύτητά τους.

Θα πρέπει να ελέγχεται το ρεύμα και η τάση υπό φορτίο οποιουδήποτε ηλεκτρικού εξοπλισμού αναισθητοποίησης κάθε μέρα πριν από τη λειτουργία.

Τα ηλεκτρόδια πρέπει να καθαρίζονται τακτικά καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας για να εξασφαλίζεται η καλή ηλεκτρική επαφή με το ζώο.

Ο κατάλληλος εφεδρικός εξοπλισμός πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμος, ανά πάσα στιγμή για χρήση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Ο εφεδρικός εξοπλισμός πρέπει επίσης να συντηρείται σε τακτική βάση.

S36	Αναμένεται. Μέθοδοι αναισθητοποίησης
Πρέπει να ελέγχεται ότι τα ζώα έχουν αναισθητοποιηθεί αποτελεσματικά πριν τη σφαγή. Οι απαιτήσεις για τις διαφορετικές μεθόδους αναισθητοποίησης και τα διαφορετικά είδη περιγράφονται λεπτομερώς στον οδηγό εφαρμογής και πρέπει να τις τηρείτε.	

Αποδεκτές μέθοδοι αναισθητοποίησης για βοοειδή και χοίρους περιλαμβάνουν:

A ΠΙΣΤΟΛΙ ΣΦΑΓΗΣ

Το όπλο θα πρέπει να έχει τη σωστή γωνία και να βάλλεται με αρκετή δύναμη για να περάσει μέσα από το κρανίο και να εισέλθει στον εγκέφαλο. Αμέσως μετά τον πυροβολισμό, το ζώο θα πρέπει να καταρρεύσει, να μην έχει σημάδια ρυθμικής αναπνοής, το σαγόνι του να είναι χαλαρό, η γλώσσα του να κρέμεται, οι κόρες των οφθαλμών θα πρέπει να είναι σταθεροποιημένες και σε πλήρη διαστολή, χωρίς αντανάκλαστικά του κερατοειδούς.

B ΣΦΑΙΡΕΣ (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΥΡΑ)

Το ζώο θα πρέπει να αναισθητοποιηθεί με μία μόνο βολή στο κεφάλι (η βολή στο στήθος ή τον λαιμό δεν είναι μέθοδος αναισθητοποίησης και δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιείται). Η δύναμη της σφαίρας θα πρέπει να είναι κατάλληλη για το είδος και το μέγεθος του ζώου. Μία και μόνο βολή πρέπει να κάνει το ζώο να χάσει τις αισθήσεις του. Είναι σημαντικό να τηρούνται οι τοπικοί και οι εθνικοί νόμοι και να λαμβάνεται υπόψη ο αυξημένος κίνδυνος για το προσωπικό από τη χρήση πραγματικών πυρών.

Γ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΑΝΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Πρέπει να περάσει επαρκής ένταση ρεύματος στον εγκέφαλο ενός ζώου για να προκληθεί επιληπτική κρίση.

- 1 Τουλάχιστον 1,2 αμπέρ για τουλάχιστον 2 δευτερόλεπτα πρέπει να περάσουν στον εγκέφαλο ενός βοοειδούς για αποτελεσματική αναισθητοποίηση.
- 2 Τουλάχιστον 1,3 αμπέρ για τουλάχιστον 3 δευτερόλεπτα πρέπει να περάσουν στον εγκέφαλο ενός χοίρου για αποτελεσματική αναισθητοποίηση.

Όταν χρησιμοποιείται (αναστρέψιμη) ηλεκτρική αναισθητοποίηση μόνο της κεφαλής, συνιστάται ότι:

- 1 Οι χοίροι αιμορραγούν εντός 15 δευτερολέπτων από την αναισθητοποίηση.
- 2 Τα βοοειδή αιμορραγούν εντός 10 δευτερολέπτων από την αναισθητοποίηση.

Δ ΑΕΡΙΟ

Όλοι οι χοίροι θα πρέπει να είναι νεκροί ή να είναι ανεπανόρθωτα αναισθητοποιημένοι όταν βγαίνουν από το σύστημα. Δεν είναι αποδεκτός οποιοσδήποτε φυσικός ή αυθόρμητος βλεφαρισμός.

Ιδανικά, δεν πρέπει να παρατηρείται αντανάκλαστικό του κερατοειδούς (προκαλούμενο από την αφή).

Τα αναισθητοποιημένα και αγκιστρωμένα ζώα δεν πρέπει να έχουν αντανάκλαστικό κύτωσης της πλάτης και οποιοδήποτε ζώο έχει πλήρως τις αισθήσεις του και είναι κρεμασμένο ανάποδα θα κυρτώσει την πλάτη του σε μια προσπάθεια να σηκώσει το κεφάλι του και έρθει σε όρθια θέση. Πώς να προσδιορίσετε την απώλεια της αισθητηριακής αντίληψης και τα σημάδια μιας αποτελεσματικής αναισθητοποίησης: <http://www.grandin.com/humane/insensibility.html>

Αποδεκτές μέθοδοι αναισθητοποίησης για πουλερικά περιλαμβάνουν:

Σύστημα ελεγχόμενης ατμόσφαιρας

Σε συστήματα ελεγχόμενης ατμόσφαιρας πρέπει να χρησιμοποιείται ένα μείγμα αερίων μη αποστροφής (όπως επιτρέπεται από την τοπική νομοθεσία). Η πλειοψηφία των συστημάτων ελεγχόμενης ατμόσφαιρας είναι σχεδιασμένα για να σκοτώσουν τα πουλιά, αλλά υπάρχουν διαθέσιμα συστήματα που μόνο τα αναισθητοποιούν. Εάν χρησιμοποιείται αναισθητοποίηση, ο λαιμός των πτηνών πρέπει να κόβεται αμέσως κατά την έξοδό τους από το σύστημα για να εξασφαλιστεί ότι δεν θα ανακτήσουν τις αισθήσεις τους.

Ηλεκτρικό υδατόλουτρο

Θα πρέπει να τοποθετηθεί ένα πανάκι για το στήθος μέχρι τη συσκευή αναισθητοποίησης για να πρεμήσουν τα πτηνά και να μειωθεί η πιθανότητα να φτερουγίσουν και «να πετάξουν» πάνω από το υδατόλουτρο. Σε συστήματα ηλεκτρικού υδατόλουτρου, είναι σημαντικό τα πτηνά να εισέρχονται στο λουτρό χωρίς να υποβάλλονται σε ηλεκτρικές εκκενώσεις πριν την αναισθητοποίηση. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιείται μια μονωμένη είσοδος ράμπας. Το κεφάλι του πουλιού θα πρέπει να είναι το πρώτο μέρος του σώματος που έρχεται σε επαφή με το υδατόλουτρο και αυτό θα πρέπει να παρέχει μια άμεση και αποτελεσματική αναισθητοποίηση.

Οι ρυθμίσεις της συσκευής αναισθητοποίησης που χρησιμοποιούνται πρέπει να συμμορφώνονται με την τοπική νομοθεσία και να παρέχουν αποτελεσματική αναισθητοποίηση. Τα πτηνά θα πρέπει να ελέγχονται τακτικά για να εξασφαλιστεί ότι η αναισθητοποίηση είναι αποτελεσματική.

Οι ρυθμίσεις της συσκευής αναισθητοποίησης (ρεύμα και συχνότητα) θα πρέπει επίσης να ελέγχονται τακτικά.

Τα σημάδια μιας αποτελεσματικής ηλεκτρικής αναισθητοποίησης (παραπομπή στην οργάνωση Humane Slaughter Association) περιλαμβάνουν:

- A Λαιμός καμπυλωτός με το κεφάλι σε κάθετη θέση
- B Απουσία ρυθμικής αναπνοής
- Γ Άκαμπτα εκτεταμένα πόδια
- Δ Συνεχείς, γρήγοροι σωματικοί σπασμοί
- Ε Απουσία αντανάκλαστικού του «τρίτου βλεφάρου» (σκαρδαμυκτική μεμβράνη) και
- ΣΤ Τα φτερά παραμένουν σφιχτά πάνω στο σώμα

Εάν κάποιο πτηνό φαίνεται να λείπει από το λουτρό αναισθητοποίησης, πρέπει αμέσως να θανατώνεται χωρίς βαναυσότητα. Ο πιο πρακτικός τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι η εξάρθρωση του λαιμού ακολουθούμενη από αποτελεσματικό κόψιμο του λαιμού. Αυτή η διαδικασία μπορεί να εκτελεστεί μόνο από πλήρως καταρτισμένα άτομα (βλέπε σελίδα 19 – Προσωπικό - Ικανότητα).

S37	Αναμένεται. Σφαγή χωρίς αναισθητοποίηση
Όπου είναι δυνατόν, το ζώο πρέπει να αναισθητοποιείται πριν τη σφαγή. Εάν για θρησκευτικούς λόγους αυτό δεν είναι δυνατόν, τότε πρέπει να ακολουθούνται οι συστάσεις του οδηγού εφαρμογής για τη μείωση του πόνου και της αγωνίας.	

Τελετουργική σφαγή: Σφαγή χωρίς αναισθητοποίηση

Η Unilever αποδέχεται ότι η Shechita και ορισμένες μέθοδοι σφαγής Χαλάλ προβλέπουν τη σφαγή των ζώων χωρίς προηγούμενη αναισθητοποίηση. Η Unilever αναγνωρίζει τη σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας, αλλά θεωρεί ότι, όπου είναι δυνατόν, το ζώο θα πρέπει να αναισθητοποιείται πριν τη σφαγή.

Έχουν αναπτυχθεί οι παρακάτω συστάσεις για να παρέχουν οδηγίες και τις παρούσες ορθές πρακτικές: η τήρηση των παρακάτω οδηγιών μπορεί να μειώσει σημαντικά την αγωνία και τον πόνο του ζώου κατά τη διαδικασία της σφαγής. Οι προμηθευτές ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν αυτές τις συστάσεις εάν δεν υπάρχει αναισθητοποίηση πριν τη σφαγή:

- A Το πάτωμα του χώρου συγκράτησης πρέπει να είναι αντιολισθητικό και ο φωτισμός πρέπει να ενθαρρύνει την είσοδο των ζώων.
- B Τα ζώα πρέπει να συγκρατούνται σε μια άνετη και όρθια θέση.
- Γ Τα ζώα που έχουν τις αισθήσεις τους δεν πρέπει ποτέ να αγκιστρώνονται, να ανυψώνονται ή να σύρονται.
- Δ Το σώμα του ζώου πρέπει να υποστηρίζεται πλήρως εάν τα πόδια του είναι ανυψωμένα από το δάπεδο.
- E Οι συσκευές συγκράτησης θα πρέπει να εφαρμόζουν επαρκή πίεση έτσι ώστε το ζώο να έχει την αίσθηση του κρατήματος. Υπερβολική πίεση θα κάνει το ζώο να αντισταθεί.
- ΣΤ Το προσωπικό πρέπει να χειρίζεται τις συσκευές συγκράτησης με σταθερή και ομαλή κίνηση. Οι γρήγορες και ασταθείς κινήσεις των συσκευών συγκράτησης θα προκαλέσουν φόβο και ανησυχία στα ζώα.
- Z Οι συσκευές συγκράτησης του κεφαλιού δεν θα πρέπει να προκαλούν υπερβολική έκταση του λαιμού: το μέτωπο του ζώου πρέπει να είναι παράλληλο προς το δάπεδο.
- H Από τη στιγμή που το ζώο έχει πλήρως συγκρατηθεί, η σφαγή πρέπει να γίνει εντός 10 δευτερολέπτων.
- I Τα μαχαίρια που χρησιμοποιούνται στη σφαγή πρέπει να έχουν το διπλάσιο μήκος από το πλάτος του λαιμού του ζώου και να είναι εξαιρετικά κοφτερά.
- J Πρέπει να γίνει μια γρήγορη και μοναδική τομή και το τραύμα δεν πρέπει να κλείσει πάνω από το μαχαίρι.
- K Η λεπίδα πρέπει να βρίσκεται σε τέλεια κατάσταση, χωρίς ελαττώματα.
- L Τα ζώα δεν πρέπει να απομακρύνονται από τον χώρο συγκράτησης πριν χάσουν την αισθητικότητά τους.

- M Το ενενήντα τοις εκατό των βοοειδών θα καταρρεύσει εντός 10 δευτερολέπτων από τη σφαγή και
- N Εάν το ζώο δεν καταρρεύσει εντός 20 δευτερολέπτων, θα πρέπει να πυροβοληθεί με ένα πιστόλι σφαγής πριν απομακρυνθεί από τον χώρο συγκράτησης.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την τελετουργική σφαγή, ακολουθήστε τον παρακάτω σύνδεσμο:

<http://www.grandin.com/ritual/rec.ritual.slaughter.html>

S38	Αναμένεται. Τεκμηρίωση
Θα πρέπει να τηρούνται αρχεία για τα εξής: απόδειξη πιστοποιητικού μεταφοράς, χρόνος άφιξης των ζώων στο σφαγείο, ακριβές βάρος οχήματος (εάν υπάρχει γεφυροπλάστιγγα) και συντήρηση και έλεγχος του εξοπλισμού σφαγής.	

Εκτός από την τεκμηρίωση που αναφέρεται στα κριτήρια S37, το προσωπικό του σφαγείου πρέπει να διαθέτει μια άδεια ή ένα πιστοποιητικό ικανότητας από κτηνίατρο ή άλλη αρμόδια αρχή το οποίο να αναφέρει λεπτομερώς τις διαδικασίες τις οποίες μπορεί να εκτελέσει ο κάτοχος της άδειας και το είδος του εξοπλισμού που μπορεί να χρησιμοποιήσει.

10 ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ

10.1 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΞΙΑΣ - ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ, ΑΠΟΔΟΣΗ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

F131	Θεμελιώδεις. Λήψη αποφάσεων για βελτίωση της κερδοφορίας
Θα πρέπει να υπάρχει κάποιο επιχειρηματικό σχέδιο που θα στοχεύει στη βελτιστοποίηση της κερδοφορίας λαμβάνοντας υπόψη την απόδοση, την ποιότητα, τον κίνδυνο και την απόδοση της επένδυσης. Το σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στάδια του καλλιεργητικού κύκλου από τη σπορά έως το στάδιο που έπεται της συγκομιδής και (για τις ετήσιες καλλιέργειες) τις εκτιμήσεις των επιπτώσεων της αμειψισποράς.	

Φυτική και ζωική παραγωγή και κερδοφορία γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Τόσο η ίδια η καλλιέργεια (ή άλλο γεωργικό προϊόν) όσο και η αγροτική εκμετάλλευση συνολικά θα πρέπει να είναι επικερδείς και να διασφαλίζουν επαρκείς χρηματικές ροές, ώστε ο γεωργός να προχωρεί με αυτοπεποίθηση σε βελτιωτικές επενδύσεις και να διατηρεί την επιχείρησή του.

Δεν θα ήταν ηθικώς αποδεκτό εκ μέρους της Unilever να απαιτεί από τους προμηθευτές της να «αποδεικνύουν» την κερδοφορία τους, ζητώντας την ενδελεχή αξιολόγηση των λογαριασμών ενός γεωργού ή προμηθευτή. Ωστόσο, όντως προσδοκούμε από τους προμηθευτές, τους μεταποιητές και τους γεωργούς να κατανοούν πλήρως τον τρόπο με τον οποίο διαφορετικά τμήματα της επιχείρησής τους επηρεάζουν την κερδοφορία, καθώς και το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την πραγματοποίηση αλλαγών στις επιχειρήσεις τους.

Για παράδειγμα, οφείλουν μεταξύ άλλων να γνωρίζουν τα εξής:

- Ποια λαχανικά αποφέρουν το μέγιστο κέρδος,
- ποιες καλλιέργειες συνεπάγονται τους μεγαλύτερους οικονομικούς κινδύνους και
- ποιες γεωργικές δραστηριότητες διεξάγονται για την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης αειφορίας της επιχείρησης και ενδέχεται να συνεπάγονται βραχυπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία.

Οι προμηθευτές μπορεί να είναι σε θέση να υποστηρίξουν τους γεωργούς παρέχοντας στατιστικά στοιχεία ή πληροφορίες που θα τους βοηθούν να δημιουργούν μοντέλα κόστους και να έχουν καλύτερη κατανόηση των εκμεταλλεύσεων και των καλλιεργειών τους. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται και η κατανόηση των αλλαγών που πρέπει να πραγματοποιηθούν στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για συμμόρφωση με τον «Κώδικα αειφόρου γεωργίας (SAC)» της Unilever, όπως για παράδειγμα βελτιώσεις στους αποθηκευτικούς χώρους προϊόντων προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ) ή δημιουργία λωρίδων γης κατά μήκος όχθων όπου δεν υπάρχουν καλλιέργειες.

Διαχείριση κινδύνου

Για τον αειφόρο εφοδιασμό των προϊόντων μας, η Unilever, οι προμηθευτές και οι γεωργοί μας πρέπει να είναι ενήμεροι για τους κινδύνους που σχετίζονται με την εφοδιαστική αλυσίδα, καθώς και για τα μέτρα μετριασμού.

Οι γεωργοί πρέπει να στοχεύουν στη βελτιστοποίηση των περιθωρίων κέρδους τους σε ανεκτό οικονομικό κίνδυνο. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει πάντα να στοχεύουν στην υψηλότερη απόδοση, αλλά πρέπει να βελτιστοποιούν την απόδοση λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια, την ποιότητα και την αειφόρο χρήση των εισροών, τις ορθές γεωργικές πρακτικές και το κόστος.

Οι γεωργοί εργάζονται συστηματικά με συστήματα παραγωγής υψηλού κινδύνου, τα οποία υφίστανται μεταβολές ανάλογα με το κλίμα, τις καιρικές συνθήκες, τους επιβλαβείς οργανισμούς και τις ασθένειες και (συχνά) υπόκεινται σε αστάθεια ως προς το μέγεθος της αγοράς και την τιμή των παραγόμενων προϊόντων. Οι αποφάσεις των γεωργών ενδέχεται να βασίζονται περισσότερο στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου από ό,τι στη μεγιστοποίηση των πιθανών κερδών. Αναμένουμε ότι οι γεωργοί που καλλιεργούν για τους προμηθευτές μας πρέπει να γνωρίζουν επαρκώς τη δική τους επιχείρηση ως προς την εξισορρόπηση του κινδύνου, της απόδοσης και του κέρδους. Σε ορισμένα μέρη του κόσμου, αυτό σημαίνει ότι οι προμηθευτές πρέπει να συνεισφέρουν στην παροχή κατάρτισης και πληροφοριών σε γεωργούς ή ομάδες γεωργών.

Αποτελεσματική εργασία και αποφυγή σπατάλης εισροών

Για κάθε καλλιέργεια οποιουδήποτε έτους, το κλίμα, η ποικιλία και η διαχείριση της καλλιέργειας θα περιορίσει την απόδοση. Η μεγιστοποίηση της κερδοφορίας και η μείωση των κινδύνων απώλειας απαιτεί τη χρήση των εισροών με τέτοιο τρόπο, ώστε οι πλέον δαπανηρές εισροές να χρησιμοποιούνται πιο αποτελεσματικά. Δεν ωφελεί φερεϊπειν η χρήση λιπάσματος που θα διασφαλίσει υψηλότερη απόδοση, εάν δεν υπάρχει διαθέσιμο εργατικό δυναμικό κατά το χρόνο της συγκομιδής. Ο Κώδικας περιλαμβάνει σε άλλα σημεία πολλά κριτήρια αποδοτικής χρήσης πόρων (ειδικότερα στα κεφάλαια Γεωργία – Διαχείριση καλλιεργειών και Βοσκότοπων, Γεωργία – Διαχείριση επιβλαβών οργανισμών, ασθενειών και ζιζανίων και Ενέργεια και Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου).

S39	Αναμένεται. Συνεργασία με γεωργούς
Οι προμηθευτές αναμένεται να συνεργάζονται με τους γεωργούς και τις ομάδες γεωργών για τη δημιουργία ευκαιριών για επενδύσεις, δάνεια και εξοικονόμηση κόστους.	

Δεδομένης της ανάγκης για κερδοφορία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι προμηθευτές που αγοράζουν απευθείας από τους γεωργούς (με τρόπους που δεν εισβάλλουν αθέμιτα στις γεωργικές επιχειρήσεις) πρέπει να συνεργάζονται με τους γεωργούς που τους προμηθεύουν, ή τους εκπροσώπους τους, με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών για επενδύσεις, δάνεια και εξοικονόμηση κόστους που θα διευκολύνουν μια πιο αειφόρα και επικερδή παραγωγή.

Ως εκ τούτου θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα ώστε να:

- A Βοηθούν τους γεωργούς να παρακολουθούν και να αξιολογούν τις πληροφορίες για την τοπική και διεθνή αγορά σε σχέση με τα περιθώρια κέρδους και τις τιμές των καλλιεργειών, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι καλλιέργειες είναι επικερδείς, ειδικά στην περίπτωση μικροκαλλιεργητών που δεν μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές με άλλο τρόπο,
- B Κατανοούν τις ευκαιρίες που διατίθενται στους γεωργούς για βελτίωση των περιθωρίων κέρδους και να μοιράζονται αυτές τις πληροφορίες με τους γεωργούς (δηλαδή να κατανοούν τις επιπτώσεις κόστους-οφέλους των προτεινόμενων αειφόρων πρακτικών),
Σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνονται τα εξής:
- Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με κάθε δυνατότητα υποστήριξης από τις κυβερνήσεις για βελτιωμένη περιβαλλοντική διαχείριση στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
 - Τη δυνατότητα για βελτιωμένες τιμές και πιο σταθερές πελατειακές σχέσεις που προκύπτουν από την συνεχή παραγωγή υψηλής ποιότητας και την υιοθέτηση πιο αειφόρων γεωργικών πρακτικών.
- Γ Συνεργασία με τους γεωργούς και τις ομάδες γεωργών για τη δημιουργία ευκαιριών για εξοικονόμηση χρημάτων και βελτιώσεις στην απόδοση ή στην ποιότητα και Παραδείγματα υπηρεσιών κυρίως διαθέσιμων σε ομάδες από ό,τι σε μεμονωμένους γεωργούς είναι τα εξής:
- Μαζική αγορά σπόρων, σπορόφυτων, λιπασμάτων, άλλων εισροών και συμβουλευτικής υποστήριξης.
 - Ευκαιρίες για τους μεταποιητές κατά τις οποίες θα μεταβιβάσουν πληροφορίες σε σχέση με την αλυσίδα αξίας των γεωργών με τους οποίους συνεργάζονται, π.χ. αναφορικά με πτυχές της διαχείρισης ποιότητας ή επιχειρηματικές ευκαιρίες για νέες καλλιέργειες ή προϊόντα.
 - Ευκαιρίες για τους γεωργούς κατά τις οποίες θα επωφεληθούν από τις γνώσεις των μεταποιητών για την αγορά, ώστε να αναπτύξουν νέα προϊόντα ή προϊόντα υψηλότερης αξίας.
 - Ευκαιρίες για καθοδήγηση και κατάρτιση όσον αφορά στη γεωπονική και γεωργική διαχείριση που δεν προέρχονται από τη σχέση γεωργού-μεταποιητή στην αλυσίδα (π.χ. υγεία και ασφάλεια, ορθές γεωργικές πρακτικές, ολοκληρωμένη διαχείριση επιβλαβών οργανισμών και ασθενειών, ευκαιρίες αξιοποίησης κυβερνητικών καθεστώτων στήριξης, επιχειρηματικές και λογιστικές δεξιότητες, κ.λπ.). (Βλέπε κριτήριο S11 στο **κεφάλαιο Κοινωνικά ζητήματα** για πληροφορίες σχετικά με τον συντονισμό των γεωργικών συναντήσεων).
- Δ Ανάλογα με την αλυσίδα εφοδιασμού στην οποία εμπλέκονται, οι γεωπόνοι ή οι διαχειριστές προμηθειών του πελάτη ενδέχεται να είναι σε θέση να συντονίσουν τις πληροφορίες από τους γεωργούς και τους προμηθευτές για τη δημιουργία ωφέλιμου διαλόγου με φυτοκαλλιεργητές, ερευνητικούς οργανισμούς, φορείς καινοτομίας ή/και ρυθμιστικές αρχές ή άλλους φορείς

που θα επηρεάσουν την αλυσίδα αξίας μελλοντικά.

Παραδείγματα περιπτώσεων όπου κάτι τέτοιο αποβαίνει εξαιρετικά χρήσιμο περιλαμβάνουν τα εξής:

- Όταν υπάρχουν σοβαρά προβλήματα με επιβλαβείς οργανισμούς ή ασθένειες:
 - Διατίθενται ανθεκτικές ποικιλίες; Αναπτύσσονται ποικιλίες που είναι ανθεκτικές;
 - Υπάρχουν πληροφορίες για τον κύκλο ζωής του επιβλαβούς οργανισμού που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στη μείωση της πίεσης λόγω επιβλαβών οργανισμών (π.χ. αφαίρεση των τόπων διαχείμασης, ενθάρρυνση θηρευτών ή αλλαγή του καλλιεργητικού κύκλου); Επιπλέον, αν όχι, απαιτείται έρευνα σε αυτόν τον τομέα;
 - Διατίθενται εναλλακτικά ΠΠΚ;
- Στις περιπτώσεις όπου οι γεωργοί δυσκολεύτηκαν να συμμορφωθούν με τον «Κώδικα αειφόρου γεωργίας (SAC)» της Unilever σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη περιοχή, οι προμηθευτές της Unilever ή οι υπεύθυνοι διαχείρισης εφοδιασμού θα είναι σε θέση να κατανοήσουν το μέγεθος του προβλήματος και να βοηθήσουν στην εύρεση συμβουλών, υποστήριξης ή συμπράξεων που μπορούν να συμβάλουν στην εξεύρεση λύσης,
- Πρόσβαση γεωργών σε χαμηλότοκα δάνεια,
- Κεντρικά συντονισμένες δοκιμές επιλογής ποικιλιών και
- Ποικιλίες ανθεκτικές στην ξηρασία.

F132

Αναμένεται. Ελαχιστοποίηση της υποβάθμισης ποιότητας και των απωλειών (όχι για κτηνοτροφία)

Τα συστήματα συγκομιδής πρέπει να σχεδιάζονται και να συντηρούνται για την επίτευξη προϊόντων υψηλής ποιότητας. Πρέπει να γίνεται ορθή διαχείριση της αποθήκευσης στη γεωργική εκμετάλλευση, των χρόνων μεταφοράς και της πλήρωσης των περιεκτών, προκειμένου να προλαμβάνονται τυχόν απώλειες και υποβάθμιση ποιότητας.

Τυχόν απώλεια ή ζημιά από τη συγκομιδή έως και την επεξεργασία των καλλιεργειών συμβάλλει στη σπατάλη τροφίμων και υπονομεύει τις ευρύτερες προσπάθειες για την προώθηση της εντατικοποίησης παραγωγής και της μεγαλύτερης επισιτιστικής ασφάλειας. Οι απώλειες στην ποιότητα ενδέχεται να επηρεάσουν τη σύνθεση θρεπτικών συστατικών/θερμίδων, τον βαθμό αποδοχής στην αγορά και την εδωδιμότητα μιας καλλιέργειας, ενώ οι απώλειες στην ποσότητα επιδρούν στο βάρος ή τον όγκο.¹ Εάν η καλλιέργεια απορριφθεί από τον αγοραστή, οικονομικές επιπτώσεις θα βαρύνουν την γεωργική επιχείρηση, οι οποίες θα υπονομεύσουν την επιχειρησιακή μακροζωία επιβάλλοντας οικονομικούς περιορισμούς στους γεωργούς. Ως εκ τούτου, η ποιότητα θεωρείται θεμελιώδης πτυχή της αειφορίας σε όλη την αλυσίδα γεωργικού εφοδιασμού και η υποβάθμισή της πρέπει να ελαχιστοποιηθεί.

1 http://www.actioncontrelafaim.org/sites/default/files/publications/fichiers/technical_paper_phl_.pdf

Παραδείγματα² υποβάθμισης και απώλειας ποιότητας ενδέχεται να προκύψουν κατά τη:

- Συγκομιδή και το αλώνισμα – Ζημιές στις καλλιέργειες λόγω εσφαλμένου χειρισμού ή τεχνικής
- Ξήρανση, μεταφορά και διανομή – Απώλεια της ποσότητας και της ποιότητας λόγω αλλοίωσης και μωλώπων
- Αποθήκευση – Επιθέσεις από επιβλαβείς οργανισμούς και ασθένειες, διαρροές, μόλυνση και αποξήρανση τροφίμων
- Πρωτογενής κατεργασία – Κατά τη διάρκεια του καθαρισμού, της ταξινόμησης και της συσκευασίας ενδέχεται να λάβει χώρα μόλυνση που θα μειώσει την ποιότητα του υλικού

Όλα τα καλλιεργητικά στάδια στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν την ποιότητα των υλικών. Η συγκομιδή εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την ωρίμανση των καλλιεργειών και τις καιρικές συνθήκες, όπου απώλειες ενδέχεται να ανακύψουν, εάν δεν τηρηθεί η χρονική περίοδος ωρίμανσης ή εάν δυσμενείς καιρικές συνθήκες κατά τη συγκομιδή υπονομεύσουν τις επιχειρήσεις και αυξήσουν το ποσοστό υγρασίας του συγκομιζόμενου υλικού.

Ενδέχεται να σημειωθούν απώλειες πρόψυξης, εάν απουσιάζουν εγκαταστάσεις πρόψυξης, εάν οι εγκαταστάσεις αυτές έχουν υποστεί βλάβη ή εάν η λειτουργία τους δεν διεξάγεται ορθά. Στη συνέχεια, κατά τη μεταφορά, η έλλειψη ψύξης, οι κακές οδικές υποδομές και τα ανεπαρκή συστήματα μεταφοράς ενδέχεται να επηρεάσουν την ποιότητα και την ποσότητα των καλλιεργειών. Τέλος, κατά τη διάρκεια της αποθήκευσης, απαιτούνται κατάλληλες εγκαταστάσεις, υγιεινή και παρακολούθηση, προκειμένου οι καλλιέργειες να αποθηκευτούν επιτυχώς για διάφορα χρονικά διαστήματα.

Οι ποιοτικές απώλειες μπορούν επομένως να ελαχιστοποιηθούν με τους εξής τρόπους:

- Διασφαλίζοντας ότι παρέχονται τα κατάλληλα εργαλεία και εξοπλισμός μαζί με την κατάλληλη κατάρτιση στους εργαζομένους κατά τη συγκομιδή των καλλιεργειών. Πρέπει να επιλέγεται μηχανοκίνητος εξοπλισμός για την αποφυγή τραυματισμών στις καλλιέργειες, όπως εκδορές, διάτρηση και μώλωπες. Η συγκομιδή πρέπει να διεξάγεται ιδανικά τις πιο ψυχρές ώρες της ημέρας. Αποφεύγοντας τη ζημία στις ρίζες, τους βολβούς και το φλοιό κατά τη διάρκεια του σκαψίματος, της συγκομιδής και της διαχείρισης των καλλιεργειών, καθώς έτσι παρέχεται σημαντική προστασία από βακτήρια και μύκητες.
- Συσκευάζοντας τα υλικά έτσι, ώστε να μην υπερπληρώνονται οι σάκοι και στοιβάζοντας τα προσεκτικά, προκειμένου να αποφευχθούν οι μώλωπες στις καλλιέργειες.
- Οι περιέκτες πρέπει να αερίζονται για τον περιορισμό της υποβάθμισης και των απωλειών θερμότητας
- Μεταφέροντας το υλικό σε οχήματα με επαρκή ανανέωση του αέρα για τον περιορισμό της συσσώρευσης θερμότητας και τοποθετώντας το σε τελάρα, σάκους, δοχεία ή καλάθια που επιτρέπουν την κυκλοφορία του αέρα

2 http://www.actioncontrelafaim.org/sites/default/files/publications/fichiers/technical_paper_phl_.pdf

F133

Υποχρεωτικό. Ελαχιστοποίηση μόλυνσης

Οι γεωργοί πρέπει να κατανοήσουν και να εφαρμόσουν τις ενότητες των Απαιτήσεων ποιότητας προμηθευτή (π.χ. χρονικό διάστημα μη ψεκασμού στο πλαίσιο του σχεδίου HACCP) που απαιτούν δράση στη γεωργική εκμετάλλευση. Έτσι εξασφαλίζεται η χρήση κατάλληλων ζωικών φυλών και καλλιεργητικών ποικιλιών, καθώς και η τήρηση των προδιαγραφόμενων ορίων μόλυνσης λόγω καταλοίπων φυτοφαρμάκων, βαρέων μετάλλων, θρεπτικών ουσιών, ξένων ουσιών, πετρώων, ζωικών συστατικών στοιχείων, περιττωμάτων ή βακτηρίων.

Διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας και της ασφάλειας τροφίμων

Σύμφωνα με τις συμβάσεις και τις προδιαγραφές της Unilever, οι προμηθευτές της Unilever οφείλουν να παραδίδουν προϊόντα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν με ασφάλεια για τον επιδιωκόμενο σκοπό και έχουν τη συμφωνηθείσα ποιότητα. Ως εκ τούτου, οι γεωργοί επιβάλλεται να παραδίδουν στον προμηθευτή της Unilever πρώτες ύλες που πληρούν αυτές τις προδιαγραφές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό θα σημαίνει ότι τα σημεία ελέγχου HACCP του προμηθευτή θα επεκτείνονται και στις πρακτικές που εφαρμόζονται στο αγρόκτημα. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται η ελαχιστοποίηση του ψεκαστικού νέφους στις καλλιέργειες από παρακείμενες γεωργικές εκτάσεις (όχι απαραίτητα στην ίδια γεωργική εκμετάλλευση), έλεγχοι της ποιότητας του νερού άρδευσης (δείτε επίσης **κεφάλαιο «Διαχείριση ύδατος»**) και η βελτίωση της υγιεινής μεταξύ του εργατικού δυναμικού (δείτε επίσης το **κεφάλαιο Κοινωνικά ζητήματα**).

Μία από τις ανησυχίες των πελατών/καταναλωτών είναι συχνά η συνέπεια στην ποιότητα των προϊόντων. Η επίτευξη συνέπειας μπορεί να αποβεί δύσκολη καθ' όλη τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου. Η ποιότητα των γεωργικών πρώτων υλών ξεκινά στο αγρόκτημα, κι όχι μόνο στο εργοστάσιο, και η ποιότητα μπορεί να καθεί σε οποιοδήποτε σημείο ολοκλήρωσης της αλυσίδας αξίας μεταξύ αγροκτήματος και εργοστασίου. Οι αστοχίες στην ασφάλεια ή στην ποιότητα προϊόντων αυξάνουν το Συνολικό κόστος ιδιοκτησίας (TCO) του προϊόντος μας.

Η βελτίωση της συνέπειας μπορεί να επιτευχθεί μέσω:

- Κοινής στρατηγικής ανάμεσα στους μεταποιητές και στους γεωργούς για τη θέσπιση σαφών προτύπων προϊόντων,
- Συνεργασίας με τους αγοραστές της Unilever για την κατανόηση των κρίσιμων συνιστωσών ποιότητας που πρέπει να επιτευχθούν βάσει των προδιαγραφών και
- Ανάπτυξης αξιόπιστων και συνεπών μεθόδων συγκριτικής αξιολόγησης.

S40

Αναμένεται. Ελαχιστοποίηση μόλυνσης

Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή των γεωργών σας στη διαδικασία εκτίμησης κινδύνων βάσει HACCP για τις πρώτες ύλες που εισέρχονται στο εργοστάσιό σας. Εξετάστε ποιους κινδύνους προκύπτουν σε επίπεδο γεωργού ή αγροκτήματος πρέπει να διαθέτουν σημείο ελέγχου στο εργοστάσιό σας. Παρέχετε στους γεωργούς μια λίστα ΠΠΚ που επιτρέπεται/ απαγορεύεται να χρησιμοποιούν, τα οποία θα έχουν επιλεγεί βάσει της νομιμότητας, των απαιτήσεων της αγοράς ως προς τα κατάλοιπα και την αειφορία (ή την έλλειψη αυτών) (ειδικότητα, αποτελεσματικότητα, τοξικότητα και οικοτοξικότητα).

Οι προμηθευτές της Unilever πρέπει να έχουν ένα σχέδιο Ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP) για τις γεωργικές πρώτες ύλες (για τα ιδιόκτητα εργοστάσια της Unilever, το σχέδιο πρέπει να συμμορφώνεται με συγκεκριμένα πρότυπα).

Οι προμηθευτές πρέπει να επικοινωνήσουν απευθείας με την Unilever για την παραλαβή του εγγράφου «Unilever General Requirements, Third Parties, Contract Manufacturers and Suppliers supplying to Unilever Foods, July 2004. Guideline for the Implementation of HACCP in Unilever» (Γενικές απαιτήσεις της Unilever, τρίτα μέρη, συμβατικοί κατασκευαστές και προμηθευτές που προμηθεύουν την Unilever Foods, Ιούλιος 2004. Οδηγός για εφαρμογή του HACCP στην Unilever) (εσωτερικό έγγραφο μόνο για την Unilever).

Για πιο απομακρυσμένους και δευτερεύοντες προμηθευτές, για τους οποίους το HACCP ενδείκνυται, αλλά δεν είναι υποχρεωτικό, εξαιρετική καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή του HACCP παρέχει το έγγραφο «Code Food Hygiene: Basic Texts» (Κώδικας περί υγιεινής τροφίμων: Βασικά κείμενα), καθώς και το έγγραφο «Food Quality and Safety Systems - A Training Manual on Food Hygiene and the Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System» (Συστήματα ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων - Εγχειρίδιο κατάρτισης για την υγιεινή των τροφίμων και του συστήματος ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου HACCP)³.

Η εφαρμογή του HACCP στη γεωργία περιγράφεται επίσης στο έγγραφο «HACCP in Agriculture & Horticulture Guideline No. 10» (2nd ed.) 2000 and supplement 4, 2003. (Κατευθυντήρια γραμμή Νο. 10 του HACCP περί Γεωργίας και Φυτοκομίας (2^η έκδ.) 2000 και συμπλήρωμα 4, 2003). Campden & Chorleywood Food Research Association.

Ανακύπτουν πολλά θέματα μόλυνσης, ποιότητας και κινδύνων (π.χ. μόλυνση από ΠΠΚ, πέτρες, έντομα, εντερικά βακτήρια) κατά την παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Η προσέγγιση HACCP δεν θα πρέπει συνεπώς να περιορίζεται στην κατάσταση του εργοστασίου, αλλά θα πρέπει να επεκτείνεται στο αγρόκτημα και στις γεωργικές εργασίες. Κάθε μελέτη HACCP για την επεξεργασία τροφίμων πρέπει να καλύπτει τις εισερχόμενες πρώτες ύλες (και κατ' επέκταση τη γεωργική παραγωγή), προκειμένου να προσδιοριστούν πλήρως τα Κρίσιμα σημεία ελέγχου. Οι γεωργοί πρέπει να κατανοήσουν την ευθύνη τους. Το HACCP συνδέεται με τη διασφάλιση ποιότητας (QA) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό ευκαιριών βελτιστοποίησης κόστους μέσω συνεργασίας με τους προμηθευτές χρησιμοποιώντας την έννοια Συνολικού κόστους ιδιοκτησίας (TCO). Το TCO αποτελεί μια εκτίμηση του κόστους κύκλου ζωής που συνεπάγεται η ιδιοκτησία ενός προϊόντος ή περιουσιακού στοιχείου και ως εκ τούτου περιλαμβάνει την τιμή αγοράς, ενδεχόμενες πρόσθετες δαπάνες που σχετίζονται με ανεπαρκή απόδοση, καθώς και τυχόν πρόσθετες απαιτήσεις εκπαίδευσης ή συντήρησης (για παράδειγμα, αυξημένο κόστος χειρισμού προϊόντος που δεν πληροί

τις προδιαγραφές, προσβολή φήμης, κόστος επανασυσκευασίας ή επανακαθαρισμού που σχετίζεται με ανάκληση προϊόντος).

Η εξέταση των αποτελεσμάτων TCO συνεπάγεται

- την αποφυγή κρυφού κόστους,
- σαφέστερες προδιαγραφές και
- διεξαγωγή ολιστικής κοστολόγησης κατά μήκος της αλυσίδας αξίας από την αγορά πρώτων υλών έως την αγορά των καταναλωτών, η οποία διευκολύνει την εξάλειψη επιπρόσθετου/ κρυφού κόστους που συνδέεται με τη φήμη (μπούκοτάζ προϊόντων) ή την ποιότητα (καταγγελίες από καταναλωτές).

Τα συστήματα HACCP, QA, TCO δεν περιλαμβάνουν δύσκολες, περίπλοκες ή γραφειοκρατικές διαδικασίες, εκτός κι εάν κάποιος οργανισμός αποφασίσει κάτι τέτοιο. Αυτό που απαιτείται είναι η εκ βάθρων κατανόηση της αλυσίδας αξίας σε κάθε βήμα της γεωργικής παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των παραγόντων που προκαλούν ανησυχία στους πελάτες (εσωτερικούς και εξωτερικούς), τους καταναλωτές και τους βασικούς διαμορφωτές κοινής γνώμης.

HACCP και γεωργία

Τα στάδια σε μια μελέτη HACCP που επεκτείνονται στη γεωργική παραγωγή είναι τα εξής:

1 Σχεδιασμός

- 1 Ορισμός όρων αναφοράς
- 2 Επιλογή ομάδας HACCP (ενδέχεται να μην απαιτείται ομάδα σε περίπτωση μικρών επιχειρήσεων)
- 3 Περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του προϊόντος
- 4 Εκπόνηση διαγράμματος ροής για τον τρόπο καλλιέργειας της πρώτης ύλης, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής σπόρων/ μεταμόσχευσης/κλώνων, από τη συγκομιδή έως και την παράδοση σε εργοστάσιο της Unilever.

2 Εφαρμογή

- 1 Απαρίθμηση όλων των κινδύνων που σχετίζονται με κάθε βήμα της διαδικασίας, διεξαγωγή ανάλυσης κινδύνων και διερεύνηση μέτρων για τον έλεγχο του εξακριβωμένου κινδύνου (Αρχή 1 του HACCP)
- 2 Καθορισμός κρίσιμων σημείων ελέγχου (Αρχή 2 του HACCP)
- 3 Θέσπιση κρίσιμων ορίων για κάθε κρίσιμο σημείο ελέγχου (Αρχή 3 του HACCP)
- 4 Θέσπιση συστήματος παρακολούθησης για κάθε κρίσιμο σημείο ελέγχου (Αρχή 4 του HACCP)
- 5 Κατάρτιση σχεδίου διορθωτικών μέτρων (Αρχή 5 του HACCP)
- 6 Θέσπιση αρχών επαλήθευσης (Αρχή 6 του HACCP)
- 7 Κατάρτιση τεκμηρίωσης και τήρηση αρχείου (Αρχή 7 του HACCP)
- 8 Αναθεώρηση σχεδίου HACCP

S41

Αναμένεται. Ιχνηλασιμότητα

Οι προμηθευτές πρέπει να έχουν θεσπίσει ένα σύστημα που θα καταστήσει δυνατή την ιχνηλασιμότητα έως το αγρόκτημα ή τη γεωργική εκμετάλλευση προέλευσης.

3 <http://www.fao.org/docrep/W8088E/W8088E00.htm>

Οι επιλογές για τη διασφάλιση της ικνηλασιμότητας διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με την πρώτη ύλη, την εφοδιαστική αλυσίδα και τα γεωργικά συστήματα που χρησιμοποιούνται. Ως απόλυτο ελάχιστο, απαιτείται από τους προμηθευτές της Unilever να μπορούν να αναγνωρίζουν τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις ή την έκταση όπου παρήχθησαν οι πρώτες ύλες, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος μιας εφοδιαστικής αλυσίδας που θα προέρχεται από παρανόμως κατεχόμενα εδάφη. Αυτό είναι σημαντικό, καθώς τέτοιες περιπτώσεις ενδέχεται να σχετίζονται με δουλεία ή αποψίλωση δασών (ή άλλες απαράδεκτες πρακτικές). Επιπλέον, επιτρέπει τον εντοπισμό της προέλευσης των προβλημάτων εφοδιαστικής αλυσίδας (όπως απροσδόκητη μόλυνση), ελαχιστοποιώντας έτσι το μέγεθος του προβλήματος τόσο για την Unilever όσο και για τον προμηθευτή.

Οι επιλογές περιλαμβάνουν τα εξής:

- Συστήματα που βασίζονται σε έντυπα ή ηλεκτρονικά συστήματα που θα καταγράφουν τους χρόνους εισόδου και εξόδου υλικών, τα οποία θα μπορούν να συνδεθούν με τα προϊόντα που παράγονται εντός οποιασδήποτε συγκεκριμένης χρονικής περιόδου (ώρες, ημέρες ή ακόμη και ετήσιο κύκλο για άγριο συγκομιζόμενο υλικό ή για υλικά που μπορούν να αποθηκευτούν για μεγάλο χρονικό διάστημα στη γεωργική εκμετάλλευση),
- Συστήματα που βασίζονται σε γραμμωτό κώδικα,
- Συστήματα RFID/μικροτσιπ/ηλεκτρονική σήμανση σε διαφορετικές παρτίδες πρώτων υλών που προφανώς έχουν αφαιρεθεί από, ή μπορεί να αφαιρεθούν από, το προϊόν),
- Ικνυθέτες DNA και
- Διάφοροι άλλοι τρόποι ηλεκτρονικής αποθήκευσης και διαβίβασης δεδομένων ικνηλασιμότητας και τεχνολογιών μεταφοράς δεδομένων.

Σημειώστε ότι, για τα συστήματα εκτροφής ζώων, είναι επίσης σημαντικό οι γεωργοί να κατανοήσουν τις επιπτώσεις που σχετίζονται με την προέλευση των ζωοτροφών και ιδίως:

- Εάν περιέχουν συστατικά ζωικής προέλευσης,
- Εάν περιέχουν γενετικές τροποποιημένα (ΓΤ) συστατικά,
- Η διασφάλιση ότι έχουν τηρηθεί οι «χρόνοι αναμονής» μετά την εφαρμογή των προϊόντων προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ) στις ζωοτροφές.

S42	Αναμένεται. Επιλογή ποικιλίας και φυλής
Εάν προτιμούνται ή απαιτούνται ποικιλίες/φυλές υψηλής ποιότητας ή/και υψηλής απόδοσης για τα προϊόντα της Unilever, ή εάν οι ποικιλίες/φυλές διαφέρουν ως προς την αντοχή στους επιβλαβείς οργανισμούς, τις ασθένειες ή την ξηρασία, τότε οι προμηθευτές πρέπει να ελέγχουν τακτικά τις ποικιλίες ή να ενημερώνονται, προκειμένου να συστήνουν, να προσδιορίζουν ή να προμηθεύονται τα κατάλληλα υλικά.	

Εδώ ενδέχεται να ανακύψουν διενέξεις, επειδή η Unilever, οι μεταποιητές και οι γεωργοί έχουν διαφορετικές απαιτήσεις και προτεραιότητες για τις καλλιέργειες και τα κτηνοτροφικά συστήματά τους. Πρέπει να στοχεύουμε στην επίτευξη ενός εύλογου αποτελέσματος για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, και αυτό μερικές φορές συνεπάγεται συμβιβασμούς.

Καταρχάς αποτελεί ευθύνη της Unilever ο κατά το δυνατόν ακριβέστερος καθορισμός (σύμφωνα με τις προδιαγραφές μας) του προϊόντος που χρειαζόμαστε, χωρίς την επιβολή μη ρεαλιστικών ή μη βιώσιμων απαιτήσεων στους προμηθευτές μας. Οι προδιαγραφές μας ενδέχεται να είναι «ξεπερασμένες» σε σχέση με (για παράδειγμα) την καλλιεργητική ποικιλία που έχει καθοριστεί ή ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά και σίγουρα ΔΕΝ θέλουμε οι προμηθευτές και οι γεωργοί μας να αναγκάζονται να καλλιεργούν παλαιότερες, ευπαθείς ποικιλίες χαμηλής απόδοσης, εάν υπάρχουν βελτιωμένες, σύγχρονες ποικιλίες που παράγουν την απαιτούμενη ποιότητα. Ωστόσο, τα άτομα που συγγράφουν τις προδιαγραφές ή τις χρησιμοποιούν για την αγορά πρώτων υλών μάλλον δεν είναι ενημερωμένα για τις διαθέσιμες ποικιλίες, σε διαφορετικές εποχές και διαφορετικά μέρη του κόσμου. Πρόκειται για έναν τομέα όπου ο τακτικός διάλογος μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών σε όλη την αλυσίδα αξίας μπορεί να βοηθήσει στον καθορισμό του βέλτιστου αποτελέσματος για το σύνολο των οργανισμών και των ενδιαφερόμενων μερών.

Οι προμηθευτές επίσης ίσως είναι σε θέση να μειώσουν τον κίνδυνο των επιθέσεων από επιβλαβείς οργανισμούς και ασθένειες σε αγροκτήματα συστήνοντας μια σειρά καλλιεργητικών ποικιλιών (με ποικιλίες που θα προέρχονται από μια κατά το εφικτό ευρύτερη γενετική βάση), προκειμένου να αποφευχθούν οι γενετικά ομοιόμορφες καλλιέργειες σε μεγάλες εκτάσεις.

S43	Θεμελιώδες. Κίνητρα για υψηλή ποιότητα
Εάν η ποιότητα της πρώτης ύλης συνιστά σημαντική διαφορά για την κερδοφορία, οι προμηθευτές της Unilever θα πρέπει να παρέχουν κίνητρα για τους γεωργούς, ώστε να παραδίδουν προϊόντα υψηλής ποιότητας στις μονάδες επεξεργασίας.	

Η ενθάρρυνση ανεπιθύμητων πρακτικών ως προς τους όρους πληρωμής ή τις προθεσμίες παράδοσης δεν συμφέρει κανέναν. Παραδείγματα ανεπιθύμητων πρακτικών είναι τα εξής:

- Πληρωμή κατά βάρος για αρδευόμενα λαχανικά, όπου ενδιαφέρει η περιεκτικότητα σε ξηρά ύλη, ενώ «το πότισμα της τελευταίας στιγμής» μονάχα προσθέτει κόστος και κατανάλωση ενέργειας κατά το στάδιο της επεξεργασίας ή
- Συλλογή καλλιεργειών μόνο σε αραιά χρονικά διαστήματα, όπου η ποιότητα υποβαθμίζεται γρήγορα μετά τη συγκομιδή

F134	Αναμένεται. Φάρμακα και κτηνιατρικά φάρμακα
Τα φάρμακα και τα κτηνιατρικά φάρμακα πρέπει να αποθηκεύονται σύμφωνα με τις οδηγίες και τις συστάσεις του κατασκευαστή. Στο πλαίσιο αυτό ενδέχεται να απαιτείται η αποθήκευση ορισμένων φαρμάκων και εμβολίων σε εγκαταστάσεις ψύξης.	

Δύο σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον προγραμματισμό της αποθήκευσης φαρμάκων είναι οι εξής: οι κίνδυνοι υγείας και ασφάλειας που σχετίζονται με την αποθήκευση παρτίδων και οι ειδικές απαιτήσεις για τη διάθεση προϊόντων που έχουν υπερβεί τη διάρκεια ζωής τους.

Ο ιστότοπος για μικροκαλλιεργητές «Smallholder Series»⁴ παρέχει μια λίστα ελέγχου 9 σημείων για την προώθηση της ασφάλειας και την εκπλήρωση των νομικών απαιτήσεων:

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΛΙΣΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ
1. Διατηρείτε τα φάρμακα σε καθορισμένη και ασφαλή μονάδα αποθήκευσης που εμποδίζει την πρόσβαση σε μη εξουσιοδοτημένα άτομα και ζώα.
2. Διαχωρίζετε τα φάρμακα από τον σχετικό εξοπλισμό, όπως βελόνες, σύριγγες και δοσομετρητές.
3. Τηρείτε τις οδηγίες στην ετικέτα του προϊόντος ή τις οδηγίες των ειδικευμένων επαγγελματιών. Σε περίπτωση που απαιτείται ψύξη, μην αποθηκεύετε μαζί με τρόφιμα ή ποτά και διασφαλίστε ότι δεν επιτρέπεται η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση.
4. Για την αποθήκευση μικρών ποσοτήτων μπορεί να χρησιμοποιείται περιέκτης, ενώ για την αποθήκευση μεγαλύτερων ποσοτήτων θα πρέπει να χρησιμοποιείται μια καθορισμένη περιοχή ή δωμάτιο.
5. Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης πρέπει να είναι στιβαρές για να αντέχουν σε τυχόν ζημιές και πρέπει να είναι πυρίμαχες για τουλάχιστον 30 λεπτά, όπου αυτό είναι εφικτό.
6. Πρέπει να παρέχεται διάταξη συλλογής τυχόν διαρροών ανάλογη της χωρητικότητας των αποθηκευμένων προϊόντων.
7. Οι προειδοποιητικές σημάνσεις και οι πληροφορίες πρέπει να τοποθετούνται σε ευδιάκριτη θέση γύρω από τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης, όπως η πρότυπη προειδοποιητική σήμανση κινδύνου (ένα μαύρο θαυμαστικό).
8. Κατά προτίμηση, ο αποθηκευτικός χώρος δεν πρέπει να βρίσκεται σε δωμάτιο προσωπικού, γραφείο ή αποθηκευτικό χώρο ζωοτροφών, ούτε σε οικιακούς χώρους ή αποθήκες τροφίμων.
9. Ο αποθηκευτικός χώρος πρέπει να παραμένει κλειδωμένος, εκτός από την περίπτωση όπου απαιτείται πρόσβαση στα φάρμακα.

Μετά τη χρήση του εξοπλισμού εφαρμογής, τα αναλώσιμα, όπως βελόνες και σύριγγες, πρέπει να απορρίπτονται σύμφωνα με τις νομικές απαιτήσεις της χώρας. Αυτό συνεπάγεται συνήθως τη χρήση ειδικού, καθορισμένου περιέκτη που θα προορίζεται για την κατάλληλη απόρριψη των αναλωσίμων οπότε αυτό χρειάζεται.

F135	Αναμένεται. Αποφυγή απάτης αγοράζοντας υλικά μόνο στους αρχικούς περιέκτες τους
Η αγορά των ΠΠΚ, των φαρμάκων και των κτηνιατρικών προϊόντων πρέπει να πραγματοποιείται μόνο από εγκεκριμένους ή αναγνωρισμένους στον κλάδο τους προμηθευτές που διαθέτουν κατάλληλες εγκαταστάσεις αποθήκευσης και παράδοσης. Πρέπει να τηρούνται μητρώα που καταδεικνύουν τη θέση και τα στοιχεία επικοινωνίας του προμηθευτή. Τα ΠΠΚ, τα φάρμακα και τα κτηνιατρικά προϊόντα πρέπει να αγοράζονται στους αρχικούς περιέκτες ή συσκευασίες των κατασκευαστών (οι σφραγίδες των οποίων δεν θα έχουν παραβιαστεί) με την αρχική ετικέτα, ενώ όλα τα στοιχεία της ετικέτας πρέπει να είναι ευανάγνωστα.	

Ανά τον κόσμο πωλούνται πλαστά και μολυσμένα φάρμακα και αγροχημικά προϊόντα, και αυτό συνιστά ιδιαίτερο πρόβλημα σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες. Τέτοιου είδους εισροές όχι μόνο συνιστούν σπατάλη χρημάτων και αποβαίνουν αναποτελεσματικές, αλλά ενδέχεται στην πραγματικότητα να προκαλέσουν βλάβη.

Προκειμένου να μειωθούν αυτοί οι κίνδυνοι, όλα τα αγροχημικά προϊόντα και τα φάρμακα πρέπει να αγοράζονται στους αρχικούς περιέκτες και συσκευασίες των κατασκευαστών (όπου δεν θα έχει σημειωθεί διαρροή και οι σφραγίδες δεν θα έχουν παραβιαστεί) με την αρχική ετικέτα σε μια σχετική γλώσσα, ενώ όλα τα στοιχεία της ετικέτας θα πρέπει να είναι ευανάγνωστα. Έτσι όχι μόνο μειώνεται ο κίνδυνος χρήσης πλαστών, μολυσμένων ή κλεμμένων αγροχημικών, αλλά διασφαλίζεται η διατήρηση των πληροφοριών κινδύνου στην ετικέτα.

Τα αγροχημικά προϊόντα πρέπει να αγοράζονται ή να προμηθεύονται μόνο από εθνικά εγκεκριμένους ή αναγνωρισμένους προμηθευτές, οι οποίοι προμηθεύουν προϊόντα με δραστικές ουσίες γνωστής ποιότητας ή με γνωστό διατροφικό περιεχόμενο σε ιδιόκτητους περιέκτες, σε κατάλληλες εγκαταστάσεις αποθήκευσης και παράδοσης. Ο γεωργός πρέπει να τηρεί αρχείο με τα στοιχεία των προμηθευτών αγροχημικών που χρησιμοποιεί, και συγκεκριμένα την τοποθεσία της επιχείρησης και της αγροχημικής αποθήκης, καθώς και τα ενημερωμένα στοιχεία επικοινωνίας.

Η αγορά και η πώληση αγροχημικών από εσάς τους ίδιους ενδέχεται να συνιστά αδίκημα. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, η πώληση του λιπάσματος νιτρικού αμμωνίου πρέπει να διεξάγεται από προμηθευτή με πιστοποιητικό αντιστοιχικότητας λόγω του κινδύνου πρόκλησης εκρήξεων.

F136	Αναμένεται. Ασφάλεια και θρεπτική αξία ζωοτροφών (μόνο στην κτηνοτροφία)
Η αγορά των ΠΠΚ, των φαρμάκων και των κτηνιατρικών προϊόντων πρέπει να πραγματοποιείται μόνο από εγκεκριμένους ή αναγνωρισμένους στον κλάδο τους προμηθευτές που διαθέτουν κατάλληλες εγκαταστάσεις αποθήκευσης και παράδοσης. Πρέπει να τηρούνται μητρώα που καταδεικνύουν τη θέση και τα στοιχεία επικοινωνίας του προμηθευτή. Τα ΠΠΚ, τα φάρμακα και τα κτηνιατρικά προϊόντα πρέπει να αγοράζονται στους αρχικούς περιέκτες ή συσκευασίες των κατασκευαστών (οι σφραγίδες των οποίων δεν θα έχουν παραβιαστεί) με την αρχική ετικέτα, ενώ όλα τα στοιχεία της ετικέτας πρέπει να είναι ευανάγνωστα.	

Διασφάλιση ποιότητας ζωοτροφών

Οι ζωοτροφές κακής ποιότητας είναι απίθανο να παρέχουν καλή ή αξιόπιστη διατροφή για τα ζώα. Ένας τρόπος με τον οποίο μπορείτε να διασφαλίσετε ζωοτροφές καλής ποιότητας είναι η αγορά τους από αξιόπιστο προμηθευτή. Σε πολλές χώρες, όπως αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτό ρυθμίζεται δια νόμου. Στην Ευρώπη, όλοι οι προμηθευτές ζωοτροφών πρέπει να έχουν καταχωριστεί ή εγκριθεί, ενώ έχουν θεσπίσει διαδικασίες ικνλασιμότητας.

⁴ http://www.smallholderseries.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=599:storing-veterinary-medicines-safely-on-the-farm-hse&catid=22&Itemid=141

Οι ζωοτροφές που έχουν μολυνθεί με αφλατοξίνες και διοξίνες δεν πρέπει να χορηγούνται στα ζώα

Οι αφλατοξίνες και οι διοξίνες στις ζωοτροφές ενδέχεται να προκαλέσουν σοβαρά προβλήματα, καθώς οι αφλατοξίνες μπορεί να προσβάλουν το τελικό προϊόν. Σε έναν ιδανικό κόσμο, όλες οι ζωοτροφές θα πρέπει να ελέγχονται για αφλατοξίνες και διοξίνες πριν από τη χρήση, αλλά κατ' ελάχιστο, οι έλεγχοι για αυτές τις επικίνδυνες ουσίες θα πρέπει να διεξάγονται βάσει της αξιολόγησης κινδύνου των συστατικών στις ζωοτροφές που ενέχουν υψηλό κίνδυνο μόλυνσης. Για παράδειγμα, οι αφλατοξίνες πρέπει να ελέγχονται εκεί όπου οι πρώτες ύλες προέρχονται από τροπικές περιοχές, ενώ οι διοξίνες πρέπει να ελέγχονται εκεί όπου η παραγωγή πρώτων υλών βρίσκεται κοντά σε τοποθεσίες αποτέφρωσης (να σημειωθεί ότι η μόλυνση από διοξίνη μπορεί επίσης να σημαίνει ότι σε ορισμένα μέρη του κόσμου δεν είναι δυνατή η βόσκηση ή η συγκομιδή). Εάν δεν είναι δυνατό ο έλεγχος των ζωοτροφών, τα επίπεδα αφλατοξίνης και διοξίνης στο κρέας και στο γάλα πρέπει να ελεγχθούν προτού η Unilever προβεί σε αγορά.

F137	Αναμένεται. Καυσόξυλα, παλέτες και κιβώτια
Χρήση καυσόξυλων, ξύλινων κιβωτίων και παλετών από αειφόρα πηγή.	

Είναι σαφές ότι ένα μεγάλο ποσοστό αποψίλωσης – και ιδίως παράνομης αποψίλωσης – διέπει αλυσίδες αξίας που τροφοδοτούν την αγορά με καυσόξυλα και άλλα παράγωγα ξυλείας.

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οι μονάδες μεταποίησης που χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες προϊόντων ξυλείας, για παράδειγμα ως καύσιμα ή παλέτες, οφείλουν να αποδείξουν ότι έχουν καταβάλλει προσπάθειες για να εξασφαλίσουν ότι οι προμήθειές τους προέρχονται από νόμιμες, και κατά προτίμηση, αειφόρες πηγές. Παραδείγματα αναμενόμενων τύπων διασφάλισης είναι τα εξής:

- **Είδος ξυλείας.** Εάν τα καυσόξυλα προέρχονται από είδη ευκαλύπτου, δεν είναι δυνατή η υλοτόμησή τους από ενδημικό δάσος (εκτός, προφανώς, από δάσος της Αυστραλασίας). Οι αποστολές ξυλείας που παρήχθη από καουτσουκόδεντρα μπορεί να θεωρηθεί ότι προέρχεται από συστήματα παραγωγής καουτσούκ, όταν γίνεται αντικατάσταση δέντρων μεγάλης ηλικίας,
- **Τεκμηρίωση.** Η ξυλεία που αγοράστηκε από ενδημικά είδη δέντρων θα πρέπει να συνοδεύεται από πιστοποιητικό προέλευσης που θα έχει εκδοθεί από τη Δασική υπηρεσία ή άλλη αξιόπιστη πηγή, το οποίο θα καταδεικνύει ότι η ξυλεία έχει παραχθεί και υλοτομηθεί νόμιμα. [Σε γενικές γραμμές, μεγάλες ποσότητες ξυλείας από ενδημικά δέντρα διατίθενται νόμιμα μόνο ως αποτέλεσμα εξόρυξης, κατασκευής φραγμάτων ή άλλων έργων πολιτικού μηχανικού.],
- **Πιστοποίηση.** Ξυλεία πιστοποιημένη κατά FSC (Συμβούλιο δασικής διαχείρισης – ΣΔΔ) ή PEFC (Πρόγραμμα για την υποστήριξη της δασικής πιστοποίησης – ΠΥΔΠ) (ή μερικές φορές άλλο τοπικό σύστημα πιστοποίησης),
- **Παραγωγή στο ίδιο το αγρόκτημα.** Εάν η ξυλεία παράγεται στο αγρόκτημα, το σύστημα παραγωγής θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η συνολική δασική κάλυψη δεν μειώνεται από δασικές εργασίες μακροπρόθεσμα και

- **Παράγεται τοπικά** (και ελέγχεται). Ο γεωργός (ή ο προμηθευτής της Unilever που ενεργεί για λογαριασμό των γεωργών) θα πρέπει να είναι σε θέση να επαληθεύσει ότι η ξυλεία παράχθηκε με αειφόρο τρόπο και να ενθαρρύνει τις αειφόρους δασοκομικές δραστηριότητες στην περιοχή.

F138	Αναμένεται. Φυτοκομική χρήση τύρφης
Εάν είναι αναπόφευκτη η χρήση της τύρφης, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για την ελαχιστοποίηση της χρήσης της ως φυτοκομικό υπόστρωμα (π.χ. για σπορόφυτα τομάτας), μειώνοντας τον όγκο του χώματος που απαιτείται ή αναμειγνύοντας τύρφη με άλλα υποστρώματα. Εάν χρησιμοποιείται τύρφη, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες τεκμηρίωσης της προέλευσής της και διασφάλισης ότι η εξόρυξη της τύρφης ήταν νόμιμη και δεν συνεπάγεται την καταστροφή οικοσυστημάτων με υψηλή αξία διατήρησης.	

Η τύρφη αποτελεί το κυρίαρχο καλλιεργητικό μέσο φυτοκομίας σε πολλά μέρη του κόσμου. Ωστόσο, η χρήση της αποτελεί σημαντική απειλή για πολλά οικοσυστήματα που βασίζονται στην τύρφη καθώς και για συναφή σπάνια είδη, ενώ η χρήση της στην φυτοκομία (η οποία αναπόφευκτα συνεπάγεται την αποστράγγιση ελών και την οξείδωση μεγάλων όγκων οργανικής ύλης) οδηγεί επίσης σε εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Ορισμένες καλλιέργειες της Unilever προέρχονται από σπορόφυτα που παράγονται σε μεγάλες ποσότητες από φυτοκομικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες τύρφης. Ζητάμε από τους γεωργούς – ή τους προμηθευτές της Unilever που ενεργούν για λογαριασμό τους – να συμμετέχουν ενεργά στη μείωση της χρήσης τύρφης ως φυτοκομικού υποστρώματος. Αυτό δεν θα είναι εύκολο, καθώς πολλοί επαγγελματίες υποστηρίζουν ότι δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί υπόστρωμα που να αποδίδει τόσο καλά όσο την τύρφη.

Ένα σημαντικό μέρος του προβλήματος οφείλεται αναμφίβολα στο γεγονός ότι η τύρφη αποτελεί φθινό και αξιόπιστο καλλιεργητικό μέσο και ότι τα διαθέσιμα υποκατάστατα της τύρφης συχνά φημίζονται για την κακή ποιότητά τους, καθώς έχει χρησιμοποιηθεί μια ευρεία ποικιλία πρώτων υλών για τη δημιουργία της κομπόστας που χρησιμοποιείται ως υποκατάστατο τύρφης. Ως εκ τούτου, πρόδος θα σημειωθεί, εάν μειωθεί η συνολική ποσότητα των υποστρωμάτων τύρφης με τους ακόλουθους τρόπους:

- μείωση της «μπάλας χώματος» που χρησιμοποιείται για κάθε σπορόφυτο ή
- ανάμειξη άλλων μέσων μαζί με την τύρφη.

Εάν χρησιμοποιείται τύρφη, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες τεκμηρίωσης της προέλευσής της και διασφάλισης ότι η εξόρυξη της τύρφης ήταν νόμιμη και δεν συνεπάγεται την καταστροφή οικοσυστημάτων με υψηλή αξία διατήρησης.

Επίσης αναπτύσσονται συστήματα πιστοποίησης και διασφάλισης για την τύρφη και τα υποκατάστατά της (π.χ. ίνες κοκοφοίνικα). Ενθαρρύνουμε τη χρήση πιστοποιημένης τύρφης στο πλαίσιο του προγράμματος βελτίωσης που πρέπει να αναπτύξουν οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τύρφη.

F139	Αναμένεται. Ζωοτροφές (μόνο κτηνοτροφία)
Τα αγροκτήματα που χρησιμοποιούν ζωοτροφές πρέπει να δεσμευτούν για τη χρήση αειφόρων ζωοτροφών. Παραδείγματος χάριν, θα πρέπει να αγοράζουν από προμηθευτές οι οποίοι έχουν δεσμευτεί για χρήση αλεύρου σόγιας πιστοποιημένου κατά RTRS.	

Η αγορά ζωοτροφών πρέπει να προέρχεται από ανιχνεύσιμες πηγές και δεν πρέπει να δίνεται η εντύπωση ότι τα συστατικά των ζωοτροφών προκύπτουν από συστήματα παραγωγής που σχετίζονται άμεσα με την αποψίλωση δασών, τη δουλεία και την παιδική εργασία. Αναμένουμε από τους προμηθευτές μας να έχουν θεσπίσει μια στρατηγική μετατροπής της αλυσίδας εφοδιασμού ζωοτροφών εντός τριών ετών για τη σόγια και τον φοίνικα [για παράδειγμα επιλογή ζωοτροφών που προέρχονται από σόγια και φοίνικα με το σύστημα διαπραγματεύσιμων πιστοποιητικών (book and claim)], Αναμένουμε από τους γεωργούς να ξεκινήσουν να χρησιμοποιούν ζωοτροφές που παράγονται με πιο αειφόρο τρόπο, όταν κάτι τέτοιο θα καθίσταται διαθέσιμο στην τοπική αγορά σε τιμή σχεδόν συγκρίσιμη με τις εναλλακτικές λύσεις.

F140	Αναμένεται. Κατασκευή αποθηκευτικών χώρων
Οι αποθηκευτικοί χώροι για επικίνδυνα ή ανεπιθύμητα υλικά (όπως προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ), ανθρώπινα και κτηνιατρικά φάρμακα, καύσιμα, δυνητικά εκρηκτικά λιπάσματα, κοπριά, εύφλεκτα απόβλητα, κ.λπ.) πρέπει να κατασκευάζονται από κατάλληλο υλικό, να είναι ασφαλείς, στεγνοί και να διαθέτουν καλό εξαερισμό.	

Γενικές αρχές κατασκευής αποθηκευτικών χώρων

Σε πολλά αγροκτήματα, χρησιμοποιούνται παλιά κτήρια ως αποθηκευτικοί χώροι. Τα παλιά κτήρια θα πρέπει να ελέγχονται, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι είναι δομικά ασφαλή. Τα επισφαλή κτήρια είναι ιδιαίτερος προβληματικός για τη μακροπρόθεσμη αποθήκευση λιπασμάτων, διότι στοιβές σάκων ενδέχεται να προσκρούσουν στους τοίχους του κτιρίου. Επιπλέον, όπου τα λιπάσματα έχουν βραχεί ή αναδίδουν αναθυμιάσεις (ένα ιδιαίτερο πρόβλημα για την ουρία και την κοπριά), διακυβεύεται η δομική ακεραιότητα της αποθήκης λιπασμάτων λόγω νερού και αναθυμιάσεων.

Οι αποθηκευτικοί χώροι αγροχημικών προϊόντων πρέπει να κατασκευάζονται από άφλεκτο υλικό. Οι αποθηκευτικοί χώροι πρέπει να είναι στεγνοί. Η οροφή, οι τοίχοι και το δάπεδο πρέπει να είναι στεγανά (αυτό είναι ζωτικής σημασίας για αποθηκευτικούς χώρους ΠΠΚ) και η στέγη δεν πρέπει να παρουσιάζει διαρροή σε περίπτωση σφοδρής βροχόπτωσης. Έτσι θα διασφαλιστεί ότι τα αγροχημικά προϊόντα δεν θα υποστούν ζημιά λόγω νερού και οι ετικέτες δεν θα καταστούν δυσανάγνωστες. Ορθή πρακτική είναι η αποθήκευση του κατώτατου στρώματος αγροχημικών σε απόσταση από το πάτωμα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν θα διαποτιστεί σε περίπτωση υψηλής συμπύκνωσης. Οι αποθηκευτικοί χώροι θα πρέπει να είναι ασφαλείς, αλλά να διαθέτουν καλό εξαερισμό, ώστε να προλαμβάνεται η συσσώρευση επιβλαβών ή επικίνδυνων αναθυμιάσεων (βλ. επίσης ενότητα περί ασφάλειας και υγείας που σχετίζεται με είσοδο περιορισμένου χώρου).

Προσωρινοί αποθηκευτικοί χώροι

Οι προσωρινοί αποθηκευτικοί χώροι – για παράδειγμα στοιβές κοπριάς ή σάκοι λιπάσματος εν αναμονή χρήσης – θα πρέπει να συγκρατούνται με ασφάλεια στο έδαφος, να διαθέτουν αδιάβροχη κάλυψη και κατά

προτίμηση να βρίσκονται σε απόσταση από το έδαφος («πλήρης κάλυψη»), ώστε να αποθαρρύνεται τυχόν κλοπή, απορροή και ρύπανση. Εάν τα λιπάσματα πρέπει να αποθηκεύονται σε εξωτερικό χώρο, θα πρέπει να έχουν ελεγχθεί και να ελέγχονται τακτικά, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η στοίβα δεν έχει παραβιαστεί.

Αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ

Διατίθενται πολλές επιλογές για τον σχεδιασμό αποθηκευτικού χώρου ΠΠΚ, ανάλογα με τον τύπο του αγροκτήματος και την ποσότητα αυτών των προϊόντων προς αποθήκευση. Ωστόσο, τα προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ) πρέπει **πάντα** να αποθηκεύονται σε ξεχωριστό, καλά αεριζόμενο κιβώτιο, ερμάριο, δωμάτιο ή κτίριο που φέρει σήμανση και προορίζεται αποκλειστικά για προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ).

Μικροί αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ

Για τους μικροκαλλιεργητές, διατίθενται οι εξής επιλογές για την ασφαλή αποθήκευση μικρών ποσοτήτων ΠΠΚ (για παράδειγμα, όταν ο συνολικός όγκος δεν υπερβαίνει λιγιστά λίτρα): Μια αποθήκη ασφαλισμένη με λουκέτο, ένα καλά οριοθετημένο, ξεχωριστό τμήμα αποθήκης που διαθέτει λουκέτο και βρίσκεται σε εξωτερικό χώρο, καθώς και μικρά ασφαλή κιβώτια που έχουν κατασκευή παρόμοια με ορνιθώνα.

Σε άλλες περιπτώσεις, ένας αριθμός μικροκαλλιεργητών που εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο μπορούν να μοιραστούν το κόστος και τη διαχείριση ενός κοινού αποθηκευτικού χώρου. Σε μικρότερα αγροκτήματα ή σε εκείνα που χρησιμοποιούν λίγα προϊόντα ΠΠΚ ή τα αποθηκεύουν μόνο βραχυπρόθεσμα, μπορούν να δημιουργηθούν μικρότεροι αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ μετατρέποντας παλιές δεξαμενές ή χρησιμοποιώντας πλαστικά ή μεταλλικά κιβώτια. Για παράδειγμα, μπορεί να διανοιχτεί μια οπή στο πλευρικό τοίχωμα μιας καθαρισμένης, παλιάς δεξαμενής (αλλά όχι έως τον πυθμένα της δεξαμενής, επειδή το ο πυθμένας της θα αποτελέσει τον χώρο συλλογής τυχόν διαρροών) και να τοποθετηθούν ράφια. Σε ορισμένα μέρη του κόσμου διατίθενται παλιά, σπασμένα φυγεία που μπορούν να ασφαλιστούν με λουκέτο και να χρησιμοποιηθούν ως μικροί αποθηκευτικοί χώροι.

Για τους μικροκαλλιεργητές που θέλουν να αποθηκεύσουν μόνο λιγιστά λίτρα ΠΠΚ, μία επιλογή θα ήταν η τοποθέτηση όλων των φιαλών σε έναν πλαστικό κάδο ή δοχείο μέσα σε ασφαλή αποθηκευτικό χώρο ή κιβώτιο. Οι φιάλες και τα κιβώτια με ΠΠΚ πρέπει πάντα να αποθηκεύονται με τέτοιο τρόπο ώστε να συλλέγονται οποιαδήποτε υγρά διαρροές. Όλοι ανεξαιρέτως οι αποθηκευτικοί χώροι θα πρέπει να σχεδιάζονται ώστε να μπορούν να συγκρατούν το 120% του συνολικού περιεχομένου τους.

Μεγάλοι αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ

Στην περίπτωση μεγαλύτερων αποθηκών ΠΠΚ, θα πρέπει να υπάρχει ένας χώρος αναμονής όπου θα φυλάσσονται τα μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) για τον διαχειριστή του αποθηκευτικού χώρου και όπου ο διαχειριστής θα μπορεί να αφαιρεί τον καθημερινό ρουχισμό του και να φορά τα ΜΑΠ αποφεύγοντας τυχόν διασταυρούμενη μόλυνση του προσωπικού ρουχισμού του. Εδώ θα πρέπει να διατίθενται εγκαταστάσεις πλύσης όπου οι εργαζόμενοι θα καθαρίζονται σε περίπτωση διαρροής και κατά το τέλος της εργασίας. Η πόρτα του αποθηκευτικού χώρου θα πρέπει να φέρει σαφή σήμανση που θα υποδεικνύει ότι το περιεχόμενο είναι εύφλεκτο ή/και τοξικό και ότι η είσοδος περιορίζεται σε εκπαιδευμένο προσωπικό.

Γενικές παρατηρήσεις

Γενικές και αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο σχεδιασμού, κατασκευής και χωροθέτησης ενός κατάλληλου αποθηκευτικού χώρου ΠΠΚ διατίθενται στους Οδηγούς του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) «Guide on Pesticide Storage and Stock Control - Pesticide Storage and Stock Control Manual» (Οδηγός για την αποθήκευση φυτοφαρμάκων και ελέγχου αποθέματος - Εγχειρίδιο αποθήκευσης φυτοφαρμάκων και ελέγχου αποθέματος) (1996) και «Pesticide Disposal Series» (Σειρά περί διάθεσης φυτοφαρμάκων)⁵

Αποθηκευτικοί χώροι κτηνιατρικών φαρμάκων

Τα κτηνιατρικά φάρμακα πρέπει να αποθηκεύονται σε ασφαλείς εγκαταστάσεις, οι οποίες είναι κλειδωμένες, προκειμένου να αποτρέπεται η πρόσβαση από μη εξουσιοδοτημένα άτομα ή παιδιά, ενώ θα πρέπει να τηρείται αρχείο με όλα τα φάρμακα που φυλάσσονται στον αποθηκευτικό χώρο και δεν πρέπει να αποθηκεύονται μαζί με αγροχημικά προϊόντα ή καύσιμα. Τα φάρμακα πρέπει να φυλάσσονται σύμφωνα με τις οδηγίες και τις συστάσεις του κατασκευαστή. Ενδέχεται να απαιτείται η αποθήκευση ορισμένων εμβολίων σε εγκαταστάσεις ψύξης, οι οποίες πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τις ανωτέρω απαιτήσεις

F141	Αναμένεται. Τοποθεσία αποθηκευτικού χώρου
Οι αποθηκευτικοί χώροι επικίνδυνων υλικών πρέπει να βρίσκονται σε σημεία όπου θα ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι και οι βλάβες στους ανθρώπους και το περιβάλλον σε συνθήκες κανονικής χρήσης και σε προβλέψιμες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Σε αυτό το πλαίσιο απαιτούνται ξεχωριστοί αποθηκευτικοί χώροι για διαφορετικά επικίνδυνα υλικά (συμπεριλαμβανομένων ΜΑΠ που έχουν επιμολυνθεί με ΠΠΚ) και για απόβλητα, ενώ πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν υπάρχουν αποθηκευτικοί χώροι κοπριάς (αποθέματα) σε σημεία όπου τυχόν προϊόντα έκλυσης ή ασυνήθιστα σφοδρή βροχόπτωση θα προκαλέσουν ρύπανση στο νερό ή σε περιβάλλον αξίας για τη βιοποικιλότητα, την αναψυχή ή τις πολιτιστικές δραστηριότητες.	

Η τοποθεσία των αποθηκευτικών χώρων – κυρίως των αποθηκευτικών χώρων ΠΠΚ – είναι πολύ σημαντική και αποτελεί έναν τομέα όπου έχουν παρατηρηθεί μη ικανοποιητικές ρυθμίσεις σε πολλά αγροκτήματα. Για όλους τους αγρότες, συμπεριλαμβανομένων των μικροκαλλιεργητών, η αποθήκευση ΠΠΚ ή εξοπλισμού ψεκασμού σε κουζίνες, υπνοδωμάτια, καθιστικά και αποθήκες τροφίμων είναι εντελώς απαράδεκτη.

Χωροθέτηση

Ακολουθούν γενικές παρατηρήσεις για τη χωροθέτηση των αποθηκευτικών χώρων:

- Ο αποθηκευτικός χώρος ΠΠΚ θα πρέπει να απέχει τουλάχιστον 10 μέτρα από οικίες, γραφεία, κλινικές, σχολεία, αποθήκες τροφίμων και άλλες κατοικήσιμες περιοχές με παιδιά, έγκυες ή θηλάζουσες, καθώς και από σημεία αποθήκευσης ή παρασκευής τροφίμων. Δεν είναι αποδεκτός ο διαχωρισμός του αποθηκευτικού χώρου ΠΠΚ από τις προαναφερθείσες περιοχές εντός ενός κτιρίου μόνο με εσωτερικό διαχωριστικό. Αυτό στοχεύει στην αποφυγή κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία σε περίπτωση διαρροής, αναθυμιάσεων ή διήθησης.
- Τα καταστήματα αγροχημικών προϊόντων θα πρέπει να απέχουν τουλάχιστον 10 μέτρα από εύφλεκτα ή καύσιμα στερεά ή υγρά. Αυτό οφείλεται στους αυξημένους κινδύνους σε περίπτωση πυρκαγιάς ή ατυχήματος, όταν τέτοιου είδους αποθηκευτικοί χώροι συνενωθούν, ειδικά εάν ανειδίκευτα άτομα αποκτήσουν πρόσβαση στους χώρους αποθήκευσης ΠΠΚ,

- Οι αποθηκευτικοί χώροι αγροχημικών προϊόντων δεν θα πρέπει ποτέ να βρίσκονται κοντά σε παροχές νερού (για παράδειγμα σε κτίριο πάνω από το φρέαρ του αγροκτήματος), σε όχθες ποταμού ή σε περιοχές που ενδέχεται να πλημμυρίσουν ή όπου η διαρροή θα προκαλούσε μόλυνση νερού,
- Ορθή πρακτική για τους αποθηκευτικούς χώρους αγροχημικών προϊόντων είναι η χωροθέτησή τους σε απόσταση τουλάχιστον 10 μέτρων από τα σύνορα του οικοπέδου ή οποιοδήποτε δημόσιο δρόμο ή πεζόδρομο,
- Ενδέχεται επίσης να συντρέχουν τοπικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη βέλτιστη χωροθέτηση ενός αποθηκευτικού χώρου, όπως π.χ. κίνδυνοι βανδαλισμού, κλοπής, πυρκαγιών, πλημμυρών, εξαιρετικά υψηλές (ή χαμηλές) θερμοκρασίες,
- Οι αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ θα πρέπει να προστατεύονται από θερμοκρασία ψύξης και υψηλή ατμοσφαιρική θερμοκρασία (> 30 °C). Σε ψυχρά κλίματα, αν ο αποθηκευτικός χώρος στεγάζεται σε μη θερμαινόμενο κτίριο, μια πρόταση για την αποθήκευση σχετικά μικρών όγκων ΠΠΚ ή φαρμάκων είναι η κατασκευή ενός μονωμένου κιβωτίου και η χρήση λαμπτήρων για τη διατήρηση της θερμοκρασίας πάνω από το σημείο πήξης και
- Η κοπρόστα και η κοπριά, καθώς και τα κοινά οικιακά απορρίμματα πρέπει να αποθηκεύονται σε χώρους όπου οι μυρωδιές, οι μύγες, τα παράσιτα ή οι εκροές δεν θα είναι δυσάρεστες για την τοπική κοινότητα ή θα μολύνουν τις υδάτινες πηγές.

Διαχωρισμός αποθηκευτικών χώρων

Ο διαχωρισμός των αποθηκευτικών χώρων με επικίνδυνες ουσίες (λιπάσματα, ΠΠΚ, φάρμακα, καύσιμα, απόβλητα) είναι σημαντικός. Οι κατάλληλοι μηχανισμοί διαχωρισμού και οι αποστάσεις πρέπει προφανώς να λαμβάνουν υπόψη την κλίμακα της γεωργικής εκμετάλλευσης, καθώς και τον τύπο και τη μέγιστη ποσότητα των αποθηκευμένων επικίνδυνων ουσιών. Οι αποθηκευτικοί χώροι ΠΠΚ, φαρμάκων και λιπασμάτων δεν θα πρέπει να συνενώνονται (ή να βρίσκονται ο ένας πάνω από ή ο ένας δίπλα στον άλλο διαχωριζόμενοι από λεπτό διαχωριστικό τοίχωμα) ή να συστεγάζονται με αποθηκευτικούς χώρους καυσίμων, λαδιού, λιπαντικών ή αποβλήτων.

Τα παρακάτω παραδείγματα έχουν ως στόχο την παροχή καθοδήγησης σχετικά με τις διαθέσιμες επιλογές:

• Μεγάλος κεντρικός αποθηκευτικός χώρος αγροτικού συνεταιρισμού/μεγάλη φυτεία ή γεωργική εκμετάλλευση

Οι μεγάλοι οργανισμοί θα αναμένεται να διαθέτουν άρτια κατασκευασμένους ξεχωριστούς αποθηκευτικούς χώρους για όλες τις επικίνδυνες ουσίες. Ιδανικά όλοι οι αποθηκευτικοί χώροι θα πρέπει να στεγάζονται σε ξεχωριστά κτίρια, σε ικανή απόσταση (κατά προτίμηση >50 μ. και σίγουρα >10 μ.) από σχολεία, κλινικές, αποθήκες τροφίμων, γραφεία ή οικίες. Εάν οι αποθηκευτικοί χώροι βρίσκονται σε κεντρική τοποθεσία, θα πρέπει να διαθέτουν ξεχωριστές εισόδους, κάθε μία εκ των οποίων θα φέρει σαφή σήμανση που θα καταδεικνύει το περιεχόμενο και τους κινδύνους που ελλοχεύουν. Οι ξεχωριστοί αποθηκευτικοί χώροι θα πρέπει να διαχωρίζονται ο ένας από τον άλλο εσωτερικά, έτσι ώστε οι κίνδυνοι όλων των αποθηκευμένων υλικών να μην συνδυαστούν σε περίπτωση π.χ. πυρκαγιάς. Η οδός διαφυγής από κάθε αποθηκευτικό χώρο ΔΕΝ πρέπει να συνεπάγεται έκθεση σε κινδύνους από άλλο αποθηκευτικό χώρο. Κάθε αποθηκευτικός χώρος θα πρέπει να επιτρέπει πρόσβαση μόνο σε κατάλληλα εκπαιδευμένα άτομα.

⁵ <http://www.fao.org/docrep/V8966E/V8966E00.htm>

Μικροκαλλιεργητές

Οι μικροκαλλιεργητές ενδέχεται να διαθέτουν πολύ λίγες επιλογές για ασφαλή αποθήκευση και η δημιουργία ξεχωριστών αποθηκευτικών χώρων για λιπάσματα, ΠΠΚ, ΜΑΠ και απόβλητα ενδέχεται να μην είναι πρακτική. Στην περίπτωση πολύ μικρών ποσοτήτων τέτοιων ουσιών σε μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις (π.χ. ένας ή δύο σάκοι λιπάσματος και λίγες φιάλες ζιζανιοκτόνου), είναι αποδεκτή η χρήση κοινού αποθηκευτικού χώρου. Εντούτοις, οι διαφορετικές ουσίες πρέπει να αποθηκεύονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απόσταση ή μία από την άλλη, κατά προτίμηση μέσα σε δευτερογενές περιβάλλον (π.χ. έναν ξεχωριστό πλαστικό κάδο και καπάκι ή ερμάριο για τα ΠΠΚ), ενώ ποτέ δεν πρέπει να αποθηκεύονται με τρόφιμα, συσκευασίες που θα χρησιμοποιηθούν για τρόφιμα ή αντικείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή τα παιδιά.

Οι ομάδες μικροκαλλιεργητών ενθαρρύνονται να συνεργάζονται για τη δημιουργία ξεχωριστών αποθηκευτικών χώρων για διαφορετικά υλικά και να μοιράζονται τα έξοδα.

Προσωρινοί αποθηκευτικοί χώροι λιπασμάτων και κοπριάς

Ακόμη και οι προσωρινοί αποθηκευτικοί χώροι δεν πρέπει να βρίσκονται σε σημεία όπου υπάρχει σημαντικός κίνδυνος πλημμύρας. Εάν το λίπασμα πρέπει να αποθηκευτεί προσωρινά στη γεωργική εκμετάλλευση (π.χ. αποβραδής προκειμένου να χρησιμοποιηθεί την επόμενη ημέρα) δεν πρέπει να αποθηκεύεται κοντά σε ή, να είναι ορατό από, δημόσιους δρόμους.

F142	Αναμένεται. Επισήμανση αποθηκευτικών χώρων
Οι αποθηκευτικοί χώροι επικίνδυνων υλικών πρέπει να φέρουν σαφή σήμανση, προκειμένου να καταδεικνύεται το περιεχόμενό τους και να αναλαμβάνεται ανάλογη δράση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.	

Αποθηκευτικοί χώροι επικίνδυνων υλικών (π.χ. προϊόντα προστασίας καλλιεργειών (ΠΠΚ))

Ο περιέκτης ή η είσοδος πρέπει να φέρουν σημάνσεις ορατές από απόσταση 20 μέτρων, οι οποίες θα καταδεικνύουν με σαφήνεια ότι πρόκειται για αποθηκευτικό χώρο χημικών και θα επεξηγούν τους κινδύνους, τους περιορισμούς πρόσβασης και τις απαιτούμενες προφυλάξεις. Για παράδειγμα «Αποθήκη χημικών – Μην εισέρχεστε – Απαγορεύεται το κάπνισμα. Τοξικό και εύφλεκτο περιεχόμενο. Επιτρέπεται είσοδος μόνο σε εκπαιδευμένο προσωπικό». Σε πολλές χώρες, αυτό αποτελεί νομική απαίτηση. Οι εργαζόμενοι πρέπει να είναι σε θέση να κατανοούν τη σήμανση (π.χ. σήμανση στην τοπική γλώσσα ή τη γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους εργαζόμενους ή ευνόητα εικονογράμματα ή/και πρέπει να έχουν εκπαιδευτεί για την κατανόηση της σήμανσης).

Η δράση που πρέπει να αναλαμβάνεται σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης θα πρέπει επίσης να είναι σαφώς ορατή ή/και πλήρως κατανοητή από όλους τους εργαζόμενους, τους αναδόχους, τους οδηγούς οχημάτων μεταφοράς και τα μέλη της οικογένειας του γεωργού, τα οποία βρίσκονται κοντά στον αποθηκευτικό χώρο για μεγάλο χρονικό διάστημα εντός της ημέρας. Για παράδειγμα «σε περίπτωση πυρκαγιάς, εκκενώστε την περιοχή, καλέστε την

πυροσβεστική υπηρεσία, ενημερώστε την πυροσβεστική υπηρεσία ότι υπάρχουν επικίνδυνα υλικά στον αποθηκευτικό χώρο».

F143	Αναμένεται. Αρχεία αποθηκών
Πρέπει να τηρείται αρχείο με όλα τα αγροχημικά προϊόντα (ΠΠΚ και λιπάσματα) και τα φάρμακα έξω από κάθε αποθηκευτικό χώρο για χρήση από τις αρχές σε περίπτωση πυρκαγιάς, κλοπής ή φυσικής καταστροφής, καθώς και για την τεκμηρίωση των ΠΠΚ που χρησιμοποιούνται και αποθηκεύονται.	

Σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνονται τα εξής:

- Διατήρηση όλων των δελτίων αποστολής των ΠΠΚ, λιπασμάτων και καυσίμων,
- Διεξαγωγή τακτικής και συχνής απογραφής του αποθέματος,
- Άμεση αναφορά τυχόν ανεξήγητης ασυμφωνίας αποθέματος ή απώλειας/κλοπής στην αστυνομία,
- Χρήση αποθέματος κατά σειρά προτεραιότητας, προκειμένου να διατηρηθεί η ποιότητα, να μη σημειωθεί υπέρβαση της ημερομηνίας λήξης και να μην καταστεί το απόθεμα απαρχαιωμένο,
 - Στην περίπτωση των λιπασμάτων, αυτό επηρεάζει συνήθως τη στοιβαξη και καθιστά αναγκαία τη δημιουργία «υποστοιβών»,
 - Για τα ΠΠΚ, αποτελεί ορθή πρακτική η καταγραφή της ημερομηνίας κάθε περιέκτη, όταν εισέρχεται στον αποθηκευτικό χώρο, και η καταχώρησή του στο φύλλο καταγραφής. Εάν τα ΠΠΚ αποθηκεύονται σε θερμοκρασία μεταξύ 5 °C και 30 °C, τότε η «συνήθης» διάρκεια διατήρησής τους ανέρχεται τουλάχιστον σε 2 έτη.

Επικοινωνήστε με τον κατασκευαστή, σε περίπτωση αμφιβολίας για το εάν ένα προϊόν έχει υπερβεί την ημερομηνία λήξης,

- Έλεγχος ΠΠΚ προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν έχουν καταστεί παράνομα ή δεν έχουν απαγορευτεί σύμφωνα με κάποιο ισχύον σύστημα ελέγχου ποιότητας ή πιστοποίησης. Εάν βρεθούν παράνομα ή «απαγορευμένα φυτοφάρμακα» στον αποθηκευτικό χώρο:
 - Προσπαθήστε να τα επιστρέψετε στους προμηθευτές ή
 - Ενημερώστε τους αγοραστές για τα προϊόντα σας και ζητήστε σχετική καθοδήγηση. Σε απομακρυσμένες περιοχές του κόσμου, η καλύτερη επιλογή είναι να χρησιμοποιήσετε το προϊόν αντί να διακινδυνεύσετε την επισφαλή απόρριψή του – αλλά αυτό δεν είναι αποδεκτό εάν κάτι τέτοιο ενέχει μεγάλο κίνδυνο για τους ανθρώπους, το περιβάλλον ή την ποιότητα των προϊόντων,
- Τακτικός έλεγχος των περιεκτών για να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχει διαρροή και ότι δεν έχει σημειωθεί υπέρβαση της ημερομηνίας λήξης.

Από τη στιγμή που θα ανοιχθούν οι περιέκτες, αποτελεί ορθή πρακτική να προσδιορίζεται το προϊόν που χρησιμοποιείται τη δεδομένη στιγμή, ώστε να διασφαλιστεί ότι δεν θα είναι ανοικτοί δύο περιέκτες ταυτόχρονα. Μετά το άνοιγμα των περιεκτών, η σκόνη ορισμένες φορές στερεοποιείται, αν συσσωρευτεί υγρασία. Γι' αυτό ενδέχεται να απαιτούνται δευτερεύοντες περιέκτες.

11 ΣΥΝΕΧΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ)

F144	Αναμένεται. Σχέδιο κατάρτισης
Είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός σχεδίου κατάρτισης, το οποίο να διασφαλίζει ότι η νομίμως απαιτούμενη κατάρτιση είναι επικαιροποιημένη και ότι όλοι οι σχετικοί γεωργοί και εργάτες είναι καταρτισμένοι σε όλους τους τομείς του Κωδικού αειφόρου γεωργίας εντός 2 ετών από την πρώτη αξιολόγηση. Στη συνέχεια, η κατάρτιση πρέπει να συνεχιστεί, με σκοπό τη διατήρηση και την αναθεώρηση δεξιοτήτων και την προσέλκυση νέων γεωργών και εργατών. Η κατάρτιση μπορεί να έχει οποιαδήποτε μορφή όπως τη μορφή ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning), ομαδικών εκδηλώσεων ή ατομικών συμβουλευτικών συνεδριών. Σ' αυτό περιλαμβάνεται η διασφάλιση ότι οι γυναίκες και οι άντρες γεωργοί και εργάτες έχουν ίση πρόσβαση σε όλα τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που παρέχουν οι προμηθευτές και τα αγροκτήματα, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων γραφής και ανάγνωσης, επαγγελματικής κατάρτισης και κατάρτισης στην τεχνολογία πληροφοριών. Μη εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Αν και η κατάρτιση όλων των γεωργών και των εργατών αποτελεί απαίτηση σε επίπεδο αγροκτήματος, συχνά είναι χρήσιμο να αναλάβουν συντονιστικό ρόλο οι προμηθευτές της Unilever, ειδικά σε περιπτώσεις όπου παρέχεται τακτική επανακατάρτιση, σε περιπτώσεις που αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Το σχέδιο κατάρτισης πρέπει να περιλαμβάνει προτεινόμενα θέματα κατάρτισης, το χρονοδιάγραμμα και τις μεθόδους της παράδοσης. Πρέπει να σημειώνονται περιπτώσεις όπου χρειάζονται ειδικές ρυθμίσεις για τη διευκόλυνση συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων (π.χ. γυναικών με οικογενειακές υποχρεώσεις, γεωργών σε απομακρυσμένες περιοχές ή χωρίς πρόσβαση στο διαδίκτυο, εργατών που δεν μιλούν την τοπική γλώσσα).

Η κατάρτιση πρέπει να οργανώνεται έτσι ώστε να είναι εφικτή η συμμετοχή των γυναικών γεωργών και εργατριών· αυτό συνήθως σημαίνει ότι η κατάρτιση πρέπει να γίνεται κατά το ωράριο εργασίας τους, αλλά ενδέχεται να σημαίνει ότι είναι απαραίτητη η παροχή μεταφοράς και/ή φύλαξης των παιδιών. Σε ορισμένους πολιτισμούς, μπορεί να είναι απαραίτητη η ξεχωριστή παροχή κατάρτισης σε γυναίκες και άντρες.

Ζητήματα προσέλευσης

Εάν η κατάρτιση αποτελεί νομική απαίτηση ή είναι υποχρεωτική βάσει του Κωδικού αειφόρου γεωργίας (SAC2017), ο γεωργός ή ο εργάτης πρέπει να είναι παρών (με την εξαίρεση *γεγονότων ανωτέρας βίας* όπως ο θάνατος μέλους της οικογένειάς του).

Εάν η προσέλευση σε άλλα είδη κατάρτισης είναι χαμηλή, θα πρέπει να επανεξεταστεί η μορφή τους ή το χρονοδιάγραμμά τους. Μπορεί η παράδοση της κατάρτισης να γίνει με άλλη μέθοδο (π.χ. διαδικτυακό μάθημα); Υπάρχει αδυναμία προσέλευσης εξαιτίας οικογενειακών υποχρεώσεων ή δυσκολιών στη μεταφορά (δηλαδή

θα βοηθούσε η ύπαρξη ενός βρεφονηπιακού σταθμού, μεταφορικού μέσου ή ο χρονικός επαναπροσδιορισμός της εκδήλωσης); Μήπως η προσφερόμενη κατάρτιση δεν είναι αρκετά ελκυστική και θα ήταν καλύτερα να συνδυαστεί με ένα άλλο είδος συνάντησης ή εκδήλωσης στην οποία θα παρευρίσκονταν περισσότεροι γεωργοί; Υπάρχει ανάγκη συμπλήρωσης μιας ομαδικής κατάρτισης με ατομική κατάρτιση, ώστε να μπορέσουν να συμμετάσχουν όσοι δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν; Ο σκοπός πρέπει να είναι πάντα να λάβουν την απαιτούμενη κατάρτιση όλοι οι σχετικοί γεωργοί και εργάτες εντός ενός εύλογου χρονοδιαγράμματος, το οποίο συνήθως είναι ένας 3ετής περιοδικός κύκλος κατάρτισης-επανακατάρτισης.

F145	Αναμένεται. Αρχεία κατάρτισης
Πρέπει να τηρούνται αρχεία κατάρτισης, με τα στοιχεία των εκπαιδευόμενων χωρισμένα ανά γένος. Μη εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Αρχεία

Τα αρχεία πρέπει να διατηρούνται για τουλάχιστον 2 έτη, έτσι ώστε να μπορεί να αποδειχτεί η δέσμευση για την κατάρτιση όλων των γεωργών και των εργατών εντός μιας περιόδου 2 ετών.

Φύλο

Γιατί χρειάζεται να φαίνεται το φύλο των εκπαιδευόμενων στα αρχεία κατάρτισης; Δυστυχώς, συμβαίνει συχνά οι άντρες να είναι αυτοί που καταρτίζονται, αλλά οι γυναίκες να είναι αυτές που στη συνέχεια εκτελούν τις εργασίες. Εάν συμβαίνει αυτό, όχι μόνο καταρτίζονται οι λάθος άνθρωποι (και τα χρήματα σπαταλώνται), αλλά ταυτόχρονα χάνονται ευκαιρίες ενδυνάμωσης των γυναικών.

Στη Unilever χρειαζόμαστε αυτά τα δεδομένα για να μπορέσουμε να αποδείξουμε τη δέσμευσή μας για βελτιώσεις στον επαγγελματισμό και την κατάρτιση των αλυσίδων εφοδιασμού μας και ως απόδειξη της δέσμευσης όσων εργάζονται στις αλυσίδες εφοδιασμού μας για την προώθηση της ισότητας των φύλων.

F146	Υποχρεωτικό. Κατάρτιση στον χειρισμό και την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων
Όλοι οι γεωργοί, οι εργάτες και οι ανάδοχοι που χειρίζονται ή εκτίθενται σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα θα έχουν καταρτιστεί καταλλήλως. Στην κατάρτιση αυτή περιλαμβάνεται ο χειρισμός και η συντήρηση εξοπλισμού, οι διαδικασίες και τα μέσα ατομικής προστασίας για την ελαχιστοποίηση της έκθεσης των χειριστών, των παρευρισκομένων, του περιβάλλοντος και των μη στοχευόμενων περιοχών και η σημασία της σωστής μεθοδολογίας εφαρμογής με σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας. Δεν είναι εφαρμόσιμο εάν δεν χρησιμοποιούνται φυτοπροστατευτικά προϊόντα/φυτοφάρμακα.	

Θεωρούμε τη λήψη της κατάλληλης κατάρτισης ΠΠΙΝ από την εργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα μια προϋπόθεση συμμόρφωσης με τον Κωδικό αειφόρου γεωργίας (SAC2017).

Αυτό αποτελεί μια κανονιστική προϋπόθεση σε πολλές χώρες. Όπου δεν απαιτείται από την κυβέρνηση και/ή τους γεωργούς, ο διαχειριστής του αγροκτήματος θα διασφαλίσει την κατάρτιση όλων των εργατών. Εάν ο γεωργός ή ο διαχειριστής του αγροκτήματος δεν μπορούν να παράσχουν την κατάρτιση οι ίδιοι, τότε πρέπει να απευθύνονται σε εξωτερικούς παρόχους κατάρτισης. Τον ρόλο αυτό μπορεί να αναλάβει ένας προμηθευτής της Unilever εκ μέρους όλων των γεωργών μιας ομάδας.

F147	Υποχρεωτικό. Βιοχωνευτήρες, τάφροι κοπριάς, λίμνες λυμάτων
Όλοι οι γεωργοί, οι εργάτες και οι ανάδοχοι που χειρίζονται ή έρχονται σε επαφή με κλειστούς χώρους όπου μπορούν να συγκεντρωθούν επικίνδυνα αέρια θα έχουν λάβει την κατάλληλη κατάρτιση. Σ' αυτή περιλαμβάνεται ο χειρισμός και η συντήρηση του εξοπλισμού, οι διαδικασίες και η χρήση των μέσων ατομικής προστασίας (συμπεριλαμβανομένων αναπνευστήρων - οι οποίοι πρέπει να παρέχονται) για την ελαχιστοποίηση της έκθεσης και για τη διασφάλιση ότι η διάσωση είναι πιθανή σε περίπτωση προβλημάτων. Θα πρέπει να παρέχεται επίσης κατάρτιση στην αναγνώριση των κινδύνων από τις λίμνες λυμάτων (πνιγμός, αέρια που μπορούν να προκαλέσουν ασφυξία) και στις διαδικασίες ελαχιστοποίησης των κινδύνων, εάν υπάρχουν λίμνες λυμάτων στο αγρόκτημα. Δεν είναι εφαρμόσιμο εάν δεν υπάρχουν σχετικές εγκαταστάσεις στο αγρόκτημα. Μη εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές, καθώς δεν είναι πιθανό να υπάρχουν αυτοί οι κίνδυνοι στο αγρόκτημά τους.	

Οι πνιγμοί ή η ασφυξία σε βιοχωνευτήρες, τάφρους κοπριάς, λίμνες λυμάτων, σιλό δημητριακών και σε άλλες υδάτινες μάζες ή περιορισμένους χώρους έχουν ως αποτέλεσμα τον θάνατο ενός τρομακτικού αριθμού ανθρώπων κάθε χρόνο σε αγρόκτηματα. Όλο και πιο συχνά, εργάτες δουλεύουν μόνοι τους σε επικίνδυνα μέρη και οι κανόνες ασφαλείας δεν γίνονται κατανοητοί ή δεν τηρούνται. Δυστυχώς, εργάτες που είχαν λάβει την εντολή να (ή αφελώς επέλεξαν να) δουλέψουν σε κλειστούς χώρους πέθαναν από αναθυμιάσεις και στη συνέχεια σκοτώθηκαν και οι άνθρωποι που προσπάθησαν να τους σώσουν.

Απαιτούμε την κατάρτιση σε θέματα ασφαλείας – και την ύπαρξη ορθών διαδικασιών ασφαλείας – για όλες τις εγκαταστάσεις με βιοχωνευτήρες, τάφρους κοπριάς, λίμνες λυμάτων ή παρόμοιες εγκαταστάσεις στους χώρους τους. Οποιοσδήποτε έχει πρόσβαση σε τέτοιες περιοχές πρέπει να έχει λάβει τη βασική κατάρτιση στις διαδικασίες ασφαλείας, οι οποίες ποικίλλουν από οδηγίες όπως «μην χρησιμοποιείτε ποτέ αυτή την πόρτα» μέχρι λεπτομερή κατάρτιση σε διαδικασίες συμπεριλαμβανομένων «συστημάτων εργασίας ανά ζεύγη» (buddy system) και της χρήσης αναπνευστήρων κατά περίπτωση. Για περισσότερες πληροφορίες για τα σχετικά θέματα, βλέπε κριτήριο F99 στο **κεφάλαιο Κοινωνικά ζητήματα**.

Η ελαχιστοποίηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (π.χ. από λίμνες λυμάτων, βιοχωνευτήρες κλπ.) μπορεί να καλύπτεται είτε από την παρούσα κατάρτιση ή να συνδυάζεται με την κατάρτιση για την ενεργειακή αποδοτικότητα (κριτήριο 151).

F148	Υποχρεωτικό. Θρεπτικά συστατικά
Οι γεωργοί ή οι γεωπόνοι που παίρνουν αποφάσεις για την επιλογή λιπάσματος, την πηγή, τον ρυθμό εφαρμογής και την τοποθέτηση πρέπει να είναι καταρτισμένοι στο να κάνουν υπολογισμούς βασισμένοι στα χαρακτηριστικά του εδάφους και της καλλιέργειας και στο να διαχειρίζονται τον κίνδυνο απωλειών азώτου (N) και φωσφόρου (P) προς το περιβάλλον από διάφορα είδη θρεπτικών συστατικών και μεθόδων εφαρμογής (π.χ. μείωση των απωλειών εξάτμισης). Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες που εφαρμόζουν λιπάσματα πρέπει να είναι καταρτισμένοι στις διαδικασίες και τα μέσα ατομικής προστασίας που πρέπει να χρησιμοποιούν για να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι και το περιβάλλον και σε οποιαδήποτε κατάλληλη βαθμονόμηση και συντήρηση μηχανημάτων.	

Η ελαχιστοποίηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από λιπάσματα με βάση το άζωτο (π.χ. ουρία, NPK λιπάσματα, κοπριά κλπ.) μπορεί να καλύπτεται είτε από την παρούσα κατάρτιση ή να συνδυάζεται με την κατάρτιση για την ενεργειακή αποδοτικότητα (βλέπε κριτήριο 150).

- 1 Το άτομο που αποφασίζει σχετικά με το ποια, το πώς και το πότε πρέπει να εφαρμόζονται θρεπτικά συστατικά στο χώμα πρέπει να έχει τα απαραίτητα προσόντα. Αυτό είναι απαραίτητο για τη βελτιστοποίηση της παραγωγής και τη μεγιστοποίηση του μακροπρόθεσμου κέρδους, καθώς και για την ελαχιστοποίηση των απωλειών και της ρύπανσης. Ενδέχεται να απαιτείται συγκεκριμένη κατάρτιση. Σε πολλές χώρες υπάρχουν εγκεκριμένα μαθήματα κατάρτισης για όσους παρέχουν συμβουλές σχετικά με το Σχέδιο διαχείρισης θρεπτικών συστατικών, όπως το FACTS ([Πιστοποίηση και πρόγραμμα κατάρτισης σχετικά με τα λιπάσματα](#)) στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Απόδειξη γενικής κατάρτισης (π.χ. πτυχίο ή δίπλωμα γεωργικής σχολής ή γεωπονίας) αποτελεί καλή απόδειξη κατάρτισης, τα «αρμόδια» άτομα ή οργανισμοί ενδέχεται να μην έχουν τέτοιο ιστορικό. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ένας ελεγκτής μπορεί να ζητήσει από έναν γεωργό να του δείξει πώς γίνονται οι υπολογισμοί.

- 2 Οι γεωργοί και οι εργάτες που εφαρμόζουν λιπάσματα πρέπει να είναι σε θέση να προστατεύουν τον εαυτό τους από βλαβερές επιπτώσεις. Αυτό απαιτεί όχι μόνο την προμήθεια των σωστών μέσων ατομικής προστασίας, αλλά και την κατάρτιση των εργατών στη χρήση τους και την κατανόηση των ωφελειών από τη χρήση αυτή.

F149	Αναμένεται. Εδάφη
Κατάρτιση που περιλαμβάνει τη διαχείριση τοπικών σχετικών κινδύνων απώλειας και υποβάθμισης του εδάφους (διάβρωση, απώλεια δομής, συμπίκνωση, μόλυνση, απώλεια οργανικής ύλης εδάφους) και σχετικές δοκιμές, δοκιμασίες και συστήματα διαχείρισης κατάλληλα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση προβλημάτων.	

Τουλάχιστον ένας λήπτης αποφάσεων σε κάθε αγρόκτημα θα πρέπει να είναι καταρτισμένος στη διαχείριση εδάφους, εκτός εάν τον ρόλο αυτόν τον αναλαμβάνει ο προμηθευτής ή κάποιος άλλος πάροχος

γεωπονικών υπηρεσιών. Οι κίνδυνοι που καθορίζονται στο κριτήριο 26 θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα.

F150	Αναμένεται. Ανάσχεση της αποψίλωσης, υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος
Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει την απαίτηση της ανάσχεσης της αποψίλωσης, συμπεριλαμβανομένης της καταπάτησης δασικών εκτάσεων μέσω της καλλιέργειας. Συμπεριλαμβάνεται επίσης οποιαδήποτε κατάρτιση που απαιτείται έτσι ώστε οι γεωργοί να είναι σε θέση να αναλάβουν δράση βάσει του Σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα.	

Όλοι οι γεωργοί, οι εργάτες και οι ανάδοχοι στα αγροκτήματα πρέπει να έχουν ενημερωθεί σχετικά με το ότι:

- Κανένα δέντρο δεν μπορεί να κοπεί χωρίς ρητές εντολές και στην περίπτωση αυτή μόνο αφού η διοίκηση του αγροκτήματος έχει αξιολογήσει την προτεινόμενη υλοτόμηση και έχει επιβεβαιώσει ότι αυτή:
 - Δεν ισοδυναμεί με αποψίλωση (Βλέπε κριτήριο 56 του κεφαλαίου Υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος) και
 - Ότι είναι σύμφωνη με το Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα του αγροκτήματος (Βλέπε κριτήριο 58 του κεφαλαίου Υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος);
- Δεν γίνονται οποιεσδήποτε αλλαγές στη χρήση της γης, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή της υψηλής αξίας διατήρησης της γης είτε στα όρια του αγροκτήματος είτε πέρα από αυτά (Βλέπε κριτήριο F55 του κεφαλαίου Υπηρεσίες βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος). Συνεπώς η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει το μήνυμα ότι λειμώνες, υγράτοποι, όχθες ποταμών, υδρολογικές λεκάνες και περιοχές που χρησιμοποιούνται για παραδοσιακές πρακτικές και την τήρηση επίσημων θρησκευτικών τύπων πρέπει όλες να προστατεύονται εξ ορισμού και ότι πρέπει να γίνεται μια αξιολόγηση της υψηλής αξίας διατήρησης πριν από οποιαδήποτε μετατροπή γαιών η οποία θα αφαιρέσει την αξία που διατηρείται και ότι
- Απαγορεύεται η αποστράγγιση τροπικών τυρφωδών εδαφών (Βλέπε κριτήριο F32 του κεφαλαίου Γεωργία – Διαχείριση εδάφους) είτε άμεσα είτε έμμεσα (π.χ. μέσω δραστηριοτήτων στο αγρόκτημα που αποστραγγίζουν ανόργανα εδάφη στο αγρόκτημα, αλλά και τυρφώδη εδάφη πέρα από τα όρια του αγροκτήματος).

Η ενημέρωση των αναδόχων που έρχονται στο αγρόκτημα για την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, συντήρηση δρόμων κλπ. είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς πολλές αποτυχίες στην υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών βιοποικιλότητας και οικοσυστήματος οφείλονται σε «τυχαίες» ενέργειες αναδόχων με κινητές εγκαταστάσεις (εκσκαφείς, μπουλντόζες κλπ.), οι οποίοι ακολουθούν την ευκολότερη επιλογή για να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να είναι καταρτισμένοι, ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με το κριτήριο F57 (σχετικά με το κυνήγι, το ψάρεμα και τη συλλογή). Εάν η τοπική κοινότητα έχει παραδοσιακά πρόσβαση στο αγρόκτημα για κυνήγι, ψάρεμα και/ή για άγρια συλλογή, τότε ενδέχεται να απαιτείται επίσης κάποιο είδος κατάρτισης της τοπικής κοινότητας. Αυτή μπορεί να έχει τη μορφή κοινοποίησης ειδοποιήσεων σε σημεία πρόσβασης στο αγρόκτημα

ή κοντά σε σημαντικές περιοχές σε πολλά μέρη του κόσμου, αλλά σε άλλες περιοχές ενδέχεται να απαιτούνται διαβουλεύσεις και συμμετοχικές διαδικασίες με τις τοπικές κοινότητες (βλέπε κριτήριο ελεύθερης συγκατάθεσης κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης στο κεφάλαιο Πολιτική υπεύθυνων προμηθειών)

Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να είναι καταρτισμένοι, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ενέργειές τους υποστηρίζουν το Σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα του αγροκτήματος.

F151	Αναμένεται. Διαχείριση ενέργειας και υδάτων
Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει επιλογές για την αποδοτική χρήση ενέργειας και υδάτων. Έρευνες σχετικά με τη δυνατότητα βελτιώσεων αποδοτικότητας στο αγρόκτημα, μείωσης της χρήσης νερού ή του κινδύνου μόλυνσης των υδάτων και/ή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε τοπικό επίπεδο. Μην εφαρμόσιμο για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.	

Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να έχουν λάβει τη βασική πληροφόρηση σχετικά με την εξοικονόμηση ενέργειας και νερού («σβήστε τα φώτα και κλείστε τις βρύσες όταν δεν τις χρησιμοποιείτε. Ελέγξτε για διαρροές νερού και επισκευάστε τις»). Γεωργοί οι οποίοι σκοπεύουν να προβούν σε σημαντική επένδυση σε συστήματα άρδευσης, αντλίες, κτίρια ή άλλα συστήματα που απαιτούν μεγάλη κατανάλωση ενέργειας ή νερού πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν είτε ότι έχουν λάβει κατάρτιση σχετικά με τις διαθέσιμες σε αυτούς επιλογές και τις συνέπειές τους είτε ότι έχουν λάβει/λαμβάνουν υπόψη τους τις διαθέσιμες πληροφορίες (π.χ. αναζητήσεις στο διαδίκτυο) κατά τη λήψη των αποφάσεών τους.

F152	Αναμένεται. Διαχείριση αποβλήτων
Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει την ανάγκη για ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και τον διαχωρισμό, την αποθήκευση και την απόρριψη των αποβλήτων στο αγρόκτημα και την τοπική κοινότητα αγροκτημάτων.	

Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να έχουν λάβει βασική πληροφόρηση σχετικά με το πώς θα πρέπει να ελαχιστοποιούνται, να διαχωρίζονται και να αποθηκεύονται στο αγρόκτημα τα απόβλητα. Όλοι οι γεωργοί οι οποίοι σκοπεύουν να προβούν σε σημαντική επένδυση σε συστήματα άρδευσης, αντλίες, κτίρια ή άλλα συστήματα που απαιτούν μεγάλη κατανάλωση ενέργειας ή νερού πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν είτε ότι έχουν λάβει κατάρτιση σχετικά με τις διαθέσιμες επιλογές και τις συνέπειές τους είτε ότι έχουν λάβει/λαμβάνουν υπόψη τους τις διαθέσιμες πληροφορίες (π.χ. αναζητήσεις στο διαδίκτυο) κατά τη λήψη των αποφάσεών τους.

F153	Αναμένεται. Άρδευση
Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει πρακτικές ορθής διαχείρισης για το είδος του αρδευτικού συστήματος που υπάρχει στο αγρόκτημα. Μην εφαρμόσιμο εάν δεν υπάρχει αρδευτικό σύστημα στο αγρόκτημα.	

Όλοι οι γεωργοί και/ή οι εργάτες που δουλεύουν με αρδευτικά συστήματα πρέπει να έχουν καταρτιστεί σε ορθές πρακτικές διαχείρισης για το είδος του χρησιμοποιούμενου συστήματος άρδευσης. Το υπεύθυνο πρόσωπο πρέπει να έχει καταρτιστεί στη βαθμονόμηση και τον προγραμματισμό άρδευσης.

F154	Υποχρεωτικό. Υγεία και ασφάλεια
Πρέπει να παρέχεται γενική κατάρτιση στην υγεία και την ασφάλεια στο αγρόκτημα, με επίκεντρο τα τοπικά σχετικά ζητήματα ύψιστου κινδύνου και τους κινδύνους που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη εργασία σε μεγάλα αγροκτήματα και φυτείες (π.χ. έλλειψη υγιεινής και «ανοικτή αφόδευση» [αφόδευση σε ανοικτούς χώρους], μεταφορά, εργαστηριακή και ηλεκτρική ασφάλεια, εργασία σε ύψος, μηχανήματα, απότομες πλαγιές). Η κατάρτιση όλων των σχετικών εργατών πρέπει να καλύπτει τα ζητήματα των διαδικασιών ασφαλείας, της χρήσης προστατευτικών για τα μηχανήματα και διακοπών έκτακτης ανάγκης και τη χρήση προστατευτικού εξοπλισμού.	

Για αγροκτήματα και φυτείες που απασχολούν πολλά άτομα, το κρίσιμο στοιχείο του παρόντος κριτηρίου είναι η διασφάλιση ότι όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες είναι καταρτισμένοι ώστε να εντοπίζουν κινδύνους και να μειώνουν τους κινδύνους που συνδέονται με την εργασία τους.

Όπου η κατάρτιση αποτελεί νομική απαίτηση (για παράδειγμα σε σχέση με τη διαχείριση φυτοπροστατευτικών προϊόντων σε πολλά μέρη του κόσμου), η συγκεκριμένη κατάρτιση είναι υποχρεωτική.

Όλοι οι καινούργιοι εργάτες και ανάδοχοι στο αγρόκτημα πρέπει να λάβουν τις βασικές οδηγίες ασφαλείας ως μέρος της εισαγωγικής τους διαδικασίας, με τις βασικές πληροφορίες να παρέχονται την πρώτη ημέρα εργασίας.

Καινούργιοι εργάτες σε ρόλους υψηλού κινδύνου πρέπει να έχουν λάβει τη σχετική με την εργασία τους κατάρτιση πριν ξεκινήσουν να εργάζονται.

Σε διαφορετική περίπτωση, η κατάρτιση πρέπει να δίνει προτεραιότητα στους σημαντικότερους κινδύνους και να επικεντρώνεται στους πιο ευάλωτους γεωργούς και εργάτες. Η κατάρτιση μπορεί να περιλαμβάνει ζητήματα τα οποία είναι σημαντικά για την υγεία και την ασφάλεια όχι μόνο στο αγρόκτημα, αλλά και στην τοπική κοινότητα (π.χ. υγιεινή, κάπνισμα, πρόληψη HIV/AIDS¹ ενδέχεται να πραγματοποιηθεί κατάρτιση σχετικά με την κοινότητα), ώστε να συμπεριλαμβάνονται άλλα μέλη της κοινότητας.

Ομάδες γεωργών

Ο καλύτερος τρόπος οργάνωσης της κατάρτισης μικροκαλλιεργητών είναι συχνά σε ομάδες γεωργών.

Μικροκαλλιεργητές

Οι μικροκαλλιεργητές αναμένεται να εκπαιδεύσουν τα μέλη της οικογενείας τους και τους εργάτες στο αγρόκτημά τους στη βασική διαχείριση της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας και την περιβαλλοντική διαχείριση. Μέρος της εν λόγω κατάρτισης είναι πιθανόν να παρέχεται σε επίπεδο ομάδας από προμηθευτές/συνεργάτες/κρατικές ή φιλανθρωπικές οργανώσεις:-

- Αποφυγή κινδύνων στο αγρόκτημα όπως τάφροι κοπριάς και περιορισμένοι χώροι² και

- Διασφάλιση του ότι οποιοσδήποτε έρχεται σε επαφή με φυτοπροστατευτικά προϊόντα έχει λάβει τη βασική κατάρτιση για τη χρήση τους, χρησιμοποιεί ασφαλή εξοπλισμό και φορά/χρησιμοποιεί μέσα ατομικής προστασίας.

F155	Αναμένεται. Πρώτες Βοήθειες
Σκοπός της παρούσας κατάρτισης είναι η διασφάλιση του ότι οι άρρωστοι και τραυματισμένοι γεωργοί και εργάτες λαμβάνουν την κατάλληλη περίθαλψη πριν καταστεί δυνατή η παροχή βοήθειας από επαγγελματίες με ιατρική εκπαίδευση. Αναμένεται ότι οι πρώτες βοήθειες θα είναι διαθέσιμες σε γεωργούς ή εργάτες άμεσα σε περίπτωση ατυχήματος σε αυλές του αγροκτήματος, σε κτίρια ή χώρους συσκευασίας και εντός 30 λεπτών από τη στιγμή που συμβαίνει ένα ατύχημα σε μια απόμακρη περιοχή του αγροκτήματος ή του αγροτικού τοπίου. Αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον σχεδιασμό του αριθμού και της τοποθεσίας των καταρτισμένων ατόμων. Μην εφαρμόσιμο για μικροκαλλιεργητές.	

Κατάρτιση στην παροχή πρώτων βοηθειών

Ένας επαρκής αριθμός ατόμων πρέπει να είναι καταρτισμένοι στην παροχή πρώτων βοηθειών. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει πάντα εν υπηρεσία ένα άτομο εκπαιδευμένο στις πρώτες βοήθειες σε ένα δωμάτιο συσκευασίας ή σε εγκατάσταση επεξεργασίας. Όπου η συγκομιδή ή οι γεωργικές εργασίες διενεργούνται σε ομάδες ή όπου πολλοί άνθρωποι δουλεύουν υπό την επίβλεψη ενός επιστάτη (π.χ. σε φυτείες), ο επιστάτης συνήθως είναι καταρτισμένος στην παροχή πρώτων βοηθειών.

Πολλές χώρες έχουν δημιουργήσει συστήματα για την κατάρτιση στις πρώτες βοήθειες, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος «Πρώτες Βοήθειες στον χώρο εργασίας». Προτιμούνται τα διαθέσιμα επίσημα μαθήματα κατάρτισης, τα οποία είναι προσαρμοσμένα στις τοπικές εργασιακές συνθήκες. Ωστόσο, εάν τέτοια κατάρτιση δεν είναι διαθέσιμη σε τοπικό επίπεδο, οι παρακάτω πηγές πρέπει να ελέγχονται για να βρεθεί ποιο μάθημα είναι διαθέσιμο και το πλέον κατάλληλο:

- Η Ερυθρά Ημισέληνος ή ο Ερυθρός Σταυρός (εθελοντικές/φιλανθρωπικές ΜΚΟ) προσφέρουν κατάρτιση στις πρώτες βοήθειες σε πολλές χώρες και
- Το ιατρείο του τοπικού ιατρού ή το νοσοκομείο θα μπορεί να παρέχει κάποιον που να μπορεί εκπαιδεύσει άλλους στις πρώτες βοήθειες.

Σε μεγάλους οργανισμούς, εξωτερικοί οργανισμοί εκπαίδευσης θα μπορούν να «εκπαιδεύσουν τους εκπαιδευτές», οι οποίοι με τη σειρά τους θα μπορούν να μεταφέρουν τις γνώσεις τους σε περισσότερους ανθρώπους εντός του οργανισμού. Συχνά η κατάρτιση στην παροχή πρώτων βοηθειών έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους γεωργούς και συνεπώς η ομαδική εκπαίδευση των γεωργών τυχάνει καλής υποδοχής.

Ένα χρήσιμο φυλλάδιο κατάρτισης στις Πρώτες Βοήθειες διατίθεται από τη βρετανική Υπηρεσία υγείας και ασφάλειας¹ και από μια συγκεκριμένη έκδοση σχετικά με τις «Πρώτες Βοήθειες στον χώρο εργασίας»².

1 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg347.pdf>

2 <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg214.pdf>

Όλοι πρέπει να γνωρίζουν ότι θα πρέπει να αξιολογούν τους κινδύνους όταν παρέχουν τις πρώτες βοήθειες σε άλλους και να μην θέτουν τον εαυτό τους σε κίνδυνο (π.χ. αποφεύγοντας τη φωτιά, την ηλεκτροπληξία ή χαλάσματα που πέφτουν και με το να προστατεύονται από σωματικά υγρά όπως το αίμα χρησιμοποιώντας γάντια και άλλα διαχωριστικά μέσα).

F156	Αναμένεται. Γενική διαχείριση αγροκτήματος, λογιστική, τήρηση αρχείων για μεγάλα αγροκτήματα και μικροκαλλιεργητές
Για τους μικροκαλλιεργητές, στόχος της κατάρτισης θα είναι να δοθεί η δυνατότητα στους γεωργούς να τηρούν αρχεία, να κατανοούν τη λογιστική και να μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με τις δραστηριότητες του αγροκτήματος με βάση την καλύτερη κατανόηση των επιχειρηματικών πτυχών της γεωργίας. Για μεγαλύτερα αγροκτήματα, ο στόχος διευρύνεται ώστε να περιλαμβάνει κατάρτιση σχετικά με τη σημασία της τήρησης αρχείων για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις: επεξηγώντας τις επιπτώσεις, τη συνεχή βελτίωση και τον λόγο για τον οποίο η τήρηση ορθών αρχείων σχετικά με τα λιπάσματα, τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα και την έκταση/απόδοση έχει μεγάλη σημασία.	

Μικροκαλλιεργητές

Η βασική κατανόηση των επιχειρήσεων και η βασική τήρηση λογιστικών βιβλίων μπορεί να έχουν τεράστια οφέλη για τους μικροκαλλιεργητές, καθώς βοηθούν τους γεωργούς να κατανοήσουν πώς να διαχειρίζονται καλύτερα την επιχείρησή τους. συχνά οι παραδοσιακές προσεγγίσεις της γεωργίας δυσκολεύουν τους γεωργούς να κατανοήσουν ποιο μέρος του αγροκτήματος και του φόρτου εργασίας τους είναι αφιερωμένο στην απόκτηση των προς το ζην, ποιο μέρος στην καθιέρωσή τους και ποιο μέρος στην παραγωγή κέρδους.

Μεγάλα επαγγελματικά αγροκτήματα

Τα μεγάλα επαγγελματικά αγροκτήματα και οι φυτείες πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν ότι ο γεωργός και/ή το προσωπικό ή οι ανάδοχοι τηρούν όχι μόνο οικονομικά αρχεία, αλλά και την τεκμηρίωση που απαιτείται στον παρόντα κώδικα για τη συμμόρφωση προς τη νομοθεσία. Σε περιπτώσεις που έχουν παρατηρηθεί διαφορές στην τεκμηρίωση ύστερα από ελέγχους ή αυτοαξιολόγηση, ενδέχεται να χρειάζεται η κατάρτιση του βασικού προσωπικού για την επίλυση της κατάστασης.

F157	Υποχρεωτικό. Ποιότητα προϊόντος
Πρέπει να αντιμετωπίζονται οποιεσδήποτε πτυχές της ποιότητας που απαιτούν τη λήψη μέτρων στο αγρόκτημα (π.χ. ποικιλία καλλιέργειας, στάδιο συγκομιδής, χρώμα, περιεκτικότητα σε ζάχαρη, έλλειψη μόλυνσης, γρήγορη μεταφορά στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας), ώστε να επιτυγχάνονται οι απαιτούμενες προδιαγραφές του προϊόντος μετά την επεξεργασία.	

Όλοι οι γεωργοί και οι εργάτες πρέπει να γνωρίζουν πώς να επιτύχουν την απαιτούμενη ποιότητα του προϊόντος. Η κατάρτιση πρέπει να περιλαμβάνει οποιαδήποτε ζητήματα ανάλυσης κινδύνου και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP), όπου τα κρίσιμα σημεία ελέγχου βρίσκονται στο αγρόκτημα. (Βλέπε κριτήρια F133 και S40 στο **κεφαλαίο Αξιακή Αλυσίδα**). Πρόκειται για έναν τομέα στον οποίο οι προμηθευτές της Unilever βρίσκονται συχνά σε εξαιρετική θέση για να καταρτίσουν γεωργούς, με αποτελέσματα που ωφελούν τόσο τους γεωργούς όσο και τους προμηθευτές.

12 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ UNILEVER ΓΙΑ ΓΕΩΡΓΟΥΣ

F163	Νομιμότητα (RSP 1.1)
Η πολιτική συμμορφώνεται με όλους τους σχετικούς διεθνείς και εθνικούς νόμους και κανονισμούς που δεν καλύπτονται σε άλλο σημείο του παρόντος κώδικα.	

Πολλές γεωργικές πρακτικές, όπως η χρήση νερού, η άρωση της γης, η εφαρμογή λιπασμάτων ή φυτοφαρμάκων κ.λπ. απαιτούν εξουσιοδότηση σύμφωνα με τους εθνικούς και τοπικούς νόμους και κανονισμούς. Γενικά, τα κριτήρια του κώδικα SAC2017 καλύπτουν ό,τι κρίνεται ως ελάχιστες νομικές απαιτήσεις στις περισσότερες χώρες, αλλά υπάρχουν και αναπόφευκτες εξαιρέσεις. Οι γεωργοί πρέπει να έχουν πλήρη γνώση όλων των νομικών υποχρεώσεων και να κατέχουν όλες τις απαραίτητες άδειες και εγκρίσεις.

Ακολουθούν παραδείγματα αυτών των εγκρίσεων:

- Έγκριση για υδροληψία νερού και γεώτρηση από την αρμόδια αρχή διαχείρισης υδάτων,
- Εξασθένιση, αποθήκευση ή εκτροπή επιφανειακών υδάτων από την αρμόδια αρχή περιβάλλοντος ή υδάτων,
- Άδεια για τη διάθεση των αποβλήτων σε υδάτινα σώματα από την αρμόδια αρχή διαχείρισης υδάτων,
- Άδεια άρωσης από την αρμόδια αρχή γεωργίας,
- Εξουσιοδότηση για μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την κατασκευή υποδομών (π.χ. εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διαχείρισης αποβλήτων),
- Μελέτες περιβαλλοντικών ή/και κοινωνικών επιπτώσεων ή μελέτες ελεύθερης συναίνεσης μετά από ενημέρωση (FPIC) για την αλλαγή χρήσης γης (δείτε επίσης το κριτήριο F56 σχετικά με την αποψίλωση και την FPIC στο κεφάλαιο Βιοποικιλότητα και υπηρεσίες οικοσυστήματος)
- Άδεια ατμοσφαιρικών εκπομπών για πρακτικές καύσης από την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή,
- Άδεια εκτροφής ζώων εκμετάλλευσης από την αρμόδια αρχή γεωργίας, και
- Άδειες που σχετίζονται με τους κατώτατους μισθούς και την απασχόληση.

Θα πρέπει να τεκμηριώνονται τυχόν διώξεις και πρόστιμα για μη συμμόρφωση με τους κανονισμούς, καθώς και τα διορθωτικά μέτρα που θα διασφαλίσουν την αποτροπή επανάληψης.

F164	Απαγόρευση δωροδοκίας (RSP 1.2)
Απαγορεύεται οποιαδήποτε και όλες οι μορφές δωροδοκίας.	

Πρόληψη δωροδοκίας

Σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις και φυτείες, πρέπει να διασφαλίζεται σαφής και αποτελεσματική εσωτερική εκπαίδευση ή/και κατευθυντήριες γραμμές που θα περιγράφουν τις προσδοκίες για την επιχειρηματική ακεραιότητα σε σχέση με την καταπολέμηση της δωροδοκίας, τα δώρα και τη φιλοξενία. Οι κατευθυντήριες γραμμές

και οι πολιτικές πρέπει να συμμορφώνονται με τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού και σύγκρουσης συμφερόντων και πρέπει να καθίστανται άμεσα διαθέσιμες στους υπαλλήλους του προμηθευτή. Χρήσιμη πηγή αποτελεί η κατευθυντήρια γραμμή του Υπουργείου Δικαιοσύνης του Ηνωμένου Βασιλείου «The Bribery Act 2010 Quick Start Guide» (Σύντομος οδηγός για τη Νομοθεσία περί δωροδοκίας του 2010, <https://www.jus-tice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guide-ance.pdf>), η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες που οι επιχειρήσεις μπορούν να θεσπίσουν για την αποτροπή διάπραξης δωροδοκίας από άτομα που συνδέονται με αυτές.

Οι μικροκτηματίες, οι γεωργοί και οι εργαζόμενοι σε μικρές εκμεταλλεύσεις αναμένεται να αντιληφθούν ότι η δωροδοκία δεν είναι αποδεκτή, καθώς υπονομεύει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τη δυνατότητα για συλλογικό όφελος, παραγωγικότητα και προώθηση ισχυρών και εύρωστων γεωργικών κοινοτήτων.

Τρόποι αποφυγής δωροδοκίας από μικροκαλλιεργητές είναι οι εξής:

- Διατήρηση ανοικτών διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των γεωργών και των εργαζομένων τους για την ενθάρρυνση της αλληλεγγύης και της αφοσίωσης στην επιχείρηση. Μια προσέγγιση θα ήταν η διοργάνωση εβδομαδιαίων συνεδριών ελέγχου όπου τόσο οι γεωργοί όσο και οι εργαζόμενοι θα μπορούν να ανταλλάσσουν εμπειρίες, να υποβάλλουν αιτήματα και προτάσεις για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ευημερίας τους, και
- Θέσπιση διαδικασιών με τις οποίες οι εργαζόμενοι θα μπορούν να αναφέρουν οποιαδήποτε υποψία δωροδοκίας. Ανατρέξτε στο κριτήριο F170 για περαιτέρω σχετικές λεπτομέρειες. Όλοι οι γεωργοί και οι εργαζόμενοι (συμπεριλαμβανομένων των έκτακτων εργαζομένων) πρέπει να λαμβάνουν την ελάχιστη εκπαίδευση, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:
- Κατανόηση ότι η δωροδοκία δεν είναι αποδεκτή.
- Κατανόηση ότι τυχόν απόπειρες δωροδοκίας πρέπει να αναφέρονται (δείτε το κριτήριο F170 για λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο εμπιστευτικής διεξαγωγής της διαδικασίας παραπόνων) και
- Επεξήγηση των απαιτήσεων συμμόρφωσης για την επίτευξη των κατώτατων νόμιμων ορίων.

Εκπαίδευση

Οι εργαζόμενοι σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με τις πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές όπως περιγράφεται παραπάνω. Όπου είναι εφικτό, οι έννοιες πρέπει να απλοποιούνται γλωσσικά και να ενισχύονται με παραδείγματα, ώστε να διασφαλίζεται η κατανόηση και η ερμηνεία τους.

Για τους μικροκτηματίες, η εκπαίδευση μπορεί να διεξαχθεί από τον προμηθευτή της Unilever ή άλλη κεντρική οργάνωση (π.χ. τον υπεύθυνο του συνεταιρισμού ή τον διαχειριστή της ομάδας). Η εκπαίδευση μπορεί να είναι πολύ σύντομη, επίσημη ή ανεπίσημη, αλλά πρέπει να τηρούνται πρακτικά (για 2 έτη) που θα βεβαιώνουν τη διεξαγωγή της.

Πιο αναλυτική, εξατομικευμένη εκπαίδευση θα πρέπει να επικεντρώνεται σε πιο ευάλωτους εργαζόμενους (π.χ. όσους εργάζονται στη μεταφορά προϊόντων, στην αξιολόγηση της ποιότητας ή ποσότητας των παραληφθέντων αγαθών ή όσους διενεργούν και λαμβάνουν πληρωμές) σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις και φυτείες, καθώς και σε κεντρικές οργανώσεις μικροκτηματιών. Η εκπαίδευση θα πρέπει ιδανικά να διεξάγεται από ανώτερα στελέχη και να περιλαμβάνει τα ακόλουθα θέματα:

- Τι προβλέπει η νομοθεσία σχετικά με τη δωροδοκία στη συγκεκριμένη περιοχή.
- Τι προβλέπει η ηθική δέσμευση και οι πολιτικές της εταιρείας/εκμετάλλευσης/φυτείας/ομάδας μικροκαλλιεργητών
- Πώς η υλοποίηση ξεκινά από την κορυφή και τις επιπτώσεις για το προσωπικό σε όλα τα επίπεδα του οργανισμού.
- Πώς οι γεωργοί και οι εργαζόμενοι μπορούν να προωθήσουν μια νοοτροπία επιχειρηματικών πρακτικών που βασίζονται στη δεοντολογία.
- Η σημασία της ακριβούς τήρησης αρχείου.

Πρέπει να τηρείται αρχείο όλων των συμμετεχόντων για τουλάχιστον 2 έτη.

Πρέπει να καταγράφονται και να παρακολουθούνται τα τοπικά προβλήματα υλοποίησης, ιδανικά εκείνα που αναφέρθηκαν από τους γεωργούς κατά τη διάρκεια της συμμετοχικής εκπαίδευσης, προκειμένου να εξευρεθούν τρόποι εξάλειψης της δωροδοκίας και της διαφθοράς.

Ακολουθούν παραδείγματα πρακτικών δωροδοκίας:

- Καταγγελίες ότι οι εκπρόσωποι του προμηθευτή απαιτούν «μίζα», για να ζυγίσουν με ακρίβεια τα προϊόντα. Τέτοιες καταγγελίες πρέπει να διερευνώνται από τον προμηθευτή και τα προβλήματα να αποκαθίστανται (π.χ. με πειθαρχικές κυρώσεις) (δείτε επίσης το κριτήριο F171 σχετικά με τις καταγγελίες και τους μηχανισμούς παραπόνων) και
- Καταγγελίες εναντίον της τοπικής αστυνομίας/κυβερνητικών αξιωματούχων που δωροδοκούνται για να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους. Σε αυτήν την περίπτωση, ο προμηθευτής της Unilever ή η κεντρική οργάνωση γεωργών πρέπει να τεκμηριώνει την πρόοδο για την επίλυση του προβλήματος (π.χ. με διαπραγμάτευση έντιμης δωρεάς για τη βελτίωση της αστυνόμευσης και την εξάλειψη της διαφθοράς στην περιοχή).

F165	Χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί (RSP 1.6)
Οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις πρέπει να τηρούν χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς. Οι μεμονωμένοι μικροκαλλιεργητές δεν απαιτείται να τηρούν λογαριασμούς.	

Οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις και οι κεντρικές οργανώσεις μικροκαλλιεργητών (π.χ. γεωργικοί συνεταιρισμοί) αναμένεται να τηρούν χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς. Η κατάλληλη καταγραφή όλων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών πρέπει να διασφαλίζεται με επαρκείς χρηματοοικονομικές διαδικασίες. Η τήρηση αυτών των αρχείων μειώνει τον κίνδυνο της διαφθοράς και της απάτης και τεκμηριώνει τη συνεπή και έντιμη χρηματοοικονομική λογιστική. Επιπλέον, με τον τρόπο αυτό οι διαχειριστές μπορούν να παρακολουθούν τα έξοδα και να βρίσκουν

τρόπους μείωσης εσφαλμένων ή περιττών δαπανών καθιστώντας την επιχείρηση πιο αποδοτική και ανθεκτική.

F166	Ποιότητα προϊόντων (RSP 1.8)
Έχουν θεσπιστεί διαδικασίες στην εκμετάλλευση που διασφαλίζουν ότι τα προϊόντα πληρούν τις προδιαγραφές του πελάτη και τις απαιτήσεις ποιότητας και ασφάλειας.	

Πρέπει να έχουν θεσπιστεί επαρκείς διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι τα προϊόντα πληρούν τις προδιαγραφές ποιότητας ή ασφάλειας και ότι όλα τα προϊόντα είναι ασφαλή για την προοριζόμενη χρήση τους. Οι πτυχές ποιότητας και μόλυνσης καλύπτονται επίσης στις απαιτήσεις F132, F133, F157 και S40 του παρόντος Κώδικα.

F167	Αναφορά ανησυχιών και αποφυγή αντιποίνων (RSP 1.9)
Οι εργαζόμενοι σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις και φυτείες διαθέτουν έναν δίαυλο επικοινωνίας μέσω του οποίου μπορούν να εγείρουν ανησυχίες όσον αφορά στην επιχειρηματική ακεραιότητα, π.χ. ανέντιμες ή αθέμιτες επιχειρηματικές συναλλαγές, χωρίς φόβο αντιποίνων. Οι μικροκαλλιεργητές πρέπει να διαθέτουν ένα μηχανισμό έκφρασης τυχόν ανησυχιών για τον μεταποιητή. Οι υπάλληλοι των μικροκαλλιεργητών θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα υποβολής καταγγελιών σε οποιαδήποτε υφιστάμενη κεντρική οργάνωση μικροκαλλιεργητών.	

Πρέπει να έχουν θεσπιστεί συστήματα που θα επιτρέπουν σε όλους τους εργαζόμενους (συμπεριλαμβανομένου του έκτακτου εργατικού δυναμικού, του εργατικού δυναμικού μεταναστών και του εργατικού δυναμικού που απασχολείται από αναδόχους) στην εκμετάλλευση (και όλους τους γεωργούς στις ομάδες μικροκαλλιεργητών) να εγείρουν ενδεχόμενες ανησυχίες για οποιαδήποτε πτυχή της επιχειρηματικής ακεραιότητας που χαρακτηρίζει τη διοίκηση της εκμετάλλευσης ή της ομάδας γεωργών. Η ικανότητα έκφρασης ανησυχιών δεν πρέπει να παρεμποδίζεται λόγω γλώσσας, παιδείας ή πολιτισμικών εμποδίων, ενώ πρέπει να ενθαρρύνεται η συμμετοχή γυναικών και νέων - ομάδες που συχνά αναγνωρίζονται ως ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες - δημιουργώντας κατάλληλους διαύλους επικοινωνίας μέσω των οποίων θα γνωστοποιούνται οι ανησυχίες στα αρμόδια άτομα.

Ενθάρρυνση δημοσιοποίησης

Πρέπει να χρησιμοποιούνται συστήματα ενθάρρυνσης της δημοσιοποίησης ανησυχιών και αποτροπής εκφοβισμού, όπως τα εξής:

- Εργαστήρια που ενθαρρύνουν την ενσωμάτωση και ανοχή μεταξύ των εργαζόμενων,
- Ένας δίαυλος επικοινωνίας που θα δέχεται ανώνυμες καταγγελίες,
- Έλεγχοι ασφαλείας για εργαζόμενους που θα τους προστατεύουν από θυματοποίηση ή αντεγκλήσεις,
- Διαμεσολάβηση για επίλυση διενέξεων μεταξύ των καταγγελλόντων,
- Εάν χρησιμοποιούνται κυτία προτάσεων, βεβαιωθείτε ότι έχουν τοποθετηθεί σε διακριτικά σημεία όπου οι καταγγέλλοντες θα διατηρούν το απόρρητό τους κατά τη χρήση του κυτίου,
- Εάν χρησιμοποιείτε τηλεφωνική γραμμή παραπόνων, βεβαιωθείτε ότι είναι δωρεάν και ότι η υπηρεσία διατίθεται στην τοπική γλώσσα και
- Θα πρέπει να είναι σαφές ότι οι καταγγελίες όντως διερευνώνται (και δεν αγνοούνται), αποσαφηνίζοντας τις διαδικασίες διερεύνησης καταγγελιών και τη διαδικασία επίλυσής τους στους εργαζόμενους.

Συνιστώσες της διαδικασίας καταγγελιών

Το πρώτο σημείο επαφής θα πρέπει να προσπαθήσει να αντιμετωπίσει την καταγγελία ή το παράπονο προφορικά και ανεπίσημα. Συνχά πρόκειται απλώς για υπόθεση όπου απαιτούνται κάποιες διευκρινίσεις ή εξηγήσεις, προκειμένου να διευθετηθεί. Ακόμη κι αν η υπόθεση επιλυθεί επιτυχώς με ανεπίσημο/προφορικό χειρισμό, βεβαιωθείτε ότι το συμβάν έχει καταγραφεί. Δεν πρόκειται για πρακτικά συζήτησης ή κάποιο επίσημο αρχείο, αλλά απλώς μια καταχώριση που θα βεβαιώνει ότι η καταγγελία εισακούστηκε και επιλύθηκε. Εάν το ζήτημα είναι υπερβολικά πολύπλοκο ή αμφιλεγόμενο για να επιλυθεί μέσω συζήτησης, θα πρέπει να προβλέπεται μια διαδικασία κλιμάκωσης που θα διασφαλίζει την επίσημη, έγγραφη υποβολή του ζητήματος, καθώς και την έγγραφη απάντηση σε αυτό. Η διαδικασία αυτή θα διεξάγεται στο επίπεδο του ιεραρχικά ανώτερου επόπτη, εκτός κι αν ο επόπτης αποτελεί το αντικείμενο της καταγγελίας. Εάν το θέμα δεν μπορεί να επιλυθεί σε αυτό το επίπεδο, τότε η καταγγελία πρέπει να προωθηθεί σε ανώτερο επίπεδο.

Ταχεία δράση

Οι καταγγελίες και τα παράπονα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα. Μια διαδικασία που δεν θα διαβεβαιώσει τους καταγγέλλοντες για την πορεία της καταγγελίας τους θα επιτείνει μονάχα την αγανάκτησή τους και θα υπονομεύσει την αξιοπιστία του συστήματος. Η διαδικασία πρέπει να παρέχει τακτικές ενημερώσεις στους καταγγέλλοντες, οι οποίοι θα πρέπει να γνωρίζουν την εξέλιξη της υπόθεσης και σχετική μελλοντική δράση. Οι κανόνες της δικαιοσύνης πρέπει να είναι σαφείς σε όλους τους ενδιαφερόμενους και όλοι οι εμπλεκόμενοι πρέπει να διαβεβαιωθούν για την εφαρμογή τους. Οι κανόνες αυτοί συμπεριλαμβάνουν το δικαίωμα ενημέρωσης για την κατηγορία με την οποία βαρύνεται κάποιο άτομο, το δικαίωμα εξέτασης των αποδεικτικών στοιχείων, το δικαίωμα όλων των μερών για ακρόαση και απάντηση και τέλος το δικαίωμα άσκησης έφεσης.

Για τους μικροκαλλιεργητές και τις εκμεταλλεύσεις μικρής κλίμακας που απασχολούν λίγους εργαζόμενους, η κεντρική οργάνωση πρέπει να διασφαλίζει ότι διατίθεται διαδικασία προσφυγής σε τοπικό επίπεδο για τους εργαζόμενους που επιθυμούν να υποβάλλουν παράπονα (π.χ. μέσω συνδικαλιστικής οργάνωσης, της διοίκησης γεωργικής ομάδας/συνεταιρισμού, των τοπικών νομικών ή εθιμοτυπικών συστημάτων ή του προμηθευτή της Unilever).

12.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

F168	Η εργασία διεξάγεται βάσει όρων απασχόλησης που αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης συναίνεσης και τεκμηρίωσης (RSP 2)
Τα έγγραφα εργασίας που θα παρέχονται στους εργαζόμενους, τόσο τους έκτακτους όσο και τους μόνιμους, θα αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης συναίνεσης και θα σέβονται τα νόμιμα δικαιώματά τους.	

Τα βασικά συστατικά της σχέσης εργοδότη/εργαζόμενου, όπως εργασιακό ωράριο, υπερωρίες, αμοιβή, επιδόματα, άδεια, πειθαρχικό σύστημα και σύστημα υποβολής παραπόνων θα πρέπει να (i) αποτελούν

αντικείμενο ελεύθερης συναίνεσης και των δύο μερών, (ii) θα πρέπει να τεκμηριώνονται εγγράφως και (iii) θα πρέπει να υπογράφονται από τον εργοδότη και τον εργαζόμενο.

Με εξαίρεση τις μικρές εκμεταλλεύσεις, οι όροι και οι προϋποθέσεις θα πρέπει να προσδιορίζονται συμβατικά, προκειμένου να επισημοποιείται η εργασιακή σχέση και οι συναφείς όροι. Με τον τρόπο αυτό, θα αποσαφηνίζονται τα δικαιώματα και οι ευθύνες των δύο μερών. Η σύμβαση θα πρέπει να αναφέρει τα ονόματα του εργοδότη και του εργαζόμενου, την ημερομηνία έναρξης, τη θέση εργασίας, τα στοιχεία πληρωμής, το εργασιακό ωράριο και τον τόπο εργασίας, το δικαίωμα άδειας και ρεπό, το επίδομα ασθενείας, το συνταξιοδοτικό καθεστώς (εάν υπάρχει), τις περιόδους κοινοποίησης και τις διαδικασίες υποβολής παραπόνων, απόλυσης και πειθαρχικών μέτρων.

Μια λεπτομερής σύμβαση ενδέχεται να μην είναι πρακτική για βραχυπρόθεσμη, εποχιακή ή περιστασιακή εργασία, αλλά τα εργασιακά δικαιώματα πρέπει να ισχύουν και για αυτούς τους εργαζόμενους κατά το εφικτό. Ως γενική κατεύθυνση, ένας εργαζόμενος σε εκμετάλλευση κανονικά θα βρισκόταν σε καθεστώς σύμβασης, εάν προτίθετο να εργαστεί/είχε εργαστεί στην εκμετάλλευση για τρεις μήνες (εκτός κι αν οι τοπικοί κανονισμοί προέβλεπαν τη σύναψη σύμβασης νωρίτερα. Η δοκιμαστική περίοδος συνήθως κατοχυρώνεται στην τοπική νομοθεσία). Δεν αναμένεται τεκμηρίωση σε περίπτωση γεωργών με χαμηλές επιδόσεις αλφαριθμητικού.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις θα πρέπει να έχουν κατανοηθεί. Η επαρκής κατανόηση των όρων και των προϋποθέσεων από τους εργαζόμενους είναι σημαντική, προκειμένου να διασφαλιστούν δίκαιες συνθήκες απασχόλησης και αποζημίωση. Οι εργοδότες πρέπει να είναι βέβαιοι ότι οι εργαζόμενοι κατανοούν τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η έγγραφη σύμβαση θα πρέπει να συμπληρώνεται από επιπρόσθετους τρόπους εξήγησης και επανάληψης των προϋποθέσεων, όπως για παράδειγμα:

- Επαναδιατύπωση των όρων και των προϋποθέσεων χρησιμοποιώντας την καθομιλουμένη.
- Παροχή παραδειγμάτων με περιπτώσεις όπου θα ίσχυαν οι όροι και οι προϋποθέσεις.
- Ενθάρρυνση των εργαζόμενων να υποβάλλουν ερωτήσεις και να ζητούν διευκρινίσεις, όταν δεν καταλαβαίνουν την απαίτηση.
- Πρόσληψη διερμηνέα (θα μπορούσε να είναι ένας επόπτης που ήδη συνεργάζεται άμεσα με τα άτομα της συγκεκριμένης εθνικότητας ή περιοχής) που θα μεταφράσει τις απαιτήσεις στην κατάλληλη γλώσσα ή διάλεκτο.

Αυτή η απαίτηση ισχύει για όλες τις εκμεταλλεύσεις, ακόμη και για εκείνες όπου δεν έχει (ακόμη) συναφθεί έγγραφη εργασιακή σύμβαση ή δεν πρόκειται να συνταχθεί λόγω χαμηλού επιπέδου αλφαριθμητικού. Η βασική απαίτηση (η οποία μπορεί να προσδιοριστεί με συνέντευξη και των δύο μερών) είναι ότι τόσο ο εργοδότης όσο και ο εργαζόμενος αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τους εργασιακούς όρους και συνθήκες.

Αλλαγές στους όρους και τις προϋποθέσεις

Οι αλλαγές στους όρους και τις προϋποθέσεις πρέπει να γνωστοποιούνται στους εργαζόμενους εγκαίρως, ενώ θα πρέπει να εξηγείται τι συνεπάγονται αυτές οι αλλαγές και θα πρέπει να συγκεντρώνονται οι παρατηρήσεις των εργαζόμενων σχετικά με τον καλύτερο τρόπο της δίκαιης επισημοποίησης και υλοποίησης αυτών των αλλαγών. Όπου έχουν συμφωνηθεί αλλαγές, οι πληττόμενοι εργαζόμενοι πρέπει πάντα να υπογράφουν, ως απόδειξη αποδοχής, ένα έγγραφο που καθορίζει τι θα συνεπάγονται αυτές οι αλλαγές. Εάν ο εργαζόμενος έχει χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού, θα πρέπει να κληθεί επίσημα να διατυπώσει γνώμη σχετικά με αυτές τις αλλαγές, ώστε να διασφαλιστεί ότι ο εν λόγω εργαζόμενος έχει κατανοήσει και αποδεχθεί τις επικείμενες αλλαγές. Η βασική απαίτηση (η οποία μπορεί να καθοριστεί με συνέντευξη και των δύο μερών) είναι ότι τόσο ο εργοδότης όσο και ο εργαζόμενος αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τυχόν αλλαγές στους όρους και τις συνθήκες εργασίας.

F169	Όλοι οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζονται ισότιμα, με σεβασμό και αξιοπρέπεια (RSP 3.1)
Κανένας εργαζόμενος δεν πρέπει να υπόκειται σε οποιαδήποτε φυσική, σεξουαλική, ψυχολογική ή λεκτική παρενόχληση, κακοποίηση ή άλλη μορφή εκφοβισμού.	

Ο εκφοβισμός αποτελεί πράξη παρενόχλησης με σκοπό τον εξαναγκασμό ή την αποθάρρυνση συγκεκριμένου ατόμου ή ομάδας ανθρώπων. Ο εκφοβισμός μπορεί να ασκηθεί με πολλούς τρόπους, με σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική και λεκτική βία και παρενόχληση. Ο εκφοβισμός ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα αντιποίνων, π.χ. ενός επόπτη εναντίον των εργαζόμενων που εξέφρασαν παράπονα εναντίον του ή μεταξύ εργαζόμενων διαφορετικής εθνικότητας ή χώρας προέλευσης. Οι εργαζόμενοι στη γεωργία μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε πράξεις εκφοβισμού, καθώς ενδέχεται να μην έχουν πλήρως κατανοήσει τα δικαιώματά τους ή ενδέχεται να εργάζονται ως έκτακτο ή μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό και να αισθάνονται ανίσχυροι να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα κατά του δράστη.

Περιπτώσεις στις οποίες ενδέχεται να διαπραχθεί εκφοβισμός είναι οι εξής:

- Διένεξη όταν η διαφορά απόψεων κλιμακώνεται σε επίθεση, ένταση και εκθρόνηση
- Εκδήλωση διαμαρτυρίας, ιδιαίτερα μεταξύ των απεργούντων και των μη απεργούντων
- Σεξουαλική παρενόχληση γυναικών από άνδρες εργαζόμενους

Οι γεωργοί, οι διαχειριστές και οι επόπτες πρέπει να επιδεικνύουν μηδενική ανοχή στον εκφοβισμό, λαμβάνοντας κατάλληλα ελεγκτικά ή πειθαρχικά μέτρα σε περιπτώσεις καταγγελίας ή υπόνοιας εκφοβισμού.

F170	Όλοι οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζονται ισότιμα, με σεβασμό και αξιοπρέπεια (RSP 3.2)
Οι μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να έχουν θεσπίσει πολιτικές απασχόλησης για την αποτροπή της διάκρισης με βάση τη φυλή, την εθνικότητα, την ηλικία, τον ρόλο, το φύλο, την ταυτότητα φύλου, το χρώμα, τη θρησκεία, τη χώρα προέλευσης, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την οικογενειακή κατάσταση, την εγκυμοσύνη, τα εξαρτώμενα άτομα, την αναπηρία, την κοινωνική τάξη, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις ή τις πολιτικές απόψεις. Οι γεωργοί μικροκαλλιέργειες πρέπει να κατανοήσουν ότι οι διακρίσεις δεν είναι αποδεκτές.	

Οι πολιτικές πρέπει ιδανικά να καλύπτουν το θέμα της διάκρισης σε οποιαδήποτε πτυχή της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της πρόσληψης, της αποζημίωσης, της προαγωγής, της πειθαρχίας, της παύσης των καθηκόντων ή της συνταξιοδότησης. Εξαιρέσεις ισχύουν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου υπάρχουν υπερισχύοντα θέματα υγείας και ασφάλειας (π.χ. οι νέοι εργαζόμενοι και οι έγκυες δεν θα πρέπει να χειρίζονται ποτέ φυτοφάρμακα. Δείτε το κριτήριο F85 του κεφαλαίου Κοινωνικά ζητήματα).

Προώθηση ανοχής στην γεωργική εκμετάλλευση

Οι εκμεταλλεύσεις που απασχολούν πολλούς εργαζόμενους, ιδιαίτερα όπου εμπλέκεται έκτακτο ή μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό από μακριά ή όπου οι εργαζόμενοι προέρχονται από διαφορετικές θρησκευτικές ή φυλετικές ομάδες κ.λπ., πρέπει να λαμβάνουν εύλογα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα άτομα ή οι ομάδες δεν αισθάνονται ότι απειλούνται, εκφοβίζονται ή υφίστανται διακρίσεις. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι πρακτικές εργασίας πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτες ώστε να:

- Επιτρέπουν στους εργαζόμενους να φορούν θρησκευτικά εμβλήματα ή ενδύματα (όπως σταυρούς, κιπά, τουρμπάνια, σεμνή ενδυμασία ή μαντήλα), εάν αυτό δεν θέτει σε κίνδυνο την υγεία και την ασφάλεια τη δική τους ή των άλλων (π.χ. απαίτηση υγιεινής τροφίμων και εμπλοκή αλυσίδων στον εξοπλισμό),
- Επιτρέπουν χρόνο και να παρέχουν χώρο για προσευχή και νίψεις,
- Επιτρέπουν την τήρηση της εβραϊκής εορτής του Σαββάτου (Sabbath), τις θρησκευτικές εορτές και τις περιόδους πένθους και
- Επιτρέπουν την τήρηση νηστειών και διατροφικών απαιτήσεων (π.χ. εάν η εκμετάλλευση διαθέτει καντίνα).

Στις μεγάλες εκμεταλλεύσεις και φυτείες, οι γεωργοί θα πρέπει να αξιολογήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι τρέχουσες πρακτικές ενδέχεται να εισαγάγουν διακρίσεις και να προσπαθήσουν να βρουν τρόπους υπέρβασης τέτοιων εμποδίων, όπως για παράδειγμα:

- Εάν δεν επιβάλλεται δια νόμου, οι εργαζόμενοι απαιτείται όντως να έχουν γυμνά χέρια κάτω από τους αγκώνες σε όλα τα τμήματα των μονάδων επεξεργασίας και συσκευασίας της εκμετάλλευσης, όπου ορισμένοι εργαζόμενοι το θεωρούν άσεμνο;
- Θα μπορούσαν να αναδιοργανωθούν τα χρονοδιαγράμματα εργασίας ή/και να παρασχεθούν χώροι για προσευχή;
- Μπορούν να αναδιοργανωθούν τα μέσα μεταφοράς έτσι, ώστε να αυξηθεί η ασφάλεια των γυναικών εργαζόμενων (η μεταφορά από και προς την εργασία έχει επισημανθεί από τον ΟΗΕ¹ ως σημαντική αιτία ανησυχίας), έτσι ώστε να μπορούν να θεωρηθούν πιο κατάλληλες για θέσεις εργασίας που απαιτούν μετακινήσεις μετά τη δύση του ηλίου;

Κανένας υπάλληλος δεν θα πρέπει να υφίσταται αντίποινα ή να τιμωρείται, επειδή θα αναφέρει πράξεις διακρίσεων (δείτε το κριτήριο F179 του παρόντος κεφαλαίου). Οι ισχυρισμοί περί διακρίσεων θα πρέπει πάντα να διερευνώνται και θα πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα, εάν επιβεβαιωθούν.

Απαγορεύονται τα τεστ εγκυμοσύνης

Δεν θα γίνονται ανεκτά τα τεστ εγκυμοσύνης ή άλλες μορφές ιατρικών εξετάσεων που ενδέχεται να προκαλέσουν διακρίσεις. Τέτοιες πρακτικές θεωρούνται εξευτελιστικές και ταπεινωτικές, ενώ αυξάνουν τον κίνδυνο για δυσμενή μεταχείριση. Ως κακομεταχείριση εγκύων στην εργασία θεωρείται μεταξύ άλλων η μισθολογική μείωση, η παρενόχληση και ο εκφοβισμός, η μη χορήγηση άδειας μετ' αποδοχών για προγεννητικές εξετάσεις, η ανάθεση επικινδύνων και βαρέων εργασιών και η απόλυση². Συνεπώς, είναι σημαντικό οι γυναίκες να μην υποβάλλονται σε ιατρικά τεστ και εξετάσεις, προκειμένου να αποφευχθούν παρόμοια συμβάντα.

Ιατρικές εξετάσεις

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ορισμένες μορφές ιατρικών εξετάσεων είναι σημαντικές για ορισμένους τύπους γεωργικής εργασίας, προκειμένου να προσδιοριστεί η θέση εργασίας κάποιων υποψηφίων (π.χ. εξετάσεις αίματος, εάν οι εργαζόμενοι διατρέχουν κίνδυνο έκθεσης σε οργανοφωσφορικά φυτοπροστατευτικά προϊόντα: Δείτε τα κριτήρια F85 – F89 του κεφαλαίου Κοινωνικά ζητήματα). Ωστόσο, δεν θα πρέπει να διεξάγονται γενικές ιατρικές εξετάσεις που ενδέχεται να προκαλέσουν διακριτική μεταχείριση σε σχέση με την πρόσληψη, την αποζημίωση, την προαγωγή, τα πειθαρχικά μέτρα, τη λύση της εργασιακής σύμβασης ή τη συνταξιοδότηση.

Μικροκαλλιεργητές

Σαφώς, τα τεστ εγκυμοσύνης ή οι ιατρικές εξετάσεις είναι απίθανο να προκαλέσουν πρόβλημα σε μικρές εκμεταλλεύσεις και για το λόγο αυτό το συγκεκριμένο κριτήριο μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί ότι δεν ισχύει για τους μικροκαλλιεργητές.

F171	Η εργασία διεξάγεται σε εθελοντική βάση (RSP 4)
Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει κάποια εκμετάλλευση να χρησιμοποιεί καταναγκαστική εργασία, είτε με τη μορφή υποχρεωτικής εργασίας είτε με τη μορφή παρανόμως διακινούμενου εργατικού δυναμικού, οικιακή εργασία, εργασία υπό καθεστώς δουλείας ή άλλες παρόμοιες μορφές εργασίας. Απαγορεύεται ο ψυχικός και σωματικός εξαναγκασμός, η δουλεία και η εμπορία ανθρώπων.	

Η εργασία είναι εθελοντική

Θα πρέπει να έχουν θεσπιστεί πολιτικές και διαδικασίες πρόσληψης, καθώς και εκπαιδευμένο προσωπικό που θα διασφαλίζει ότι οι εργαζόμενοι αναλαμβάνουν την εργασία ελεύθερα και ισότιμα και ότι ποτέ δεν παρεμποδίζεται η λύση της εργασιακής σχέσης, εφόσον το επιθυμούν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι. Στην περίπτωση των μικροκαλλιεργητών, δεν απαιτείται

οπωσδήποτε κάποιο σχετικό έγγραφο. Σε όλες τις χώρες, οι εργοδότες πρέπει να τηρούν το ισχύον εργατικό δίκαιο και τις υποχρεωτικές απαιτήσεις του παρόντος κωδικού, προκειμένου να διασφαλιστεί η νομική και συμβατική συμμόρφωση.

Αυτή η πολιτική πρέπει να υποστηρίζεται από πρακτικές που διασφαλίζουν ότι:

- Οι εργαζόμενοι είναι ελεύθεροι να καταγγείλουν την εργασιακή σχέση
- Δεν γίνεται χρήση καταναγκαστικής εργασίας σε φυλακές,
- Οποιαδήποτε γραφεία εύρεσης εργασίας χρησιμοποιούνται πρέπει να πληρούν τις σχετικές εθνικές απαιτήσεις και δεν πρέπει να απαιτούν από τους εργαζόμενους να υπογράφουν κενά φύλλα χαρτιού, επιστολές παραίτησης κ.λπ., προτού οι εργαζόμενοι ξεκινήσουν την εργασία,
- Έχουν θεσπιστεί διαδικασίες που διασφαλίζουν ότι όλες οι γεωργικές εργασίες και η εργασία που παρέχεται από γραφεία εύρεσης εργασίας, μεσίτες ή αρχηγούς συμμοριών δεν σχετίζεται με την καταβολή παράλογης αμοιβής από τους εργαζόμενους ή τη λήψη δανείων που θα τους αναγκάσουν να εργαστούν για την αποπληρωμή τους,
 - Σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνονται χρηματικές εγγυήσεις για χρήση εργαλείων εργασίας, ΜΑΠ ή εκπαίδευση,
 - Ακόμη και οι μετανάστες εργαζόμενοι που δεν χρησιμοποιήσαν διαμεσολαβητή εύρεσης εργασίας ενδέχεται να έχουν δανειστεί χρήματα για να καλύψουν τα έξοδα ταξιδιού και θα πρέπει να ελέγξετε ότι δεν έχουν περιέλθει σε δουλεία για χρέη και
- Απαγορεύεται η αποδοχή εργασίας ως αντάλλαγμα για χρήματα που σας χρωστά ο εργαζόμενος.

Παρόλο που δεν απαιτείται έγγραφη πολιτική για τους μικροκαλλιεργητές, είναι σημαντικό οι μικροκαλλιεργητές που προμηθεύουν τη Unilever να διασφαλίζουν ότι οι ίδιοι, οι οικογένειες ή οι εργαζόμενοι τους δεν υπάγονται σε καθεστώς δουλείας λόγω χρέους.

Ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων

Όλοι οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν ελευθερία κινήσεων εκτός από τις εγκαταστάσεις της εκμετάλλευσης για μετακίνηση, διαβίωση και ελεύθερη κυκλοφορία εντός της επικράτειας μιας χώρας. Οι περιορισμοί θεωρείται ότι καταστρατηγούν το άρθρο 13 της Οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρέπει να επιτρέπεται στους εργαζόμενους να αποχωρούν από την εκμετάλλευση, όταν τελειώνει η βάρδια τους.

Απαγορεύεται η παρακράτηση των εγγράφων ταυτοπροσωπίας

Οι εργαζόμενοι δεν πρέπει να υποχρεούνται να παραδίδουν τα έγγραφα ταυτοπροσωπίας. Όπου απαιτείται δια νόμου η παρακράτηση των εγγράφων ταυτοπροσωπίας, πρέπει να λαμβάνονται μέτρα που θα διασφαλίζουν ότι οι εργαζόμενοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στα έγγραφα ταυτοπροσωπίας τους, δεν παρεμποδίζεται η αποχώρησή τους από τον εργασιακό χώρο και τα εν λόγω έγγραφα τους επιστρέφονται αμέσως με τη λήξη της εργασιακής σχέσης. Τα διαβατήρια και άλλα έγγραφα ταυτοπροσωπίας εκδίδονται στον κάτοχο τους από την κυβέρνηση της επικράτειας διαμονής τους και παραδίδονται σε αυτούς

1. http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/Goal_5_fs.pdf
2. http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/features/WCMS_193975/lang--en/index.htmAntum moerio, nos, pors es eti puli

τους παραλήπτες ως απόδειξη ταυτοπροσωπίας. Ενώ, για παράδειγμα, οι υπάλληλοι του τελωνείου και της αρχής συνοριακού ελέγχου, οι πρεσβείες και τα προξενεία μπορεί να απαιτούν αυτά τα έγγραφα για την επιβεβαίωση της ταυτότητάς σας, οι εργοδότες δεν θεωρούνται ισοδύναμοι φορείς και δεν έχουν δικαίωμα παρακράτησης των εγγράφων των εργαζόμενων. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να έχουν θεσπίσει διαδικασίες που θα διασφαλίζουν ότι η εξεύρεση κάθε είδους γεωργικού εργατικού δυναμικού και εργατικού δυναμικού που παρέχεται από γραφεία εύρεσης δεν συνεπάγεται τον εξαναγκασμό των εργαζόμενων για παράδοση του διαβατηρίου ή της ταυτότητάς τους.

F172	Όλοι οι εργαζόμενοι έχουν την κατάλληλη ηλικία (RSP 5)
Σε καμία περίπτωση η εκμετάλλευση δεν πρέπει να απασχολεί άτομα κάτω των 15 ετών ή κάτω από το τοπικό νόμιμο κατώτατο ηλικιακό όριο για εργασία ή υποχρεωτική σχολική φοίτηση, όποιο είναι μεγαλύτερο. Όταν απασχολούνται νέοι εργαζόμενοι, δεν πρέπει να παρέχουν εργασία που είναι ψυχικά, σωματικά, κοινωνικά ή ηθικά επικίνδυνη ή επιβλαβής, ή παρεμβαίνει στη σχολική φοίτησή τους, αποστερώντας τους την ευκαιρία για φοίτηση στο σχολείο.	

Θα πρέπει να θεσπιστεί μια πολιτική απασχόλησης που θα προσδιορίζει το κατώτατο ηλικιακό όριο για απασχόληση, καθώς και αποτελεσματικές διαδικασίες και μέσα επαλήθευσης της ηλικίας για την υλοποίηση αυτής της πολιτικής. Οι μικροκαλλιεργητές πρέπει να κατανοήσουν ότι δεν πρέπει να απασχολούν κανέναν κάτω από το κατώτατο, νόμιμο ηλικιακό όριο. Το κατώτατο ηλικιακό όριο διαφέρει από χώρα σε χώρα, και σε πολλές περιπτώσεις, όπου κάποια είδη εργασιών επιτρέπονται για παιδιά διαφόρων ηλικιών, αυτοί οι νόμοι καθορίζουν το είδος της εργασίας που θεωρείται αποδεκτή για μια συγκεκριμένη ηλικία ή ηλικιακή ομάδα. Ωστόσο, το κατώτατο ηλικιακό όριο για απασχόληση έχει οριστεί στα 15 έτη ανεξαρτήτως νομοθεσίας.

Διευκρινίσεις και εξαιρετικές περιπτώσεις

Προγράμματα μαθητείας και επαγγελματικής κατάρτισης

Στα προγράμματα μαθητείας ή στα αναγνωρισμένα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης συχνά συμμετέχουν ανήλικοι εργαζόμενοι. Ασφαλώς, αυτά τα προγράμματα και οι εργαζόμενοι πρέπει να συμμορφώνονται με το ισχύον δίκαιο και τις προαναφερόμενες κατευθύνσεις (δηλαδή πρέπει να διασφαλίζεται ότι η εργασία δεν είναι επικίνδυνη ή βαρέα ή ότι δεν απαιτούνται πολλές ώρες εργασίας και ότι η εργασία εμπεριέχει ένα σημαντικό ποσοστό εκπαίδευσης).

Οικογενειακές εκμεταλλεύσεις (συμπεριλαμβανομένων των μικροκαλλιεργητών)

Υπάρχουν παιδιά ανά τον κόσμο που εργάζονται στις οικογενειακές τους εκμεταλλεύσεις. Αυτό δεν αποτελεί απαραίτητως ζήτημα «παιδικής εργασίας» (δείτε τις συμβάσεις της ΔΟΕ 138 και 182) υπό την προϋπόθεση ότι: Τα μικρά παιδιά (κάτω των 12 ετών) δεν εργάζονται εξαιρουμένου ως βοηθοί οικογενειακών μελών πάντοτε υπό παρακολούθηση. Η εργασία δεν παρεμβαίνει με την εκπαίδευση των παιδιών. Στα παιδιά ανατίθενται μόνο ασφαλείς θέσεις εργασίας, ενώ ένας υπεύθυνος ενήλικας (συνήθως ο γονέας) αναλαμβάνει εποπτικό ρόλο. Εμπεριέχεται ένα στοιχείο εκπαίδευσης και το παιδί

μαθαίνει πώς λειτουργεί η γεωργική επιχείρηση. Τα παιδιά δεν εργάζονται τη νύχτα, ενώ θα πρέπει να ισχύει αυστηρός περιορισμός των ωρών που δαπανώνται στον χώρο εργασίας ανά ημέρα και εβδομάδα, οι υπερώριες απαγορεύονται, προκειμένου να διασφαλίζεται επαρκής χρόνος για εκπαίδευση και μόρφωση (συμπεριλαμβανομένου του χρόνου που απαιτείται για τις εργασίες για το σπίτι), για ανάπαυση κατά τη διάρκεια της ημέρας και για δραστηριότητες αναψυχής.

Διορθωτικά μέτρα σε περίπτωση παράβασης

Εάν εντοπιστεί οποιαδήποτε παράβαση της πολιτικής περί κατώτατου ηλικιακού ορίου στην απασχόληση, η υπόθεση πρέπει να καταγράφεται και τα διορθωτικά μέτρα να εφαρμόζονται άμεσα. Ωστόσο, όταν εντοπίζεται παιδική εργασία σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, η καλύτερη λύση δεν είναι απαραίτητα η λήψη βεβαιωμένων μέτρων και η απομάκρυνση των παιδιών από την εργασία. Κάτι τέτοιο ίσως σημαίνει ότι άλλα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας θα περιέλθουν σε δυσμενέστερη θέση ή ότι τα ίδια τα παιδιά θα εξαναγκαστούν να περιπέσουν σε χειρότερες μορφές εκμετάλλευσης.

Η μηδενική ανοχή της παιδικής εργασίας ΔΕΝ σημαίνει μηδενική ευθύνη για τη φροντίδα των παιδιών που θα τύχει να απασχοληθούν στην επιχείρησή σας. Εάν διαπιστώσετε ότι το παιδί είναι ανήλικο, θα πρέπει να λάβετε υπεύθυνα και κατάλληλα διορθωτικά μέτρα. Τα διορθωτικά μέτρα αποτελούν ένα μέσο αντιμετώπισης των περιπτώσεων όπου οι εργαζόμενοι έχουν ακατάλληλη ηλικία για εργασία.

Ενέργειες

Σε περίπτωση παράβασης, οι συνθήκες θα διαφέρουν και η διορθωτική δράση θα πρέπει να επιλεχθεί προσεκτικά. Η λήψη μέτρων μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

- Διερεύνηση της αιτίας που η ηλικία παραβλέφθηκε κατά τη διαδικασία πρόσληψης και διορισμού,
- Εντοπισμός του νόμιμου κηδεμόνα του παιδιού (γονέας ή οικογενειακό μέλος) και συζήτηση μαζί του σχετικά με τον λόγο που το παιδί δεν πρέπει να εργάζεται, τους πιθανούς κινδύνους και τις επιπτώσεις,
- Αναφορά του ζητήματος στους αγοραστές σας (συμπεριλαμβανομένων των προμηθευτών της Unilever), έτσι ώστε να μπορούν να παρέχουν υποστήριξη για την επίλυση της υπόθεσης,
- Εάν το πρόβλημα είναι διαδεδομένο, επιχειρήστε να λάβετε υποστήριξη από τους αγοραστές των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης (προμηθευτές της Unilever) ή μια μη κερδοσκοπική οργάνωση αρμόδια για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος στην περιοχή και
- Διαφορετικά τεκμηριώστε την κατάσταση και εντοπίστε κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης που είναι αποδεκτά από το παιδί και την εμπλεκόμενη οικογένεια. Συνήθως, απαιτείται η παροχή βοήθειας στο παιδί ή στον νέο εργαζόμενο, ώστε να ολοκληρώσει τη φοίτηση ή την εκπαίδευσή του, προτείνοντας την επαναπρόσληψή του μεταγενέστερα ή ακόμη και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής του, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Ένα ενήλικο μέλος της οικογένειας μπορεί να απασχοληθεί ως αντικαταστάτης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Η Unilever συνεργάζεται στενά με τους προμηθευτές μας και είναι προς το συμφέρον μας να αναλάβουμε δράση και να διαχειριστούμε αυτές τις περιπτώσεις όσο καλύτερα γίνεται.

Τι συμβαίνει εάν η παιδική εργασία θεωρείται φυσιολογική στην τοπική κοινότητα;

Στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου τα νομικά συστήματα και τα συστήματα συμμόρφωσης ενδέχεται να είναι ανεπαρκή, η παιδική εργασία ενδέχεται να θεωρείται αποδεκτή από τις κοινότητες, ενώ τα ενδιαφερόμενα μέρη ενδέχεται να μην προβληματίζονται σχετικά. Ωστόσο, η παιδική εργασία δεν είναι αποδεκτή σε εκμεταλλεύσεις που προμηθεύουν την εφοδιαστική αλυσίδα της Unilever.

F173	Όλοι οι εργαζόμενοι πληρώνονται δίκαιες αμοιβές (RSP 6)
Σε όλους τους εργαζόμενους παρέχεται ένα πακέτο συνολικής αποζημίωσης που περιλαμβάνει μισθούς, υπερωριακή αμοιβή, παροχές και άδεια μετ' αποδοχών, το οποίο πληροί ή υπερβαίνει τα νόμιμα ελάχιστα πρότυπα ή τα κατάλληλα ισχύοντα πρότυπα του κλάδου, όποια είναι υψηλότερα, ενώ εφαρμόζονται και τηρούνται οι όροι αποζημίωσης που ορίζονται από νομικά δεσμευτικές συλλογικές συμβάσεις.	

Δίκαιες αμοιβές

Ο κατώτατος μισθός για τους εργαζόμενους ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα στην οποία βρίσκεται η εκμετάλλευση. Σε ορισμένες χώρες, ο κατώτατος μισθός καθορίζεται για τα άτομα ηλικίας 25 και κάτω. Οι γεωργοί πρέπει να φροντίζουν να καταβάλλουν στους εργαζόμενους τουλάχιστον την κατώτατη αμοιβή, όπου υπάρχει τέτοια μισθολογική διαφορά. Σημειώστε ότι αυτή η απαίτηση ισχύει για τους έκτακτους, εποχιακούς και περιστασιακούς εργαζόμενους, καθώς και για τους μακροπρόθεσμους εργαζόμενους.

Δελτία μισθοδοσίας

Οι εργαζόμενοι πρέπει να λαμβάνουν ένα δελτίο μισθοδοσίας για κάθε περίοδο μισθοδοσίας που θα αναφέρει με σαφήνεια τα στοιχεία της αποζημίωσης, συμπεριλαμβανομένων αναλυτικών

αμοιβών, παροχών, κινήτρων/μπόνους και τυχόν κρατήσεων. Εάν οι γεωργοί έχουν χαμηλό επίπεδο αλφαριθμητισμού, πρέπει να γίνουν προσπάθειες για καθιέρωση δελτίων μισθοδοσίας μέσω οποιασδήποτε διαθέσιμης κεντρικής οργάνωσης μικροκαλλιεργητών. Τα δελτία μισθοδοσίας καταγράφουν επίσημα τη συνολική αμοιβή του εργαζόμενου για μια καθορισμένη περίοδο απασχόλησης και αντικατοπτρίζουν όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με το καταβληθέν ποσό. Αυτή η καταγραφή στοιχείων βοηθά τους εργαζόμενους να κατανοήσουν πώς υπολογίζεται η αμοιβή τους, ενώ τους διαβεβαιώνει ότι το ποσό αντιστοιχεί με ακρίβεια και εντιμότητα στον μισθό τους. Τυχόν πληρωμές με τη μορφή σπόρων, λιπασμάτων, προετοιμασίας γης ή άλλων εισροών, που διεξάγονται πριν από τη συγκομιδή, πρέπει πάντα να τεκμηριώνονται, ενώ τα δελτία μισθοδοσίας (ή/και οι αποδείξεις για τα προϊόντα που έχουν παραδοθεί) θα καθιστούν σαφή τυχόν μείωση για εξόφληση της αμοιβής.

Στην περίπτωση **μικροκαλλιεργητών** με ανεπαρκές επίπεδο αλφαριθμητισμού, η κεντρική οργάνωση μικροκαλλιεργητών πρέπει να εκπροσωπεί τα συμφέροντα των γεωργών και ίσως είναι σε θέση να διενεργεί πληρωμές και να παρέχει τεκμηρίωση στους εργαζόμενους για λογαριασμό της εκμετάλλευσης. Σαφώς οι λογιστικές διαδικασίες για αυτόν τον τύπο εργασίας πρέπει να είναι αυστηρές και διαφανείς. Στην περίπτωση περιστασιακών, αλλοδαπών εργαζόμενων, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες από τους γεωργούς για τεκμηρίωση του εργασιακού ωραρίου, του μισθού και της συνολικής αμοιβής που έχει καταβληθεί στους εργαζόμενους. Στις περιπτώσεις όπου οι εργαζόμενοι έχουν ανεπαρκείς δεξιότητες ανάγνωσης ή δεν μπορούν να διαβάσουν στην τοπική γλώσσα, θα πρέπει να τους παρέχονται τα μέσα για να κατανοήσουν το δελτίο μισθοδοσίας (π.χ. μετάφραση ή βοήθεια από συνάδελφο που είναι σε θέση να μεταφράσει και να εξηγήσει το δελτίο μισθοδοσίας). Ακόμη και στις περιπτώσεις που οι μετανάστες

εργαζόμενοι ταξιδεύουν από τη μία γεωργική εκμετάλλευση στην άλλη, η ορθή πρακτική θα ήταν να παρέχουν ένα σύντομο «δελτίο μισθοδοσίας» όπου θα καταγράφονται οι απολαβές και η εργασία που επιτελέστηκε.

Όλες οι νόμιμες παρακρατήσεις, όπως φόροι ή εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, θα πρέπει να κατατίθενται για κάθε περίοδο μισθοδοσίας στους προβλεπόμενους από τον νόμο λογαριασμούς ή φορείς όπως απαιτείται δια νόμου.

Τα εμβάσματα των δικαιούμενων εργαζόμενων πρέπει να εγκρίνονται εγγράφως.

Έγκαιρη και εις ολόκληρον καταβολή μισθών

Οι εκμεταλλεύσεις πρέπει να διαθέτουν συστήματα που διασφαλίζουν την έγκαιρη πληρωμή των εργαζόμενων. Η παρακράτηση μισθού ή η παρακράτηση επί του μισθού δεν πρέπει να χρησιμοποιείται με χαρακτήρα τιμωρητικό ή ανασταλτικό (π.χ. ως αποτροπή του εργαζόμενου από παύση).

F174	Το εργασιακό ωράριο για όλους τους εργαζόμενους είναι λογικό (RSP 7)
Οι εργαζόμενοι δεν είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται περισσότερο από το σύνθετο ωράριο εργασίας και τις υπερωρίες που προβλέπονται από το δικαίωμα της χώρας όπου απασχολούνται οι εργαζόμενοι. Όλες οι υπερωρίες θα πραγματοποιούνται από τους εργαζόμενους σε εθελοντική βάση.	

Εργασιακό ωράριο

Θα πρέπει να έχουν θεσπιστεί σαφείς πολιτικές σε σχέση με το κανονικό εργασιακό ωράριο και τις υπερωρίες, καθώς και συγκεκριμένες διαδικασίες για τον καθορισμό υπερωριών και τη διασφάλιση της συγκατάθεσης των εργαζόμενων. Στις μικρές εκμεταλλεύσεις, αυτή η συμφωνία μπορεί να διεξαχθεί προφορικά. Ελλείψει ισχύοντος νόμου, ο προμηθευτής θα πρέπει με την πάροδο του χρόνου να εφαρμόζει μέτρα για την επίτευξη των στόχων και των απαιτήσεων που προβλέπονται στη σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αναφορικά με το εργασιακό ωράριο και τις υπερωρίες, έτσι ώστε το κανονικό εβδομαδιαίο ωράριο εργασίας να μην υπερβαίνει τις 48 ώρες και εκτός από εξαιρετικές περιστάσεις, π.χ. κατά τη διάρκεια της συγκομιδής, το άθροισμα του κανονικού εργασιακού ωραρίου και των υπερωριών εντός μίας εβδομάδας δεν θα υπερβαίνει τις 60 ώρες. Όπου το άθροισμα του κανονικού εργασιακού ωραρίου και των υπερωριών εντός μίας εβδομάδας υπερβαίνει τις 60 ώρες υπό κανονικές συνθήκες εργασίας, θα πρέπει να θεσπιστεί ένα σχέδιο για τη σταδιακή και βιώσιμη μείωση προς αυτόν τον στόχο. Αναγνωρίζουμε ότι οι απαιτήσεις για γεωργικό εργατικό δυναμικό είναι εποχικές και πολλοί εργαζόμενοι εργάζονται για πολλές ώρες (ειδικά κατά τη διάρκεια της συγκομιδής). Ωστόσο, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι συμφωνούν με το εργασιακό ωράριο και ότι δεν τίθενται παράλογες απαιτήσεις προς τους εργαζόμενους σε αυτόν τον τομέα. Οι πολιτικές που αφορούν στον αριθμό των ωρών εργασίας θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ωράριο πλήρους απασχόλησης των εργαζόμενων, τη διάρκεια του μεσημεριανού διαλείμματος και τη διάρκεια των άλλων διαλειμμάτων, εάν παρέχονται.

Οι απασχολούμενοι στη γεωργία συνήθως απαλλάσσονται από τη νομοθεσία (π.χ. την ευρωπαϊκή οδηγία για τον χρόνο εργασίας) που περιορίζει το κανονικό εργασιακό ωράριο. Ωστόσο, οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές (οι οποίες ελλείψει ισχύουσας νομοθεσίας προβλέπουν ότι οι εργαζόμενοι πρέπει να μην εργάζονται περισσότερο από 48 ώρες την εβδομάδα κατά μέσο όρο) εξακολουθούν να αποτελούν χρήσιμη αφετηρία για συζήτηση.

Για περισσότερες πληροφορίες και κατευθύνσεις σχετικά με τη σύμβαση της ΔΟΕ, ανατρέξτε στη διεύθυνση <http://ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/working-time/lang--en/index.htm>

Ημέρες ανάπαυσης

Οι εργαζόμενοι δικαιούνται τουλάχιστον 24 συνεχόμενες ώρες ανάπαυσης ανά περίοδο επτά ημερών. Εάν οι εργαζόμενοι πρέπει να εργαστούν σε ημέρα ανάπαυσης, επειδή πραγματικά ανέκυψε ανάγκη για συνέχιση της παραγωγής ή της παροχής υπηρεσιών, πρέπει άμεσα να χορηγείται ισοδύναμη περίοδος αντισταθμιστικής ανάπαυσης στους εργαζόμενους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ημέρες ανάπαυσης συμπίπτουν με το Σαββατοκύριακο, ωστόσο στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ο χρόνος ενδέχεται να διαφέρει ανάλογα με την εποχή, τον χρόνο άρσης και θερισμού και τις περιόδους επιχειρησιακής έντασης. Παρ' όλα αυτά, η κόπωση που ενδέχεται να προκύψει από τις περιόδους εντατικής εργασίας ενδέχεται να προκαλέσει σωματική και ψυχική καταπόνηση και να αποβεί αντιπαραγωγική.

Σε όλες τις περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι πρέπει να αποζημιώνονται δίκαια, όπου απαιτείται εργασία εκ μέρους τους κατά τις ημέρες ανάπαυσης, και με τρόπο που έχει συμφωνηθεί (αμοιβή ή άδεια), ενώ θα πρέπει να τους χορηγείται περίοδος ανάπαυσης ισοδύναμη με αυτή που στερήθηκαν.

Η υπερωριακή εργασία είναι εθελοντική

Η υπερωριακή εργασία αποτελεί χρόνο εργασίας πέρα του κανονικού εργασιακού ωραρίου, δηλαδή του ωραρίου που έχει οριστεί στη σύμβαση εργασίας. Σε πολλές χώρες, οι εργοδότες δεν υποχρεούνται να πληρώνουν τους εργαζόμενους για υπερωριακή εργασία. Ωστόσο, η μέση αμοιβή των εργαζόμενων για τις συνολικές ώρες εργασίας χωρίς υπερωρίες δεν πρέπει να είναι χαμηλότερη από τον εθνικό κατώτατο μισθό και η υπερωριακή εργασία πρέπει να είναι εθελοντική.

Η σύμβαση εργασίας ενός εργαζόμενου θα ορίζει κατά κανόνα τις λεπτομέρειες για την αμοιβή υπερωριακής εργασίας και τον τρόπο υπολογισμού της.

Η υπερωριακή εργασία θα πρέπει να αποτελεί εξαίρεση και όχι συχνό φαινόμενο και πρέπει να εγκρίνεται και να γίνεται αποδεκτή ρητώς. Στις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, μπορεί να συναφθεί μια έγγραφη συμφωνία (εκτός από την περίπτωση χαμηλού επιπέδου αλφαριθμητισμού, όπου είναι αποδεκτές οι προφορικές συμφωνίες) όσον αφορά στο εργασιακό ωράριο, αλλά πρέπει να είναι νόμιμη και να συνάδει με τους τοπικούς κανόνες.

F175	Όλοι οι εργαζόμενοι είναι ελεύθεροι να ασκούν το δικαίωμα ίδρυσης συνδικάτων και προσχώρησης σε αυτά ή αποχής από την εν λόγω δραστηριότητα, καθώς και το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης (RSP 8)
Τα δικαιώματα των εργαζόμενων για συνδικαλιστική ελευθερία και ελευθερία συλλογικής διαπραγμάτευσης αναγνωρίζονται και είναι σεβαστά. Οι εργαζόμενοι δεν εκφοβίζονται ή παρενοχλούνται κατά την άσκηση του δικαιώματός τους για προσχώρηση σε ή αποχή από οποιαδήποτε οργάνωση.	

Συνδικαλιστική ελευθερία

Οι διευθυντές και οι επόπτες θα πρέπει να εκπαιδεύονται έτσι, ώστε να σέβονται το δικαίωμα συνδικαλιστικής ελευθερίας κάθε εργαζόμενου. Αυτό δεν ισχύει για μικροκαλλιεργητές, όταν δεν απασχολούν συνδικαλισμένους εργαζόμενους.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών³, η συνδικαλιστική ελευθερία συνεπάγεται σεβασμό του δικαιώματος όλων των εργαζόμενων για ελεύθερη και εθελοντική ίδρυση και προσχώρηση σε οργανώσεις της δικής τους επιλογής. Αυτές οι οργανώσεις έχουν το δικαίωμα να διεξάγουν τις δραστηριότητές τους εν πλήρη ελευθερία και χωρίς παρέμβαση, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης και της προάσπισης των επαγγελματικών συμφερόντων τους. Οι εργοδότες έχουν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, εάν η άσκηση αυτού του δικαιώματος δεν παραβιάζει το δικαίωμα ενός εργαζόμενου να αποφασίσει ελεύθερα σχετικά με την προσχώρησή του ή όχι σε κάποια συνδικαλιστική οργάνωση. Οι εργοδότες δεν πρέπει να παρεμβαίνουν στην απόφαση ενός εργαζόμενου για άσκηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι ή να εισαγάγουν διακρίσεις εις βάρος του εργαζόμενου ή του αντιπροσώπου του. Το δικαίωμα της «συνδικαλιστικής ελευθερίας» περιλαμβάνει δραστηριότητες ή θέσπιση κανόνων, διαχείριση και εκλογή εκπροσώπων. Οι γεωργοί και οι διαχειριστές των φυτειών ή των μεγάλων εκμεταλλεύσεων δεν πρέπει να περιορίζουν την ελευθερία των εργαζόμενων για συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, λέσχες συζητήσεων, πολιτικά κόμματα, θρησκευτικές ομάδες, αδελφότητες, ενώσεις ή αθλητικά σωματεία.

Συλλογικές διαπραγματεύσεις

Η συμμετοχή σε συλλογικές διαπραγματεύσεις πρέπει να γίνεται, όταν απαιτείται από νόμιμους φορείς εκπροσώπησης για τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων. Αυτό δεν ισχύει για τους μικροκαλλιεργητές που δεν απασχολούν συνδικαλισμένους εργαζόμενους. Ως συλλογική διαπραγμάτευση ορίζεται η εθελοντική διαδικασία ή δραστηριότητα με την οποία οι εργαζόμενοι συζητούν και διαπραγματεύονται τις σχέσεις τους, ειδικότερα τους όρους και τις συνθήκες εργασίας, καθώς και τη ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ εργοδοτών, εργαζόμενων και των οργανώσεών τους. Οι συμμετέχοντες στις συλλογικές διαπραγματεύσεις μπορεί να είναι οι ίδιοι οι εργοδότες ή οι οργανισμοί τους και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ή, ελλείψει αυτών, εκπρόσωποι που έχουν διοριστεί ελεύθερα από τους εργαζόμενους.

Η συμμετοχή σε συλλογικές διαπραγματεύσεις είναι απαραίτητη όταν απαιτείται από μια κατάλληλη συνδικαλιστική οργάνωση ή άλλους αναγνωρισμένους φορείς εκπροσώπησης. Τότε πρέπει να υλοποιούνται δεσμευτικές συμφωνίες που συνάπτονται με τη νομικά καθορισμένη διαδικασία συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Δικαιώματα εργαζόμενων

Οι εργαζόμενοι πρέπει να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, τα οποία πρέπει να τους γνωστοποιούνται με τα εξής:

- Τη σύμβαση εργασίας (παρόλο που αυτή δεν χρειάζεται να παραπέμπει στο τρέχον δίκαιο ή κανονισμό που προβλέπει αυτό το δικαίωμα) σε συνδυασμό με
- Τις πληροφορίες που παρέχονται από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στις οποίες συμμετέχουν οι εργαζόμενοι και με άλλους τύπους πληροφοριών που διατίθενται στους εργαζόμενους από τους γεωργούς, τη διοίκηση της εκμετάλλευσης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, την κυβέρνηση ή άλλες πηγές πληροφόρησης.

F176	Όλοι οι εργαζόμενοι έχουν πρόσβαση σε δίκαιες διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης (RSP 10)
Όλοι οι εργαζόμενοι έχουν πρόσβαση σε διαφανείς, δίκαιες και εμπιστευτικές διαδικασίες που οδηγούν σε ταχεία, αμερόληπτη και δίκαιη επίλυση των δυσκολιών που ενδέχεται να ανακύψουν στο πλαίσιο της εργασιακής σχέσης τους (π.χ. άδικη μεταχείριση εργαζόμενων).	

Επανόρθωση

Πρέπει να έχουν θεσπιστεί διαδικασίες που (i) παρέχουν αποτελεσματικούς, προσιτούς διαύλους επικοινωνίας μέσω των οποίων οι εργαζόμενοι θα μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες, προτάσεις και παράπονα και (ii) θα απαιτούν την πλήρη διερεύνηση της υπόθεσης και θα συμβάλλουν στην ταχεία, αμερόληπτη και δίκαιη επίλυσή της. Αυτό ισχύει για μεγάλες εκμεταλλεύσεις, φυτείες, συνεταιρισμούς, εκμεταλλεύσεις που απασχολούν ακτήμονες/μετανάστες και κεντρικές οργανώσεις μικροκαλλιεργητών, αλλά δεν ισχύει για μεμονωμένους μικροκαλλιεργητές.

Οι καταγγελίες και τα παράπονα πρέπει να διερευνώνται ενδελεχώς, χωρίς προκατάληψη και χωρίς θυματοποίηση του ατόμου που υπέβαλε την καταγγελία/παράπονο. Προκειμένου να ενθαρρυνεται η γρήγορη λήψη αποφάσεων, πρέπει ιδανικά να προβλεφθεί ένα χρονικό πλαίσιο για τη διαδικασία, ενώ θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι όλα τα μέρη που είναι υπεύθυνα για τη διαδικασία έχουν ενημερωθεί για την απαιτούμενη δέσμευση τήρησης των προθεσμιών. Η διαδικασία και οι αποφάσεις που υιοθετούνται πρέπει να ακολουθούν μια αμερόληπτη και δίκαιη προσέγγιση που δεν ευνοεί συγκεκριμένα άτομα και επιτυγχάνει αποδεκτά αποτελέσματα δεδομένης της σοβαρότητας του θέματος.

3. <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/principle-3>

Οι εργαζόμενοι πρέπει να γνωρίζουν και να έχουν άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες και διαδικασίες σχετικά με τον εμπιστευτικό τρόπο υποβολής καταγγελίας έτσι, ώστε να μην προκαλούνται αντίποινα.

Για ανησυχίες εργαζομένων που σχετίζονται με την επιχειρηματική ακεραιότητα, ανατρέξτε στο κριτήριο F170 του παρόντος Κώδικα.

F177	Τα δικαιώματα γης των κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των αυτοχθόνων πληθυσμών, θα προστατεύονται και θα προάγονται (RSP 11)
Τα δικαιώματα και η κυριότητα επί ακινήτων ή γης ενός ατόμου, των αυτοχθόνων πληθυσμών και των τοπικών κοινοτήτων θα γίνονται σεβαστά. Όλες οι διαπραγματεύσεις σε σχέση με τα ακίνητα ή τη γη συμπεριλαμβανομένης της χρήσης και της μεταβίβασής της συμμορφώνονται με τις αρχές της ελεύθερης συναίνεσης μετά από ενημέρωση, της συμβατικής διαφάνειας και της δημοσιοποίησης.	

Δικαιώματα γης και ελεύθερη συναίνεση μετά από ενημέρωση

Η ελεύθερη συναίνεση μετά από ενημέρωση αποτελεί μια αρχή σύμφωνα με την οποία τα άτομα ή μια κοινότητα έχουν το δικαίωμα να παράσχουν ή να αρνηθούν τη συναίνεσή τους για προτεινόμενα έργα που ενδέχεται να επηρεάσουν τα εδάφη που κατά κανόνα χρησιμοποιούν ή έχουν στην ιδιοκτησία ή κυριότητά τους. Συνιστά κοινωνικό μέσο που στοχεύει στην αναγνώριση των δικαιωμάτων οποιασδήποτε κοινότητας τα μέσα διαβίωσης της οποίας θα επηρεαστούν από προτάσεις εξωτερικής ανάπτυξης. Έχει εγκριθεί από το διεθνές δίκαιο και τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Πληθυσμών και προστατεύει το δικαίωμα των αυτοχθόνων πληθυσμών για έλεγχο του μέλλοντός τους και του μέλλοντος του πληθυσμού τους⁴. Η Oxfam περιγράφει κάθε πτυχή της έννοιας ως εξής:

- Ελευθερία από δύναμη, εκφοβισμό, εξαναγκασμό ή πίεση από οποιαδήποτε κυβέρνηση ή εταιρεία.
- Πριν από την εκχώρηση γης από την κυβέρνηση για συγκεκριμένη χρήση και πριν από την έγκριση των ειδικών έργων. Πρέπει να δοθεί επαρκής χρόνος στον αυτόχθονα πληθυσμό για να εξετάσει όλες τις πληροφορίες και να λάβει μια απόφαση.
- Ενημέρωση σημαίνει ότι πρέπει να δοθούν στην κοινότητα όλες οι σχετικές πληροφορίες, ώστε να λάβει την απόφασή της για το εάν θα συμφωνήσει με το έργο ή όχι. Οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται στην τοπική γλώσσα που θα πρέπει να είναι κατανοητή από την κοινότητα, ενώ οι κοινότητες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ανεξάρτητες πληροφορίες και πρόσβαση σε εμπειρογνομosύνη σχετικά με το δίκαιο και τα τεχνικά ζητήματα.
- Η συναίνεση προϋποθέτει ότι τα άτομα που εμπλέκονται στο σχέδιο επιτρέπουν στις αυτόχθονες κοινότητες να πουν «Ναι» ή «Όχι» στο σχέδιο. Αυτό θα πρέπει να συνάδει με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της επιλογής τους.

Ο περιεκτικός οδηγός της Oxfam για τη συναίνεση μετά από ενημέρωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σχετική εκπαίδευση των εργαζομένων και είναι διαθέσιμος στον παρακάτω σύνδεσμο: https://www.culturalsurvival.org/sites/default/files/guidetofreepriorinformedconsent_0.pdf.

Αυτό μπορεί να σας αφορά είτε τώρα είτε στο μέλλον και σας ενθαρρύνουμε να δράτε προνοητικά και να ενημερώνεστε πλήρως. Οι προμηθευτές της Unilever ενδέχεται να συμμετέχουν στην κατασκευή ή την επέκταση εργοστασίων, τη δημιουργία ή επέκταση εκμεταλλεύσεων και φυτειών, τον καθαρισμό εκτάσεων, την αγορά και την αλλαγή της χρήσης γης ή την αλλαγή της κατάστασης πρόσβασης για τους ντόπιους (π.χ. νέα πρόσβαση για φορτηγά σημαίνει διέλευση μέσα από οικισμό που δεν επηρεάστηκε προηγουμένως από το εργοτάξιο)

Τα δικαιώματα των κοινοτήτων και των αυτοχθόνων πληθυσμών είναι σημαντικά στο τοπικό πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά οι προμηθευτές και οι γεωργοί που συνεργάζονται μαζί τους. Σε αυτό το πλαίσιο, τα νέα έργα τα οποία πρόκειται να εισαγάγουν κάποιο βαθμό αλλαγής στην περιοχή πρέπει να θεωρούνται σχετικά και να σχεδιάζονται προσεκτικά με βάση τις συγκεκριμένες απαιτήσεις. Η ακόλουθη προσέγγιση παρέχει βήματα που μπορούν να ακολουθήσουν οι επιχειρήσεις, προκειμένου να επιτευχθεί η συμμόρφωση με τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Μια επιχείρηση πρέπει να εξετάσει τι θα έκανε σε περίπτωση που η αλλαγή χρήσης της γης/ελεύθερη συναίνεση μετά από ενημέρωση την αφορά.
 - Ποιος, εάν υπάρχει, στην επιχείρηση έχει γνώσεις για αυτό το θέμα, ποιος πρέπει να εκπαιδευθεί για (α) να διεξάγει αξιολόγηση, (β) αναλάβει δράση εάν/όταν απαιτείται;
 - Πώς μπορείτε να διασφαλίσετε ότι η γνώση παραμένει στην επιχείρηση και είναι ενημερωμένη;
- Η πρόθεση για αναγνώριση και προστασία των δικαιωμάτων γης και η εφαρμογή μηδενικής αρπαγής γαιών θα πρέπει να αναφέρεται σε μια επιχειρηματική πολιτική και, εάν χρειαστεί, θα πρέπει να αναπτυχθούν σχετικές διαδικασίες διαχείρισης.
 - Πώς διασφαλίζετε ότι η διευθυντική ομάδα σας κατανοεί τη μηδενική ανοχή αρπαγής γαιών και τις αρχές της ελεύθερης συναίνεσης μετά από ενημέρωση;
- Σε περίπτωση που, αλλά και πριν ακόμη, τεθεί θέμα ελεύθερης συναίνεσης μετά από ενημέρωση, η επιχείρηση πρέπει να γνωρίζει τα μέτρα που θα λαμβάνει, π.χ. πώς θα βεβαιωθεί ότι παρέχονται αρκετές πληροφορίες σε όλα τα πληττόμενα άτομα και ότι υπάρχει ορθή διαβούλευση και συναίνεση;
 - Πώς μια επιχείρηση θα εφαρμόσει τη σωστή δέουσα επιμέλεια με ανοικτό και διαφανή τρόπο;

4. https://www.culturalsurvival.org/sites/default/files/guidetofreepriorinformedconsent_0.pdf

- Μια επιχείρηση πρέπει να γνωρίζει την εφοδιαστική αλυσίδα της και τις πιθανές επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν οι προμηθευτές της σύμφωνα με αυτήν τη θεμελιώδη αρχή.
- Γνωρίζετε πού είναι οι προμηθευτές σας και εάν κάποιοι από τους προμηθευτές σας δραστηριοποιούνται σε χώρες με υψηλά ποσοστά αλλαγής χρήσης της γης ή γνωρίζετε εάν κάποιοι από τους προμηθευτές σας θα επεκτείνουν την περιοχή τους μελλοντικά;
- Πώς μπορείτε να διαδώσετε τις πληροφορίες σχετικά με την ανάγκη αναγνώρισης και προάσπισης των δικαιωμάτων γης όσων επηρεάζονται από την αλλαγή/επέκταση;

Εν ολίγοις, αναζητούμε προμηθευτές που θα αναγνωρίσουν τη σοβαρότητα του θέματος και θα είναι πρόθυμοι να εφαρμόσουν μια προληπτική προσέγγιση για μελλοντικές (οριστικές ή ενδεχόμενες) απαιτήσεις. Αυτό αποτελεί θέμα του σήμερα και του μέλλοντος. Ενθαρρύνουμε τις επιχειρήσεις να διερευνήσουν το θέμα αυτό και να το συζητήσουν σε επιχειρηματικό επίπεδο – ίσως να μην σας αφορά για κάποιο συγκεκριμένο έτος, αλλά μπορεί να σας αφορά το επόμενο και ως εκ τούτου παροτρύνουμε τη συμπερίληψη αυτού του θέματος στην ημερήσια διάταξη.

APPENDIX 1: RISK ASSESSMENT, HACCP, QA, AND TCO

Many Good Practices require a Risk Assessment to be performed and risk-based management systems put in place. In the “Value Chain” section, we ask that all risk assessments be brought together under the general HACCP approach to Quality Assurance (QA).

A1.1 RISK ASSESSMENT - GENERAL PRINCIPLES

Human health and safety, environmental and other social risks must be assessed according to hazard and probability. The basic idea behind risk assessment is to combine assessments of hazards with assessments of probability that the event will occur. See Risk Matrix below.

- The hazard is any source of potential damage, harm or adverse effects. It is assessed in terms of how serious the consequences of any event or behaviour are.
- Probability refers to the likelihood of the event happening at all, or the frequency with which it occurs.

For all risks, the expected exposure routes must be taken into account. Appropriate measures to mitigate risks are then put in place.

A serious hazard, combined with a high likelihood (= highest risk) should be assigned the highest priority for risk management.

Risks should be re-assessed once risk mitigation procedures are put in place, to address the residual risk.

This is a continual process

For suppliers with little experience of risk assessment, we recommend an excellent general introduction and process guide to risk assessment (focused on Health and Safety) available from the source below:

‘Five Steps to a Risk Assessment’: <http://www.hse.gov.uk/risk/fivesteps.htm>

Once a risk assessment approach has been developed for health and safety, it is relatively easy to see how a similar approach to environmental, reputational, quality and other social risks can be achieved.

Other documents, which may help are available at: <http://www.hse.gov.uk/risk/expert.htm>

Risk assessments must be based on relevant and up-to-date expertise.

A1.2 SAFETY AND QUALITY HAZARDS

Typical Crop Safety and Quality Hazards include:

Biological

- Variety;
- Pathogenic bacteria (E.g. E.coli and Salmonella);
- Fungal toxins;
- Plant toxins, (E.g. Glycoalkaloids from solanaceous weeds);
- Fungal bodies or plant berries (E.g. ergot, nightshade);
- Genetically modified materials (derived from GMOs);
- Fungal moulds and bacterial rots (spoilage);
- Plant diseases;
- Insects; and
- Animal or human matter (E.g. Faeces)

Chemical

- CPP residues, (e.g. exceeding MRLs (Maximum Residue Limits) or using CPPs not permitted in destination country);
- Nitrate levels – certain leafy crops such as spinach;
- Heavy metal levels, (e.g. Lead (Pb), cadmium (Cd));
- Mineral oils – lubricants, hydraulic oil, diesel;
- Composition, (e.g. protein, sugars, oil); and
- Dry matter content

Physical

- Glass;
- Metal;
- Stones;
- Wood;
- Extraneous vegetable matter (EVM) – contamination with other plant parts;
- Foreign EVM – contamination with plant parts not from the crop;
- Physical damage and blemishes;
- Size/shape;
- Colour; and
- Soil contamination

A1.3 OTHER RISK ASSESSMENTS

Typical Scope of Risk Assessments

The general risk assessments (i.e. those not specifically linked to quality or contamination where HACCP is the required methodology) must cover **all areas of risk**:

- People (E.g. Operators, neighbours and bystanders);
- Environment (E.g. Soil, water, air and biodiversity)
- Economic (E.g. Profitability) and consider;
- Normal (routine use and management);
- Non-routine or abnormal (E.g. When handling CPPs 'abnormal' means extraordinary but planned situations, such as refilling fuel tanks or change of oil filters) and
- Emergency (e.g. during fire or flooding) circumstances.

For example, properly constructing, bunding and using a tank of diesel will help manage risks during routine activities. Non-routine situations, like replacing a valve, and emergency circumstances, like a fire, may introduce additional risks (spillage, explosion), which are not effectively managed by the above measures.

Non-routine situations can be regularly arising (E.g. Maintenance of equipment or staff exiting a building by a secondary exit instead of the normal exit); or they may never have happened to date, but are theoretically possible (E.g. Power cut or livestock epidemic). Non-routine situations can increase the significance of a risk or introduce additional risks, compared to routine activities.

A1.4 Risk management

Any identified control or mitigation measures must be hierarchical in approach. For risks associated with Nutrients for example, we ask:

1. **Fertiliser choice** Can a formulation be used that reduces the identified risk (e.g. pellets rather than liquid fertilisers, organic fertilisers rather than synthetic inorganic ones, ammonium nitrate rather than urea)?;
2. Can the identified risks for the selected fertilisers be controlled through **engineering approaches to prevent or reduce exposure**? E.g. Bunded storage systems, riparian strips, or enclosed tractor cabs?;
3. What are the best **handling procedures to reduce or minimise exposure**? E.g. Ensuring competent/trained operators, proper calibration of equipment, mixing practices, hygiene practices, etc.; and
4. Finally and only after all other approaches have been assessed, what Personal Protective Equipment (PPE) is necessary to control any residual risk?

For risks associated with **Pest Management**, for example, we ask:

- 1 **Substitution** – can another pest control method be used not involving the application of chemicals?;
- 2 Can a **safer CPP or formulation be used**? The use of Manufacturers Safety Data Sheets or public domain risk assessment tools should be encouraged. E.g. Unilever's PRoMPT system;
- 3 Can the identified risks for the selected CPP be controlled through **engineering approaches to prevent or reduce exposure**? E.g. Improved store security, closed transfer systems, enclosed tractor cabs, CPP formulations in water soluble bags;
- 4 What are the best **handling procedures to reduce or minimise exposure**? E.g. Ensuring competent/trained operators, appropriate nozzle height, mixing practices, hygiene practices, etc.;
- 5 Finally and only after all other approaches have been assessed, what **PPE** is necessary to control any residual risk?; and
- 6 The exposure risks for individuals who spray CPPs must be considered, particularly to determine whether health checks are necessary.

Guidelines (to help inform risk assessments related to the use of Crop Protection Products) on how to deal with CPP poisoning in an emergency can be found on the Crop Life site at: http://croplife.org/wp-content/uploads/pdf_files/Guidelines-for-emergency-measures-in-case-of-crop-protection-product-poisoning.pdf

The management of **Health and Safety at Work** in agriculture must be based on a risk assessment approach, and be accompanied by:

- Input from workers representatives & agreement on priority setting;
- Provision of Health and safety awareness training; and
- Provision of first aid training and first aid kits in the workplace

There are risks to people, the environment, our products and our reputation arising FROM agricultural practices, and risks arising from outside farms and the supply chains TO agricultural operations. This inevitably results in some risks appearing more than once in the Unilever Sustainable Agriculture Code.